BOKEN OM NORGE. I

NORSK BARNELIV

VED

NORDAHL ROLFSEN

UNDER MEDVIRKNING AV
PROFESSOR GISLE BOTHNE
M. FL.

KRISTIANIA
FORLAGT AV JACOB DYBWAD

Digitized by the Internet Archive
in 2025

https://archive.org/details/bwb_Y0-BWE-176

Ethel Miller.

BOKEN OM NORGE

LIVSBILLEDER

SAMLET FOR NORSK-AMERIKANSKE SKOLER OG HJEM

TIL ET BILLEDE AV

NORGE FØR OG NU UTE OG HJEMME
DETS HISTORIE OG KULTUR

VED

NORDAHL ROLFSEN

UNDER MEDVIRKNING AV W. AGER OG GISLE BOTHNE M. FL.

KRISTIANIA
FORLAGT AV JACOB DYBWAD
1913

NORSK BARNELIV

FORTÆLLINGER, SKILDRINGER
EVENTYR OG DIGTE

SAMLET OG UTGIT AV

NORDAHL ROLFSEN
UNDER MEDVIRKNING AV PROFESSOR GISLE BOTHNE M. FL

BOKEN OM NORGE
FØRSTE DEL

KRISTIANIA
FORLAGT AV JACOB DYBWAD
1913

Printed in Norway

Copyright 1913
by Jacob Dybwad
Kristiania

DET MALLINGSKE BOGTRYKKERI

FORORD.

BOKEN OM NORGE.

Grundlaget for dette verk er den *bok om Norge* som under navnet *Nordahl Rolfsens Læsebok for folke-skolen* nu er trykt i et antal av henimot to millioner eksemplarer. Den oprindelige tanke har været at utgi en *norsk-amerikansk utgave* av Læseboken, og denne tanke har fundet støtte hos fremtrædende nordmænd i Amerika — jeg nævner d'hrr. Gisle Bothne, W. Ager, D. G. Ristad, P. J. Eikeland.

Under utarbeidelsen har det imidlertid vist sig at naar en saadan utgave skal ta hensyn til norsk-amerikanske forhold, blir kompositionen en anden, og indholdet paa flere punkter avvigende. Boken former sig naturlig til en folkebok, som hos de unge styrker kjærligheten til og hos de ældre bevarer mindet om det gamle land; som med andre ord ikke bare vender sig til de *norsk-amerikanske skoler*, men ogsaa til de *norsk-amerikanske hjem*. Nordahl Rolfsens norske læsebok har først og fremst barneskolen for øie; nærværende *Bok om Norge* kan bare for den første eller høist de to første deles vedkommende ta sigte paa barneaarene, paa *menighetsskolen og paa de høiere klasser i folke-skolen*, der hvor norsk maatte være indført som valgfrit fag. Like fra anden del maa den som undervis-

ningsmiddel søke sin læsekreds først og fremst i *høiskolerne*, dernæst i *colleges*, og endelig ved de *universiteter* hvor der foredrages norsk. Derfor er verket ikke koncentrisk, som det maa være i barneskolen, hvor det samme emne stadig behandles paa ny i koncentriske cirkler — med voksende periferi, overensstemmende med de stigende alderstrin. Nærværende *Bok om Norge* tar sigte paa en modnere alder og behandler emnet i uttømmende og avsluttet fremstilling; alle dele har det samme utgangspunkt og samlingspunkt, *Norge før og nu, ute og hjemme*, men hver enkelt del er dog et sammenhængende hele, en bok for sig. Derved blir ogsaa det hele verk en folkebok, som ved sin enkle form henvender sig til hvert norsk-amerikansk hjem og i skiftende farver søker at male baade det gamle land, og det nye som nordmænd bygger. Hvorledes dette søkes naadd, vil fremgaa av nedenstaaende oversigt over verkets foreløbige plan, en plan som dog under utarbeidelsen kan bli ændret i sine enkeltheter, baade hvad indskrænkning og utvidelse angaar.

BOKEN OM NORGE vil komme til at omfatte:

I. *Norsk barneliv.*

II. *Norsk natur og folkeliv.*

III. *Norske digte.* I utvalg fra Petter Dass til vore dage.

IV. *Norge gjennem tiderne.* Livsbilleder fra den forhistoriske tid, fra saga og senere historie, fra kirke, kunst, videnskap og arbeidsliv.

V. *Norge i Amerika.* Billeder fra pionerenes tid, fra nybygge, kirke og kultur i det nye land.

NORSK BARNELIV.

Ogsaa *Norsk Barneliv* adskiller sig i væsentlige punkter fra første del av den norske Læsebok for folkeskolen. Den *norske* læsebok skal lære barnet at *læse* og maa derfor medta mange læsestykker hvor de kunstneriske

hensyn kommer i anden række. Det norsk-amerikanske barn *har* som regel *lært at læse* — engelsk nemlig — naar det tar nærværende bok i haand. Det skal gjennem den lære at *læse norsk*. Stykkerne maa altsaa være lette. Boken begynder derfor med de lekende barnevers. Men det elementære krav staar ikke i den grad i forgrunden som i den norske læsebok; det kan endnu hurtigere end *der* er skedd, forenes med det kunstneriske, saaledes at *Norsk barneliv* blir en række *kunstnerisk formede billeder* der samler sig til *et Barnets Norge*. Derved blir ogsaa denne første del av verket en folkebok, en bok for hjemmene — med morgenskjær av fjerne, men kjære minder; en bok hvor de er med alle de som gjennem tiderne har søkt i ord og billeder at tegne norske barn: i liv og lek, i skog og i skole, midt i eventyr og dyreverden, men med fast fot i virkeligheten og paa norsk grund.

Idet jeg sender nærværende første del av *Boken om Norge* fra det gamle land til det nye, bringer jeg en tak til alle som har hjulpet; deres navne er ovenfor delvis nævnt. Jeg takker de herrer student Henning Larsen, som har gjort utkastet til de engelske noter, professor Breda, som har gjennemgaat og rettet dette utkast, og sidst — men ikke mindst — hr. pastor N.B. Thvedt, Kristiania, hvis energiske og kyndige bistand under planlæggelsen av det hele verk har været mig til uvurderlig nytte.

Samtidig med *Norsk barneliv* utkommer *Norske digte. — Norsk natur og folkeliv* og *Norge gjennem tiderne* agtes utgit i vaaren 1914. *Norge i Amerika*, som kræver særlige forberedelser, utkommer først det følgende aar.

Kristiania, den 1ste august 1913.

Nordahl Rolfsen.

INDHOLD.

Vuggeviser. Barnevers. Salmer.

1. Kveldsang for Blakken. Av utg. Tegningen av J. Gløersen 1
2. Killebukken. Av Bjørnstjerne Bjørnson 1
3. I Jesu navn tilsengs jeg gaar. Efter norske barnevers ved utg. 3
4. Jeg løfter øiet mot himmelen. Efter J. L. Runeberg ved utg. 3
5. Jeg er saa glad hver julekveld. Av Marie Wexelsen . . . 4
6. Om kvelden. Av Bjørnstjerne Bjørnson 4
7. To harer. Frit efter et tysk vers ved utg. Tegningen av K. Uchermann 5
8. Guttemand. Efter Zacharias Topelius ved utg. Med tegning av Eivind Nielsen 5
9. Et barns aftenbøn. Av Chr. Richardt 9
10. Sæl er den som sine hænder. Fra svensk 9
11. Lillegut jeg vugger her. Finsk. Efter Rafael Hertzberg ved utg. 9
12. Sommerfuglen. Av Henrik Wergeland 10
13. Veslehans's eventyr. Av H. Wergeland 10
14. Nu løftes laft og lofte. Av Henrik Ibsen 11
15. Hvad lillegut har lovt. Frit efter et fransk vers av utg. . . 13
16. Barnesalme. Efter Franzén ved utg. Billede av Carl Bloch . 13

Norsk barneliv.

I.

Dukken under tornerosen. Av Jørgen Moe.

17. Dukken 15
18. Brønden. Med tegning av E. Werenskiold 16
19. Viggo. Tegning av E. Werenskiold 19
20. Under tornebusken 20
21. Vikingen 22
22. Den flytende ø 23
23. Beate paa øen 26

24. Vesle gutten i skogen fór. Frit efter et digt av Wilhelm von Braun ved utg. 28
25. Far og ulvungerne. Av utg. 29
Øivind og Bukken. Av Bjørnstjerne Bjørnson.
26. Øivind mister bukken 30
27. Bukken kommer igjen 32
28. Rosen. Frit efter et fransk digt ved utg. 34
29. Øivind er i skole for første gang. Tegning av G. Stenersen 34
30. Hvor ofte skal Gud takkes. Av H. Wergeland 37
31. Rimbrev til en femaars gut. Av Jørgen Moe. Med tegninger av Eivind Nielsen 38

II.

Reisen til verdens ende. Av Hallvard Bergh.
32. Nordliveien 42
33. Vesle Ingebjørg 45
34. Vi farer til verdens ende 45
35. Smaafuglene paa juleneket. Av H. Wergeland 47
36. Han kjører selv. Fra svensk ved utg. 48
37. Om Vesle-Kari som gik sig vild. P. Päiverinta ved utg. . 49
38. Mor. Finsk. Efter Rafael Hertzberg ved utg. 51
39. Lørdagskvelden. Ved utg. Med tegning av Eivind Nielsen 51
Da Hans Marius kjørte til bedstemor. Av L. Kjølstad.
40. Hans Marius og tandverken 53
41. Hans Marius og gjetebukken. Med billede av Eivind Nielsen 54
42. Bukken traver gjennem skogen 57
43. Tandverken kommer igjen 58
44. Udyret 59
Knut Pladsen. Efter Zacharias Topelius ved utg.
45. Knut gaar i stakk. Med billede av A. Edelfelt 60
46. Knut og prinsen 65

Dyreliv.

47. «Morgenstund har guld i mund». Av Th. Caspari 69
48. Om hanen Guldbrand som lot sit liv for fruerne sine. Av John Lie. Fra landsmaal 70
49. Nu er det kveld i skogen. Efter Gellerstedt ved utg. . . 71
50. Rypen paa Haukelifjeld. Av L. Urdahl 71
51. Spurvemor. Efter Turgenjew 73
52. Maaltrostens vuggevise. Av Th Caspari 74
53. Utgangerfaaret. Nedskrevet efter meddelelser av gaardbruker Schancke ved utg. Med tegning av Elisabeth Sinding . 74

54. Kalvedansen. Av Elling Holst 77
55. Bufærdsdagen. Av Oscar Tybring. Med tegning av Elisabeth Sinding 78
56. Rosekoll. Av John Lie 81
57. Aase og Guldros. Av Sven Moren. Med tegning av Gustav Wentzel 84
58. Blakken. Av Bjørnstjerne Bjørnson 87
59. Hesten som kom hjem juleaften. Av John Lie. Fra landsmaal 89
60. Den gamle hesten, Ved utg. Emnet fra Tolstoi 91
61. Katten er klok. Av John Lie. Fra landsmaal 93
62. Musene høster juletræ. Av utg. Tegning av K. Uchermann 94
63. Ræven og haren. Av Bjørnstjerne Bjørnson 95
64. En vise om haren. Fra fransk. Frit ved utg. 96
65. Beveren. Efter R. Collett. Tegning av K. Uchermann . . 96
66. Mikkel ræv er paa jagt. Ved utg. 99
67. Vise om ræven. Av Gustava Kielland 101
Da ulvene var her. Ved utg.
68. Hektor 103
69. Morlik 104
70. Grisen verger sig 105
71. Blaapus. Tegning av K. Uchermann 107
Bamse brakar. Ved utg.
72. I strømmen 108
73. I hiet 108
74. I kjælkebakken. Med tegninger av K. Uchermann 110
75. Per Røydan 110
76. Efter isbjørn. Av Fridtjof Nansen 111

Eventyr.

I.

77. Hanen og ræven. Av P. Chr. Asbjørnsen. Tegningene av E. Werenskiold 116
78. Hanen og tophønen. Ved utg. efter Djurklou. Med billeder av E. Werenskiold 118
79. Gutten og ræven. Ved utg. efter Djurklou. Med tegning av Th. Kittelsen 120
80. De tre bukkene Bruse som skulde gaa til sæters og gjøre sig fete. Av P. Chr. Asbjørnsen 121
Eventyret om de tre bjørner. Fortalt av utgiveren efter et engelsk eventyr.
81. Huset i skogen 122

82. Kjærringen 123
83. Bjørnene kommer hjem. Tegning av Louis Moe 124
84. Risen og risegygren som skulde tælle omkap. Norsk folke-eventyr. Fra landsmaal. Tegning av Th. Kittelsen . . . 127

II.

85. Gudbrand i Lien. Av Jørgen Moe 130
De tolv vildænder. Av P. Chr. Asbjørnsen. Tegninger av O. Sinding.
86. Snehvit og rosenrød 134
87. Brødrene 136
88. Den onde dronningen 139
89. Baalet 141
90. Kjærringen og fisken. Ved utg. efter Djurklou. Med tegning av E. Werenskiold 142
91. Han far sjøl i stua. Av P. Chr. Asbjørnsen. Tegning av E. Werenskiold 145

Norsk barneliv.

I.

Den tomme vuggen. Av J. A. Friis.
92. Over snemarken. Tegning av O. Sinding 148
93. Ulvene 152
94. Den tomme vuggen 153
Kvite-bjørnen. Av Rasmus Løland. Fra landsmaal.
95. De bygger 156
96. Jul 157
97. Fra blaae til blaae 158

II.

98. Tillid. Av Claus Frimann 162
99. For en skilling skraatobak. Av Hermine Bernhoft . . . 162
100. Barnegjester. Efter Leo Tolstoi. Tegning av G. Stenersen . 166
101. Eksamen i religion. Av H. Wergeland 168
102. Aftensang. Av Petter Dass 169
103. Godnat. Av H. Wergeland 170
104. Vesle-Aslaks Øine. Av Lutzow Holm. Billede av Othar Holmboe 170
105. I Kirken. Ved utg. Emnet fransk 173

III.

106. Kjække jenter. Av utg. Med tegning av Th. Holmboe . 175
107. Om nogen som var endda kjækkere. Av Jonas Dahl. Med billede av Othar Holmboe 178

108. Der vester mellem skjær og braa. Av utg. 183
109. Henrik Wergeland og barnene. Efter Olav Skavlan ved utg.
Billede av A. Bloch 184
110. Smaaguttens nationalsang. Av H. Wergeland 186
Da Fridtjof Nansen var gut. Av utg.
111. Frøen og Frognerelven 187
112. De første skiene 188
113. Markedsgang og rugkaker 189
114. Slagsmaal og venskap. Billede av Louis Moe 190
115. Elverim. Av utg. 191
116. Det fins. Av L. Kjølstad 192
117. De norske fjeld. Av utg. 195
Krig. Av Dikken Zwilgmeyer.
118. Kassen 196
119. Tangen-bakken 198
120. Slaget 199
121. Den vesle gutten 201
122. I moltemyren. Av Jørgen Moe 202

IV.

Torbjørn og Synnøve. Av Bjørnstjerne Bjørnson.
123. Torbjørn og Aslak 205
124. Julekveld da jeg var liten. Av Jørgen Moe 208
125. Torbjørn er i kirke første gang 209
126. Jeg synger for min lille ven. Finsk. Efter Rafael Hertz-
berg ved utg. 213
127. Vesle-Marthe. Av Hans Aanrud. Med tegning av G. Wentzel 214

V.

128. Vesleblakken. Av J. B. Bull 222
129. Sidsel Sidserk paa sæteren 228
Smelte-Isak. Av utg.
130. Han kommer til far 233
131. Slaget ved Holmengraa 237
132. Skolestraf. Med tegninger av Jacob Sømme 240
133. Stor brand 245
134. Vetle-Lisbet. Av Hans E. Kinck. Billede av Jacob Sømme 251
135. Dukkestuen. Av utg. Emnet fransk 256
136. Ulveslaget. Av J. B. Bull 257
137. Bjørnejægeren. Av Bjørnstjerne Bjørnson. Med billede 268
138. Gamle Hans Grenader. Av Jørgen Moe 274
139. I den store stolen 279
140. Fædrelandssalme. Efter J. L. Runeberg ved utg. 282

Vuggeviser. Barnevers. Salmer.

1. Kveld-sang for Blakken.

(Synges som «Bækken gaar i engen».)

Fola, fola, Blakken!
Nu er Blakken god og træt;
Blakken skal bli god og mæt.
Aa fola, fola, Blakken.

Uf, den leie bakken
og den lange, stygge hei!
Den var rigtig dryg for dig,
du gamle, gamle Blakken.

Far han kastet frakken;
Blakken kan ei kaste sin,
svetter i det gamle skind,
den snilde, snilde Blakken.

Snart skal Blakken sove!
Ikke mere slit idag,
ikke mere sæle-gnag!
Og ikke mere traave!

Fola, fola, Blakken!
Gaar du ind i stalden din,
kommer vesle gutten ind
og klapper dig paa nakken.

Ser du gutten smile?
Hører du det bud han har?
Han skal hilse dig fra far:
Imorgen skal du hvile.

Drøm om det, du Blakken:
Bare æte, bare staa, —
kanske rundt paa tunet gaa
med vesle-gut paa nakken.

2. Kille-bukken.

Kille-bukken, lammet mit!
skjønt det ofte gaar tungt og stridt
opefter slette fjeldet, —
følg du vakkert din bjelde.

Blakken, engelsk: *the buckskin, the dun horse* Hei: *plateau, mountain ridge.*

Kille-bukken, lammet mit!
læg saa rigtig paa kjøtet dit;
vet du ikke, tuppen,
at mor vil ha det i suppen?

Kille-bukken, lammet mit!
pas nu rigtig paa skindet dit;
mor vil ha det i felden,
som hun syr sig om kvelden.

3. I Jesu navn tilsengs jeg gaar.

I Jesu navn tilsengs jeg gaar,
og Guds engler hos mig staar;
to til haand og to til fot,
to til hvert et lede-mot,
to skal være vakt og gjærde,
to skal mig til himlen bære,
to skal mig dække,
to skal mig vække,
to skal mit øie-lok løfte og lette,
to skal min sorg av hjertet slette.

4. Jeg løfter øiet mot himmelen.

Jeg løfter øiet mot himmelen
og folder saa mine hænder;
til dig, o Gud, som er barne-ven,
min hug og tanke jeg vender.

For jeg vil takke og love dig,
og gjerne vil jeg det gjøre;
jeg vet det visst at du ser paa mig;
jeg vet at du vil mig høre.

Ja, tak for alt som jeg faar og ser,
og tak av hele min evne;

Feld: *fur robe.* — Lede-mot: *joint.* — Evne: *ability.*

jeg har at takke for meget mer
end jeg kan sige og nævne.

Ja, du vil hjælpe mig, og du kan,
du fader uten like;
la du mig vokse for livets land,
som er dit himmelske rike.

5. Jeg er saa glad hver julekveld.

Jeg er saa glad hver julekveld;
ti da blev Jesus født;
da lyste stjernen som en sol,
og engler sang saa søtt.

Det lille barn i Betlehem,
han var en konge stor,
som kom fra himlens høie slot
ned til vor arme jord.

Nu bor han vel i himmerik'
— han er Guds egen søn —,
men husker altid paa de smaa
og hører deres bøn.

Jeg er saa glad hver julekveld,
da synger vi hans pris,
da aapner han for alle smaa
det søte paradis.

Da tænder moder alle lys,
saa ingen krok er mørk;
hun siger stjernen lyste saa
i hele verdens ørk.

Hun siger at den lyser end
og slukkes aldrig ut,
og hvis den skinner paa min vei,
da kommer jeg til Gud.

Hun siger at de engler smaa
de synger og idag
om fred og fryd paa jorderik'
og om Guds velbehag.

O, gid jeg kunde synge saa,
da blev vist Jesus glad;
ti jeg jo ogsaa blev Guds barn
engang i daabens bad.

Jeg holder av vor julekveld
og av den Herre Krist,
og at han elsker mig igjen,
det vet jeg ganske visst.

6. Om kvelden.

Solen skinner vakkert om kvelden,
katten ligger doven paa hellen.
„To smaa mus,
sløte av et krus,

Helle: *slab, flat stone.*

fire ſtykker fiſk
ſtjal jeg bak en diſk,
og er ſaa god og mæt,
og er ſaa doven og træt,"
ſiger katten.

Kylling-hønen vingerne ſænker,
hanen ſtaar paa ett ben og tænker:
„Den graa gaas
ſtyrer høi nok kaas;
men ſe til om den kan
naa en hane i forſtand!
Ind, ind, høner, under tak!
Solen kan gjerne faa lov for idag,"
ſiger hanen.

„Det er visſt det er godt at leve
for den ſom ſlipper at ſtræve!"
ſiger fuglen.

7. To harer.

Mellem berg og dype dal
paa en flek i moen
ſat en hare eller to
og gnaget græs paa groen.

Da de hadde ætt ſig mæt,
ſaa vilde de ſig lægge.
Men ſaa kom en ſkytter dit,
ſaa ſkjøt han dem begge.

Men da de hadde ſanſet ſig,
der de laa paa groen,
ſaa ſyntes de de levde, — og
ſaa løp de over moen!

8. Guttemand.

Det var en gang en liten tre-aars mand
ſom Erling het; han kunde meget han;
han kunde velte ſtoler, brøle, braake,
og ſtaa paa hænderne, og ſtupe kraake.

Kaas: *course.* — Kunde: *knew.* — Stupe kraake: *turn somersault (summersault).*

Han var en raſk og rund og rød-let prop
og nok-ſaa rimelig, den veſle krop;
men fik han ikke gjøre hvad han vilde,
ſaa var han u-glad da og bar ſig ilde.

Og Erling, ſtakkar, var ei rigtig fri,
for føſter Sigrid var hans politi;
hun gjætte ham og drog ham ſtot i bluſen;
hun lekte kat, naar Erling lekte muſen.

Det ſyntes gutten ſlettes ikke om;
det var ſaa tung vint; hvor han gik og kom,
var der en haand ſom nappet i hans øre,
en røſt ſom ropte: „Se, men ikke røre."

Rødlet: *rosy.* — Prop: *a little urchin.*

En dag, da lyngens bær var mørke-blaa,
og Sigrid ikke passet rigtig paa,
smøg gutte-mand sig ut igjennem grinden;
og borte var han som en røk i vinden.

Han gik som den der kjendte veien fram,
han saa paa hund og hest og ko og lam;
han var sin egen herre, frank og fri, han;
han blaaste kaut av katte-politi, han.

Ved sole-fald han dypt i skogen var.
Nu ropte han paa Sigrid, mor og far;
han er saa fuld av graat, den stakkars karen,
og tænker mest paa gryten og paa tvaren.

Da maa du vite at han raakte paa
en kjærring, du, en rigtig gammel, graa,
med sæk paa ryggen. Tænk du, straks paa flekken
hun tok og gjemte gutte-mand i sækken.

Han sparket, og han skrek; men han var væk!
Hvad hjælper det at sparke i en sæk?
Væk som en pølse katten stjal i røken,
væk som en høne som er tat av høken.

Men hjemme vilde mor ha Erling ind,
og Sigrid sa han lekte ved en grind.
„Se efter gutten!" — Og de skrek og lette;
men ikke svarte den som Erling hette.

Mor graat, og Sigrid graat, og selve far,
han var saa lei han tæt paa graaten var:
„Aa stakkars, stakkars Erling, vesle krabben,
nu hænger han, kan-tro, i skrubbe-flabben."

Som mest de graat, kom der en kjærring ind:
„Jeg vilde gjerne sælge grisen min;

Lyng: *heather.* — Blaase av: *pooh-pooh.* — Kaut: *proudly.* — Tvare: *pronged stick used in stirring kettles.* — Skrubbeflab: *wolf's mouth.*

i skogen gryntet han, den vesle stygge,
saa tok jeg ham i sækken her paa ryggen."

„Nei, kjære, vene!" — „Det er billig pris." —
„Ja nei, vi har nok mistet selv vor gris!" —
„Men se nu bare hvor han stor og sterk er;
jeg tænker han skal veie nitten mærker."

„Dunk, dunk," sa sækken da hun la den ned,
og baandet sprang som den var bundet med;
og gutte-mand, han vaaknet op paa flekken, —
han hadde raaket paa Jon Blund i sækken.

„Hvad? Gutte-mand? Det er jo guttemand!"
Og gutte-mand var let paa foten, han;
saa snart han merket han var løs av posen,
paa grøte-fatet satte straks han kosen.

Raake: *meet.* — Kos: *course.*

„Men i en sæk?" — „Ja, hvordan skulde jeg
faa gutten hjem paa nogen anden vei?
Nei, slike sprætter skal en altid binde;
i sækken med dem, hvor ei sol kan skinne!"

9. Et barns aften-bøn.

Nu lukker solen sit øie,
snart lukker jeg ogsaa mit;
vor Fader i det høie,
du lukker aldrig dit!

Du ser hver stjerne i vrimlen
og hvert et barn paa jord,
du hører høit i himlen
det sagteste bønnens ord!

Dig beder jeg om at kalde
din engle-hær paa vakt,
naar far og mor og alle
sig ogsaa tilsengs har lagt.

Nu vogt os alle sammen,
saa ingen drømmer stygt.
Saa siger jeg glad mit amen
og sover sundt og trygt.

10. Sæl er den som sine hænder.

Sæl er den som sine hænder
i Guds hænder lægger ind;
hvor hans veier end sig vender,
har han glæde i sit sind.

Han er nøid i sorg og nød,
han er nøid i liv og død.
Alting med det bedste ender;
han er altid i Guds hænder.

11. Lillegut jeg vugger her.

Lillegut jeg vugger her,
lillegut saa fin og skjær,
som paa husmands-pladsen fødtes
i den sene vinterkveld.

Ute frost og mørke raar,
vinden gjennem skogen gaar,
og av hunger tuter ulven
ute i den dype sne.

Du som bor i himmelen,
milde Jesus, barneven,
og den hellige Gud Fader
signe mildt hans barnesøvn!

Herre Jesus, barn var du;
derfor sit ved vuggen nu!
Gi ham lys, og gi ham lykke,
gi ham fryd, og gi ham fred!

Vrimmel: *swarm, multitude (with def. article vrimlen).* — Sæl: *happy.* — Skjær: *fair, pure.*

12. Sommerfuglen.

Den prægtig-klædde sommerfugl
er fløiet fra Guds haand.
Han gav den gyldne vinger
og røde silkebaand.

Han lærte den at flyve høit,
høiere end jeg er.
Den har nok fuglens lyster,
men ikke dun og fjær.

Og alle verdens mennesker
og alle kongebud
ei gjøre kan en sommerfugl.
Det kan alene Gud.

13. Vesle-Hans's eventyr.

„Vinteren er kommen;
se, hvor hvit den lyser.
Hutetu! min bedstemor,
hun sitter nu og fryser.
Jeg maa gaa i skogen,
se at finde kvist og kvas;
hun har mig
saa tit hos sig
jo varmet ved sit hjerte."

Vesle-Hans til skogen
vandrer ufortrøden:
„Stakkars gamle bedstemor
har ingen ved til grøten.
Bare ikke ulven,
bare ikke bamsen stor
bryter frem
fra skogens hjem
og gaar med hele gutten.

Gamle bedstemoder
maa da livet miste,
stirre paa den vilde skov,
til hendes øine briste.

Jeg igjen vil komme,
kjære ulv, og bli dit rov,
bare jeg
faar gaa min vei
med denne vesle børen.

Hør, hvor vinden tuter
i de tørre grener!"
Vinden har saa barsk en røst;
men intet ondt den mener.
Den vil bare give
Hans hver kvist som sitter løst.
Han skal den
ta op igjen
og ind i børen binde.

Nu er børen færdig;
knapt han kan den bære.
Den til gamle bedstemor
vil Vesle-Hans forære.
Hvor skal vei han finde?
Sneen over stien fór.
Glad og angst
han tar sin fangst,
men vet ei vei at finde.

Kvas: avfald i skogen, „tras eller tros." — Ufortrøden: uten at betænke sig, ihærdig. — Skov: dansk for skog.

„Hu, hvor fælt det rasler!
Bamsen — hu! Der er den!"
Hans han slipper ei sin bør
for alle ting i verden.
Det er bare ekorn
som slik støi i skogen gjør;
ekorn vil
ham veien til
hans bedstemoder vise.

Ekorn hopper fore,
hopper langsmed gjærdet,
svinger sig fra gren til gren;
der er ei ondt paafærde.
Vesle-Hans bakefter
slæper sig paa tunge ben.
Snilde børn
faar ulv og bjørn
av Gud ei lov at ænse.

„Gud ske lov, der ligger
bedstemoders hytte!"
Ekorn sætter sig paa tak;
nu har det gjort sin nytte.
„Nu skal bedstemoder
varme sig i ro og mak.
Eventyr
om skogens dyr
hun skal mig nu fortælle."

Da han staar paa traakken,
banker han med børen:
„Kjære gamle bedstemor,
her er jeg — luk op døren!"
Bedstemor hun spurte,
og han knapt sit øie tror:
„Hvor har du
vel plukket nu
de blommer som du bærer?"

Hans ei tror sit øie.
Er det blevet sommer?
Hver en kvist i børen var
jo fuld av friske blommer.
Heggen sine hvite,
nypen sine røde bar,
bjerkens blad
saa frodig sat
som ved midtsommer-tide.

Vesle-Hans med taarer
sig mot væggen vender:
„Aa, hvad hjælper slik en ved,
som slettes ikke brænder!"
— „Slettes ikke brænder?
Kjære barn, din kjærlighet
er den ild
som, varm og mild,
min vinter gjør til sommer."

14. Nu løftes laft og lofte.

Nu løftes laft og lofte
til stjerne-hvælven blaa;
nu flyver lille Haakon
med drømmevinger paa.

Der er en stige stillet
fra jord til himlen op;
nu stiger lille Haakon
med englene til top.

Stjerne-hvælv: *starry vault.*

Guds engler ſmaa, de vaaker
for vuggebarnets fred;
Gud ſign' dig, lille Haakon!
din moder vaaker med.

15. Hvad lillegut har lovt.

Lillegut er tyk og fet;
men altid heter det: „Bære!"
Og naar mamma ſætter ham ned,
da ſkriker han altid: „Mere!"

„Mama er træt, min lille ven,
og du er nu i en alder —"
Men lillegut ſiger: „Falder!"
og „Du ſkal faa det ſaa godt igjen.

Engang ſkal lillegut bli ſtor,
og mamma, hun ſkal bli liten,
og da ſkal lillegut bære ſin mor,
hele, hele tiden.

Du vil kanſke bli tung og ſvær;
men jeg ſkal allikevel ta dig,
og naar du ſiger: „Lillegut, mer!"
ſkal jeg aldrig ſætte dig fra mig."

16. Barnesalme.

Milde Jesus, du som sagde,
at til dig skal barnet gaa,
du som hænder paa dem lagde,
endnu signer du de smaa.
Selv du blev til Herrens tempel
baaret i din moders favn.
La mig huske dit eksempel,
naar jeg husker paa dit navn.

Du til daaben lot mig kalde,
da jeg var en liten knop.
Skal jeg visne? Skal jeg falde?
Hjælp mig du at vokse op!
Hjælp du mig at tidlig lære
og at elske Herrens ord,
saa engang blandt dine kjære
jeg kan knæle ved dit bord.

Naar jeg saa skal ut i verden,
aldrig jeg alene er;
vildgræs vokser tit paa færden;
men du ser hvad jeg ei ser.
La mig gaa min gang med gammen
al min tid for far og mor,
la os bli i himlen sammen,
vi som var det her paa jord!

Gammen: *joy.*

Norsk barneliv.

I.

Dukken under tornerosen.

17. Dukken.

Det var en liten pike som hette Beate. Hun var bare fem aar gammel, men det var en klok og god liten pike. Paa sin fødselsdag hadde hun faat en vakker straahat av sin far; det var røde baand om den, og du kan tro den var pen. Av sin mor hadde hun faat et par gule sko og en nydelig hvit kjole. Men hendes gamle faster hadde git hende det bedste: det var en dukke med mørkebrunt haar, og saa fin og vakker at du aldrig kan tro det; det var ikke andet at sige paa hele dukken end at det venstre øienbryn sat et litet grand for høit.

«Det er likesom hun drar litt paa det ene øienbrynet. Mon hun ikke er rigtig fornøiet?» spurte Beate da hun fik den i haanden.

«Aa jo,» svarte faster, «men hun kjender dig ikke endnu. Hun har altid for vane at dra litt paa øienbrynet naar hun skal se rigtig nøie paa nogen. Hun vil bare se om du er en snild liten pike.»

«Ja, nu har hun nok alt set det, for nu synes jeg det brynet er som det andet,» sa Beate.

Den dukken fik hun vel kjær, næsten kjærere end baade Marie og Lovise, endda det var hendes bedste veninder.

Faster = fars søster: *aunt, father's sister.*

18. Brønden.

En dag gik Beate ute i gaarden med sin dukke i haanden. Nu hadde den faat navn, og de var rigtig blit gode venner. Dukken hette ogsaa Beate; for saa hette jo den lille piken selv, og hendes gamle faster hette ogsaa Beate. Det var om vaaren og der var i den ene kroken av gaardsrummet rundt om stokke-brønden, en nydelig, grøn flek, med fint, lyst græs, der stod et tykt, lavstammet piletræ, dryssende fuldt med det gule brum som du nok vet barnene kalder gaas-unger. Det ligner ogsaa gaasunger, for hver dusk har bløte, bløte, gule dun, og det kan svømme paa vandet; men gaa kan det rigtignok ikke. Nu blev Store-Beate — hun var jo bare fem aar, men hun var da meget større end den anden — og Lille-Beate snart enige om at de skulde plukke gaasunger av træet og slippe ned i brønden, forat de kunde ha det likesaa godt som de store gaasungerne de hadde set svømme om. Det var nok Store-Beate som fandt paa det; men Lille-Beate sa ikke imot, for det er ingen som kan tro hvor snild og føielig hun altid var. Ja, Store-Beate kløv op i pile-træet og plukket mange nydelige, gule gaasunger i det hvite forklæet sit, og da hun talte dem, og hadde talt til tyve to ganger, saa sa hun, at nu trodde hun de hadde nok; og Lille-Beate sa ikke imot nu heller. Hun steg da ned igjen, og det var vanskelig nok, for med den ene haanden maatte hun holde forklæet sammen. Hun syntes Lille-Beate ropte op til hende at hun skulde kaste gaasungerne ned i forveien; men det turde hun ikke; hun var ræd de skulde slaa sig i faldet.

Nu sprang de da begge hen til brønden, og Store-Beate hjalp sin veninde at faa benene rigtig fast mellem de to øverste stokkelag, saa hun kunde staa i al mak

Brum: *the downy bud on willow or birch.* — Gaasunge: *gosling.* — Føielig: *willing to obey.* — Stokkelag: *round of logs.*

og se paa de vakre smaa gaasungerne naar de svømte om paa vandet. Saa blev den ene gaasungen efter den anden sluppet ned; og med det samme de naadde vandskorpen, var det likesom de fik liv og begyndte at røre litt paa sig. Det var vel en glæde! Store-Beate klappet i hænderne til de deilige smaa dun-unger; og naar hun bare hjalp Lille-Beate litt, saa slog ogsaa hun hænderne sammen. Men om litt laa alle gaasungerne stille og vilde ikke røre sig av flekken. Det var nu ikke morsomt; og saa spurte Beate sin navne, om hun ikke mente at Store-Beate kunde lægge sig litt ut over brøndkanten og blaase paa dem, for da trodde hun nok de fik liv igjen. Lille-Beate svarte ikke; men det venstre øienbrynet drog sig saa underlig i veiret, og hun løftet ordentlig paa den høire armen, som hun vilde sige: «Gjør endelig ikke det, kjære Store-Beate! Du vet jo hvor fælt mor har sagt det er nede i brønden. Tænk bare om du gled nedi!»

«Aa pyt! nu skal du bare se hvor let jeg skal gjøre det,» svarte Store-Beate; for hun syntes gaasungerne var saa kjedelige naar de ikke vilde svømme. Hun bøide sig da ut over brønden og blaaste paa de nærmeste. Jo, det hjalp; straks begyndte gaasungerne at røre paa sig. Men de som laa længst borte paa vandskorpen, laa like stille. «Det er da nogen dumme dyr!» sa Beate og bøide sig langt, langt ut over brøndkanten; men saa gled haanden paa den fugtige stokken, og — plump! faldt hun dypt ned i vandet. Det var saa koldt, saa koldt, og det slog sammen over hodet paa hende og tok straahatten av fletterne. Hun hadde ikke tid til at høre om Lille-Beate skrek; men det gjorde hun vist.

Da Beate kom med hodet over vandet igjen, grep hun med begge sine hænder om den runde brøndstokken; men hænderne var for smaa, og stokken for bred

Navne: *one having same name.*

og glat; hun kunde ikke faa tak. Da saa hun at Lille-Beate stod stum av forfærdelse og stirret paa hende, med den høire haand rakt ut over vandet. Store-Beate skyndte sig og grep fat i den, og Lille-Beate gjorde sig

stiv, alt det hun kunde, og litt til, og blev staaende mellem stokkene og holdt sin kjære veninde oppe. Nu hadde Store-Beate ansigtet over vandet saa længe at hun fik skreket, og saa kom baade far og mor løpende til; de var bleke av skræk og trak hende op. Hun selv var drivende vaat, saa det randt og dryppet av hende og saa angst og kold at tænderne klapret i munden. Faren vilde bære hende like ind i stuen; men hun bad ham endelig ta Lille-Beate med, saa ikke hun ogsaa skulde falde i brønden. «For det er hun som har frelst mig,» sa hun.

Beate blev nu bragt i seng, og Lille-Beate maatte ligge hos hende. Da hun blev søvnig og hadde læst sit Fadervor, klappet hun veninden og sa: «Aldrig kan jeg fuldtakke dig for at du frelste mig av den fæle, dype brønden, kjære Lille-Beate! Jeg vet nok Vorherre hjalp dig at staa fast mellem stokkene og at gjøre dig stiv; men det var da du, og ingen anden, som rakte mig haanden saa jeg ikke sank tilbunds. Og derfor skal du være min bedste veninde al min tid, og naar jeg blir stor, skal du staa fadder til min første datter; hun skal hete Lille-Beate efter dig.» Saa kyste hun dukken og sov ind.

19. Viggo.

Men Store-Beate hadde en bror, som var endda større end hun; han var otte aar gammel, og det var en rigtig ustyrlig krop. Han hette i grunden bare Viggo; men han hadde læst i en gammel krønike om en fæl skjegget viking som hadde samme navn; han seilte omkring fra land til land og slog folk ihjel, og tok med sig paa skibet sit alt guld og sølv han fandt, og alle vakre piker. Og saa fik Viggo sig en liten øks, slik en som han hadde læst at den gamle vikingen hadde,

Fadder: *sponsor (at baptism).* — Krønike, *chronicle.*

og sa til søsteren at herefter skulde hun kalde ham Viggo viking, for det vilde han være naar han blev stor. Ute i gaarden løp han efter baade høns og ænder, og vilde med vold og magt kløve pande-skallerne paa dem med øksen; de skrek og pilte fra ham, og des modigere blev den lille vikingen. Men da han ogsaa

kom til gjæssene, med øksen i veiret, og huiet og skrek, blev den gamle gassen sint, boide sin lange hals i bugt neden-fra og klop Viggo viking i leggen, saa han kastet øksen og hylte og løp avgaarde. For den gamle gassen visste nok at vikingene ikke hadde lov at kløve pande-skaller hjemme i sit eget land, selv ikke paa den borteste side av gaasedammen.

20. Under tornebusken.

En dag kom Viggo viking til sin søster. Han saa morsk ut, hadde papirhjelm paa hodet, og trak øien-brynene tæt sammen.

Gasse: *gander.* — Morsk: *stern, fierce.*

«Nu vil jeg røve piker; det er jeg faret ut for!» sa han. «Du er for stor; men Lille-Beate tar jeg. Jeg fører hende langt, langt bort, i det mindste til Furu-jords-bakken, og kanske like til hestehagen. Og du faar aldrig se hende mer i dine dage.»

«Du er en slem gut og gjør ikke andet end ugagn; det sa mor ogsaa her om dagen,» svarte søsteren. «Lille-Beate har jo ikke gjort dig et grand; hun har ikke en-gang sagt et ondt ord til dig.»

«Ikke gjort mig noget?» sa vikingen. «Stod hun ikke igaar paa blomsterpotten under den store geranien, da jeg kom og satte træhesten min der? Tror du ikke jeg saa, at hun skjøv til hesten saa den faldt ned og brak det venstre bakbenet? — Gjorde jeg min ret, saa burde jeg i grunden hugge hodet av hende,» sa vikin-gen og prøvde med fingeren eggen paa øksebladet.

«Hu! du er rigtig en fæl gut,» sa Beate; «men jeg skal vel vite at gjemme Lille-Beate saa godt at du aldrig skal faa dine blodige fingre i hende. Det kan du lite paa.»

Derpaa gik hun like til sin lille veninde og fortalte hende for en slem gut Viggo var; han vilde myrde hende, sa Store-Beate, og hun turde ikke længer ha hende inde i huset. «Men jeg vet godt hvor jeg skal gjemme dig henne saa han ikke skal finde dig,» sa hun.

Saa tok hun den lille pike og gik med hende bak laaven til et stort stengjærde. Op til gjærdet stod en tornebusk i fuld blomstring og hængte sine blekrøde roser ned til alle sider, saa det blev en liten duftende løvhytte; og der skulde Lille-Beate leve i skygg og skjul og sitte paa en græsbænk. Og forat det ikke skulde dryppe paa hende naar det begyndte at regne eller dugge, saa hvælvet hendes store veninde en græstorv

Hestehagen: *pasture, paddock for horses.* — Geranien, storkeneb, St. Olavs-blomst. — Laave: *barn (especially for hay).*

over hende. Der maatte Lille-Beate sitte som prinsessen i jordhaugen; men det var ingen sak, for hun hadde kaapen med; den kunde hun ta paa om aftenen, naar det blev koldt; og sukkerkaker hadde hun paa et litet bret ved siden, og roserne duftet yndig om hende. — Saa sa Store-Beate hende farvel og godnat, og bad hende være taalmodig og endelig ikke gaa ut, saa Viggo viking fik øie paa hende; Store-Beate lovte sikkert og visst at hun skulde se til hende næste morgen og spørge hvorledes hun hadde sovet; og saa gik hun.

21. Vikingen.

Morgenen efter hadde Beate næsten ikke tid til at vaske sit lille ansigt, før hun løp bort til veninden; at flette haaret gav hun sig ikke stunder til. Hun var saa bange at Lille-Beate hadde ligget og været mørkeræd fordi hun var alene om natten i græshytten. Beate skyndte sig alt hvad hun kunde, og kom rent andpusten til tornebusken. Men du kan tro hun blev bedrøvet! Utenfor torvhytten laa Lille-Beate; hodet var hugget av hende og laa ved hendes føtter. Det var Viggo viking som hadde gjort det; det kunde Beate nok skjønne, for øksen hadde han glemt efter sig; den var slængt bort paa en stor sten i gjærdet. Saa sorgfuld som hun da blev, hadde Store-Beate endnu ikke været i hele sit liv. Hun brast i graat og tok sin lille veninde og kyste hende mange ganger. Derpaa grov hun en grav under nyperosen og la hende der. Hodet satte hun igjen paa halsen, og bredde græstorven som hadde været hytte, blott og let over hende. Og saa gik hun langsomt og inderlig bedrøvet hjem.

Hvem skulde vel ogsaa efter den tid være hendes bedste veninde, som aldrig vilde ha anden vilje end hendes egen, og hvem skulde staa fadder til hendes første datter naar hun blev stor?

Nyperosen: *dog-rose.*

22. Den flytende ø.

Beate hadde nu vokst i to hele aar; men Lille-Beates make hadde hun aldrig faat igjen. Ingen dukke var saa snild og føielig, og ingen saa pen og vakker. Enten var dukkerne for røde i kindene, eller de kunde ikke klæ sig rigtig; stive og kjedelige var de alle sammen naar de skulde røre armer og ben, og det nyttet næsten ikke at tale med dem. Men en pen dukkestue hadde Beate faat, med stoler og bord, og en kommode i det ene hjørne.

Det var lørdag. Om søndagen ventet hun sine veninder Marie og Lovise paa besøk; derfor vilde hun gjerne pynte dukkestuen saa fint og nydelig hun kunde. Bord og stoler og alt var sat tilrette, og der var strødd ener og gule baldblommer paa gulvet; hun manglet bare nogen smaating at sætte paa kommoden.

Men Beate visste raad: i Svarttjern-bakken husket hun der laa de nydeligste smaa snilehus nogen vilde se, runde og riflete, og med gule og brune tegninger paa. De vilde ta sig ypperlig ut paa kommoden, naar hun bare fandt av dem som det ikke var sniler i. Hun løp straks der ned, og smøg og krøp mellem hasselbuskene og under rognetrærne i den bratte bakken, og hun fandt tomme snilehus i snesevis. — Men allerbedst det var, hørte hun en fugl skrike saa underlig nede i tjernet; hun tittet ut mellem de grønne kvistene, og saa en stor fugl svømme omkring der. Den hadde lang blaa hals og hvit bringe; men paa ryggen var den glinsende sort. Den svømte bort over tjernet, saa fort at der stod en strime i vandet bakefter den, og saa dukket den med ett paa hodet; og borte var den.

Beate stod og stirret ned paa vandet og ventet paa

Ener: *juniper*. — Baldblom eller balderblom, balderbraa, ligner blomsten prestekrave: *feverfew*. — Riflet: *fluted*. — Rognetræ: *mountain ash*. — Snesevis: *by scores* (20). — Tjern: *lakelet, tarn*.

at den skulde komme op igjen; men det varte og det varte, og ingen fugl kom. Hun begyndte allerede at bli bange for at den stakkars fugl var druknet; da fik hun se at den skjøt op igjen langt borte, næsten midt ute paa vandet. Den slog med vingerne saa der laget sig ringer om den, videre og videre ut over den sorte flate. Saa svømte den atter rolig og langsomt hen imot en ørliten grøn ø som laa der; da den kom til øen, rakte den halsen høit op og saa sig om til alle kanter, og krøp saa op i det høie storrgræsset som hang ut over vandet. Beate stod og saa paa den vakre lille øen. Den var saa fin og liten, ikke større end fjerdeparten av stuegulvet, og langagtig, næsten rund; men her og der skar smaa bugter ind i den. Der vokste vierbusker op av græsset paa nogen steder, og i den ene ende stod en liten hvitstammet bjerk. Beate syntes aldrig hun hadde set noget saa vakkert som den lille grønne øen ute paa det blanke, sorte vandet; den var likesom et ørlitet land for sig selv. Hun tittet længe ut mellem løvet, for at se fuglen komme igjen; men den blev paa øen.

Endelig begyndte aftenvinden at puste, saa vandet kruset sig litt. Da husket Beate at hun maatte skynde sig hjem. Hun bukket sig for at ta endda nogen sniler som hun kunde gi Marie og Lovise; og der laa nok av dem like ved hendes fotter. Hun saa op igjen og tittet gjennem løvet, for at se paa øen til godnat; — tænk, da var den borte! Beate vilde ikke tro sine egne øine; hun mente at hun maatte ha sittet i tanker og flyttet sig saa at buskene gjemte øen for hende; men nei, hun sat netop paa samme sted. Hun tænkte paa nøk og hulder, og løp opefter bakkestien det forteste hun kunde. Men da hun naadde toppen, saa hun sig

Storrgræs: *sedge.* — Vierbusker: *willow bushes.* — Nøk: *nix, a water sprite.* — Hulder: *mountain sprite (beautiful except for a cow's tail).*

endnu en gang omkring. Da blev hun næsten endda mere forundret; for nu fik hun igjen øie paa den lille grønne øen, men langt fra det sted hvor hun først hadde set den; den seilte langsomt ned mot syd-enden av tjernet, og den lille hvitstammete bjerken var seil. Saasnart Beate var kommet hjem, gik hun til Anne barnepike og fortalte hende hvad hun hadde set. Anne kjendte godt den flytende ø; den hadde ligget i tjernet i mange aar, sa hun. Men det var noget forunderlig noget ved den øen. Hver gang det skulde bli godt aar for aker og eng, var øen frisk og grøn hele sommeren; men blev det uaar, var græsset blekt og brunt, og løvet paa den lille bjerken var tyndere. Ja, Anne trodde ikke det var urimelig at der vilde komme blodrøde flekker over øen, dersom krig og ufred kom paa. Hvert aar hadde lommen rede der, og Anne hadde nu sine egne meninger baade om lommen og øen; men da Beate vilde ha bedre rede paa det, ristet gamle Anne bare paa hodet; for hun var ikke den som fortalte alt hvad hun visste. Men ett maatte hun jo ut med, og det var, at naar en stod paa den flytende ø og tok et lom-egg op av redet og ønsket noget med det samme, saa vilde det hænde, hvis lommen ikke fór fra redet, men ruget eggene ut like fuldt.

«Laa der lomme-unger i redet til høsten, kunde du gjerne ønsket dig at bli prinsesse i England; — det vilde sandelig hænde,» sa gamle Anne.

Men én ting var det at merke endnu: at en ikke maatte tale et eneste ord om det til noget levende menneske.

«Ikke engang til far og mor?» spurte Beate.

«Nei,» svarte Anne, «ikke til nogen mors sjæl.»

Beate tænkte ikke paa andet end øen hele aftenen, og da hun hadde lukket sine øine, drømte hun ikke om andet hele natten; snart syntes hun den var blodflekket,

Lom: *loon.*

og snart grøn; saa syntes hun igjen at lommen skrek og sa: «Jeg er prinsesse av England; men der er kastet lomme-ham paa mig.»

Aldrig før var hun staat op om morgenen, saa bad hun faren saa vakkert at han vilde ro hende og Marie og Lovise ut paa den flytende ø naar de kom til hende om eftermiddagen; og det lovte han. Men han spurte ogsaa hvorledes hun var faldt paa det, og hvad hun vilde der. Beate tænkte først at hun skulde fortalt ham alt; men hun husket paa Annes ord, og saa sa hun ikke det hele, men bare at hun saa gjerne vilde komme dit ut fordi den lille grønne øen var saa nydelig.

«Ja, vakker er den, og der skal du ogsaa faa se et lomme-rede,» sa faren og strøk hende over det brune haaret.

Da blev Beate ganske rød i ansigtet, og taarerne kom hende i øinene. Hun visste jo meget godt om lomme-redet, og hun følte at hun hadde været usand-færdig mot sin far, og det hadde hun aldrig været før.

23. Beate paa øen.

Om eftermiddagen gik faren med de tre smaa-pikerne til tjernet. Viggo var ogsaa med; men der var ingen baat, bare en liten tømmerflaate, og den kunde ikke bære dem alle; derfor maatte han bli i land. Og det fandt han sig villig i, for nu var han større og for-standigere, og han hjalp tilmed smaapikerne ut paa flaaten.

Vandet var blikstille, sort og blankt; den store naaleskogen paa den ene bredd og den grønne bakken paa den anden stod paa hodet og speilte sig i vand-flaten. Rundt om, inde ved landet, stod de grønne rør, høie og ranke som soldater, og holdt vakt om det stille tjern. Og hist og her laa brede, grønne blade og

Lommeham: *loon's shape.* — (Ham: *skin, slough.*)

store, skinnende hvite tjernblommer med gule bægere og svømte paa det sorte vand. Beates veninder syntes at det var det deiligste de hadde set, og de bad faren stanse og fiske op nogen av de vakre tjern-blommerne. Men Beate længtet bare til den flytende ø.

Den laa midt ute paa tjernet, og da de nærmet sig den, saa det ut som det var to smaa-øer, én ovenpaa og én nede i vandet, og den sidste var næsten endda vakrere end den første. Faren rodde tæt ind til øen og rundt om den, og da han kom paa den andre siden, plumpet lommen med ett ut av storr-græsset og ned i vandet og dukket under.

«Der har vi lomme-redet,» sa faren og la flaaten indtil.

Smaapikerne lutet sig ut over flaaten, mens faren holdt dem, én for én, og det var vel moro: lomme-redet var like i kanten av torv-øen, mellem græsset, og paa bunden laa to store, graabrune egg med sorte flek-ker, større end noget gaase-egg.

Marie og Lovise jublet og lo; men Beate var næsten ræd og underlig tilmode. Hun bad sin far saa inder-lig, at hun maatte faa lov til at staa paa øen, bare en iten, liten stund og løfte det ene lom-egget op, «forat hun kunde se bedre paa det,» sa hun.

Faren vilde ikke negte hende det, han løftet hende lut paa den flytende torv; men han sa at hun bare turde ta egget let imellem to fingrer; for hvis fuglen merket at nogen hadde rørt ved det, vilde den ikke ruge ungen ut.

Saa stod da Beate paa den grønne flytende ø, og hun blev ganske blek og underlig av sig da hun skulde bøie sig og ta det graabrune egget op. Hun løftet det i veiret mellem de to fingrer. Nu kunde hun jo faa alt hvad hun vilde! Hvad tror du saa hun ønsket sig? At hun skulde bli prinsesse i England? Nei, hun visste

Lute: *bend, stoop forward.*

nok det som bedre var; hun rørte læberne og sa sagte ved sig selv:

«Saa vilde jeg ønske at Lille-Beate var frisk og sund og sat under tornebusken igjen!»

Men netop med det samme dukket lommen op tæt ved; og da den saa at Beate stod like ved redet med egget i haanden, satte den i et skrik saa fælt, saa fælt, at Beate i forfærdelse slap egget. Det faldt ned i redet, like paa det andre, og — klask! gik begge itu, saa plommen sprutet.

Beate blev staaende som en sten, med haanden i veiret, like til faren løftet hende over paa flaaten igjen. Da brøt taarerne løs, og hun fortalte ham alt; hun sa, at hun visste nok hvorfor det ikke gik som hun hadde ønsket sig; — det var fordi hun hadde sagt en usandhet og ikke været oprigtig imot ham, men hun lovte med haand og mund at det skulde være den sidste gangen, like saa visst som det var den første, at hun var saa styg en pike. Faren sa at det var et vakkert forsæt; det skulde hun altid holde, saa vilde hun nok faa sine ønsker opfyldt; og saa rodde de i land igjen.

Og hver gang Beate siden hadde lyst til at sige en liten usandhet, tænkte hun paa den flytende ø, og saa holdt hun sit løfte.

Men lommen skydde redet siden den tid, og nu er torv-øen grodd fast til land.

24. Vesle-gutten i skogen fór.

Vesle gutten i skogen fór,
tuslet sig væk fra far og mor.
Hele munden var blaa av bær:
„Du, aa du, her er mange her,"
tænkte gutten.

Og han stabbet paa nøken fot
mellem graner og furu-rot.
Han var liten hjemme hos mor:
„Men i skogen, her er jeg stor,"
tænkte gutten.

Forsæt: *intention.* — Stabbe: *toddle.*

Skogen braket, og grenen braſt;
det var nogen ſom traadte faſt;
men den veſle ja han blev glad:
„Jeg faar følge, og det var bra,“
tænkte gutten.

„Hvad ſlags dyr er dette, mon tro,
ligner hverken heſt eller ko.“
Gutten grundet en liten ſtund:
„Undres paa om det er en hund,“
tænkte gutten.

Veſle-gutten vil klappe, han,
rækker haanden, ſom han er van;
bjørnen løfter ſin ſtore klo.
„Se, hvor pent han ſitter paa to,“
tænkte gutten.

Like hen til den ſkarpe tand
ſætter han trygt ſit blaa-bær-ſpand;
beſtet æter alt hvad der er.
„Ja ſaa-men er han glad i bær,“
ſiger gutten.

Saa kom moren, huiet og ſfrek;
gutten ſtod der, og bjørnen vek.
„Gud ſke tak at du lever end!“ —
„Tror du ikke han kommer igjen?“
klager gutten.

25. Far og ulv-ungerne.

Det var en gang en ulve-mor
ſom taſſet over ſnehvit jord.

Hun hadde alle barna med,
og du maa vite, det var tre.

Saa kom en liten gut forbi,
og moren ſa: „Ham æter vi.“

Men lille-gutten han var tryg,
for han ſat høit paa pappas ryg.

Og diſſe to de ruſlet hjem,
men ulveungerne efter dem.

Og mens den ſmaa i ſengen laa,
kom der en ulv og banket paa,

og ſa at han bare var en hund
ſom vilde leke en liten ſtund.

De andre de ſtod paa to der ute
og puſtet varmt paa den froſne rute,

og gjorde ſig lækre og ſpurte om ikke
de kunde faa lov at gaa ind og ſlikke, —

bare ſlikke et litet minut
den søte ſovende lillegut.

Men pappa han var nok en ſom kunde
ſkjelne ulver fra ſnilde hunde.

Han aapner ſit vindu et litet grand,
og ſagte — ſaa ſagte hviſket han:

Taſſe: *move quietly (esp. of wolves).*

„Hvis ikke jeg kom til at vække gutten,
saa skjøt jeg jer alle tre paa minutten.“

Og da kan du vite at de fór bort og fortalte det til sin mor.

Og ulvemor tutet, der hun drog sulten og slunken til hei og skog:

„Det er ikke raad at faa mat minsandten,
naar pappa han sitter paa sengekanten.“

Øivind og bukken.

26. Øivind mister bukken.

Øivind hette han, og graat da han blev født. Men alt da han sat opreist paa morens fang, lo han, og naar de tændte lys om kvelden, lo han saa det sang, men graat naar han ikke fik komme bort til det. «Av den gutten maa det bli noget rart,» sa moren.

Der hvor han blev født, hang bare berg utover; men det var ikke høit; furu og bjerk saa ned, heggen strødde blomster paa taket. Men oppe paa taket gik en liten bukk, som Øivind aatte; den skulde gaa der for ikke at tulle sig væk, og Øivind bar løv og græs op til den. En vakker dag hoppet bukken over og bort i berget; den gik ende op og kom dit den aldrig hadde været før. Øivind saa ikke bukken da han kom ut efter non, og tænkte straks paa ræven. Han blev het over hele kroppen, saa sig om og lydde. «Kille-kille-kille-kille-bukken!» — «Bæ-æ-æ-æ!» sa bukken oppe paa bergkanten, la hodet paa skakke og saa ned.

Men ved siden av bukken laa en liten jente paa knæ. «Er den din, den bukken?» spurte hun. Øivind stod med aapen mund og øine og stak begge hænder i den kjolebuksen han bar. «Hvem er du?» spurte han. — «Jeg er Marit, mor sin unge, felen til far, huldra

Slunken: *gaunt.* — Heg: *choke cherry, bird cherry.* — Aatte, eide, *owned.* — Nón: maaltid om eftermiddagen, *afternoon lunch.* — Fele: fiolin, her brukt som kjæle-ord.

i huset, datterdatter til Ola Nordistuen paa Heigaardene, fire aar til høsten — to dage efter frost-nætterne, jeg!» — «Er du det, du!» sa han og drog pusten; for han hadde ikke turdet slippe den saalænge hun talte.

«Er den din, den bukken?» spurte jenten op igjen. — «Ja-ha,» sa han og saa op. — «Jeg har faat slik lyst paa den bukken; vil du ikke gi mig den?» — «Nei, det vil jeg ikke.»

Hun laa og spændte med benene og saa ned paa ham, og saa sa hun: «End naar du faar en smørkringle for bukken, faar jeg den da?» — Øivind var av fattig-folk; han hadde spist smørkringle bare én gang i sit liv; det var da bedstefar kom dit, og slikt hadde han aldrig smakt hverken før eller siden. Han saa op paa jenten: «La mig faa se den kringlen først,» sa han. Hun var ikke sen av sig; hun viste frem en stor kringle som hun holdt i haanden. «Her er den!» sa hun og kastet den ned. «A u, den gik istykker,» sa gutten; han tok og sanket op hver eneste bete. Den aller-mindste maatte han smake paa, og den var saa god at han maatte smake paa én til; og før han selv visste av det, hadde han ætt op hele kringlen.

«Nu er bukken min,» sa jenten. Gutten stanset med den sidste beten i munden; jenten laa og lo, buk-ken stod ved siden, hvit i bringen, brunsort i ragget, og saa ned paa skakke.

«Kunde du ikke vente saa længe?» bad gutten; hjertet begyndte at klappe i ham. Da lo jenten endda mere og skyndte sig op paa knæ. «Nei, bukken er min, den,» sa hun og slog armen om halsen paa den, løste et sokkebaand og bandt omkring. Øivind saa paa. Hun reiste sig og tok til at dra i bukken, den vilde ikke gaa med og tøide halsen nedover mot Øivind. «Bæ-æ-æ-æ!» sa den. Men hun tok i ragget med den ene haand, drog i baandet med den andre, og sa vak-

Tøie: *stretch.*

kert: «Kom, du bukken, saa skal du faa gaa i stuen og æte av mor sine fat og mit forklæ.» Og saa sang hun:

Kom, bukken til gutten,
kom, kalven til mor,
kom, mjauende katten
i snehvite skor,
kom, andunger gule,
kom frem ifra skjulet,
kom, kyllinger smaa
som neppe kan gaa,
kom, duerne mine
med fjærene fine!
Se, græsset er vaatt,
men solen gjør godt,
og tidlig, tidlig er det paa sommer'n —
men rop paa høsten, saa kommer'n!

27. Bukken kommer igjen.

Der stod gutten.

Bukken hadde han stelt med siden i vinter da den blev født, og aldrig hadde han tænkt sig at han kunde miste den; men nu var det gjort paa en liten stund, og han fik ikke se den mere.

Moren kom trallende op fra fjæren med kopper som hun hadde skurt; hun saa gutten sitte og graate, med benene under sig i græsset, og gik bort til ham. «Hvad graater du for?» — «Aa, bukken, bukken!» — «Ja, hvor er bukken?» spurte moren; hun saa op paa taket. «Den kommer aldrig mere igjen,» sa gutten. «Kjære, hvordan kunde det gaa til?» — Han vilde ikke straks ut med det. «Har ræven tat den?» — «Aa, gid det var ræven!» — «Er du paa stell!» sa moren; «hvor er det blit av bukken?» — «Aa, aa, aa, — jeg kom i skade for — at sælge den for en kringle!»

Just i det samme han sa ordet, forstod han hvad det var at sælge bukken for en kringle; før hadde han ikke tænkt paa det. Moren sa: «Hvad tror du nu den

Tralle: *hum, troll.* — Fjære: *beach.* Paa stell, *out of one's wits.* — Komme i skade for: *to have the ill luck.*

vesle bukken tænker om dig, naar du kunde sælge den for en kringle?»

Og gutten selv tænkte paa det, og forstod godt at han aldrig kunde bli glad mere her i verden.

Saa sorgfuld var han, at han lovte med sig selv aldrig senere at gjøre noget galt, hverken at skjære rokkesnoren av eller slippe sauene eller gaa ned til sjøen alene. Han sovnet ind der han laa, og han drømte om bukken, at den var kommet til himmerike, og der stod den og bet løv av et skinnende træ; men Øivind sat alene paa taket og kunde ikke komme op.

Da stak noget vaatt like bort i øret paa ham; han skvat op. «Bæ-æ-æ-æ!» sa det, og det var bukken, som var kommet igjen.

«Nei, er du kommet igjen!» Han sprang op, tok den i begge forbenene og danset med den som med en bror; han rykket den i skjegget, og han vilde netop ind til mor med den, da han hørte nogen bak sig og saa jenten sitte paa græsbakken like ved siden. Nu forstod han alt sammen; han slap bukken: «Er det du som er kommet med den?» Hun sat og rev græs op med haanden og sa: «Jeg fik ikke lov at ha den; bedstefar sitter der oppe og venter.» Mens gutten stod og saa paa hende, hørte han en skarp røst oppe fra veien: «Naa!» Da husket hun hvad hun skulde gjøre; hun reiste sig og gik bort til Øivind, stak den ene muldete haanden bort i en av hans, saa bort og sa: «Om forladelse.» Men saa var ogsaa hendes mod ute; hun kastet sig ned over bukken og graat.

«Jeg mener du faar beholde bukken,» sa Øivind og saa væk.

«Skynd dig nu!» sa bedstefar oppe i bakken. Og Marit reiste sig og drog sig opefter. «Du glemmer nok sokkebaandet dit,» ropte Øivind efter hende. Da vendte hun sig og saa først paa baandet, siden paa ham. Endelig sa hun med tykt maal: «Det kan du beholde.»

Han gik bort til hende og tok hende i haanden. «Tak skal du ha!» sa han. «Aa, ikke noget at takke for,» svarte hun, drog et langt, langt suk og gik videre.

Han satte sig ned igjen i græsset; bukken gik ved siden av ham; men han var ikke længer saa glad i den som før.

28. Rosen.

«Aa kjære, la mig være,»
sa rosen en gang;
«jeg trænger ikke længer
til stav og til stang.
Du jente, aa riv op
den ekle pinden!
Den bare staar og stikker
og skjærer mig i kinden.»

Og jenten hun gjorde
som rosen hende bad;
og rosen den vugget
med blomst og med blad.

Saa kom der en byge
i nordenvinden;
saa knækkede rosen,
saa visnede kinden.

— Du kjære som vil være
alene, du smaa,
la støtten og staven
og pinderne staa.
Er lærdommen haard,
og er dagene dryge,
vi vil jo bare det,
at du skal staa i en byge.

29. Øivind er i skole første gang.

«Her kommer jeg med en liten gut som vil lære at læse,» sa moren. «Hvad heter den kroppen?» spurte skolemesteren og grov nedi skind-posen efter tobak. «Øivind,» sa moren; «han kan bokstavene, og han kan lægge sammen.» — «Aa nei da,» sa skolemesteren, «kom hit, du hvithode!» Øivind gik bort til ham, skolemesteren fik ham paa fanget og tok huen av ham. «For en vakker liten gut,» sa han og strøk ham over haaret. Øivind saa ham op i øinene og lo. «Er det av mig du ler?» Han rynket brynene. «Ja, det er det,» svarte Øivind og skratlo. Da lo ogsaa skolemesteren, moren lo, barnene skjønte ogsaa de fik lov at le, og saa lo de alle sammen.

Lægge sammen: *add.*

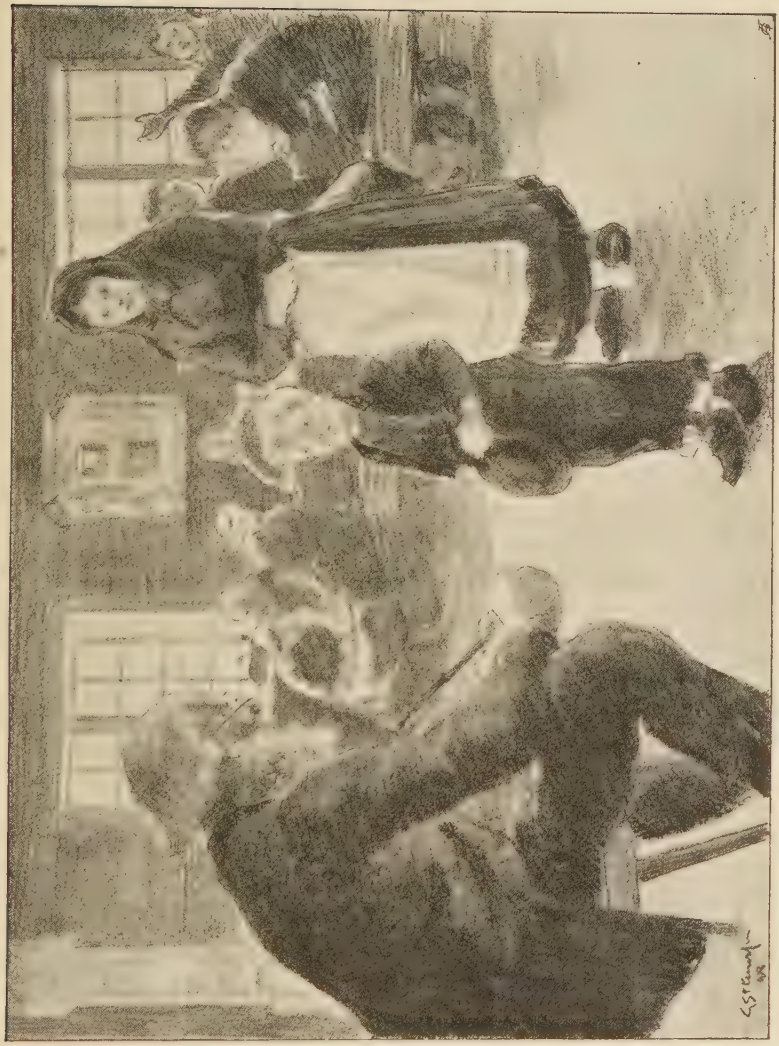

Dermed var Øivind kommet ind paa skolen.

Da han skulde sætte sig, vilde de alle gjøre plads for ham. Han saa sig ogsaa længe om; de hvisket og pekte; han vendte sig omkring til alle kanter med huen i haanden og boken under armen. «Nu, hvad blir det saa til?» spurte skolemesteren; han holdt atter paa med pipen. Idet gutten skal vende sig mot skolemesteren, ser han tæt ved siden av ham nede ved grue-stenen og sittende paa en liten rødmalt løp Marit med de mange navnene; hun hadde gjemt ansigtet bak begge hænder og sat og gløttet hen til ham. «Her vil jeg sitte!» sa Øivind rask, tok en løp og satte sig ved siden. Nu løftet hun litt den armen som vendte imot ham, og saa paa ham under albuen; straks dækket ogsaa han sit ansigt med begge hænder og saa paa hende under albuen. Slik sat de og skapte sig til, indtil hun lo; saa lo ogsaa han; ungerne hadde set det og lo med. Da skar det ind med frygtelig sterk stemme, som blev mildere efter hvert: «Stille, trollunger, smaatøi, spille-verk! — stille og vær snilde mot mig, sukkergriser!» — Det var skolemesteren; han hadde for vis at fyke op, men bli god igjen før han endte. Straks blev det rolig i skolen, indtil pepper-kvernene atter begyndte at gaa. De læste høit hver i sin bok, de fineste diskanter spilte op, de grovere stemmer trommet høiere og høiere for at ha overvegten, og en og anden hauket indimellem; Øivind hadde i sine levedage ikke hat slik moro.

«Er det slik her bestandig?» hvisket han til Marit. «Ja, slik er det,» sa hun.

Senere hen maatte de frem til skolemesteren og læse; en liten gut blev dernæst sat til at læse med dem, og saa fik de slippe og skulde gaa hen og sitte rolig igjen.

«Nu har jeg ogsaa faat en bukk,» sa hun. — «Har

Løp, laup: æske, tine: *small wooden box.* — Diskant: høi stemme, engelsk: *treble.*

du?» — «Ja, men den er ikke saa vakker som din.» — «Hvorfor er du ikke oftere kommet op paa berget?» — «Bedstefar er ræd jeg skal falde utfor.» — «Men det er ikke saa høit.» — «Bedstefar vil ikke allikevel.»

«Mor kan saa mange viser,» sa han. — «Du kan tro bedstefar ogsaa kan.» — «Ja, men han kan ikke om det som mor kan.» — «Bedstefar kan om en dans, han. Vil du høre den?» — «Ja, gjerne det.» — «Men saa maa du komme længere hit, saa at ikke skolemesteren skal merke det.» Han flyttet sig, og saa sa hun frem en liten visestump fire-fem ganger, saa gutten lærte den; og det var det første han lærte paa skolen.

«Op unger!» ropte skolemesteren; «idag er det første dagen, saa I skal slippe tidlig; men først maa vi holde bøn og synge.» Det blev et leven i skolen; de hoppet av bænkene, sprang over gulvet, snakket i munden paa hverandre. «Stille, fantunger, skarvunger, fjorunger! — stille og gaa vakkert over gulvet, smaabarn!» sa skolemesteren, og de gik rolig hen og stilte sig op, hvorefter skolemesteren gik foran dem og holdt en kort bøn. Siden sang de; skolemesteren begyndte med sterk bas, alle barnene stod med foldede hænder og sang med, Øivind stod nederst ved døren sammen med Marit og saa paa; de foldet ogsaa hænderne, men de kunde ikke synge.

Dette var den første dag i skolen.

30. Hvor ofte skal Gud takkes?

Saa mange ganger som det er sand
paa havsens-bunden, paa elvens strand,
som det er blommer paa eng om vaaren,
som det er draaper av blod i aaren,
som det er stjerner paa nattens hvælv,
som jeg har syndet mot Gud, jeg selv,
som det i skogen er bær og blade,

og straa og agner i bondens lade,
som der er torner i nypehæk,
som det er smaafisk og sten i bæk,
som træet kløves kan op i splinter,
som sneens flokker i barske vinter, —
saa mange ganger som det er myg
om sommerkvelden paa elvens ryg,
som det er aks paa en vakker aker,
som det er kraaker paa staur og staker,
som det er penger i Engeland,
som det er gnister i ildebrand,
som det i sorgen er tunge taarer,
som det er spørsmaal og raad hos daarer,
som det er taksten paa kongens slot,
som man har venner naar det gaar godt,
som det er bølgende græs paa marken,
som det var levende dyr i arken, —
saa mange ganger, og flere med,
skal Gud lovprises i evighet.

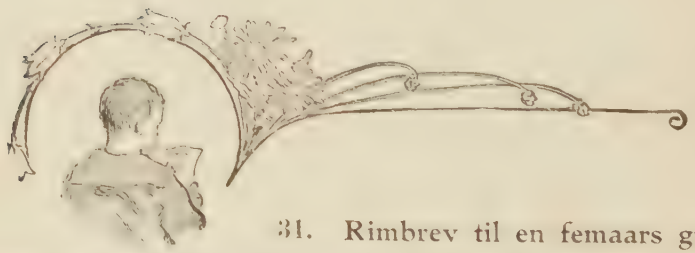

31. Rimbrev til en femaars gut.

Min lille gut, her faar du brev,
som pappa din fra byen skrev.
Han tænker ofte paa sin søn
og beder for ham mangen bøn.
Det samme gjør du nok iblandt
for pappa, Einar — ikke sandt?

Agner: *chaff.* — Nypehæk: *dog-bramble hedge.*

Nu lever du vel sagtens bra
fornøielig der oppe da?

Er ute mest den hele dag,
har alting efter dit behag.

Igjennem akren kan du faa
med farbror Anders lov at
gaa,

og mens han maaler, sætte
stik, —
saa ogsaa pappa engang gik.

Med Else leker du vel smukt
og smaker tit paa havens
frugt;

kan se Guds sol, naar den
gaar ned,
— naar op den staar, er
knapt du med;

kan se den store brede skov,
hvor ulven, vet du, gaar
paa rov,

og hadde pappas hvalp
nær tat,
men fik — lang næse, den
krabat!

kan løpe bakken ned og op
og gjøre spring og kast og
hop.

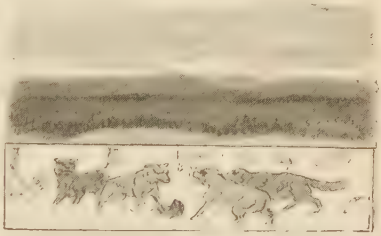

Kanske du faar til tjernet gaa,
som ligger sort med blekker
paa,

og er av grønne siv omsat —
de holder vakt ved dag og
nat.

Sætte stik: stikke ned kjepper i akeren, for at merke ut stykker for skurfolkene, engelsk: *placing sticks in the ground to mark the fields for those cutting grain.* — Skov, dansk form for: skog. — Blekke: blad, ogsaa nøkkerose eller vandlilje. — Blekk: *leaf, leafy growth.*

Men dit maa faster være med,
for ellers kan du plumpe ned;

og der er dypt — aa hutetu!
det er ei værd at prøve, du.

Du staar blandt hester, faar og kjør,
saa mange saa du aldrig før;

faar melk og fløte, kjører læs,
og strør ut korn til høns og gjæs.

Ja, nu du har i stort og smaat,
min kjære gut, det gildt og godt!

Og bedst, fordi de alle er
saa søte mot dig én og hver.

Du ser jeg vet saa god besked
som om jeg dag for dag var med.

Men nu, min kjære, nu maa du
for alting komme vel ihu,

fra hvem du al den glæde faar —
du vet det er fra Fader vor;

fra ham som høit i himlen bor,
men kjærlig ser til os paa jord,

og sørger for vor tarv og trang,
ja, gav sin egen søn en gang.

Du vet at han, den Herre Krist,
har gjort os til Guds barn for visst.

Derfor oplukker Gud sit slot
og slipper ned saa meget godt,

og siger: «Ta det, barnet mit!
For Kristi skyld saa er det dit!»

Se, derfor maa du takke vel
den kjære Gud av al din sjæl,

dertil den herre Jesus søt,

som kjøpte alt dig ved sin død.

Som et Guds barn du from og snild
nok læse flinkt og bede vil;

ja bede, at av Gud du maa
det rette barnehjerte faa,

saa ikke ham du gjør imot,
som er mot dig saa saare god.

Det vil du jo, min egen ven?
Glem det nu bare ei igjen!

Hils kjærlig alle. Herren selv
velsigne dig til liv og sjæl!

II.

Reisen til verdens ende.

32. Nordli-veien.

Jeg var bare smaagut. Mor hadde netop git den gamle vadmelskjolen min til Vesle-Berit og latt mig faa nye bukser i stedet. Hele karen, med støvler og rød hue, var bare en alen lang; og da maatte endda den gilde dusken i toppen paa bundingshuen være med i maalet.

Jeg mindes at jeg hadde slik brændende hug til at krabbe bortigjennem alle de stier som fandtes, efter folk og fæfot; jeg vilde se hvor de bar hen. Men jeg fik aldrig lov til at gaa længer end til de to store furuene; og da stod bedstemor paa dørhellen og stirret efter mig, like til jeg hadde snudd igjen.

Saa var det en varm solskinsdag at jeg hadde faat lov til at følge mormor bort i haugene efter enebær. Hun var saa glad i enebær, mormor. Der var ingenting saa godt for krim og tung bringe, sa hun.

«Hvor gaar denne veien hen?» spurte jeg. «Aa, denne veien, den gaar hjemefter, den,» sa hun, «hjem til far.» — «End den stien der da?» — «Aa, den vet du nok gaar ned til naustet til Gamle-Per.» — «Ja men denne vesle, smale veien der nord, hvor bærer den hen da?» spurte jeg igjen. «Aa, den bærer bort over

Ener: brisk, bruse. - Krim: forkjolelse, snue, engelsk: *a cold (in one's head)*. - Bundingshue: strikkehue. — Vadmelskjole: *dress made of homespun*. — Bundingshue: *knitted cap*. — Enebær: *juniper*. Tung bringe: *asthma*. — Naust: *boathouse*. — Løe: *barn*.

nogen store myrer, og siden bortigjennem mørke skogen,» sa hun. «Og siden?» sa jeg. «Siden gaar den til en bro som ligger over en stor, fæl fos.» — «Men hvor blir den av tilslut da, bedstemor?» spurte jeg, og undret mig svært. «Du er saa grov til at spørge, gut; det har jeg ikke nogen greie paa. Jeg har aldrig været længer i mine dage,» sa hun, og var litt hvas i maalet. Saa gjorde jeg mig saa inderlig søt og blid og smøg mig ind til hende og sa med fineste maalet jeg hadde: «Bedstemor, vil du si mig hvad den heter, den stien som bukken krabber paa støt og stændig, saa skal jeg plukke saa meget enebær til dig, ja hele gamleøen fuld.» — «Det er Nordli-veien det du.» — «Hvor bærer den hen, bedstemor?» — «Nordliveien bærer til verdens ende, den. Nu vet du det.» Men fra den dag sat tanken i mig at jeg vilde til verdens ende, det forteste jeg bare kunde; og da jeg var blit saa stor at jeg hadde faat rigtige bukser, tænkte jeg ikke paa andet.

33. Vesle-Ingebjørg.

Men alene, blottende alene, kunde jeg jo ikke fare. Jeg kunde raake paa ræven der, og ham maatte jeg passe mig for, hadde mormor sagt. Nei, alene var det uraad at fare til verdens ende. Men hvem skulde jeg ha med mig? Ja, det var ikke greit at vite. Jeg grundet paa dette. Først tænkte jeg paa mormor. Men det var d e t med mormor, at hun hadde en styg træl paa den ene foten. Naar den slog sig vrang, var det rent ilde; og saa hadde hun det saa travelt, mormor. End om jeg fik min lekesøster oppe i sæteren? Jo, det kunde være noget. Jeg la i vei med det samme, og var ikke god for at stanse noget sted før jeg var der. «Vil du tie dørgende still med det jeg fortæller dig nu, Ingebjørg?» sa jeg. «Faar jeg ikke hvite det ellers?» sa hun. «Nei,» sa jeg og ristet paa hodet, slik som

T r æ l: *callosity*. — D ø r g e n d e: *entirely*.

mormor gjorde sommetider. Ja, saa skulde hun tie dørgende still og ikke si det til noget levende menneske. Vi stod nederst paa volden, langt fra folk; likevel turde jeg ikke snakke høit. Saa la hun øret tæt op til munden min, hun da. «Vil du følge mig helt til verdens ende, Vesle-Ingebjørg?» spurte jeg. Jeg var saa ræd at hun skulde svare nei, og det klemte saa haardt for bringen min at jeg næsten ikke var god for at faa det frem.

Endelig fik jeg da sagt det, og bidde paa svar. «Hvad siger du, Vesle-Ingebjørg?» — «Hvad jeg siger?» sa hun hvast; «jeg har jo ikke hørt mere end den graastenen der.» Ja, saa holdt hun øret sit tæt ind til munden min, saa jeg fik hvisket én gang til. Men det monet ikke det grand; hun bare stod og glante. «Vil du følge mig til verdens ende, Vesle-Ingebjørg?» spurte jeg med grovt maal, og da saa høit at hun maatte høre det. Hun sprang høit i veiret, saa glad blev hun. Ja da, ja da, — ja det vilde hun mer end gjerne, det. Hun klappet i hænderne av bare glæde og danset som en linerle bortover marken. Ret som det var, stanset hun. «Men hvor er verdens ende, du?» spurte hun. «Aa, det er der borte et sted,» svarte jeg og pekte bortover løvlien. Men hvad dag skulde vi lægge i vei? Imorgen den dag, mente jeg, imorgen, saa tidlig som dagen sprat. Den som vaaknet først, fik vække den andre. Ja ja, saa var nu dét greit. Men nu husket hun paa noget: hun hadde ikke sokker. Hendes mor skulde binde paa dem; og den ene skoen hendes trængte vist til en grime ogsaa; — den holdt ikke væten ute. Dette var ilde. Vi visste ikke vor arme raad. Vi kunde jo ikke reise til verdens ende uten noget paa føtterne; det skjønte vi begge to. «Kan jeg ikke bære dig da?» sa jeg, da vi hadde grundet paa dette en tid. Jovist

Grime: bot eller lap paa en sko: *patch on a shoe.* — Linerle: *wagtail.*

kunde jeg det. Jeg kunde bære hende paa ryggen min, jeg, saa trængte hun hverken sko eller sokker. «Det var da rart at vi ikke fandt paa det før,» sa hun. «Ja, det var da rart,» sa jeg.

34. Vi farer til verdens ende.

Om morgenen, mens mor og mormor sat og melket, drog vi avgaarde. Da vi var kommet ned til løen, husket vi paa at vi ingen niste hadde; saa smat Vesle-Ingebjørg ind efter en gjet-ost som hun hadde faat av mor sin. Den var ikke bredere end en femøring og haard som flintesten. Nu skulde vi ikke syte niste heller. Osten stappet jeg godt ned i vestelommen. Saa slog Vesle-Ingebjørg armene om halsen paa mig og hængte sig, saa lang hun var, nedover ryggen min, og saa fór vi avgaarde til verdens ende. Uf, saa tung hun var. «Har du faat meget rømme i sommer?» sa jeg og pustet. «Aa ja, det er ikke frit; jeg har slikket rømmeøsen, skrapt av melkeringen og faat rømmeklining naar mor har tat noget ned». Jeg kunde nok kjende det. Det var fælt saa tung hun var; hun holdt paa at strype mig. Jeg fik ikke puste; jeg maatte sætte kløven ned straks. Men hun var svært ihærdig, hun Vesle-Ingebjørg; jeg ogsaa. Ret som det var, dat jeg overende, saa trillet vi nedover, én hit og én dit, mellem enerbuskene i bakken. Vi krabbet os op igjen. Om en liten stund var vi helt oppe ved Storbækken. Der var det vrangt at komme over. Tilslut fandt vi paa det, at jeg drog av mig hoserne, stappet skoene ned i dem og brettet bukserne op over knærne.

Saa tok Vesle-Ingebjørg hoserne mellem tænderne og skulde holde dem slik mens jeg bar hende over. Men da vi var midt ute i bækken, gled jeg paa en av de runde stenene. Klask! der laa vi og plasket i elven begge to. Jeg var het og skamfuld, og drivende vaat var jeg da jeg krafset mig op igjen. Men hun Vesle-

Ingebjørg blev tat med av strømmen og fór utefter med hodet fore. Jeg sprang graatende nedover efter hende, faldt overende og stod op igjen, graat og ropte paa Vesle-Ingebjørg; men ingen svarte mig. Endelig fik jeg se hende. Hun laa ganske stille i vandet, likesom hun skulde være død, og fløt i ring og i ring inde i evjen. Da sprang jeg bent ut i svarte elven og hug efter fletten hendes; men før jeg sanset noget, fór jeg ned i en kulp, saa vandet skvulpet høit over mig. Jeg kom mig tilslut paa benene, vasset i land og drog Vesle-Ingebjørg efter mig. Men da hadde fingrene mine tat saa fast tak i fletten hendes at jeg næsten ikke var god for at slippe. Jeg snakket til hende, men hun svarte ikke, bare laa blikkende stille paa mosetuen. Jeg vrængte luen min og tørket vandet av ansigtet hendes; men det knydde ikke i hende. Hun var kold som is og rent hvit, og saa ut som hun var sluknet; og det var hun vist ogsaa. Da blev jeg saa ræd at det isnet gjennem mig, endda jeg hadde trælet mig baade andpusten og het. Men saa kom jeg til at tænke paa hvor snild hun hadde været mens hun levde, hun Vesle-Ingebjørg; og da tok sorgen mig slik at jeg gjemte ansigtet mit ved bringen hendes, og graat saa jeg bævret over hele kroppen. Men om en stund tok hun til at lee paa sig; smaat om senn reiste hun sig og krabbet sig op paa knærne; men hun sa ikke noget, og jeg var saa tyk i halsen at jeg ikke var god for at faa et eneste ord frem; jeg bare sat og svelget og svelget, med taarer paa kindet. Men da hun hadde sittet og lunket sig i solen en stund, saa skar hun i at graate. «Jeg har ikke det grand lyst paa at fare til verdens ende,» hikstet hun, mens taarerne randt nedover kindene hendes.

Ja da vaaknet jeg rigtig jeg ogsaa, og saa tørket jeg av hende bækkevandet og taarevæten med luen

Evje: *pool (inlet to a river).* — Mosetue: *tuft of moss.* — Lunke sig: *warm oneself.*

min, knappet kjolen op paa hende, vridde vandet vel av den og hadde den saa varlig paa hende igjen. «Jeg er like sæl med verdens ende; jeg vil ikke, jeg vil ikke,» graat hun igjen, saa taarerne silte. Ja, saa maatte vi snu da. — Det er nok ikke saa greit at finde følge til verdens ende.

35. Smaa-fuglene paa jule-neket.

„Kom, vesle sisik, følg med, følg med!
Et herlig jule-kvelds-maal jeg vet.

En fattig hus-mand bak skogen bor;
han gir os et nek iaar som ifjor.

Han eier kun tre; dog gir han os ett;
for Jesu skyld saa gjør han det.

Og hør du, smaa-sisik, stur ei saa,
men følg med din frænde, spurven graa!"

Saa fløi de søskende-barn av-sted.
Om jule-kvelden er lykken med.

Forbi en skjære de heldig slap,
som vippet paa en veir-hanes knap.

Sig katten listet paa laave-bro;
han skottet lysten op til de to.

Men sulten gjør baade døv og blind;
de styrtet sig like i neket ind.

Der sat de saa lunt i sno og sne;
kun høiest stjerne kunde dem se.

Der sat de trygt paa den høie stang;
den jule-nat blev dem ei forlang.

Der sat de begge til messe-tid,
Da klokkerne ringte, saa fløi de dit.

Julenek: *bundle of grain hung out for the birds at Christmas time.* — Sisik: *siskin.* — Sture: *grieve, be sad.*

36. Han kjører selv.

Svarten traver gjennem skogen.
Nordfjord-hesten foten strækker,
lægger villig sig i sælen
i de værste bakke-knækker.
Far og søn paa kjærren sitter
under himlens stjernehvælv.
Han er kry nu, syvaarsgutten;
han faar holde tømmen selv.

Se, hvor øiet modig lyner;
under hjulet gnisten spraker!
Stakkars gran, som ei faar kjøre!
Tungt den sukker, haardt den knaker.
Gutten flyver gjennem skogen, —
dette skulde mor ha set!
Og den vesle blir ei søvnig,
nu er han blit stor med ett.

Kommer der en krok paa veien,
naar den ned mot elven svinger,
rører far jo litt ved tømmen,
bare med en lillefinger.
Hei! nu ser de stuen hjemme
midt imellem gran og elv;
gutten roper til sin søster,
kaut og kry: «Jeg kjørte selv!»

Kjække gut, det tør vel hænde
færden engang kan bli værre
end den kveld da du fik kjøre
gjennem skogen hest og kjærre. —
Godt, vi alle har en far som
veien ser, den vi ei fandt,
og hvis haand saa mild og varsom
tar i tømmerne iblandt!

Bakke-knæk: *short, steep hill.* — Kjærre, *cart.*

37. Om Vesle-Kari som gik sig vild.

Kirkeklokkerne ringte og ringte. De hadde ringt i to hele døgn snart. Det var Vesle-Kari som hadde gaat sig vild i skogen, og hun var bare fire aar. Derfor ringte kirkeklokkerne, at bygdefolket skulde komme og lete efter hende. Og nu hadde de søkt næsten i to døgn, men ikke fundet hende. De hadde lett alle steder, tæt ved gaarden og langt borte. De hadde lett under berg-hellerne og gjort mand-gard og gaat igjennem hele skogen. Alle var trætte, alle saa nær som mor og far. De hvilte ikke, som de andre; de lette dag og nat. Men nu var det om kvelden den andre dagen. Endda var det folk ute i skogen og lette. Men de kom hjem, de ogsaa, og hadde ingenting fundet. Da syntes faren, at nu nyttet det ikke længer. Men moren gik ut i den mørke høstnatten igjen for at lete efter barnet. Hun hadde en gut paa ni aar; han vilde ikke la moren gaa alene. Det hjalp ikke, alt det hun og de andre sa; han vilde være med. Da de hadde gaat igjennem den nærmeste skogen, kom de til en aapen eng, og der gik de frem og tilbake og lette bak hver busk og hver tue. Men de kunde ikke lete længe; moren orket ikke stort. Hun maatte sætte sig. «Aa, barnet mit, barnet mit!» klaget hun. Til slut faldt hun paa knæ, løftet sine hænder og sine øine til himmelen og bad til Gud i sin yderste nød, at han vilde føre hende til det rette sted. Da hun reiste sig igjen, faldt guttens øine paa noget som lyste. «Mor, mor!» ropte han, «det er en stjerne som er faldt ned paa jorden.» — «Det er ikke en stjerne,» sa moren; «en stjerne kan ikke falde ned. Det er en sankthans-orm.» — «Se hvor vakkert den lyser,» sa gutten og gik henimot ormen. «Ta den bare i haanden og kom hit med den. Den gjør dig ikke noget,» sa moren. Saa tok gutten ormen

Berghelle: *large flat stone.* — Mandgard: *chain of men.*

i haanden og gik bort til moren med den. Hun tok den ogsaa i sine hænder, vendte paa den og saa paa den. «Tænk om du kunde lyse mig frem til barnet mit,» sa hun. «Aa la mig faa se den, jeg ogsaa,» bad gutten og rakte haanden frem. Saa fik han den. Og han vendte paa insektet, han ogsaa; og de saa hvor vakkert det lyste, begge to, og det var likesom sorgen var væk med én gang. Da kom gutten til at slippe ormen ned; og da han skulde ta den op igjen, gjemte den sig i græsset. Han lette og lette, og saa kom han til at se en som lyste endda bedre. «Her er en anden,» ropte han og skyndte sig dit. «Aa, her er en, to, tre, fire. Nei, hvor mange! Og der borte er en rigtig stor en; den skal jeg sandelig hente til mor.» Og han sprang over tuerne hen til den store ormen; den laa midt i et svært vierkjærr. Han maatte se rigtig efter, hvorledes han bedst skulde komme til den. Da kom han til at røre ved noget som lignet et menneske-ansigt og glimtet frem i det svake lyset fra ormen. Først blev gutten ræd; men jo mere han saa og saa, des mere syntes han det var et ansigt. Han trængte sig ind i kjærret og lutet sig ned. Jovist var det et ansigt; det var hans lille søsters ansigt, var det. Og hun levde, hun pustet frit og godt. Hun laa og sov saa trygt som om det slet ikke hadde været fare paafærde. «Kari!» sa gutten og løftet hende varlig op. «Er det dig, Einar?» spurte den lille jenten straks hun vaaknet. «Hvor er mamma?» — «Mamma er her. Kom, skal vi gaa til mamma,» sa broren. «Vi skal gaa til mamma, for her er det saa mørkt og koldt,» sa Kari. Og gutten tok sin lille søster og bar hende bort til moren. Han var bare halv-veis, da han ropte: «Mamma, mamma! her er Vesle-Kari.» I næste stund var han fremme. Kari kunde ikke sige andet end «mamma», og mamma kunde slet ingen ting

Vier: vidjepil. — Kjærr: busk, krat, «kjørr». — Vier-kjærr: *willow-thicket.*

sige. Hun stod med barnet i fanget og graat og vugget det frem og tilbake, som da det var ganske litet. Man da hun kunde faa ord for sig, sa hun stilt: «Det hjalp at jeg bad.»

38. Mor.

Kunde jeg bare dig lønne,
nu da jeg er blevet stor!
At jeg vil, det kan du skjønne,
men jeg kan ei, kjære mor.

Alle gode ting du gav mig,
melk av egen barm du bød;
alt det onde tok du fra mig;
sult og sott og tørst og nød.

De som gaarder fik og grunde
de som har sin kiste fuld,
ja, de rike sagtens kunde
bringe silketøi og guld.

Men i hele søskend-ringen
— aa, jeg vet det altfor godt —
i vor barnering er ingen
som har gods og rigdom faat.

Det som jeg i huset bærer:
skogens honning, tuens bær,
og de vilde fuglers fjærer,
aa, det altfor litet er.

Milde Jesus, vil du klare
gjælden, du min rike bror?
Vil du verne og bevare,
lønne og velsigne mor?

39. Lørdags-kvelden.

Mor hun har baade bal og bry
naar Finn skal i baljen til helgen;

Sott: *sickness.* — Bal: *trouble, work.*

gjepen hænger saa tung som bly,
han liker ei søndagsfjelgen.
„Ræd for et vand som er saa smaat!
Ett jeg vet," siger mor, „som er blaat;
bølgerne vasker og væter;
men d e r er ingen som græter.

Kobben ruller i brot og brand,
velter sig tryg paa skjæret;
sjøene spyler nakken; men h a n
siger ei: „La mig være!"
Nisen blaaser saa spruten staar,
seien løper, og flyndren gaar,
hvalen har sild i munden,
og hummeren kryper paa bunden.

— Nu er du færdig; feld og fjær
varmer dig mens du blunder.
Tænk paa den som liten er
og end-da har tunge stunder,
tigger og tusler fra grænd til grænd,
banker og jages ut igjen,
sitter ved furu-roten
og hviler den trætte foten.

Ellers blunder nok skog og eng,
kraaken dubber paa kviste;
solen hun er forlængst iseng, —
maanen, han er den sidste,
gaar og gjæter stjernerne trut;
men nu krøp han ind under
dynen, gut!
Tør h a n ikke vaake og tindre,
tør du det vel endnu mindre."

G j e p e n: *pouting.* S ø n d a g s f j e l g e n: *cleaning up for Sunday.* — S p y l e: *wash.* — N i s e: *porpoise.* — S e i: *black cod.* — H u m m e r: *lobster.* — T r u t: *faithfully.*

Da Hans Marius kjørte til bedstemor.

40. Hans Marius og tandverken.

Det var bare én dag igjen til jul, og derfor svært travelt i kjøkkenet. Mor skulde ha julekakerne færdige, og slike kaker skal ikke bare ha kruseduller og stas utenpaa; men indi skal rosinene sitte saa tæt at den ene kan høre den anden pipe i bakerovnen.

Mor hadde heller ingen videre hjælp; for Petter, som skulde «skrive sig» til vaaren, var bra nok med vand og ved; men ellers var han bare i veien. Ja, han prøvde ogsaa en gang at stikke fingeren bort paa en rigtig fin kake; men da knep rigtignok mor ham i øret, saa der sat en stor deigklat igjen.

Forresten maatte Petter rent undre sig, slik som mor kunde snu sig naar det var rigtig travelt. Hele huset var alt i fuld julepuds, og kjøkkenet næsten færdig. Alt slikt som skal hænge opefter væggene i et kjøkken, hang der allerede blankt og pudset. I hjørneskapet var det baade fattigmands-bakkels og syltelabber. Øltønden stod paa tre ben borte i en krok og suste saa sagte til den glade jul, og de to digre julekakerne skubbet sig indpaa hverandre i bakerovnen, saa mor maatte skille dem ad med en lang kniv.

Døren til kammerset stod paa gløtt, og nu begyndte en svare plistring der inde: «Py py, py py!» lød det i ett væk. Det var Hans Marius som vaaknet, og dermed begyndte musikken: «Py py, py py!» Det var ingen vakker laat; men naar en gut skal plistre i den tid da han endnu driver med det første bladet i abc'en, kan en jo ikke penere vente det.

«Hysj da, Hans Marius,» sa mor, «husk paa hvordan du bar dig inat. Se nu at komme op og faa

Krusedull: *flourish.* — Skrive sig: *enroll for preparation for confirmation* — Syltelabber: *pickled pig's feet.*

klærne paa dig.» Der blev plistret endnu; men det var saa lavt, saa det var nok meningen at ingen skulde høre det.

Det var en svare rumstering kammerset rundt efter trøien og vesten og bukserne, som Hans Marius ikke kunde finde. Men da saa Petter maatte ind og hjælpe ham, hang alle klærne paa sengestolpen, kan du vite. Javist var det langt paa dagen; klokken var nok 10; men det er ikke sagt at Hans Marius var nogen syvsover for det. Det er nu slik i denne verden, at i den tid de første bokstavene skal ind, skal de første tænderne ut. Hans Marius fældte tænder. Og nu hadde han strævd med en øientand i otte dage. Han hadde rugget paa den og spyttet blod; han hadde sat rendesnare paa den og nappet til. Han hadde ogsaa fæstet rendesnaren i dørklinken, for at de som uforvarende rev døren op, skulde ryske tanden ut. Men hver gang nogen kom i gangen, løste han paa snaren; — det kunde jo være presten. Ja, det er neimen ikke saa greit. Enhver vet hvordan en øientand kan være. Men nu inat hadde den begyndt at verke ogsaa, og det saa stygt at Hans Marius skrek og stod paa hodet i sengen; — og endda hjalp det ikke. Baade mor og far maatte op, og tanden vilde de i kast med paa øieblikket. Men da skrek og spændte Hans Marius saa gruelig at de lot ham ha den i fred. Han skrek en times tid; saa begyndte han at snøfte saa smaat, og sovnet til slut.

Det er altsaa ikke visst at Hans Marius var en syvsover.

11. Hans Marius og gjetebukken.

Mor kom ind i kammerset. «Jeg undres paa om du kunde dra til bedstemor med julekaken, jeg,» sa hun.

Hans Marius sprang høit i veiret og fór ut i kjøkkenet.

Rumstering: *rummage.* – Kammers: *bedroom.* — Ryske: rive, slite: *tear.*

«Ja, ja, jeg skal dra!» ropte han og røk bent paa den ene julekaken.

«Nei, nei!» ropte mor, «vil du la være! Du kan da skjønne jeg maa pakke den pent ind; du kan da ikke fare avsted slik. Petter, gaa efter de nye klærne til ham; siden faar du op paa loftet efter den store kurven, og saa faar du komme med kjælken. Kom saa og faa dig mat, Hans Marius; det har ikke slik hast.»

Petter fik kjælken og den store kurven ind i kjøkkenet, og Hans Marius byttet klær i kammerset. Der inde blev det svært til prat og overlægning mellem ham og Petter. Men enige blev de nok ikke; for da Hans Marius straks efter kom ut i kjøkkenet i fuld puds, slængte Petter efter ham i døren: «Ja, du skal nu altid være kar selv, du, men —»

Hans Marius gav sig til at staa og pille paa en trøieknap. «Ta nu paa dig snesokkene dine,» sa mor, «og find de tykke vottene; for det blir koldt mot kvelden. Nu skal jeg binde kurven fast paa kjælken; saa tar du tauget paa nakken og drar avsted. Dagen er ikke lang, og du maa komme igjen før det blir mørkt.»

Men Hans Marius pillet paa trøieknappen og saa svært fortænkt ut.

«Hvorfor staar du slik!» sa mor; «se nu at komme dig avsted mens kaken er varm; saa vet jeg da at den ikke fryser paa veien.»

Men han pillet. «Mor!» sa han.

«Hvad er det du vil?»

«Faar jeg lov til at sætte han Mads for kjælken?»

«Han Mads!» ropte mor, «jeg mener gutten er rent paa stell! Du vil da vel aldrig kjøre til bedstemor med en gjet og se ut som en tullebukk? Du kunde kjøre dig fordærvet ogsaa.»

Men Hans Marius tigget og bad, og til slut sa mor: «Ja, saa faar Petter være med ogsaa.»

«Ja, det siger jeg ogsaa,» sa Petter; «men han vil være kar alene.»

«Det blir ikke jeg som faar kjøre da, dersom Petter skal være med,» sutret Hans Marius.

«Ja, alene faar du ikke lov at kjøre med den galne gjetebukken,» sa mor.

Men Hans Marius tigget igjen med tyndt maal.

Tilsidst sa mor: «Ja saa faar du gaa bort paa laaven og spørge far, da.»

Hans Marius ruslet avsted, og Petter lusket efter; — det kunde være rart at høre hvad far sa. Hans Marius kom hoppende og plistrende igjen. Far hadde sagt ja.

Nu blev det styr og stræv med at faa kjøredoningen i orden. Hans Marius kommanderte, og Petter maatte sætte alt istand; men slem til at gi knubord var han. Og ærgerlig var det ogsaa. Var det ikke han som nu i to vintre hadde maset med bukken og lært den op? Hadde han ikke arbeidet som en hest for at faa sælen og skjækerne og alle greierne istand? Og nu vilde den gutungen greie sig alene! Det var dumt at han gik ind i kammerset og satte ham paa det med bukken! Forresten kunde det være det samme. Han skulde skrive sig til vaaren, og voksne folk kjørte ikke med gjetebukker.

Saa var alting i orden. Bukken med det lange hakeskjegget og de lange hornene stod i skjækerne og skrapte med benene som en rigtig hest. Den hadde bjelde i bringen og røde tømmer i bisslet. De lyste svært henover den graaspraglete ryggen. Fremme paa kjælken stod kurven med den deilige kaken, og bakom sat Hans Marius med tømmen i haanden. Saa bad mor ham endda en gang at være rigtig forsigtig, og at komme hjem før kvelden, og saa bar det avsted. Hun stod og saa efter ham til hun begyndte at fryse, og saa gik hun ind.

42. Bukken traver gjennem skogen.

Mads travet avsted saa sneen sprutet. Hans Marius sat stiv og strunk og plistret av hjertens lyst. Han

Kjøredoning: *trap, cart.*

hadde to par hoser og Petters skafte-støvler paa benene, Nansenlue paa hodet, og om halsen et rødt skjerf, som laa i kors over brystet med knuten paa ryggen. Folk som kom i veien, gik til side og talte til ham; men han bare kjørte paa og plistret. Ja han var rigtig slem til at plistre.

Alle smaagutter er blit slemme til at plistre, især de med Nansen-luer; for de siger at Nansen plistret hele veien da han drog over den fæle Grønlands-isen, saa modig var han. Og saa mener guttene det gaar ikke an at være modig uten at plistre.

Men Mads var likevel bedre til at trave end Hans Marius til at plistre, og det kan vel hænde det bar i vei! Smaaspurven skvat op fra veien og maatte la spildekornet ligge. En flok med kraaker slos om et stykke ferskt de hadde fundet nu i slagtetiden; de maatte la svinehalen ligge der den laa, og fare sin vei. Skjæren var nok mere folkevant; for den kastet sig ned i sneen og hug løs paa halen.

Nu gik det gjennem skogen, og naar det tok til at lysne i den, saa skulde bedstemors hus være der. Sneen laa tyk paa trærne, og i skogbrynet var det merker efter folk som hadde hugget sig juletræ.

43. Tandverken kommer igjen.

Men Hans Marius plistret ikke længer. Skogen var slut, og bedstemors hus laa der borte paa høiden med blaa rok over taket og kornband over laavedøren. Men Hans Marius plistret ikke. Han sturet. Tilsidst trykket han den ene votten op for munden og gav sig over: «Au, au, den tanden!» Han kunde ikke holde det ut. Det verket og grov, saa han kjendte det langs-med næsen og helt op i panden. Og taarerne kom trillende av sig selv og blev hængende i det røde skjerfet. Han vred og vendte sig og dækket over ansigtet med uldvotten. En gang imellem saa han op

efter bedstemors hus; men det var endda et stykke frem, og Mads tok det nu mere som han selv vilde. Stundom trippet den i vei noksaa rask; men ret som det var, gik den lange stunder og saa sig om, og syntes vist den var kommet langt nok. Endelig var huset der; bare opover bakken, saa var de fremme. Gutten tok i tømmen, og Mads svinget ind paa gaardspladsen, hvor sneen var maaket op i lange volder bortefter. Men au, hvor det verket! Han maatte lægge hodet helt ned paa knærne.

44. Udyret.

Da fik Mads øie paa noget rigtig fælt. Du store verden, hvad kunde det være? Stort og loddent var det, slang og kastet paa sig. Det maatte være et udyr! Det var vist en bjørn! Nu kommer det! Da sattte Mads i et vældig sprang. Med hakeskjegget nede mellem knærne og hornene ret frem, bar det avsted saa sneen sprutet, over vei og over sti; gutten skrek, og kaken hoppet i kurven; rundt vedskuret, over huggestabben, og ned paa veien igjen; avsted, avsted nedover bakken i vild fart. Der tørnet kjælken mot en grindstolpe midt i bakken. Sælen sprang, bukken stupte kraake, og Hans Marius blev liggende med ansigtet helt ind paa gjærdet; kjælken veltet paa siden, lokket fløi av kurven, og julekaken trillet nedefter bakken.

Om litt begyndte Hans Marius at røre paa sig; han reiste sig op, fandt luen sin i sneen og slog av sig. Dette var galt. Bukken var væk; der laa kjælken, der nede laa julekaken. — Men hvor i al verden var tandverken? Han kjendte ingen ting; den var rent borte! Han plistret. «Py py, py py!» Men hvad var nu dette? Det vilde ikke rigtig laate. Han plistret igjen; — nei! Han stak fingeren i munden; — han fik blod paa den, og det var et hul for meget! — Se saa! nu skjønte han det; han hadde slaat ut den forbistrede tanden.

I det samme kom bedstemor. Hun hadde ogsaa set det stygge dyret, og hvordan det hele gik. Hun fór ned efter Hans Marius. «Slog du dig, gutten min? Den stygge gjetebukken, som kunde bli ræd for en stakkars skindfeld!»

«Var det en skindfeld?» spurte Hans Marius.

«Javist var det saa,» sa bedstemor; «jeg hadde hængt den ut paa stangen, jeg, saa vinden rusket i den; saa faldt den ned og skræmte vettet av bukken. Men har du slet ikke slaat dig da?» sa bedstemor, og snudde og vendte paa gutten for at være tryg.

Bukken var ikke at se; men bedstemor tok gutten og kurven og den store kaken med sig ind. Saa fik han sig litt varmt i livet, og fortalte bestemor om den slemme tanden, som ikke var mere.

«Du skulde vel aldrig hørt maken!» sa bedstemor.

Saa tok hun paa sig og fulgte gutten hjem. De møtte far paa veien, for bukken var kommet og hadde strøket like paa stalden. Bedstemor maatte holde julaften sammen med Hans Marius og Petter og far og mor. Og mens de smakte paa julegrøten, og sylten gik rundt, blev historien om gutten og bukken og tanden fortalt mere end én gang. Men Hans Marius gnog saa trut paa syltelabben, at ingen kunde merke paa h a m at han hadde mistet en tand.

Knut Pladsen.

45. Knut gaar i stakk

Farer du opover dalen en sommerdag, saa kommer du fremom den pladsen hvor Knut bodde. Tæt ved pladsen er det en grind, og der maa du nok stanse, hvis ingen kommer og lukker op. Det pleide ikke at vare længe dengang Knut var liten. Han var straks i stuedøren; han sprang over stok og sten for at naa

Sylte: *pickled pork.*

frem til rette tid, og det lange gule haaret flagret i vinden. Saa aapnet han grinden; den som hadde en skilling, kastet den til ham; han ventet det; men helst vilde han ha en ny en, som blinket.

Han visste ikke hvad skillingen gjaldt; en kobberskilling gjorde ham samme glæde som en blank krone. Men en maatte passe sig, saa en ikke kastet skillingen paa veien før hest og vogn hadde kjørt gjennem grinden. For Knut Pladsen tænkte ikke længer end fra næse til mund. Saa han først skillingen blinke paa veien, saa kastet han sig over den saa lang han var, og lot grinden falde like i hodet paa hestene. Gjør ikke nar av ham for det! Da du var liten, var du ikke et grand likere.

Knut fik ikke anden mat end sild og havregrøt; men han vokste likevel og la paa sig, og blev rundere og rundere for hvert aar. Læse kunde han ikke, andet end bønner og de ti Guds bud. Men han kunde staa paa hodet og stupe kraake, hvor græsset var bløtt. Han kunde «fiske» over det blanke vandet hjemme ved stranden, naar farmor skulde vaske skjorterne hans. Han kunde kjøre paa slette veien og ride naboens hest i uthagen, helst om nogen gik ved siden av. Han kunde skjelne rypespor fra skjærespor paa sneen, og ulvespor hadde han god greie paa. Han kunde spikke en slæde av fliser og gjøre hester og kjør av grankongler, med stikker til ben. Men det var én ting her i verden som Knut Pladsen ikke hadde. Jeg vet ikke om jeg tør tale om det: — han hadde ingen bukser. Det kom sig derav at han hverken hadde far eller mor, ser du, og farfar og farmor var saa fattige og saa gamle at de ikke orket at skaffe penger til bukser. Og saa gik de andre barnene der i grænden like ens klædd;

«Fiske», vestlandsk «munke, skjevje», dansk «slaa smut», engelsk: *make ducks and drakes.* — Uthage: *pasture.* — Rype: *ptarmigan, white grouse.* — Skjære: *magpie.*

men det var om hverdagene. Om søndagene var de fine; det var bare Knut Pladsen som var uten bukser baade søndag og mandag og alle dagene. Og han visste slet ikke at han skulde ha det plagget; han stabbet omkring i den vesle skjorten saa tapper og glad som om han hadde de fineste kisteklær paa.

Men saa var det en søndagsmorgen at hele grænden skulde til kirke; da sa Knut Pladsen at han vilde være med.

«Det er uraad det, barn,» sa farmor.

«Er det uraad?» sa Knut.

«Du har ingen klær.» Da blev Knut meget alvorlig. «Jeg kunde nok ha et gammelt skjørt at laane dig,» sa farmor; «men saa tror alle at du er en jente.»

«Jeg vil ikke være jente; jeg vil være kar,» sa Knut.

«Det forstaar sig,» sa farmor: «kar er kar, om han ikke er større end en halvskilling. Bli pent hjemme du, gutten min.

Knut blev hjemme den gangen. Men saa skulde det være hestemarked nede i dalen; og hester var det kjæreste Knut visste i verden. Knut vilde med til marked.

«En kan ikke fare paa marked uten bukser,» sa farmor.

Knut tænkte paa alle de brune og blakke og borkete hestene, som han ikke skulde faa se; og saa sa han: «Jeg kunde gaa i stakk.»

«Der er den,» sa farmor. Hun maatte le da den vesle stabbet over stuegulvet i stakken. «Nu ser du ut som en jente.»

«Ser jeg ut som en jente, saa gaar jeg ikke,» sa Knut. «Jeg er ikke jente; jeg er gut.»

«Jovist ser du ut som en jente,» sa farmor; «men du kan jo sige til alle som du møter paa veien, at du er gut.»

«Det kan jeg gjøre,» tænkte Knut; og saa gik han.

Paa veien møtte han en handelskar, som kom kjørende. «Kan du sige mig hvor markedet er, du jenta mi?» sa handelskaren.

«Jeg er ikke jente; jeg er gut!» sa Knut Pladsen.

«Du ser ikke ut til det,» sa den anden.

Knut svarte ingenting; men da han kom til markedspladsen, ropte han saa høit at alle hørte det: «Jeg ser bare ut som jente, men jeg er gut.»

Mænd og kvinder skrattet og lo. Gutter og jenter samlet sig i ring om Knut, klappet i hænderne og ropte: «Nei, se vesle Kari! Hvor har du faat de vakre klærne?»

«Det er farmors stakk og ikke min,» sa Knut; «jeg er ikke Kari; jeg er Knut, kan dere vel se.»

Da tok den største og værste av guttene Knut paa nakken, bar ham fremefter og skrek over hele pladsen: «Hvem vil se en halvskillings kar? Hvem vil se en gut i stakk?»

Knut blev vond, tok gutten i haaret og lugget ham av alle kræfter. «Det er ikke min stakk, det er farmors stakk!» skrek han; og saa tok han paa at graate. Men den stygge gutten blev ved med sit: «Hvem vil se en gut i stakk?» — Og slik bar det avsted rundt hele pladsen. Gutten ropte, og Knut lugget og skrek. Aldrig hadde Knut faret med slik skyss. Han graat, han klorte, han bet, og da han endelig slap løs, tok han tilbens det forteste han hadde lært; han snublet og snaavet i stakken, faldt og reiste sig, faldt og reiste sig og røk overende igjen.

Saa kom han andpusten og stortutende hjem til farfars stue. «Ta av mig stakken!» ropte han; «jeg vil ikke ha nogen stakk! Jeg er en kar.»

«Graat ikke, du,» sa farmor. «Naar du blir stor, skal du vise at du er en kar saa god som nogen.»

«Ja,» sa farfar, «og næste gang skal du faa laane mine bukser.»

Snaave: *stumble.*

46. Knut og prinsen.

Og saa kom det aaret som siden hette prinse-aaret der i bygden. Kronprinsen fór igjennem dalen, og hele bygden skulde se ham, kan du vite. Han kjørte i guld-vogn sa somme; de tolv hestene hans var av sølv, sa de smaa.

Det var greit at Knut Pladsen maatte være med og ta imot prinsen.

«I farmors stakk?» sa farfar.

«Nei, i dine bukser,» sa Knut; «for det lovte du mig.»

«Kom med op paa loftet da, saa faar vi se om de passer.» Den som blev glad, var Knut; han fløi som en kat opefter lofts-stigen, saa farfar knapt kunde følge ham. Farfar maatte fare med lempe, han; han var blind, skal jeg sige dig. Men engang hadde han været soldat og en spræk kar; han hadde været med i krigen, og set godt hadde han da, naar han brukte børsen.

Nu kom de til den store grønmalte kisten som stod længst borte i lofts-kroken. Knut hadde nok skottet til den mangen gang naar han var oppe paa loftet og satte ut musefælden. Det første som skinte i øinene paa ham, var en stor sabel med messing paa sliren.

«Den vil jeg ha!» skrek han.

«Jo pyt!» sa farfar; «hold i sabelen til jeg faar munderingen op av kisten!»

Knut tok sabelen, og den var saa tung at han knapt orket at løfte den.

Gamle farfar klappet ham paa kindet.

«Naar du blir kar,» sa han, «kan det vel hænde at du ogsaa faar sabel og faar lov at slaas. Vil du det, Knut?»

«Ja,» sa gutten og rettet sig; «jeg skal hugge hodet av alle sammen.»

«Aa haa, du faar nu først se hvem du skal slaas med,» sa farfar.

«Ja ja,» sa Knut og tænkte sig om, «saa skal jeg hugge hodet av alle ulvene og høkene og neslerne, og alle som gjør farfar og farmor vondt. Ja, farfar, og saa skal jeg hugge hodet av alle som kalder mig for jente.»

«Naa naa, Knut, far med lempe og vær ikke saa haard. Der har du bukserne. Du skal vel ha kjolen med, kan jeg tro?»

«Ja, farfar, og sabelen ogsaa, og hatten med.»

«Men du skal ikke gaa længer end til grinden,» sa gamlingen.

«Nei, farfar.»

Knapt var de to kommet ned fra loftet, før lensmanden kom farende som en vind fremefter veien og ropte til høire og venstre at folk skulde gaa til side, for nu var prinsen her paa flyvende flekken. Nu maatte de skynde sig at faa Knut i bukserne. De var saa store at det ene buksebenet var mere end nok til hele den vesle kroppen. Ja det saa ut! Men paa skulde de. Nedentil blev halvparten brettet op, og oventil blev de bundet fast med et tørklæ under armene. Likesaa ugreit var det med kjolen. Gutten sopte gulvet baade med ærmerne og skjøtene. «Det gaar ikke,» sa farmor, og saa fæstet hun op med naaler baade her og der.

Den store hatten seg like ned paa akslene først; de maatte stappe den halvfuld med høi. Og sabelen var da lang nok, den ogsaa. Det var ikke andet at se av Knut Pladsen end de blaa øinene og de røde kindene, og saa den vigtige stubnæsen. Da han skulde bortover tunet, skrapte sabelen imot smaastenene, naalene faldt ut, ærmerne og skjøtene maatte passe sig selv, hatten tok en overhaling, snart til høire, snart til venstre, og hele gutten holdt paa at gaa overende med det alt sammen. Farfar svinget vist gutten tre ganger rundt, kyste den lille næsen som stak frem, og sa: «Gud signe dig, min gut. Gid aldrig værre kar end du kommer i kongens klær! Pas nu paa,» sa farfar;

«naar prinsen kommer, skal du gjøre slik!» Og nu lærte han gutten at staa stiv som en stolpe, morsk i ansigtet, venstre arm strak ved siden, høire haand ved panden.

«Ja, farfar,» sa Knut.

Det varte ikke længe, saa stod han paa post ved grinden. Og nu gjøv det langt borte paa veien, og prinsen kom kjørende saa det gnistret i pukstenen. Nu var han der straks . . . Hei, hvor det gik!

«Prro,» sa prinse-kusken; «op med grinden!»

Det var lensmands-karen som skulde lukke op; men han gjorde det ikke. Han bare stod og saa paa husbonden sin, som bukket og skrapte for prinse-vognen saa han gik i grøften med det samme.

«Op med grinden!» skrek prinse-kusken.

Da syntes Knut Pladsen at en fik da lukke op grinden; og saa gjorde han det. Og han gjorde mere. Han tok til hatten som en egte soldat. Og prinsen hilste igjen. «Hvad er du for en?» sa prinsen. Og sandelig holdt ikke prinse-vognen en gang til — bare for Knut Pladsen. Men nu hadde lensmanden krøpet op av sølen; han sa hvem Knut var, og at hans farfar var en gammel blind soldat. Da gik prinsen ut av den fine vognen og like op til pladsen. Farmor holdt paa at falde av stolen; men farfar, som ingenting saa, var likesom roligere. Han pekte dit hvor han visste den bedste pladsen var.

«Guds fred i stuen,» sa prinsen.

«Guds fred igjen,» sa farfar.

«Det er en gild gut De har,» sa prinsen igjen. Og saa tok han Knut under armene, løftet ham høit op og kyste ham saa kraftig at hatten faldt av ham.

«Nei, la være!» sa Knut til prinsen; «nu har du faat hatten i gulvet, og farfar blir vond.»

Farmor var rent ulykkelig; men prinsen lo. «Hvor

Gyve (*past tense* gjøv): *fly* (*of the dust*).

er far din?» sa han; «far er ikke hjemme han, kanske?» — «Vet du ikke at far blev?» sa gutten. «Hvad blev han?» spurte prinsen. «Han blev, hører du, — blev i elven,» sa gutten. «Sønnen min var tømmerfløter,» sa farfar. «Og mor?» spurte prinsen med sagtere stemme. «Mor døde med mig,» sa Knut. Han syntes det var bra at han kunde svare paa alle spørsmaalene. «Gutten mener at hun døde da han kom til verden,» sa farmor. «Du er vist en sterk liten mand, du,» sa prinsen; han vilde snakke om noget andet. Knut svarte ikke noget større paa det; han bare rakte ut den høire langfingeren. «Vil du dra krok?» spurte han. Prinsen drog, og Knut drog, og Knut var den sterkeste; det var greit, det. «Vet du at du skal bli soldat naar du blir stor?» sa prinsen. «Da skal jeg hugge hodet av alle sammen,» sa gutten. Han hadde glemt hvad farfar hadde sagt. «Nu er han der igjen,» sa farfar sagte. Men prinsen strøk med haanden over kindet paa Knut. «Du skal verge dit land, skal du; men nu tænker jeg du kjører nedover dalen med mig, jeg.» — «Skal farfar og farmor være med, da?» — «Farfar har ikke nogen moro av det, han,» mente prinsen. «Da vil jeg ikke,» sa Knut. «Men naar du nu fik stek og kake hver dag?» — «Det er bare i eventyret, det,» sa gutten. «Aa, det er hos mig ogsaa undertiden.» — «Jeg vil bli hos farfar; jeg vil ikke gaa fra farfar,» ropte Knut med graaten i halsen. Prinsen fik taarer i øinene, han ogsaa. «Bli du hos farfar, du,» sa han, «og verg landet saa godt som han har verget det. Jeg skal nok mindes dig likevel. Og du, gutten min, glem aldrig det gamle budet som du nu mindtes saa godt: «Hædre din far og din mor, at det maa gaa dig vel og du maa længe leve i landet.» — «Det staar i katekismen,» sa gutten. «Men ikke i alles hjerter,» sa prinsen.

Blev: druknet.

Dyreliv.

I.

47. «Morgenstund har guld i mund».

Mor hubro, mor hubro —
gad vite, hun,
om «morgenstund har guld
i mund».
Saa røk hun lukt i lyset,
med briller paa og kyse,
en solblank morgenstund.

Mor hubro, mor hubro —
av lyset fuld
i bjerketop hun dat omkuld,
mens vintersolen lyste;
der sat hun stiv og myste,
og myste efter guld.

Men guldet, men guldet
laa rundt i ring,
paa sneens teppe strødd
omkring,
paa skog og snar og tue.

Men tænk! den gamle frue
saa ingen verdens ting.

For hubro, mor hubro
er øiensvak
og liker ei den lyse dag.
Saa tok hun til at skule:
«Min kjære gamle hule,
hvor er den vel paa lag?»

Da kom der, da kom der
en spurv, kvivit!
fløi ende paa og grøste litt.
Saa skrek han som fra
vettet:
«Mor hubro i sin hætte!
Hei! alle mand kom hit!» —

Og meisen og spetten
og trosten graa

Guld i mund: i dette ordsprog er sandsynligvis mund et gammelt ord som betyder «haand». — Hubro: *owl.* — Gad vite: *I should like to know. I wonder.* — Lukt: *straight.* — Kyse: hætte. — Snar: smaabusker, krat: *bushes, undergrowth.* — Meise: *tomtit.* — Spet: *woodpecker.*

lot sporenstreks sin frokost staa;
ja rypa hvit og røien,
de vaaknet op ved støien
og skvatret: «Hvad staar paa?»

Saa kom de, saa kom de
fra syd og nord,
og flakset rundt om gamle-mor.
Men hun sat stiv og rugget,
med løftet klo og hugget,
og mælte ei et ord.

«Mor hubro, mor hubro!» —
«Saa pen du er!» —
«Hvad koster vel den kysen der?»
«Mor hubro høit paa kvi-sten,
nu skal vi leke sidsten.» —
«Se her! se her!» — «Nei her!»

— Mor hubro, mor hubro
gad vite, hun,
om «morgenstund har guld i mund».
Til guldet saa hun litet;
men sidsten, kan du vite,
ja sidsten lærte hun.

48. Om hanen Guldbrand som lot sit liv for fruerne sine.

Hanen er en fjæk far. som sætter livet ind. om saa skal være.

„Jeg hadde engang en hane som hette Guldbrand," fortalte Olav Rui, „og slik hane har jeg aldrig set. Og saa tam og snild som den var, — den lydde navnet sit som den fjæreneste gjet. Naar jeg ropte Guldbrand — aa du verdens rike, hvor han kom springende til mig! Da fik han somme tider nogen brød-smuler, og somme tider et litet grand mor. Det var nu rigtig fint; han krodde sig og gol saa det svarte i luften. Ellers var det sjelden han aat godbeterne selv; han bar dem i nebbet til honerne; dem undte han vel og var svært snild mot dem og omsorgs-fuld.

Saa var det en sommer at jeg og Helga, konen min, var nede paa Rifle-neset og slog. Barnene var hjemme alle sammen. Om kvelden motte de os graatende og fortalte at Guldbrand var dræpt. Vi blev saa ilde ved, at du aldrig tror det; for vi holdt saa av denne hanen.

Sporenstreks: straks paa flekken. — Roi: *wood-grouse.* — Sidsten: *a game: to play at touch.* — Kro sig (impf. krodde): *plume oneself.*

Hvorledes bar det til? Barnene fortalte at høken kom og tok den ene hønen. Da fløi Guldbrand luft paa, hakket med neb og hug med sporer, saa høken maatte slippe. Men saa tok han paa Guldbrand, og nu blev det baske-tak. Nede i holtet stod haardeste striden, og der blev Guldbrand dræpt tilsidst. Barnene var med os der ned. Det var hele hauger med dun og fjær baade av Guldbrand og av høken. Ja Guldbrand var modig. Han hadde rette hjertelaget og flakset ikke unda i striden, men lot sit liv for at berge de fagre fruerne sine.

Helga samlet fjærene hans op og gjorde en liten pute til den mindste gut-ungen vor, Halvor. Jeg mener noget av Guldbrands aand fór i gutten; for saa modig en unge skulde du aldrig ha set. Ja snild var han ogsaa, og saa aarvaaken og flink om morgenen! Akkurat som Guldbrand."

49. Nu er det kveld i skogen.

Nu er det kveld i skogen
og skumring og sne;
det vevre ekorn drømmer
om nøtter i sit træ.

Og granen bysser sagte
en trost paa sin arm,
og inde i vidjen
holder meisen sig varm.

Hr. dompap kan ei skinne
alt med sin røde vest;
han gjemmer hodet inde
i vingerne som bedst.

Men i den morkne eken
sitter en gjertrudsfugl;
hun grunder nok paa vaaren
her i sit vinterskjul.

Og uglerne de buldrer
og rynker øienbryn;
men ræven tasser tankefuld
paa stien ind til by'n.

50. Rypen paa Haukelifjeld.

Haukelifjeld heter fjeldet mellem Telemarken og Røldal. Der gaar en stor, bred postvei over fjeldet, og mange folk færdes der ved sommertid. Men om vinteren kan sneen være saa dyp at veien ikke er til at øine. Hist og her stikker en stabbe-sten frem; men

Vever: *nimble.* — Vidje: vier. — Morken: *decayed.* — Gjertrudsfugl: *great black woodpecker.* — Stabbesten: *large stones placed along the road.*

ellers er det bare telegraf-stolperne som fortæller hvor veien ligger. Ellers er det dyp, hvit sne utover hele fjeldet. Vinden blaaser den sammen til fonner saa store som hus, og det er tider da ingen kan komme frem uten paa ski.

Jeg var der oppe en dag i januar. Vinden kom fykende ned fra høiden, isende kold, og sneen gjøv om os. Det var saa stort og saa sørgelig alt sammen; men vakkert var det: den blaa himmelen og den hvite sneen og det røde solskjæret over tinder og rygger. Hist og her fløi ryperne op i smaa flokker; men mennesker var der ikke. Og snarerne som de hadde sat rundt omkring vierkjærrene, var tomme. Det hadde været for haardt veir om natten, storm og snefok, og i slikt veir gaar rypen ikke i snaren. Endelig syntes jeg at jeg saa en. Den var næsten helt gjemt av sneen. Jeg gik nærmere. Jovist var det et rypehode som stak frem av snefonnen, og snare var der ogsaa. Men død kunde rypen ikke være. Øinene var ikke brustne; det var som de stirret paa mig og var rædde. Jeg bøide mig ned for at ta den; da tok den til at flakse og flakse og vilde ut av snaren. Først vilde jeg la den flyve; den skulde faa lov at være sammen med de andre ryperne, som kaklet rundt omkring. Men da jeg skulde hjælpe den, saa jeg først hvordan det var med den. Foten var av led, og senerne var revet over; slik hadde den strævd for at komme løs. Stakkar, den kunde ikke flyve mere over Haukelifjeld. Jeg tok skistaven og gav den et slag over hodet; vingerne faldt ned, nebbet aapnet sig, og draape efter draape randt blodet ned i den hvite sne; men øinene var lukket, og de kunde ikke aapne sig mere.

Tænk, for en nat den stakkars rypen hadde hat! Hvor den har flakset og stridd i stormen og sneen, slitt sin fot av led og sine sener istykker! Hjælpeløs laa den der paa den store vidden under de høie tinder,

alene i den isende frost. Menneskene gik ned igjen i de varme husene, saasnart de hadde sat snarerne op, og de andre ryperne kaklet rundt omkring og visste ingen raad. Stakkars vesle rype paa Haukelifjeld!

51. Spurvemor.

Jeg kom fra jagten og gik gjennem uthagen. Hunden min sprang foran mig. Ret som det var, stod han stille; det saa ut som han hadde teven av fugl, for han smøg sig fremover. Jeg speidet og speidet rundt omkring. Ja, saa fik jeg endelig se en liten spurveunge med gulrandet neb og dunet hode. Den var faldt ut av redet der oppe; vinden rev og slet i træet; den var blit vippet ut, ser dere. Og nu sat den der, liten og hjælpeløs, og sprikte med de smaa vingestubbene sine. Hunden nærmet sig. Da stupte en gammel spurv ned fra redet; den var endda sort i bringen. Den stupte som en sten og satte sig midt for hunden og saa like ind i det store, fæle hundegapet med alle de hvasse tænderne i; den var som den var ør, hoppet frem og tilbake mot hunden, og jamret og skrek og jamret og skrek. Den vilde berge ungen sin med sit eget legeme, sit eget liv. Hele den vesle kroppen skalv av rædsel. Skrikene var vilde og hæse; den ofret sig, gav sig bort.

Et fælt udyr maatte hunden være for spurven; ja som en tiger for et barn. Likevel maatte hun ned av det trygge rede; det var en magt som rev hende med sig, en magt som var sterkere end hendes vilje. Hunden stod som den var naglet fast; saa gik den baklængs og væk. Den kjendte ogsaa magten i den veke vesle kroppen. Men jeg kaldte hunden til mig og gik bort fuld av ærefrygt. Ja le ikke; jeg kjendte virkelig ærefrygt for den djerve vesle kjæmpen, som hadde slik kjærlighet at hverken rædsel eller død kunde døve den. «Kjærligheten,» tænkte jeg, «er da sterkere end.

Tev: *smell.*

rædselen for døden. Det er ved kjærligheten, bare ved kjærligheten, at livet lever og varer.»

52. Maaltrostens vuggevise.

Oppe endda! Er du oppe endda,
maaltrost i granetoppens gynge!
Skumringen vælder, og vinden dør av,
rugden har sænket sig i lynget.
Sov, sov nu, sanger, sov søtt!
Nu er det natten som vil synge.

Vaaknet er avdagens sælsomme flok,
rusler og tusler gjennem saler.
Natteravn dreier sin snurrende rok,
flaggermus danser over daler.
Sov, sov nu, sanger, sov søtt!
Elven vil bysse dig i dvale.

Freidig de vildene veier du drog
bort ifra palmerne der nede,
visste her oppe en længtende skog,
fattig paa sommersol og kvæde.
Sov, sov nu, sanger, sov søtt!
Skogen vil hegne om dit rede.

53. Utganger-faaret.

Om vinteren staar kjørne inde paa baasen og tygger sit høi. Om vaaren slippes de paa beite og blir tykke og fete av det gode græsset.

Faaret er nøisommere; det hjælper sig med mindre. Ja borte paa Vestlandet, like fra Stavanger og nordefter til øene utenfor Trondhjemsfjorden, er det mange hundreder av faar som aldrig kommer i hus. De gaar ute

Maaltrost: *song-thrush, mavis.* — Gynge: huske. — Vælde: *pour forth.* — Rugde: *wood-cock.* — Avdag: dagens allersidste stund, overgangen mellem dag og nat; engelsk: *twilight.* — Natteravn: *night raven, goatsucker.* Flaggermus: *bat.* Kvæde: *song*

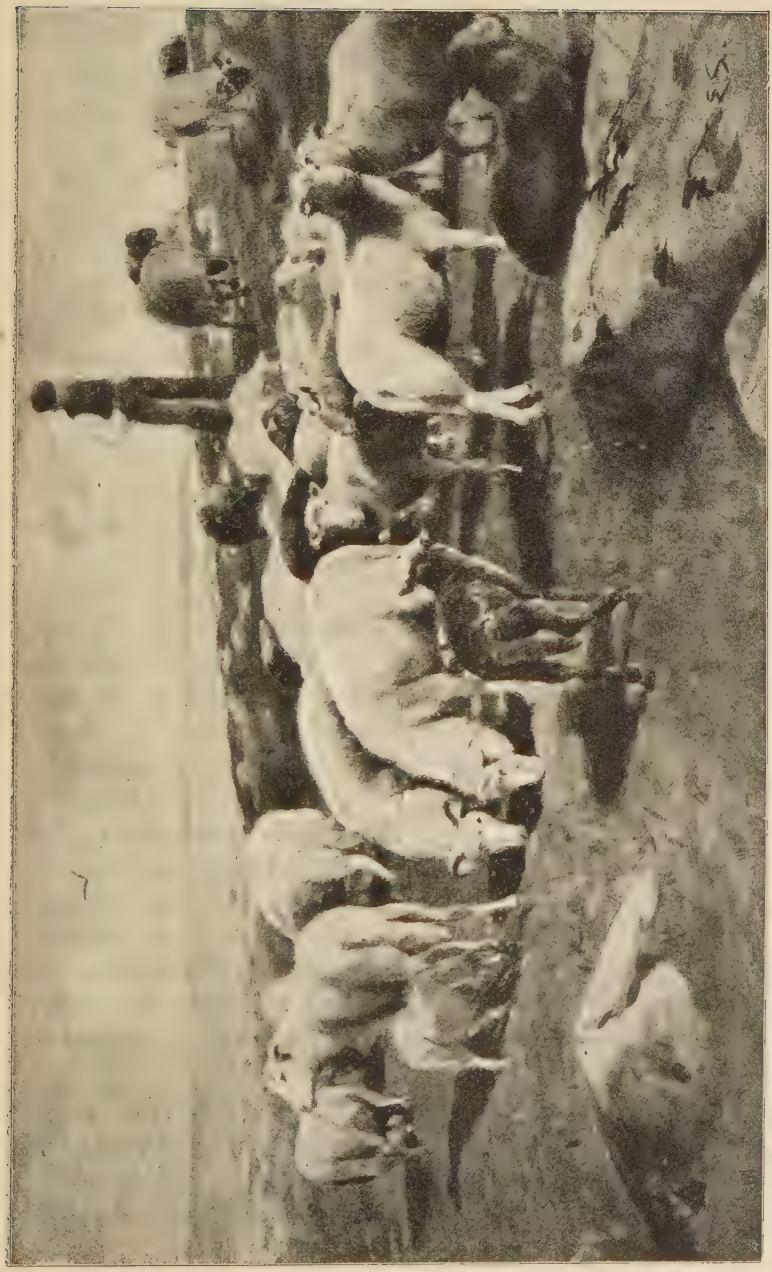

Faar paa Jæren.

baade sommer og vinter. De kaldes utganger-faar. Hvad lever de av, disse sauene? De maatte jo sulte ihjel, skulde en tro. De lever av det som hverken hesten eller koen kunde nøie sig med. De lever av græsstubbene paa marken, av lyngen paa tuen og av tangen i fjæren. Der borte ved havkanten holder stubbene sig grønne langt ut i november; og selv naar det visner, æter sauen det. Lyngen er herremands-kost. Og er der tang, saa greier utganger-faaret sig, hvad slags veir det er.

Der falder ikke meget sne der ute ved havet; men det kan jo hænde; og det er ikke saa farlig, naar det bare ikke træffer ind med stilt veir. I stilt veir ligger sneen helt nede i fjæren og da er jo ikke matbeten at faa for det stakkars faaret, hverken paa land eller strand. Da er bonden nødt til at ta sauene ind eller kjøre nogen høidotter ut til dem. Men er det sjøgang, faar sneen ikke holde sig nede i fjæren; sjøen skyller den væk. Da kan utganger-faarene godt berge sig nogen dage. Da har de tang og sne, mat og drikke. Det er sagtens mager kost; men de sulter ikke. — De liker sig bedst ute. Somme steder kommer de i hus om natten; men om dagen vil de ikke være inde. Mange av dem er likesom halvvilde, og vil hverken æte eller drikke naar de kommer ind. Frost ænser de ikke. De har sin gode, varme feld. Men regn er de ikke glade i. Og utover høsten faar de sig mangen vaat trøie. Da har de det ikke bedre end vi mennesker naar vi blir vaate ind til skindet. Da hutrer de og fryser og bærer sig ilde og liker sig ikke. Da søker de ind under stenhellerne og fjeldhamrene og gjærderne for at finde ly.

Utganger-faaret føder sit lam ute paa marken. Mangen gang kommer det til verden paa den bare sne, likesom renkalven, og det kan klare sig like fuldt. Men

Tang: *sea-weed.* Fjære: *ebb-tide, beach.* Ænse: *care about.*

der er det som er værre end sneen. Det er ørnen, som kommer ned fra skyen og henter det; og det er de leie kraakerne, som er rigtig sultne nu i vaarknipen. De hugger efter øinene paa det nyfødte lam, og er moren rigtig syk og daarlig, saa hugger de efter hende ogsaa.

Av de gamle norske faar har vi nu næsten ingen igjen. De findes bare et par steder. Men vi har faat faar fra Skotland. Det er to slag. Det er cheviot-faarene som er glatte i ulden og har meget kjøt; og saa er det sauer med sorte ansigter og sorte ben; «svart-fjæs» kaldes de. Ulden er grov og duger ikke stort. Men de er saa nøisomme at de kan trives hvor det skal være. Disse skotske faarene har blandet sig med de gamle norske, og fra dem kommer de fleste faar som nu findes i Norge. Paa Island og paa Færøene findes endnu det egte gamle norske faar, og det gaar ute baade sommer og vinter.

54. Kalvedansen.

Kalvene fór og sprang
og sparket og var saa kaate saa!
Bjelderne deres klang
og laat saa det va' kke maate paa,
opover hauger, indover alle
heier, foruten stans —
ja det kan du kalde
noget til kalvedans!

Væk er de som en vind,
saa nu er det blit som kirkefred.
Gjæteren sovner ind
i slag-skyggen av et birketræ.
Solsteken brænder grunden,
kuene søker lunden.

Vaarknipe: *pinch caused by lack of fodder in spring time.* — Det var ikke maate paa: *exceedingly.*

Der er det let,
om veiret er hett,
at hvile i middagsstunden.

Kalvene, hei aa hei!
de trænger nok ingen hvile, de.
Utover samme vei
i vildeste rendet piler de.
Svansen i veiret skjener de alle
fremover uten stans —
ja det kan du kalde
noget til kalvedans!

55. Bufærds-dagen.

Er det nogen som er tung og sto og sen i vendingen, saa er det koen. Den æter og drikker, melker og sover og tygger op igjen, og glor med de store øinene ut i luften, og ser ikke ut som den tænkte paa nogen ting. Men det er nu én dag om aaret da koen er vild, rent rav-ruskende vild og ustyrlig, og det av bare glæde. Det er den dag da den blir sluppet av fjøset og skal til sæters. Det er bufærds-dagen.

Og det er ikke at undres over. Nu har den staat hele vinteren inde i den trange, mørke baasen og tygget høi, og nu skal den komme op paa vidden og æte grønt, saftig fjeldgræs, og lunke omkring hvor den vil, og ta sig et bad i sætervandet og lufte fluerne og kleggen av sig paa toppen av fjeldknattene, hvor det blaaser godt, og ligge og jorte paa en blot græsvold i skyggen av bjerketrærne.

Kjørne merker det paa sig naar bufærds-dagen stunder til. Det kan en godt se paa dem. For de er urolige og vil slite sig los, og stamper og kaver i baasene; hver gang nogen gaar i døren, saa bröler og beljer og rauter de saa en kan bli rent ør.

Svans: *tail.* Skjene: *run wildly about.* — Ravruskende: *furiously.* — Lunke: *jog about.* — Jorte: *chew the cud.*

Og saa kommer endelig bufærds-dagen. — Jeg mindes nok hvorledes det var paa prestegaarden den dag. Først møtte de frem paa tunet baade gaardsgutter og budeier og husmænd, og alle de unger som til var. De skulde stænge paa alle kanter, saa ikke kjørne fór tilskogs med én gang. Og naar alle var paa post, blev dørene til det store fjøset lukket op, og saa var det en rauting og en beljing, saa det ikke var raad at høre mands maal. Inde i fjøset blev de jo løst, den ene efter den andre, og de som endnu var igjen, var rent vilde efter at faa klaven av halsen. Og saa kom de farende, en efter en. I det samme de kom ut, blev de staaende stille, med næsen tilveirs, og myste med øinene. Det er ikke saa greit at komme fra mørke fjøset og ut i den klare solen med én gang; de maatte likesom summe sig paa det. Men det varte ikke længe, saa satte de halen i veiret, og saa gav de sig til at danse med de stive benene og riste paa hodet og blaase i næsen og grave og sparke og brøle. En kan trygt sige, at de visste ikke hvad ben de skulde staa paa, for bare glæde. Smaat om senn blev hele tunet fuldt. Og naar hele buskapen var kommet ut, myldret det av horn og haler og rygger over hele tunet. De bolget og bugtet sig indimellem hverandre, saa det var næsten uraad at se hvad som var horn og hvad som var haler. Og det var en brø-ling og en beljing saa det duret i væggene.

Idag var det dyrene som skulde ha lov til at snakke; menneskene fik pent tie stille. Ja ikke budeierne da; de fór omkring med lange svolker i haanden og haaret hængende nedover ryggen, ildrøde i ansigtet. Og de skjendte og godsnakket, og lokket og sang, og klappet og slog. «Svartsi', dit stygge troll! skal du stange Terne! Terne, Terne, aa stakkar! Kjyra, kjyra! kom

Budeie: *milk-maid* — Myse: *blink.* — Summe sig: *collect oneself.* — Smaat om senn: *little by little.* — Svolk: *switch.*

kjyra! Aa hei, aa tralalala. Milaros, vil du la bli? Er du rusk, skal du stange presten? Ser du ikke det er han far? Kom kjyra, kom kjyra, kom alle! Kom Stjerne, kom Guldros, kom Linderos, kom stakkarane! Kom naa, kom, kom, kom, kom naa!»

Buhunden vor, Stridsmand, fór rundt omkring flokken, og hadde næsten ikke mere mæle, slik gjødde og maset den. Stor-oksen var olm og vild og grov i jorden og brølte til et par av husmændene. Men da den fik Stridsmand bent i næsen paa sig, maatte den gjøre helt om og være snild gut. Ret som det var, gav en av guttene sig til at blaase paa luren, og da blev det endda værre med beljingen. Kjørne tok spændtak med alle fire og blev rent svange at se til, slik brølte de, for nu skjønte de at det skulde bære avgaarde straks. Til slut kom der litt ro over dem alle sammen. Langt om længe fik budeierne stagget dem. Store-Inge-bjørg gik op paa stabburs-trappen og delte ut salt, og alle mulerne rakte sig i veiret, og alle tungerne slikket og slikket. Og før nogen rigtig visste hvordan det var gaat til, saa var Store-Ingebjørg kommet et langt stykke opefter veien, syngende og lokkende. Bjeldekoen gik bred og byrg ved siden, og bakefter kom de andre, en efter en, i række og rad. Og jenterne lokket, og kjørne brølte, og guttene hauket, og hundene gjødde, og støvet føk, til vi ikke kunde se mere. Det sidste vi saa, var den vesle gjætergutten, som gik bakerst. Men længe efter suste og sang det for ørene paa os av lur og lok og brøl, av bjelder og hauking.

56. Rose-koll.

«Det var mens jeg gjætte paa Heggtveit,» fortalte gamle Ingebjørg. «Det var godt beite, og de tok paa sig mange kreaturer om sommeren. Vi var to jenter.

Rusk: galen. — Svang: *gaunt.* — Stagge: stanse, «stogge». — Byrg: *proud.* — Lur: *trumpet (made of birch bark).*

og det var en ven og koselig stol. Jeg synes det er moro hver gang jeg kommer der. Jeg drikker mig utørst av Knuts-kilden og hilser paa sten og tue hvor jeg sprang og sang i min ungdom.

Det var en 14 dages tid efter jonsok, varmt i veiret, meget kleg; kjørne skjente saa det var synd at se. Vi sprang tit saa vi hadde blodteven i halsen. Der var to kalver, som gjorde os svært bry. De var unge og uvettige, stakkar, og agtet ikke hvor de fór, saa de gang paa gang holdt paa at ryke utover berg og ur og slaa sig ihjel. En eftermiddag sprang jeg efter den vesle Blomros bort i Tjørnliene. Der var det svært ulændt med sten og stub, med ur og ufs. Jeg skrek til Birgit: «Hjælp, hjælp, hun farer utover.» Jeg fløi efter og tænkte jeg skulde faa vende kalven. Vi sanset ikke noget, hverken jeg eller vesle-koen. Utover bar det. Kalven slog sig ihjel, og jeg brak foten.

Birgit Borstad var en staut jente. Hun bar mig paa ryggen hjem til stølen. Jeg var baade spræk og sterk den gang; ungdommen er let at leke med, vet du. Vi spjelket foten med stiv næver. Dagen efter traf det sig saa heldig at Ola Moen kom efter melk, — han laa borte i Haraas-lien og hug tømmer. Det var en hændig og hjælpsom mand. Han laget mig ordent-lige spjelker og bandt foten til med tjære og salt, andet brukte han ikke, og der kom ikke vondt i bruddet. Men jeg blev liggende 3 uker, saa kjærringen selv, Helga Heggtveit, maatte op paa heien og se efter bu og bøling. Men der blev leven med Rose-koll. Det var en rigtig god og ven ko, og saa gjæv og klok i alle maater. Jeg hadde mange samtaler med hende; hun forstod mig, og jeg hende. Jeg sat ofte og graat den sommeren, for Halvard druknet i Song-aaen om vaaren, mens de fløtet tømmer. Vi var forlovet, og jeg skulde hat

Jonsok: St. Hansdag (*june* 24). — Tev: aande, lugt. — Blodtev: *smell of blood.* Ufs: *steep hillside, precipice*

bryllup til høsten. Naar jeg nu sat og sytte og sørget og syntes at skog og træ og vold og vand var mørkt og stygt alt sammen, det var ikke til at leve paa jorden, — saa kom Rose-koll og la hodet i fanget mit. Hun skjønte jeg hadde det vondt, saa paa mig saa klokt, saa vent og saa kjærlig at jeg klemte hodet hendes ind til bringen min, kjælte og velsignet hende og kjendte mig likesom trøstet og glad. Solen skinte igjen, jeg saa smaafuglene, hvor glade de flakset og føk fra busk og bar, jeg kjendte lugten av græs og blomster og takket Gud for liv og helse.

Rose-koll savnet mig og rautet og rautet, da buskapen kom paa stølen den kvelden jeg hadde brukket foten. Jeg ønsket jeg kunde sige hende hvorledes det stod til med mig, og gi hende en saltklype; men jeg laa der jeg laa, jeg. Da Birgit vilde melke hende, spændte hun og var vild og vond. Birgit maatte gaa fra. «Hvorledes i al verden skal jeg greie mig med koen?» sa hun. «Stakkars Rose-koll min!» sa jeg. «Ja, stakkar,» sa Birgit og var sint, «hun er saa vond og vrang som hun kan bli; hugg skulde hun ha.» Nu tok hun til at raute igjen; da ropte jeg ut og lokket; hun kjendte maalet mit, kan du vite, kom hen til døren, stod der og smaarautet. «Stakkars koen min, er du der,» sa jeg, da hun gav sig til at stange paa budøren. «Lig bare stille,» sa Birgit, «ellers bryter hun sig ind,» og det gjorde hun ogsaa, kastet døren av hængslene langt væk, og kom ind i selet. Birgit blev vond, men Rose-koll la hodet bort paa sengen min; jeg tror hun graat. Jeg talte vel med hende, klappet og kjælte for de fine kjakerne. «Prøv nu at melke,» sa jeg til Birgit. «Nu maa du staa stille, saa er du gjæveste koen min,» sa jeg til Rose-koll. Hun forstod nok ordene likesaa godt som et menneske; hun stod som en mur. «Det er rent utrolig,» sa Birgit, «saa mande-

Syte (impf. sytte): *mourn.* — Støl: sæter. Sel, «sæter»-*house.*

vond hun er.» «Nei, hun er mandegod,» sa jeg. — Saalænge jeg laa, maatte de ha Rose-koll ind i selet og melke hende; men første gang jeg kom ut paa stølsvolden igjen, var hun kaat som en kalv paa grønt græs om vaaren. Signe Rose-koll, hun var mig en god ven!»

57. Aase og Guldros.

Der hvor den vesle tilføkne stien bøide ind paa bygdeveien, slog Guldros sig rent vrang. Hun vilde ikke gaa et skridt længer. Det hjalp ikke, alt det Aase slet i baandet og godsnakket med hende. Slaa hende hadde hun ikke hjerte til. Hun hadde aldrig brukt svolken paa hende i alle de aar de hadde været sammen oppe paa Fjeldmora. Og nu da de skulde skilles, vilde det være stor synd at gjøre det. Men Guldros stod. Aase la sig op til hende og klappet og strøk hende, som hun hadde gjort saa mangen en gang før i det trange fjøset oppe paa Fjeldmora. Saa gav hun hende en klype salt og snakket godt for hende. Men Guldros rørte sig ikke av flekken, bare lutet med hodet og stirret paa hende med de store, troskyldige øinene sine. Det var ingen anden raad. Hun fik finde sig en svolk likevel og skræmme hende. Store graner stod tæt indtil veien og bød hende av kvistene sine. Hun steg ut i sneen og brøt av en lang, tung barkvist. Guldros stod og saa paa hende og spurte med øinene. Aase løftet kvisten truende over ryggen, og Guldros krøp sammen i rædsel og vendte hodet imot hende og saa paa hende, likesom hun bad for sig. Alle fire føtter stod stive som stolper i veien. Men Aase slap kvisten og gav sig. Saa seg hun sammen over ryggen paa Guldros og graat. Hun syntes sorgen var saa stor. Og uten haab. Ingen kunde ha det saa vondt. Og ingen visste det eller skjønte det, andre end Guldros, som stod og lutet med hodet ned i sneen og stønnet

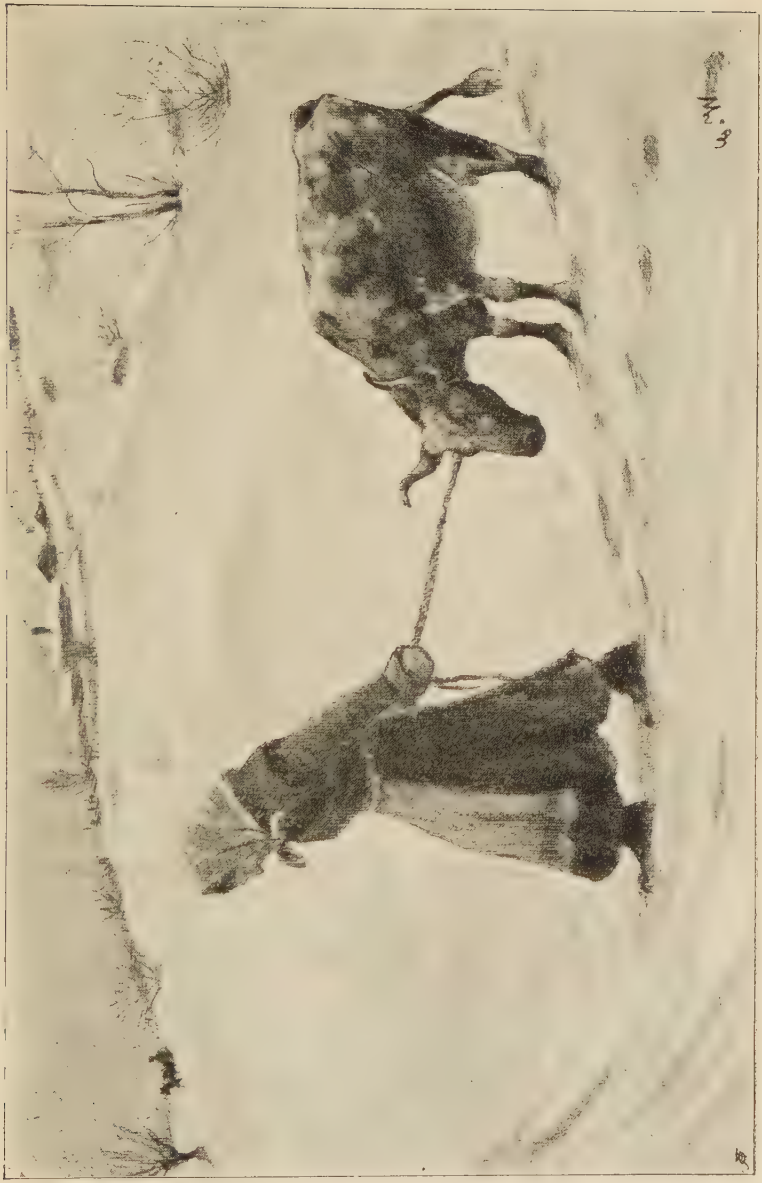

halvhøit. Hun saa det vesle tomme fjøset oppe under fjeldet, laden som holdt paa at sige overende under snetyngden, den grisne stuen, hvor den nakne nød var gjest, og barnene som skulde vokse og krævde mat. Manden var sykelig og maatte holde sengen og ha god næring, som doktoren sa. Det var ikke under at Guldros slog sig vrang og vilde tilbake. Graaten tok sterkere tak i Aase, fosset og brøt i bringen, holdt paa at kvæle hende. Da hørte hun duren av en dombjelde gjennem vindsuset. Hun reiste sig braat og lydde. Det kom nærmere. Hun tok snippen av sjalet og tørket sig i øinene. Og borte imellem de snehvite graner kom en hest i smaatrav. Bjeldekransen glitret og skinte lang vei. Oppe i sætet sat en mand sammenkrøpen i ulveskinspels. Hesten reiste hodet og saa skræmt til siden. Manden i sætet kvak og saa op. Det var Elias Bruland. Midt i veiskillet holdt han hesten og hilste. «Er det din ko?» — «Ja.» — «Skal du sælge?» — «Jeg faar nok det,» kom det saart. «Har du flere kjyr?» — «Nei, det var nok den eneste, dette her.» — «Hm,» han sat og tænkte og lekte med svøpesnerten. Aase fór over øinene med snippen av sjalet. «Hvor meget skal du ha for koen,» sa han. «Jeg vet ikke. Han Per slog paa 80 kroner. Hun er nu av en præmieko, da.» Han sat og saa paa koen og svang svøpesnerten. Saa kom det i sikker tone: «80 er for litet. Jeg gir dig 100. Kontant.» Aase stod handfalden og stirret paa ham. Han sat og saa ned. Saa knappet han op pelsen og fandt frem en gul skinbok og kom frem med to grønne sedler. «Ja, da faar du ha hende; og jeg faar takke til. Men det er rent for mye. Jeg kan ikke gi dig tilbake.» — «Nei, det er ikke mere end koen din er værd.» Hun tok mot, og takket. Det hele var som en drøm. Da hun vel hadde gjemt pengene, kjendte hun snuten til Guldros snøftende paa siden, og sorgen kom igjen

Grissen: *open.*

saa tung over hende, endda hun maatte være glad. «Hvor skal jeg gjøre av hende?» — «Du faar leie hende hjem til Fjeldmora.» Det fór som et lyn igjennem hende. «Hjem igjen?» — «Ja.» — «Nei, det gaar da aldrig an det, likevel, naar koen er din.» — «Jeg har ikke rum til flere kjyr, jeg. Du faar være saa snild at ha hende saa længe.» Dermed smeldte han med svepen, og hesten satte i sprang opover veien. Dombjelderne sang fagert mellem hvite graner. Men opover stien til Fjeldmora gik Aase med Guldros. Det var rent utrolig, saa de tok sig frem op igjennem snedriverne, op igjennem bakkerne. Guldros hang ikke længere i baandet. Hun la i vei, saa hun somme steder kom op ved siden av Aase, og der veien var bred, vilde hun sandelig forbi hende, og snedriven stod som en røk efter dem.

58. Blakken.

Blakken er en kjæmpesterk hingst paa prestegaarden i Romsdalen, hvor Bjørnson bodde som gut.

Næsten hver sommer var det bjørn i marken, som slog ned mange kjør og sauer for os og andre. Ret som det var, hørte vi gjætergutten nidhauke og buhunden halse; da blev der ringt med klokken, arbeidsfolkene kom løpende, og op i marken med geværer, økser og jernstaurer, men de kom i regelen for sent: enten hadde hunden alt jaget bjørnen, eller ogsaa var kreaturet nedslaat før hjelpen kom. Hestene kunde bedre hytte sig; men det hændte nu og da at han dræpte en hest, enten ved at lokke ham i en myr, hvor hesten sank i og blev et let offer, eller ved at faa ham paa jag, saa han styrtet utover et sva. En sommer var det især slemt; det var næsten ingen uke hvor bjørnen

Hingst: *stallion.* — Nidhauke: *shout violently.* — Halse: *bark.* — Sva: flat, glatt og nøkent fjeld.

ikke var ved kreaturene; hestene kom, ret som det var, helt frem til raaket og var dygtig rædde av sig; ti hver gang var de jaget av bjørnen. Men blakken og den hoppe og det føl han med skarpe sko holdt vakt for, kom aldrig. Vi visste tilsidst ikke hvorledes det var gaat dem; gjæterne hadde ikke hørt hoppens bjelde paa mange dage. Da det hadde været langvarig uveir, hvori hestene ellers pleide at søke nærmere til hjemmet, ja ofte at stille sig like utenfor ved grinden som førte til stalden, og de endda ikke var kommet, sendtes guttene mandsterke op i skogen for at søke. De søkte mest omkring myrlændt jord, om bjørnen der skulde ha forlokket den kamplystne hest og saa overvundet ham og siden kanske tat baade føllet og hoppen, som naturligvis vilde forsvare føllet. De søkte og søkte uten at se noget mistænkelig; spor («far,» som det heter) efter bjørnen var allevegne at se, intet tegn til kamp med hester. Som guttene gaar og taler om dette og nærmer sig det bedste hestebeite i skogen, blir en av dem opmerksom paa at like i nærheten av en myr er spor efter føl og hoppe, men at de i det uendelige har gaat rundt paa samme plet, altsaa i stor angst, og dette var skedd nylig, vistnok endnu samme dag. Ved saa at undersøke myren fandt de ganske rigtig denne opsparket efter en stor kamp. Det begyndte at gaa guttene baade koldt og varmt, men de vilde dog se nøiere efter. Ved kanten av myren saa de spor efter bakbenene baade paa bjørn og hest; de hadde altsaa begge straks reist sig op, bjørnen var gaat baklængs ut i myren for at narre hesten, og hesten efter; ti bjørnens brede lab og legg kan myrjorden nok bære; ei heller er han saa tung som hesten, der synker i og sitter fast. Men denne gang hadde bjørnen forregnet sig; ti vel var Blakken sunket stygt nedi, men hans lenders kjæmpekræfter hadde løftet benene op av myrens sug, mens de skarp-

Raak: *cattle-path.* — Hoppe: *mare.*

skodde forben prylte og skjæretænderne rev, — og snart saa man ikke længer likt til bjørnens bakben, men derimot et nøiagtig avtryk av hans pels, og atter et og atter et, og saa hele myren nedover; han var kastet overende, hadde ikke kunnet løfte sig igjen, men hadde veltet sig, rul i rul, for at skytte sig mot slagene og bittene av den rasende hest, og dette kunde de forfølge like til fast jord. Opildnet av kamppladsens varme fortælling blev guttene mere lydhøre og gløgge, og kunde nu i den stille solsitrende luft efter regnveiret høre hoppens bjelde fra løvskogen under aasen. De ilte derhen, — men møttes av Blakken, som med sprutende øine forbød dem at komme nærmere. Han var ikke til at kjende igjen. Med løftet hode, vaiende manke travet han rundt om hoppen og følget i store kredser, og det var kun efter megen blid tale og ved hjælp av salt, som de bar med, at de kunde faa ham til at huske at det var kjendtfolk som kom. Men denne Blakkens storbedrift, som i sit slag var enestaaende, la saadan glans om hans navn at han fra «Presteblakken» herefter blev ophøiet til at hete «Bjørneblakken.»

59. Hesten som kom hjem juleaften.

Hesten er hjemmekjær. Vigleik Volden var hestehandler og vel kjendt paa Nordlandet. Der bodde en mand som hette Olav Ramstvedt; han var god til at ale op hester; men han hadde en som ikke var tilfals. Det var en middelsstor skimmel, fager og velvoksen, saa det var en fryd at se. Vigleik vilde kjøpe hesten og laa og gnog efter den i aarevis; men Olav sa: «Skimmelen sælger jeg ikke, det er ikke noget at snakke om.» Ja ja, men han skulde betale ham saa vel; — «jeg gir dig hundrede daler paa haanden; for jeg har huglagt den skimmelen.» Dette var en uhørt hestepris i den tid,

Ale op: *raise.* — Tilfals: *for sale.* — Skimmel: *gray horse.*

Olav smakte paa det. «Ja ja,» sa han, «du faar ta hesten da; men ikke tror jeg du holder paa ham. Han hænger ved gaarden, han, ser du, og er en klok kar; han kommer nok hit igjen. Og kommer han, skal han bli min, og du faar ikke mere end halve prisen igjen.»

Vigleik gik ind paa denne avtalen, og mente nok han skulde passe paa og være god mot skimmelen, saa den vilde like sig.

Han kom hjem med den om høsten en fjorten dages tid før vinternat.

Vigleik var en dyremild mand, og god var han mot dyret, det er visst. Men skimmelen likte sig ikke, vilde ikke kjendes ved ham. Han turde ikke slippe hesten ut; for han skjønte den bare ventet paa at komme løs og reise nordover. Den stod rent og sturet og vantrivdes, om den hadde aldrig saa god mat og drikke. Vigleik tænkte: «Vil det ikke rette paa sig, faar Olav faa ham igjen til vaaren; det er synd at gjøre dette mot dyret; det har jeg ikke hjerte til.» Det rettet sig ikke; likevel slap Vigleik at reise med ham.

En morgen var stalddøren spændt sund, og skimmelen borte. «Nu er han paa hjemveien,» sa Vigleik; «ja, det er det ikke noget at gjøre ved; han finder nok frem.»

Det var en mild høst, og det var litet sne paa heien. Vigleik kom til Valdres om vaaren, og Olav Ramstvedt kunde da fortælle: «Det var julekveld, og vi hadde klædd os til helgen; jeg stod paa tunet og saa bort i lien. Det var mildt, smaaregnet, rigtig juleveir, som det skal være om eftan paa julekveld. Bent oppe paa Ramberg-nabben hørte jeg det knegget. Jeg kjendte nok laaten. Det var skimmelen. Det tok mig slik, at graaten holdt paa at ta mælet fra mig da jeg gik ind og sa til Inga: «Nu hørte jeg skimmelen knegge.» — «Aa nei, du siger da ikke det?» sa hun. Vi ut alle

Sture: *pine.*

sammen for at ta imot ham. Arm og mager var han; det hadde vel ikke været for lækkert paa heiene, tænker jeg. Men han kom sig og gjorde kast alt da han var paa tunet, gik ind til mig og Inga, gned hodet mot os, hilste og bad om hus og hjem igjen. Det fik han. Vi graat, baade jeg og Inga, kjælte for ham og satte ham ind. Jeg blev saa glad at jeg lovte mig selv at du skulde faa igjen dine fulde hundrede daler; det er endda altfor litet. Den hesten skal aldrig komme fra mig mer, om de saa byder mig tusen.»

60. Den gamle hesten.

Nede under prestegaards-bakken bodde gamle Kristen husmand; han var den første som fortalte mig eventyr. Det gik ikke fort; for Kristen var trangbrystet, og ret som det var, var han ikke god for at puste. Saa maatte vi stanse, om det saa knep som allerværst og Askeladden stod for næsen paa trollet; Kristen maatte ha luft, og døren maatte op; for vinduene var ikke slik laget. Gamle Kristen var dumhørt og tandløs og saa litet. Det var skrøpelig med gangen ogsaa, men det vilde han nødig være ved. Han kom selv op paa prestegaarden og hentet kul og ved, som far gav ham.

Saa var det en dag før julehelgen at det var rigtig et stygt haalkeføre. Han tuslet nedefter bakken med en kulsæk paa ryggen, og stabbet og stolpet paa de valne føtterne sine. Jeg gik efter ham uten at han visste om det, for at støe under om det trængtes. Da kom søn til doktoren seilende nedover bakken. Han gav en ørliten dult i sækken; det var nok for Kristen, stakkar; han tullet overende. Jeg fik ham ned i husmands-stuen, og det tok tid; men jeg naadde da doktor-sønnen likevel, før han var kommet ind havegrinden.

Trangbrystet: *asthmatic.*

Jeg dængte og jeg dængte, til de kom ut alle sammen fra doktorens, og jeg hørte at far stod og ropte oppe paa bakken. Doktoren sa ingenting; han tok gutten sin i nakken og skubbet ham ind, og jeg tror ikke han fik rare draaper for graaten sin der inde. Far sa heller ikke noget. Om eftermiddagen var han nedom og læste for Kristen husmand; han tok mig med. Da vi gik opover is-svulen i mørkningen, la han armen over aks-len min, likesom for at støtte sig; men jeg skjønte at han mente litt mere med det.

Sommeren efter fik jeg lov en kveld at komme og hente far med hoppen. Han hadde været ute i bygden om dagen, og hadde sat mig stevne paa en gaard som laa paa lag en mil fra prestegaarden. Det var den største moro jeg visste, at kjøre, og kjøre fort; det gik nu ikke saa ofte paa, at jeg sat alene i karjolen. Veien var bakke op og bakke ned, rigtig en av de gode gamle bygdeveiene; men jeg vilde fortælle de andre guttene, naar jeg kom hjem, hvor lang tid jeg hadde været om den milen. Hoppen var gammel og baade stol og stiv; men det var Nordfjord blod i hende, og hun hug med hodet og strævde mot bakkerne. Jeg var ikke den som holdt igjen. Jeg hadde været nede ved en bæk og skaaret mig en seljekvist, — far brukte aldrig svepe. Jeg smeiste paa, og da hesten stod paa tunet, hoppet jeg av, fløi forbi far, som stod i døren, og like ind i storstuen, hvor jeg visste det gamle slaguret hang: Vel tre kvarter paa den milen, og det med en hoppe paa fem og tyve aar!

Da jeg kom ut igjen, stod far og strøk nedover bogen paa hoppen. Svetten silte av hende, og hun hev efter veiret. En kunde se strimerne efter selje-kvisten.

Far var blek. «Vi g a a r hjem,» sa han; «hoppen

S t ø l eller s t ø r: *stiff, awkward.* H i v e e f t e r v e i r e t: *draw breath heavily.*

blir her i nat.» Vi gik. Far hadde været i sykebesøk hele dagen, og han var en mand paa nogen og seksti. Han var meget træt. Det gik smaat opover de samme bakkerne, hvor jeg hadde sprængkjørt hoppen; han pustet tungt i motbakken, og vi maatte hvile ret som det var. Han skjendte ikke, og han snakket ikke stort; det gjorde han aldrig naar noget hadde gaat ham rigtig nær. Men engang, som vi sat og hvilte oppe paa kneiken og saa paa solen, som sank bakom de borteste aasliene, sa han bare: «Du skjønte nok ikke at slik en hoppe paa femogtyve aar er likesaa utkjørt som Kristen husmand, og endnu mere tilaars end din far, — endda jeg tar til at trætne jeg ogsaa nu, merker jeg. End om nogen hadde drevet Kristen husmand eller mig med svepen opover bratte bakken?»

Jeg har aldrig glemt den milen og de ordene. Stundom naar jeg ser et stakkars gammelt kræk ligge og slite i motbakkerne paa et urimelig lass, ser jeg med én gang gamle Kristen husmand for mig, eller jeg mindes min fars langsomme steg opover bakkerne hin sommerkveld. Da hænder det at jeg gaar bort og godsnakker med kjøregutten, og hjælper ham at kaste av og ta lasset i to vendinger.

61. Katten er klok.

Gamle folk sa han var vis. Men det er nu vel for meget. Vi hadde en kat som hette Aamund; han kunde mere end mate sig.

Et par aar vi var paa heien nogen uker og slog, satte vi katten igjen hjemme. Han likte ikke dette at være ganske alene paa gaarden, længtet efter os og tørstet efter melkedraapen. Han undret sig vel ogsaa paa hvor vi var, og han fandt det nok ut tilsidst. For tredje aaret vi skulde paa heien og skulde til at gjøre os færdige, kom katten bort som han var søkket ned.

Mor kaldte og lokket og vilde vise ham maten hun hadde stelt til for ham paa laaven.

Han var ikke at finde. «Aa, han kommer nok tilrette og faar øie paa maten,» sa far. Vi reiste — og deroppe i kleiven laa Aamund og solte sig midt i stølsveien. «Nu skal de ikke stjæle dere fra mig,» tænkte han, og strøk sig kjælen op efter os. Han fulgte os nu fot for fot og var med paa heien. Og da vi saa flyttet hjem, fulgte han efter. Vi hadde ikke bry med at bære ham. — Dette gjorde han siden alle de aar han levde.

62. Musene høster juletræ.

Bys, bys, bys,
og saa et litet kys!
Nu sover alle barnene,
hys, hys, hys!

En, to, tre,
de vimser op og ned,
og plukker av vort juletræ,
en, to, tre.

Trip, trip, trip,
og saa en liten snip, —
det var en musehale, det;
trip, trip, trip!

Næste nat
vi faar en fælde fat;
den er saa god som nogen kat, —
næste nat.

Trip, trip, trip,
et bitte litet trip:
nu kommer de fra hullene,
trip, trip, trip.

De gaar forbi,
aa-hi! aa-hi! aa-hi!
Den som høster juletræ,
gaar fælden forbi.

Knak, knak, knak, —
det var en nott som sprak.
Det var en mus som knækket den;
knak, knak, knak.

Trip, trip, trip,
et gansle sagte pip —
saa slap de ind i hullene
trip, trip, trip.

Aa ja, aa ja, aa ja, —
det var nu nokſaa bra;
en liten jule-moro, det
ſkal muſene ha!

63. Ræven og haren.

Og ræven laa under bjerkerot
bortved lynget.
Og haren hoppet paa lette fot
over lynget.
Det er vel noget til ſolſkinsdag!
Det glitrer for, og det glitrer bak
over lynget.

Og ræven laa under bjerkerot
bortved lynget.
Og haren hoppet i vilde mod
over lynget:
„Jeg er saa glad over alle ting!"
Hu hei, gjør du slike svære spring
over lynget?

Og ræven ventet bak bjerkerot
bortved lynget.
Og haren tumlet ham midt imot
over lynget:
„Aa huttetu da, men er du der! —"
— Aa kjære, hvor tør du danse her
over lynget?

64. En vise om haren.

(Stevtonen.)

Der sprang en hare i bjerkelunden,
og blodet dryppet ham ned av munden,
han var saa vild at han skrek: „Av vei!
for I skal vite, at her er jeg!"

Til side sloi baade kryp og karer
— for alle sammen saa var de harer —
og alle spurte: „Hvad vil du os?"
„Jo, I skal vite, at jeg har slaas."

Da ropte alle i samme stunden:
„Nei har du slaas? Har du slaas med hunden?"
„Aa nei saamen har jeg ei," sa pus;
„men jeg har slaas med en rigtig mus."

65. Beveren.

Ved Arendal løper der ut en elv som heter Nidelven eller Nisserelven; sidst kommer den fra et vand som heter Nisservandet. Der hænder det tit om høst-

nætterne at veifarende folk hører et tungt fald som av et stort træ. Den som gaar nærmere, faar hverken se tømmerhugger eller øks; et tungt plask i elven fortæller ham hvem som har fældt træet; det er beveren.

Beveren er liten, for en tømmerhugger at være, ikke mer end en halv meter lang, ligner mest en rigtig stor vandrotte. Men han fører vaaben med sig som er likesaa sikre som en godt slipt øks; det er tænderne. Han

staar paa bakbenene, lægger hodet paa skjæve, hugger med de store fremtænderne, slænger de lange flisene væk, og ser sint ut; det er som om det ikke gik fort nok. Likevel kan han paa en kort stund fælde et træ som er næsten en halv meter tvert igjennem. Aspen liker han bedst, bjerk og ek og or er ogsaa godt; gran og furu rører han ikke uten i nødsfald. I et par høstnætter kan to, tre av dem gjøre det av med et par tylvter aspetrær, op imot tyve meter høie.

Naar beveren har gnaget sig ind mot midten, ser

stammen og stubben ut som to tilskaarne blyant-ender som vender mot hverandre; da skvætter beveren væk, han vil ikke ha det svære træet over sig. Men han kommer igjen straks. Han skræller barken av de tynde grenene og æter den; de ytterste smaa kvistene æter han med blade og alting.

De store, svære trær fælder han kun for matens skyld, men er trærne unge og middels-store, har han bruk for hele træet; han skal bygge eller bøte paa huset sit. Og er han en god tømmerhugger, saa skjønner han sig ogsaa paa fløting. Først skjærer han stokkene og grenene istykker og trækker dem ned til elven, og lar saa d e n fløte dem dit hvor han har sit bo. Kommer noget paa grund, saa løser han det; er det for litet strøm, saa svømmer han selv avsted med tømmeret mellem forbenene.

Beverens hus eller hytter er hos os avlange og ligner en bakerovn. Den ene ende ligger skraat opover elvebredden, den anden under vandet. Derfor er beverhytten lang, forat dyret kan være tryg paa at ha vand i den aaret rundt. Hos os kan den være indtil femten meter.

Et stykke fra ser beverhytten ikke videre staselig ut. Du kunde tro at det bare er jord og sten og kvist som har samlet sig i en krok i elvekanten; men kommer du nærmere, saa ser du at der er bygget, og bygget godt. Stundom er det en væg i midten, som deler hytten langsefter i to rum. Oppe paa taket lægges de unge kvister, og de skyter ofte blade om vaaren; av og til er det en græstue mellem den jorden som beveren har bygget med, og her blir da græsset ved at vokse.

Og beveren bygger ikke bare hus, han bygger ogsaa dammer, forat han kan ha passelig vandstand. Han graver grøfter eller kanaler, hvis det er for langt mellem elven og trærne han skal bruke. I Nordamerika er det slike kanaler paa kryds og paa tvers bortover marken;

der kan en ogsaa se dammer som er halvandet hundrede meter lange. Slike dammer bygges hvor der ligger mange beverhytter i nærheten av hverandre; stundom har beveren bygget paa dem i hundreder, ja tusener av aar.

I gamle dage var det bever i Norge næsten overalt hvor det var vand og løvskog. Nu kan det vel ikke være mer end mellem 100 og 150 i hele landet; det er mest ved Nisserelven, ved Kragerø-elven og i Sætersdalen de holder til. Loven freder og verner om dem, og det er bra; stor skade gjør de jo ikke; det tømmer de kan fælde, er ikke saa meget værd; og et dyr som er saa merkelig, fortjener at leve.

66. Mikkel ræv er paa jagt.

Det er med Mikkel ræv som med andre tyver. Naar solen gaar ned i vest, da arbeider Mikkel bedst. Han sover om dagen, men naar kvelden kommer, er han lys vaaken. Vaakne er øinene, som ser tvert igjennem mørket; vaaken er næsen, som langveis lugter det som er godt, og det som er galt; vaakne er ørene, som hører den sagteste lyd. La os følge ham en kveld naar han er paa jagt.

Det er like efter soleglad. Borte i skogbrynet kan du se det fule fjæset hans mellem ungskogen. De store, opstaaende ørene gaar hit og dit for at fange lyden; foten er vår og klar til at vende. Men alt er stilt. Det er bare en trost som sitter og synger paa furukvisten. Den har set rævеn, og triller og triller saa det klinger i skogen. Mikkel skjeler op. «Hadde jeg dig bare,» tænker han, «saa skulde jeg nok stoppe munden paa dig.» Men han kan ikke naa. Trosten holder sig netop saa høit at han ikke naar op, ikke med det høieste sprang. Det faar være.

Soleglad: *sunset.* — Ful: *sly.* — Fjæs: ansigt. — Vår varsom; *cautious.* — Klar: *ready, prepared.*

Mikkel er kommet ut paa skogveien. Han snuser og snuser. Har her været nogen som kunde gjøre ham fortræd? Nei, her har ingen været. Avsted igjen; men bare ti—tolv skridt, saa stanser han. En sten eller en gren ligger paa veien. Bedst at se nøie paa det. Da kommer en tordivel surrende. Han gjør et hop, rigtig et spræthop, og snart har han det stakkars kræket mellem tænderne, og knaser saa det er en lyst.

Men hysj! der er noget som er bedre. Det er en aarhøne som kakler der borte. I samme stund sænker Mikkel kroppen, han ligger næsten flat. Han skjælver av bare matlyst, men han smyger avsted som en snile, langsomt og varsomt; han gjør ikke mere støi end skyggen som maanen tegner paa veikanten. Aarhønen har nok merket ham likevel; den kakler høit og flyver væk. Mikkel reiser sig. Han er rent skamfuld. En anden gang faar jeg gjøre det bedre, tænker han.

Tordivel, paa dansk: skarnbasse, torbist. — Aarhøne: *grey (or heath) hen.*

Og nu er han kommet ut paa en rydning. Her kan han rigtig se sig for; han er fuldt tryg. Men hvad var det? Det er en som piper, ganske sagte. Det er en mus.

Mikkel smyger sig frem, graver i lynende fart jorden op med fremføtterne, og en-to-tre griper han musen. Han leker med den, han lar den springe, og med halen høit i veiret traver han ved siden av. Just som den stakkars mus skal ind i et hul, tar han den igjen, og i næste stunden er den et par alen oppe i luften; men førend den har naadd marken, har han fanget den. Slik holder han paa en stund. Men saa med én gang er det som han er blaast væk. Hvor er han nu blit av? Jo, se bare; borte ved granstubben ligger han igjen, flat som en stok. De skarpe øinene har set en hare, som kommer fra skogen for at beite paa brunen i den stille nat. Dig maa jeg ha, tænker Mikkel. Derfor er det han har trykket sig flat i marken. Haren nærmer sig, men gjør saa med én gang et sprang til siden, med ørene høit i veiret. Han synes det er noget galt paafærde; men han har et skralt og skrøpelig syn, og han ser ikke at det er hans værste fiende som ligger og lurer paa ham. Han blir roligere. Han vil bare ha greie paa hvad det er, dette her. Han hopper nærmere og nærmere, næsen vender sig i luften for at veire; men næsen er næsten likesaa daarlig som øiet. Det ligger jo stille, tænker han. Det er vist en tue; men det er bedst at faa greie paa det, saa jeg kan faa beite i fred. Endnu litt nærmere. Nu er det nok. Mikkel gjør et langt hop og hugger tænderne i. Der kommer et svakt kvin, og saa er det slut. Stakkars pus er død.

67. Vise om ræven.

Ræven han sitter i Husetjeld,
ser han utover saa vide:

Brune: aapen plads i skogen, fremkommet efter en skogbrand. — Skral: *poor, weak.* — Veire: *smell.*

«Solen er oppe den hele nat,
det gjør mine kaar ublide.»

Ser han utover den fagre dal
med lunder og grønne bakker:
«Glad skal jeg være, jeg arme tyv,
naar atter mot høst det lakker.

I mørke fanger jeg mangen stek,
og blir baade fet og fager;
naar natten er lys, maa jeg hytte mit skind,
og blir baade sulten og mager.»

Smyger han sig av sin hule ut
alt uti sin røde kappe:
«Presten har deilige gule høns;
bare jeg en kunde nappe!»

Kraaka sitter i bjerketop
og speider med klare øie:
«Kommer du der, mester Mikkel ræv!
Nu skal jeg dig ret fornøie!»

Kalder hun paa sin fru moder kjær
og paa sine søstre unge:
«Kom, la os følge hr. Mikkel ræv
og spotteviser ham sjunge!»

Jager de ham av uren væk
henover den grønne eng,
blomstene bukker sig rædde ned,
han træder dem ned ifleng.

Hønsene hører det kraakeskrik
og gjemmer sig, gamle og unge.

Kaar: *circumstances.* — Spottevise: *mocking song.* — ifleng: *carelessly.*

«Her er ei høns, til bækken jeg maa
og læske min hete tunge.»

Kraakerne flyver med skratt og skraal
og skriker med spotske tunger:
«Du tok vel alle de gule høns?
Du kjender vel ingen hunger?»

«Aa hold da neb, I kraaketroll,
I skrikende slarvetasker,
mens jeg i bækken faar slukke min tørst
og snute og labber vasker!»

Lakker han bort og sætter sig ned
ved prestens havegjærde,
ser han op paa vinduet da:
«Jamen er presten paafærde!

Alle saa gir de paa mig agt,
baade mennesker, dyr og fugle,
de haaner, spotter og jager mig
ret just som jeg var en ugle.»

Smyger han sig til Husefjeld
og lægger sig i sin hule,
ruller sig sammen med hode og ben,
og roven maa snuten skjule.

Da ulvene var her.

68. Hektor.

Den gang det var saa mange ulver her i Norge, hadde de oppe paa Støren prestegaard en stor, deilig hund som hette Hektor. Han var ikke blid av sig, og der stod skræk av ham. Saa var det en søndagskveld;

Slarvetaske: *tattler.* — Rove: hale. — Støren: syd for Trondhjem, i Guldalen.

presten var i annekset, fruen og barnene og kokken var alene hjemme.

Hektor hadde just ruslet ut en tur. Da blev det med én gang et svare leven ute paa jordet ret ut for vinduene. Tre-fire ulver var i kast med Hektor. Gang paa gang kastet de sig over ham og bet efter nakken og halsen, men flenget sig op i munden paa det store pig-halsbaandet. Knurrende og blødende trak hunden sig baklængs tilbake mot gaarden. Ulvene efter, hylte og hug, og blodsporene viste at de nu ikke hug forgjæves. De som stod inde i stuen og saa paa slagsmaalet ute i maane-skinnet, var mest paa graaten. Det saa ymse ut. Det var ikke godt at vite hvem som skulde faa beholde Hektor, prestegaarden eller ulvene. Da tar kokken en sopelime og sætter paa dør. «Jeg holder ikke ut at se paa dette længer,» roper hun; «det faar gaa som det kan.» Hun løfter sopelimen høit, springer nedover jordet, skriker og huier av fuld hals. Og Hektor gaar paa igjen, tar den forreste ulv i nakken og slænger den under sig. Jenten efter med sopelimen og dænger paa. Slik juling hadde den nok aldrig smakt i sine levedage.

Det er ikke godt at vite hvorledes dette vilde ha endt; men jenten summet sig snart, fik tak i pighalsbaandet, drog hunden med sig og rykket langsomt opover mot prestegaarden. Ulvene likesaa langsomt efter, griner og gliser. Men jenten og Hektor slap ind, og skrubbeflokken maatte nøie sig med at tute og ule utenfor prestegaarden hele natten.

Siden kunde Hektor knurre mot mange, — mot kokken var han som et lam.

69. Morlik.

Er der storfæ og smaafæ sammen, saa hjælper de store de smaa; kjørne slaar ring om sauer og gjeter,

Ymse: *uncertain.*

beljer og brøler og sætter hornene mot. Da er det ikke greit for skrubben at komme indenfor. Og er den mot sin vilje kommet ind i en ring av bare storfæ, da sætter den med et djervt hop over ko-ryggen og berger sig paa den vis.

Stundom kan en eneste ko være baade gjæter og buhund. Sæterjenten ligger om høsten oppe i fjeld-dalen, og ulvene uler, og kjørne brøler, saa det er rent stuslig. Men hun har Morlik med sig, bjelde-koen, stor, brandet og hornet. Og slikt dyr med vet i skallen skulde du aldrig ha set. Gik hun ikke og gjætte sauene og holdt dem midt inde i buskapen hele dagen! Og naar graabeinen kom, saa satte hun lukt paa med beljing og styr, saa rumpen stod ende tilveirs. Eller hun drev sauene ned paa sæter-volden i et eneste rend, og siden la hun avgaarde igjen akkurat som en buhund, og jog graabeinen.

70. Grisen verger sig.

Grisen er snøgg i vendingen naar det kniper, og slik tand-gard har den at den ikke er god at komme ut for. Det viste den paa Haug. Her gik just grisen ute paa tunet; for de holdt paa at stelle istand ny tro i huset hans. Saa kom skrubben og tænkte at faa sig en fet stek; men det blev nappetak det, i ring og i ring, rundt hele tunet. Grisen sveiv som en snurrebas og snudde altid kjæften imot, fik tak i skrubbesvansen, og den gik av med ett. Værre og værre blev skrubben, harm og sulten som den var. Folk stod og saa paa denne «turneringen» i langsommelig tid. «Det var rent et under,» sa Olav Moen, «saa spræk grisen var, saa lyn-snart han snudde sig.» Sidst-paa blev folk lei leve-net likevel og vilde faa bestet av gaarden. Børser fandtes ikke i huset; men 4—5 karer la i vei med stang og staur, dasket og slog; det monet ikke mer end om de

Tro: *trough.* — Svive (impf. sveiv): *turn quickly.*

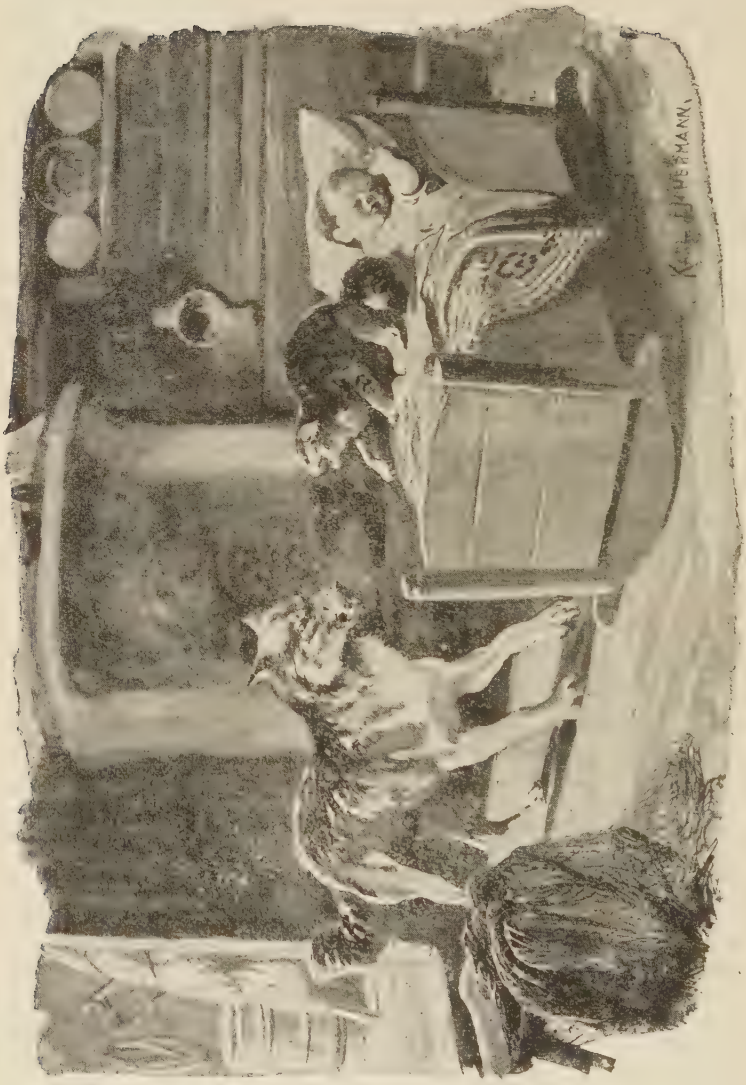

hadde klappet skrubbe-skindet. «Saa fór jeg ind i ved-skjulet efter en stor tømmer-øks,» sa Olav; «den hev jeg efter bestet; øksen traf bak bogen og hug skrubben næsten tvers av; saa maatte den da late livet, utysket. Men grisen har aldrig feilt et grand.»

71. Blaapus.

Skrubben vil ha det dyr paa sprang som han skal ta. Det gjælder at vende fjæset til og ikke ryggen; saa blir han raad-løs, som før nævnt.

Paa Fosheim i Telemarken var konen alene hjemme om høsten med spædbarnet sit. De to ældste barnene, en gut og en jente, 6 og 8 aar gamle, gjætte sauene nede paa jordet; saa kom skrubbene, tre-fire stykker. Barnene sprang graatende hjem; sauene fór hit og dit, mest vet-skræmte. Moren hørte skrikel, fløi til med staur og sten og skrek alt det hun orket. Hun saa ingen udyr. Sauene samlet sig om hende, hun fik dem ind og gik opover mot pladsen. „Men i Guds navn! er stuedoren oppe da! Og barnet!" Hun sprang op til stuen; barnene efter. Hun saa ind: barnet laa og sov i vuggen, skrubben stod over. Men katten hadde lagt sig bak hodet paa den smaa, slog krok paa ryggen, hvæste og fræste mot skrubben. Hun holdt paa at daane, moren; men barnet maatte berges; hun sprang ind, trev det og la i vei med dem alle tre til nabogaarden. Da folk derfra kom til, var bestet borte; men de saa nok slag-færden efter ham, der han hadde labbet i solen.

Helga Fosheim sa altid siden, at næst Vorherre var det Blaapus hun hadde at takke for at Vesle-Gunhild slap med livet. Det var en stor blaa, brandet kat, klok og kjælen. De hadde ham til han var 20 aar. Da var han næsten blind og kom sjelden ut. Til-slut maatte de la ham dø. Gunhild la ham i tinen sin og jordet ham i haven. Bror hendes plantet en rogn paa graven; hver vaar strør den de hvite blomstene fine over stedet hvor Blaapus hviler.

Spædbarn: *baby.* — Orke: *be able.* — Hvæse og fræse: *spit (of cats).* — Slagfærd: *track.*

Bamse brakar.

72. I strømmen.

La os gløtte ind i skogen og faa et glimt av bjørnen og binna, der de vandrer paa fredsstien eller sover de uskyldiges søvn.

Binna skal over elven der hvor aaen gaar over flatberget ovenfor fossen. Ungen er med. Binna vasser fore og lokker; men ungen vaager sig ikke til. Saa snur moren om, klapper og kjærtegner og vil faa den smaa efter sig. Han staar igjen og smaaskriker og vil ikke uti. Da blir binna sint; hun tar ungen og banker ham paa labbene til hun faar ham ut. Men strømmen blir for strid for den smaa; han gaar utover fossen og blir. Binna springer i land og nedefter langsmed elven og leter efter ungen og jamrer og skriker. Det er som en skulde høre et menneske. Frem og tilbake farer hun langs elvebredden hele dagen, og natten med. Hendes skrik skjærer gjennem skogen.

73. I hiet.

Bamse brakar ligger i hiet. Ute er det skoddemørkt. En mand gaar vild paa heien; forkommen og forfrossen krabber han ind under en stor gran. Det er straks over jul, koldt, og tungt skifore; det har været stort snefald; sneen klabber. Manden graver sig ind under kvistene og synes det er lunt og trygt. Da kjender han noget varmt, loddent. Rædselen tar ham, han kommer sig ikke ut med det samme. Og siden tænker han: «Det faar gaa som det vil; jeg kan likesaa godt ligge her som fryse ihjel ute.»

Han lægger sig stilt indved bjørnen; den rører ham ikke, bare leer paa sig og gir rum. Om morgenen krab-

Binne: *she-bear.* — Vaage: *venture.* — Bli: *to remain* o: *to drown.* — Hi: *winter lair of a bear.* — Skoddemørkt: *dark and foggy.* — Forkommen: *worn out.* — Klabbe: *pack.* — Lun: *sheltered.* — Lee paa sig: *move aside.*

KARL U.

ber manden ut. Luften er let og klar. Han finder frem til folk, og kommer igjen med to skyttere. De skyter ind, men træffer ikke. Ut kommer bjørnen styrtende, rører ikke skytterne, men kaster sig over ham som har været hans gjest, og slaar ham ihjel med et eneste slag. Manden har lønnet hans gjestfrihet for ilde. Skytterne rømmer.

74. I kjælkebakken.

Bamse brakar aker kjælkebakke paa fonnen. Han har fundet sig en flat hellesten i uren, og susende bærer det utover den stupbratte bræ. Han kaver og skubber med forlabbene for at styre kjælken; hei! hvor det gaar. Snegyven staar om ham, han skravler og ler paa sit eget vis. Nu er han nede; han tar kjælken i kjæften og bærer den opover snefonnen. Sætter sig paa igjen øverst oppe og lar staa til. Da skjærer hellen sig ned i sneen med den ene kanten, — og bums! ligger bamsen i bakken. Kant i kant, kant i kant med svimlende fart bærer det runt med ham, like til han kommer skavlen ned. Drivende hvit av sne, med et frygtelig brøl, sætter han i fuldt sinne op bræen, tar hellen i kjæften og kaster den utover. Saa ler han igjen paa sit vis. Det er som han vil sige: «Nu kan du faa kante dig selv og kjende hvor godt det er.» Siden labber han væk. Han skal ikke ha mere av dette.

75. Per Røydan.

Per Røydan var en svær og stormsterk mand, som aldrig var ræd nogen ting. En gang om vaaren hadde de fundet et bjørnehi og skamskutt bjørnen. De tok efter ham nordover heien og fulgte faret og blodveien over snefonner og myrer. Saa bar det nedover, saa de

Fonn: *drift.* — Bræ: *glacier.* — Gyv: *cloud (of snow* etc.) — Skavel: *steep drift.* — Kante: *tumble over and over.* — Far: *rack.*

saa utover høie fjeldet ned i dalen. Per gik fore uten vaaben. To skyttere gik efter med børser. Per fór utover en ufs, og der kom bjørnen med gapende kjæft og satte paa ham. Skytterne stod paa ufsen og saa det. Per var kjevhændt. Han tok bjørnen i øret med høire haand og sa: «Nu skal du faa!» Og saa slog han slag paa slag i hodet paa den med kjeven. Bjørnen reiste sig paa bakføtterne, og de tok ryggetak. Men Per blev slængt att og fram og kastet som det hadde været en fille. Han gapte saa høit, bjørnen, at de som saa det, trodde hele hodet paa Per var inde i bjørnekjæften. I denne vilde leken kom de længer og længer ut paa fjeldbrynet og tilsidst ytterst utpaa. Det var en snefonn der, som hadde begyndt at sige ut; for det var om vaaren i sneløsningen. Per fik tak med begge hænderne om en buske og ropte til skytterne paa ufsen: «Skyt nu, enten det saa blir mig eller bjørnen; for nu har han mit liv.» De skjøt. Bjørnen fik en kule, slap taket og gjorde et hop og kom ytterst ut paa bræen. Bræen brast; da gjorde han igjen et byks for at komme ind paa fjeldet, og Per, som stod der og holdt sig i busken, kjendte at bjørnelabben snertet føtterne hans. Men der var ikke tak at faa. Bjørnen fór tilbake, og saa gik det med et sus ende ned gjennem løse luften; for Rofjeldet er brat som en stuevæg, og det er vist over tusen fot ned til dalbunden.

Per mistet da samlingen. De maatte avsted efter folk, og saa blev han baaret hjem i et sengeteppe. Han laa syk hele sommeren; men han blev god igjen og hadde ikke noget men av det siden. De kaldte ham Bjønneper.

76. Efter isbjørn.

(Fridtjof Nansen fortæller.)

«Har du skutt den?» sa en dag lille Herman; han stod og saa paa en stor hvit bjørnefeld med utstoppet

Snerte: *lash.*

hode, som ligger og griner saa stygt paa vort stuegulv, at selv hundene blir rædde og staar og knurrer i døren naar de faar se den. «Har saa,» svarte jeg. «Er ikke saanne frygtelig farlige, du?» kom det litt senere; han hadde været borte og kjendt paa bjørnens svære hugtænder og lange, hvasse klør. «Aa nei,» sa jeg, «naar en staar færdig med riflen og har lommen fuld av patroner, er ingen dyr farlige længer, saasandt de ikke faar lurt sig ind paa dig uten at du ser dem, da, og saasandt du ikke skjælver for meget paa haanden; men det er noget som ingen bra nordmand har lov til at gjøre, vet du. Men forresten saa var det nok ikke saa langt fra at den karen der kunde ha gjort det av med mig allikevel. Hvis du har lyst, kan jeg gjerne fortælle dig en stub om hvordan det gik til.

Det er nu ti aar siden; det var i juli 1882 at vi med sælfangeren «Viking» laa fast næsten en maaned under østkysten av Grønland. Jeg skjøt mange isbjørner i den tid, og de fleste var lette at faa; vi behøvde bare at gaa ut paa isen til dem og la dem faa se os eller faa lugten av os, saa kom de farende; vi satte eller la os ned og ventet til de var paa nogen skridts avstand, saa skjøt vi dem.

Saa var det en dag midt i juli, at det var slikt et vakkert veir som det kan være der oppe i Ishavet; solen skinte og glitret bortover sneen paa de svære isflakene som laa der paa alle kanter saa langt øiet rak, like dit hvor den lyseblaa himmelen og den hvite isen møttes. Da blev der om eftermiddagen ropt oppe fra tønden paa toppen av stormasten, hvor der altid sitter en mand paa utkik med en svær, lang kikkert, at nu var det en rigtig stor bjørn ute paa isen ikke langt borte. Kapteinen, en av matrosene som hette Paal, og jeg, var ikke sene om at komme os avsted med riflerne vore, kan du vite. Bortover isen bar det et godt stykke, indtil vi kom bjørnen saa nær at vi mente han hadde

set os; da la vi os ned, som vi pleide, oppe paa et litt høit is-stykke, for at se paa karen og vente til han kom labbende for at ta os. Det var rigtig en svær bjørn, men han hadde nok været i lag med folk før, kunde en skjønne, for han var ikke saa hidsig til at gaa paa som vi var vant til; han gik frem og tilbake og lurte og saa paa os; han trodde nok vi ikke merket det. Da han hadde moret sig med dette en stund, forsvandt han med én gang bak et høit is-stykke, og da vi endelig fik se ham igjen, saa vi bare bakdelen langt borte; han gik ende fra os. Vi maatte nok skynde os nu, skulde vi faa ferskt til kvelds, og avsted bar det over isen efter ham.

Da jeg skulde gjøre et rigtig langt sprang fra et isflak over paa et andet, brast det første under foten idet jeg hoppet til, og paa hodet bar det med mig like i vandet. Pu! det var koldt, saa jeg næsten hikstet; jeg svømte over til flaket paa den anden side og kastet riflen op paa iskanten for først at berge den; men kanten var høi, riflen naadde ikke op, og saa kom den dættende ned igjen. Jeg dukket under og fik tak i den, netop som den sank; saa slængte jeg børsen i ærgrelse midt ind paa flaket, og saa mig selv efter. Det første jeg gjorde da jeg kom paa isen igjen, var at blaase vandet ut av børseløpet og laasen, derpaa ristet jeg mig selv som en vaat hund. Heldigvis hadde jeg ikke mange klærne paa kroppen; lue, uldtrøie, bukser, strømper og turnsko, det var alt; det blev ikke stort vandet som hang igjen der, og det var godt, saa var jeg jo lettere til at springe. Patronene laa i bukselommen og var ganske vandtætte, saa dem var det ingen fare med. Saa bar det avsted igjen endda fortere end før. Da jeg saa bjørnen gjøre en krok og bli borte bak et stort isstykke, tok jeg en benvei dit. Just som jeg naadde frem og stak hodet over kanten, stod jeg bent for hr. bamse, ikke ti skridt fra den. Riflen fór til kindet av

sig selv; men bamse er endnu kvikkere og kastet sig utover is-kanten i vandet, — jeg rak netop at plante kulen midt i agterspeilet, idet det forsvandt. Et par hop, og jeg var over kammen og borte ved iskanten for at skyte den i vandet. Intet dyr var at se — hvor var den? Med mit lange ansigt glante jeg ned i det dypblaa vand; da skimtet jeg langt dernede noget stort hvitt noget, som kavet forfærdelig — bjørnen hadde dukket. Men det aapne vand mellem flakene var bredt; det var bedst at komme over for at ta imot dyret paa den anden side, ellers kunde det dukke under flakene og komme saa langt bort at det slap unda. At komme over blev ikke let; to smaa isstykker laa midt i det aapne vand, — det gik vel saavidt an at hoppe paa dem, men hoppene blev drygt lange. Jeg fristet det allikevel, tok godt tilsprang og kom lykkelig ned paa det første; det var saavidt det bar mig, det vippet op og ned; jeg fegtet med armene for at faa likevegten igjen, da bjørne-hodet med ett stak op ved is-stykket like foran fotterne mine. Dyret kastet sig brølende op paa isen, sperret kjæften op for at ta mig i en jafs, og slog alt efter benene mine. Jeg kavet med armene det bedste jeg vandt; jeg kunde jo ikke skyte før jeg stod nogenlunde sikkert, kan du vite; men det var ikke saa let paa det runde isstykket, hvor det ialfald ikke var plads til fler end mig. Endelig greide jeg det, fik børsen op og sendte hele ladningen ind i den svære hvite bringen, saa bjørnen rok bakover i vandet; endnu et skud bak øret gjorde det snart av med den. Litt før den døde, prøvde den at skyte luften fra sig og komme under vandet; jeg maatte ta den i øreknuterne og holde den oppe mens den drog sine sidste aandedrag. Da kap-teinen og Paal kom til, trak vi den op paa isen; men det var ikke let, kan du tro, for en slik kar er stor, og denne her var nu ualmindelig. Det var en gammel

Hikste: *choke.* — Agterspeil: *rear.* — Kam: *ridge.*

rugg, og det syntes paa den at det ikke var første gang den var i basketak, for den hadde gamle arr og skrammer over hele kroppen, som du endnu kan se paa skindet der. Den var nu forresten ikke saa stor som isbjørnene skal kunne bli paa østkysten av Grønland; for der siger eskimoerne de blir saa gamle og svære at der ligger evig sne og is paa ryggen deres; men det tror nu jeg er en diger skrøne.»

Rugg: *big fellow.*

Eventyr.

I.

11. Hanen og ræven.

Det var en gang en hane som stod paa en mokhaug og gol og flakset med vingerne. Saa kom ræven hen til den.

«Goddag!» sa ræven; «jeg hørte nok du gol,» sa han; «men kan du ogsaa staa paa ett ben og gale og blunde, saa som far din kunde?» sa Mikkel. «Det kan jeg baade godt og vel,» gol hanen, og stod paa ett ben; men han blundet bare med det ene øiet, og da han hadde gjort det, saa brisket

han sig og slog med vingerne, som om han hadde gjort noget stort. «Det var vakkert,» sa ræven; «men kan du nu ogsaa staa paa ett ben og gale og blunde med begge øinene paa én gang? Det tror jeg knapt du kan,» sa Mikkel; «nei far din, det var kar til mand!» sa han.

«Aa, jeg kan da det, jeg med,» sa hanen, og stod paa ett ben og blundet med begge øinene og gol. Dermed satte ræven paa ham, tok ham over nakken og slængte ham paa ryggen, saa han ikke fik galt ut, før det bar tilskogs med ham saa fort som Mikkel orket at springe.

Da de kom under en gammel kviste-gran, slængte Mikkel hanen i bakken, satte foten paa brystet hans og vilde ta sig en smake-bete.

«Du er ikke saa renfærdig, du Mikkel, som far

din,» sa hanen; «han dyppet da næverne sine, han, før han gik i matfatet,» sa han.

Men Mikkel vilde da være renfærdig, han ogsaa; saa slap han taket og skulde til at tørke labbene i græsset. Vips! fløi hanen op i et træ.

«Du skal nok ikke slippe for det,» sa Mikkel ved sig selv; saa gik han bort og kom igjen med et par store fliser efter tømmerhuggerne. Hanen kikket og kikket efter hvad det kunde være.

«Hvad har du der?» sa hanen.

«Det er brev jeg har faat fra paven i Rom,» sa ræven; vil du ikke hjælpe mig at læse dem? For jeg er ikke brevsynt selv.»

«Jeg vilde gjerne, men jeg tør ikke nu,» sa hanen; «der kommer en skytter; jeg sitter bak granleggen; jeg ser'n, jeg ser'n!» sa han.

Da ræven hørte at hanen klunket om skytteren, satte han til bens det forteste han kunde.

Den gang var det hanen som brukte rævekroken.

78. Hanen og top-hønen.

Det var en gang en hane som hadde en hel flok høner at styre, og mellem dem var en liten, liten top-høne. Hun syntes at hun var alt-for fin til at være i lag med de andre hønsene, for de saa gamle og lurvete ut; hun vilde ut og spanke for sig selv, saa folk kunde faa se hvor fin hun var. Saa var det en dag de trippet om-kring paa sopledyngen og brisket sig og plukket og klukket, som de pleide. Saa skrek hun: «Paa, paa, paa gjærdet! Paa, paa, paa gjærdet!»

Hanen strakte hals og ristet paa kammen og fjær-ene og ropte: «Gak ikke dit!» Og alle de gamle hønerne kaklet med: «Gak, gak, gak ikke dit!»

Men hun la i vei like fuldt. Og hun var ikke

Top-høne: høne med fjær-top i nakken. — Gak: gaa!

litet kry da hun kom dit, og gik og brisket og brystet sig alene.

Men saa kom høken og begyndte at seile i ring over hende, og ret som det var, slog han ned paa hende.

Men hanen hadde længe set ham; han stod øverst paa søpledyngen og strakte hals og kikket op, snart med det ene øiet og snart med det andet; han skrek, det meste han orket:

«Ko-ko-kom og hjælp!
Ko-ko-kom og hjælp!»

Og saa kom der folk. De skræmte høken; han maatte slippe hønen og nøies med toppen og de fineste fjærene hendes. Da fik hun det vel braat med at komme hjem; hun strakte hals og hoppet og sprang og skrek:

«Se, se, sé, hvor jeg ser ut! Se, se, sé, hvor jeg ser ut!»

Efter den dag holdt hønen sig ikke for god til at være paa sopledyngen med de gamle hønsene.

79. Gutten og ræven.

Det var en gang en liten gut som skulde til kirke. Og da han gik over en rydning i skogen, fik han øie paa en ræv som laa paa en knaus og sov. Gutten tok en stor sten i næven. «Naar jeg nu tar livet av ræven,» sa gutten, «og sælger skindet, saa faar jeg mig penger; og for de pengene kjøper jeg rug, og den rugen saar jeg paa fars aker-flek der hjemme. Naar saa kirke-folket kommer, saa siger de: «Det er da svært til vakker rug denne gutten har!» Saa siger jeg til dem: «Traak ikke i

rugen!» siger jeg. Men de lyder ikke. Saa skriker jeg til dem: «Traak ikke i rugen, siger jeg!» Men de lyder ikke end=da. Saa skriker jeg til dem, det meste

jeg orker: «Traak ikke i rugen, siger jeg!» Og saa lyder de.»

Men ved det at gutten skrek, vaaknet ræven. Den skvat op og satte tilskogs, saa han ikke fik saa meget som en haar=dot av den en=gang.

80. De tre bukkene Bruſe ſom ſkulde gaa til ſæters og gjøre ſig fete.

Det var en gang tre bukker ſom ſkulde gaa til ſæters og gjøre ſig fete: og alle tre hette de bukken Bruſe. Paa veien var det en bro over en fos, ſom de ſkulde over, og under den broen bodde et ſtort fælt troll, med øine ſom tin=tallerkener og næſe ſaa lang ſom et rive=ſkaft. Først kom den yngſte bukken Bruſe og ſkulde over broen. Trip, trap, trip, trap, ſa det i broen. — „Hvem er det ſom tripper paa min bro?“ ſkrek trollet. — „Aa, det er den mindſte bukken Bruſe; jeg ſkal til ſæters og gjøre mig fet,“ ſa bukken; han var ſaa fin i maalet. — „Nu kommer jeg og tar dig!“ ſa trollet. — „Aa nei, ta ikke mig, for jeg er ſaa liten, jeg; bi bare litt,

saa kommer den mellemste bukken Bruse; han er meget større." — „Jeg faar vel det," sa trollet.

Om en liten stund kom den mellemste bukken Bruse og skulde over broen: Trip, trap, trip, trap, trip, trap, sa det i broen. — „Hvem er det som tripper paa min bro?" skrek trollet. — „Aa, det er den mellemste bukken Bruse, som skal til sæters og gjøre sig fet," sa bukken; han var ikke fin i maalet, han. — „Nu kommer jeg og tar dig!" sa trollet. — „Aa, nei, ta ikke mig, men bi litt, saa kommer den store bukken Bruse; han er meget, meget større." — „Jeg faar vel det da!" sa trollet.

Ret som det var, saa kom den store bukken Bruse: **Trip, trap, trip, trap, trip, trap,** sa det i broen; han var saa tung at broen baade knaket og braket under ham. „Hvem er det som tramper paa min bro?" skrek trollet. — **„Det er den store bukken Bruse!"** sa bukken; han var saa fælt grov i maalet. „Nu kommer jeg og tar dig!" skrek trollet.

„Ja kom, du! Jeg har to spjut,
med dem skal jeg stinge dine øine ut!
Jeg har to store kampe-stene,
med dem skal jeg knuse baade marg og bene!"

sa bukken, og dermed saa rok han paa trollet og stak ut øinene paa det, knuste baade marg og ben og stanget det ut i fossen, og saa gik han til sæters. Der blev bukkene saa fete, saa fete, at de næsten ikke orket at gaa hjem igjen; og er ikke fettet gaat av dem, saa er de det endnu. Og snip, snap, snute, her er det eventyret ute.

Eventyret om de tre bjørner.

81. Huset i skogen.

Det var en gang tre bjørner, som hadde sit eget hus i skogen. Det var en liten bjørn og en mellemstor bjørn og en stor, stor, stor bjørn. De hadde hver

Spjut: spyd, *spear.*

sit grøtfat, et litet fat for den smaa bjørnen, et mellemstort for den mellemstore, og et stort, stort, stort fat for den store, store, store bjørnen. Og de hadde hver sin stol at sitte i, en liten stol for den smaa bjørnen, en mellemstor for den mellemstore, og en stor, stor, stor for den store, store, store bjørnen. Og de hadde hver sin seng at sove i, en liten seng for den smaa bjørnen, en mellemstor til den mellemstore, og en stor, stor, stor seng for den store, store, store bjørnen.

82. Kjærringen.

Saa var det en dag de hadde kokt grøt til frokosten og øst den op, at de gik ut i skogen, forat grøten kunde svale sig, saa de ikke skulde brænde sig paa snuten. Og mens de nu var ute og gik, kom en liten gammel kone gaaende. Det var ikke nogen snild gammel kone; for først kikket hun gjennem vinduet og saa gjennem nøkkelhullet, og da hun hadde set at det ikke var nogen i stuen, saa først lettet hun paa klinken. Og døren var ikke lukket; for bjørnene var snilde bjørner, som aldrig gjorde nogen fortræd, og ikke tænkte de at nogen vilde gjøre dem fortræd heller. Ja, kjærringen hun lukket døren op og gik ind, og glad blev hun da der stod grøt paa bordet. Hadde det været en snild liten kone saa hadde hun vel ventet til bjørnene kom hjem, og saa hadde de kanske bedt hende til frokost. For bjørnene, de var snilde; litt grove i maalet og litt likefremme kanske, for de var jo bjørner; men snilde var de og vilde vist ikke stænge døren for nogen. Men kjærringen hun var lei og paagaaende og var ikke den som ventet til hun blev bedt.

Først smakte hun paa grøten til den store, store, store bjørnen; men den var for het, og saa sa hun et ord om den som var rigtig stygt. Saa smakte hun paa grøten til den mellemstore bjørnen; men den var for kold, og saa sa hun et rigtig stygt ord om den ogsaa.

Men saa kom hun til grøten til den smaa bjørnen; den var hverken for varm eller for kold, men just som den skulde være. Og hun likte den saa godt at hun aat op alt som var paa fatet. Men jamen sa den stygge kjærringen et stygt ord om det vesle grøtfatet ogsaa; og denne gangen var det for det at det ikke var grøt nok.

Saa satte den vesle gamle kjærringen sig i stolen til den store, store, store bjørnen. Den var for haard. Saa satte hun sig i stolen til den mellemstore bjørnen; den var for myk. Men saa satte hun sig i stolen til den smaa bjørnen, og den var hverken for haard eller for myk, men just som den skulde være. Og der sat hun saa inderlig godt, like til sætet gik av stolen, og da sat hun paa gulvet. Da kan du vite at den ekle kjærringen sa et ord som var rigtig stygt. Saa gik hun op paa loftet, hvor bjørnene hadde sengene sine. Og først la hun sig i sengen til den store, store, store bjørnen. Den var for høi under hodet. Saa la hun sig i sengen til den mellemstore bjørnen; den var for høi under fotterne. Men saa la hun sig i sengen til den smaa bjørnen; den var ikke for høi, hverken under hodet eller under fotterne, men just som den skulde være. Saa trak hun dynen godt op over sig og blev liggende, til hun sovnet rigtig godt ind.

83. Bjørnene kommer hjem.

Ved den tid mente de tre bjørnene at grøten maatte være sval nok, og saa ruslet de hjem til frokost. Nu hadde kjærringen latt skeen til den store, store, store bjørnen bli sittende i grøtfatet.

«Det har nogen været ved grøten min!»

sa den store, store, store bjørnen; for han var saa haard og grov i maalet han. Og da den mellemstore bjørnen skulde se bort i sit grøtfat, saa stod skeen i grøten der ogsaa. Det var træskeer; for hadde det været sølvskeer, saa hadde nok den leie kjærringen stukket dem i lommen.

«Det har nogen været ved grøten min!»

sa den mellemstore bjørnen med sit mellemgrove mæle. Saa skulde den smaa bjørnen ogsaa se efter fatet sit; men da laa skeen paa bunden, og det var ikke saa meget som en grøtskove igjen.

«Det har nogen været ved grøten min og ætt den op!»

sa den vesle bjørnen med det vesle, granne mælet. Nu skjønte de tre bjørnene at nogen var kommet ind og hadde ætt op frokosten for den smaa bjørnen, og saa tok de til at lete rundt i stuen. Kjærringen hadde ikke lagt tilrette den haarde puten da hun reiste sig av stolen til den store, store, store bjørnen.

«Det har nogen sittet i stolen min!»

sa den store, store, store bjørnen med sit grovelig grove mæle.

Og den bløte puten til den mellemstore bjørnen hadde hun trykket flat.

«Det har nogen sittet i stolen min!»

saa den mellemstore bjørnen med det mellemgrove mælet. Og hvad kjærringen hadde gjort med den tredje stolen, det vet du.

«Det har nogen sittet i stolen min, — og sætet er av!»

sa den vesle bjørnen med det vesle, granne mælet. Saa mente de tre bjørnene at det var bedst de saa endda litt bedre efter; og saa labbet de opover trappen til loftet. Nu hadde kjærringen prøvd hodeputen til den store, store, store bjørnen, saa den laa ikke som den skulde.

«Det er nogen som har ligget i sengen min!»

sa den store, store, store bjørnen med sit grovelig grove mæle. Og dynen til den mellemstore bjørnen laa heller ikke der den skulde.

«Det er nogen som har ligget i sengen min!»

sa den mellemstore bjørnen med det mellemgrove mælet.

Men da den smaa bjørnen skulde hen og se efter i sin seng, saa laa rigtignok dynen der den skulde, og

Grann: tynd, fin, høi.

hodeputen laa der den skulde — ovenpaa dynen; men ovenpaa hodeputen laa den vesle, gamle kjærringens stygge, skidne hode; og det laa ikke der det skulde, for det skulde slet ikke ligge der.

«Det har nogen ligget i sengen min, og her er hun!»

sa den smaa bjørnen med det vesle, granne mælet.

Kjærringen hadde nok hørt det grovelig grove mælet til den store, store, store bjørnen; men hun sov saa fast; hun tænkte nok det var vinden som duret, eller tordenen som dundret. Hun hadde nok ogsaa hørt det mellemgrove mælet til den mellemstore bjørnen; men det var bare som om en snakket til hende i drømme. Men da hun hørte den vesle bjørnens vesle, granne maal, saa var det saa skarpt at det skar hende i ørene, og hun skvat op med det samme. Og da hun fik se de tre bjørnene ved sengekanten, saa veltet hun sig ut paa den andre siden og sprang til vinduet. Og vinduet stod oppe; for det var bjørner som luftet, dette her, renslige bjørner, som altid lukket op sengkammers-vinduet naar de stod op om morgenen. Og kjærringen hoppet ut; enten hun nu brak halsen da hun faldt, eller hun kom sig ind i skogen og blev borte der, eller hun fandt ut av skogen og blev fakket av lensmanden og sat i arresten, fant som hun var, det kan jeg ikke sige. Men til de tre bjørnene kom hun aldrig mere, det vet jeg.

84. Risen og risegygren som skulde tælle omkap.

Risen var saa sen av sig at det var ikke maate paa det, og risegygren, konen hans, hun var nu saa snar og saa rapkjæftet at det var ikke maate paa det heller.

Saa var det en gang gygren sa til risen: «Kom, skal vi tælle til 60 og se hvem som er snarest.»

Ja, risen var med paa det, han, og saa begyndte han: «Fi-fi-fi en, fi-fi-fi to, fi-fi-fi tre.» Og saa skjønner du at det ikke gik fort med ham. Men gygren sa bare:

«Togangerti — elleve — og — ni — fem — og — femten.» Det var seksti, og saa var hun først færdig.

Men saa blev risen sint, og saa vilde han friste en gang til. Ja, det var gygren med paa, og saa begyndte han et litet bitte grand fortere end før:

Rise: *giant, ogre.* Gygr: *giantess.*

«Fi-fi-fi en, fi-fi-fi to, fi-fi-fi tre.»

Men gygren sa bare:

«En tylvt, to tylvter, tre tylvter, fire tylvter, fem tylvter.»

Det var seksti, og saa var hun først færdig.

Men risen, han var saa sint, saa sint, og saa vilde han friste en gang til.

Ja, hun hadde ikke noget imot det, hun, og saa begyndte risen end-da et litet bitte grand fortere end før:

«Fi-fi-fi en, fi-fi-fi to, fi-fi-fi tre.»

Men gygren sa bare:

«Et snes, to snes, tre snes,» og saa var hun færdig.

Men risen, han var saa sint, saa sint, at han næsten var helt fra sig. Og saa sa han at de skulde prove en gang til. Ja, gygren var straks færdig denne gangen ogsaa og saa begyndte risen end-da litt fortere end før:

«Fi=fi=fi en, fi=fi=fi to, fi=fi=fi tre, fi=fi=fi fire, fi=fif . . .»

Men gygren, hun sa bare:

«Tyve—tyve—tyve.» Det var seksti, og saa var hun færdig.

Men saa kan du tro at risen var sint; han var saa sint, saa sint, at han var rent sprækkefærdig. Og saa sa han at de skulde friste for sidste gang. Ja, gygren var straks med igjen, og saa la risen i vei, saa fort han var kar til det:

«Fi= en, fi= to, fi=tre.»

Men gygren, hun sa bare:

«Ti halv=tylvter.» Det var seksti, og saa var hun færdig.

Da skjønte risen at det ikke var raad med hende, og saa maatte han gi sig.

II.

85. Gudbrand i Lien.

Det var en gang en mand som hette Gudbrand; han hadde en gaard som laa langt borte i en aasli, og derfor kaldte de ham Gudbrand i Lien. Han og konen hans levde saa vel sammen og var saa godt forlikte, at alt manden gjorde, syntes konen var saa velgjort at det aldrig kunde gjøres bedre; hvorledes han bar sig ad, var hun like glad i det. De eide sin jordvei, og hundrede daler hadde de paa kistebunden, og i fjøset to klavebundne kjør.

Men saa sa konen en dag til Gudbrand: «Jeg synes vi skulde reise til byen med den ene koen og sælge den, jeg. saa vi kunde faa os nogen haandskillinger; vi er saa bra folk at vi burde ha nogen skillinger mellem hænderne, likesom andre har; de hundrede dalerne som ligger paa kistebunden, kan vi ikke ta hul paa, men jeg vet ikke hvad vi skal med mere end én ko. Og litt vinder vi ogsaa derved at jeg slipper med at stelle den ene koen, istedenfor at jeg har gaat og maaket og vandlet til to.» Ja, det syntes Gudbrand var baade rigtig og fornuftig talt; han tok straks koen og gik til byen med for at sælge den; men da han kom til byen, var det ingen som vilde kjøpe koen. Ja, ja, tænkte Gudbrand, saa kan jeg gaa hjem igjen med koen min; jeg vet jeg har baade baas og klave til den, og det er like langt

Aasli: *hillside.* — Klavebunden: *tied with a halter.* — Vandle: binde halmvisker til kjørne.

baade frem og tilbake; og dermed gav han sig til at rusle hjemefter igjen.

Men da han var kommet et stykke paa veien, møtte han én som hadde en hest han skulde sælge; saa syntes Gudbrand det var bedre at ha hest end ko, og byttet saa med ham. Da han hadde gaat et stykke længer, møtte han én som gik og drev en fet gris foran sig, og saa syntes han det var bedre at ha fet gris end hest, og byttet saa med manden. Han gik nu et stykke til; saa møtte han en mand med en gjet, og saa tænkte han det sagtens var bedre at ha gjet end gris, og derfor byttet han med ham som eide gjeten. Saa gik han et langt stykke, til han møtte en mand som hadde en sau; med ham byttet han, for han tænkte: det er altid bedre at ha sau end gjet. Da han nu hadde gaat en stund igjen, møtte han en mand med en gaas; saa byttet han bort sauen med gaasen; og da han hadde gaat et langt, langt stykke, møtte han en mand med en hane; med ham byttet han, for han tænkte som saa: det er altid bedre at ha hane end gaas. Han gik da til det led langt ut paa dagen; men saa begyndte han at bli sulten, og saa solgte han hanen for tolv skilling og kjøpte sig mat for dem; for det er da altid bedre at berge liv end ha hane, tænkte Gudbrand i Lien.

Saa gik han videre hjemover, til han kom til sin nærmeste grannegaard; der gik han indom. «Hvorledes er det gaat dig i byen?» spurte folkene.

«Aa, det er nu gaat saa og saa,» sa Gudbrand, «ikke kan jeg rose lykken min, og ikke kan jeg laste den heller,» og dermed fortalte han dem det hele, hvorledes det var gaat ham fra først til sidst.

«Ja, du blir da vel mottat naar du kommer hjem til konen din!» sa manden paa gaarden; «ikke vilde jeg være i dit sted.»

«Jeg synes det kunde ha gaat meget galere, jeg,» sa Gudbrand i Lien, «men enten det nu er gaat galt

eller vel, saa har jeg saa snild kone at hun aldrig siger noget, hvordan jeg saa bærer mig ad.»

«Ja det vet jeg visst, men ikke for det jeg tror det,» sa grannen.

«Skal vi vedde paa det?» sa Gudbrand i Lien; «jeg har hundrede daler liggende hjemme paa kistebunden; tør du holde likt imot?»

Ja, de veddet, og saa blev han der til om kvelden, da det begyndte at mørkne, saa gik de sammen til hans gaard. Der blev grann-mannen staaende utenfor døren og skulde lve, mens manden selv gik ind til konen.

«Godkveld,» sa Gudbrand i Lien da han kom ind.

«Godkveld,» sa konen: «aa Gud ske lov, er du der!»

Ja, det var han da.

Saa spurte konen hvorledes det var gaat ham i byen.

«Aa, saa som saa,» svarte Gudbrand; «det er just ikke noget at rose. Da jeg kom til byen, var det ingen som vilde kjøpe koen; saa byttet jeg den bort mot en hest, jeg.»

«Ja det skal du rigtig ha tak for, det,» sa konen; «vi er saa bra folk at vi kan kjøre til kirke, vi likesaa vel som andre, og naar vi har raad til at holde hest saa kan vi vel lægge os til en ogsaa. Gaa ned og sæt ind hesten barn!»

«Ja,» sa Gudbrand, «jeg har nok ikke hesten heller, jeg; da jeg kom et stykke paa veien, byttet jeg den bort for en gris.»

«Nei, nei!» ropte konen, «det var da rigtig som jeg selv skulde gjort det; det skal du saamen ha tak for! Nu faar vi flesk i huset, og noget at byde folk naar de kommer til os, vi og. Hvad skulde vi med hesten? Saa vilde folk sige vi var blit saa store paa det at vi ikke længer kan gaa til kirke som før. Gaa ned og sæt ind grisen, barn!»

«Men jeg har nok ikke grisen her heller,» sa Gudbrand; «da jeg kom et stykke længer bort, byttet jeg den bort mot en melkegjet.»

«Aa nei, aa nei, saa vel du gjør alting!» ropte konen. «Hvad skulde jeg med grisen, naar jeg rigtig tænker mig om. Folk vilde bare sagt: «Der borte æter de op alt de har. Nei, nu har jeg gjet; saa faar jeg baade melk og ost, og gjeten beholder jeg endda. Slip ind gjeten, barn!»

«Nei, jeg har nok ikke gjeten heller, jeg,» sa Gudbrand; «da jeg kom et stykke paa veien, byttet jeg bort gjeten og fik en dygtig sau for den.»

«Nei!» ropte konen, «du har gjort det akkurat som jeg skulde ønsket mig alt, akkurat som jeg selv skulde ha været med. Hvad skulde vi med gjeten? Jeg maatte da klyve i berg og daler og faa den ned igjen til kvelds. Nei, har jeg sau, kan jeg faa uld og klær i huset, og mat ogsaa. Gaa ned og slip ind sauen, barn!»

«Men jeg har nok ikke sauen længer, jeg,» sa Gudbrand, «for da jeg hadde gaat en stund, byttet jeg den bort med en gaas.»

«Tak skal du ha for det,» sa konen, «og mange tak ogsaa! Hvad skulde jeg med sauen? Jeg har jo hverken rok eller ten, og ikke bryr jeg mig om at slite og slæpe og virke klær heller; vi kan kjøpe klær nu som før; nu faar jeg gaaseflesk, som jeg længe har stundet efter, og nu kan jeg faa dun i den lille puten min. Gaa ned og slip ind gaasen barn!»

«Ja jeg har nok ikke gaasen heller, jeg,» sa Gudbrand; «da jeg var kommet et stykke længer paa veien, byttet jeg den bort for en hane.»

«Nei, hvordan har du fundet paa det alt!» ropte konen; «det er alt sammen som jeg hadde gjort det selv. En hane! Det er det samme som du hadde kjøpt

Rok: *spinning wheel.* — Ten: *spindle.*

et ottedags ur: for hver morgen galer hanen klokken fire, saa kan vi ogsaa komme paa benene til rette tid. Hvad skulde vi vel med gaasen? Ikke kan jeg lage til gaasetlesket, og puten min kan jeg jo fylde med storr græs. Gaa ut og slip ind hanen barn!»

«Men jeg har nok ikke hanen heller, jeg,» sa Gudbrand; «da jeg hadde gaat endda et stykke, blev jeg skrubsulten, og saa maatte jeg sælge hanen for tolv skilling, for at berge livet.»

«Det var da rigtig godt du gjorde det,» ropte konen; «hvordan du steller dig, gjor du alting netop som jeg kunde ønsket det frem. Hvad skulde vi ogsaa med hanen? Vi er jo vore egne herrer, vi kan ligge om morgenen saa længe vi vil. Og naar jeg bare har faat dig igien, som steller alt saa godt, trænger jeg hverken til hane eller gaas, hverken til griser eller kjør.»

Saa lukket Gudbrand op døren.

«Har jeg vundet de hundrede dalerne nu?» sa han; og det maatte da grannen tilstaa at han hadde.

De tolv vildænder.

86. Snehvit og Rosenrød.

Det var en gang en dronning som var ute og kjørte; det var om vinteren, og der var netop faldt nysne. Da hun var kommet et stykke paa veien, begyndte hun at bløde næseblod og maatte ut av slæden. Mens hun stod opved gjærdet og saa paa det røde blodet og den hvite sneen, kom hun til at tænke paa at hun hadde tolv sønner og ingen datter, og saa sa hun ved sig selv: «Hadde jeg en datter saa hvit som sne og saa rød som blod, saa kunde det gjerne være det samme med sønnene mine.» Det var næsten ikke sagt, for der kom en trollkjærring til hende. «En datter skal du faa,» sa hun, «og hun skal være saa hvit som sne og saa rød

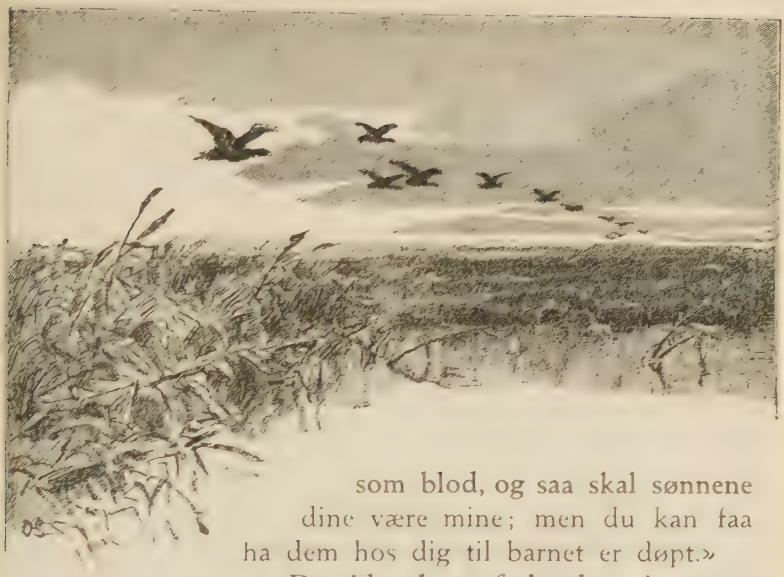

som blod, og saa skal sønnene dine være mine; men du kan faa ha dem hos dig til barnet er døpt.»

Da tiden kom, fødte dronningen en datter, og hun var saa hvit som sne og saa rød som blod, slik som trollkjærringen hadde lovt, og derfor kaldte de hende ogsaa Snehvit og Rosenrød. Det blev da stor glæde i kongsgaarden, og dronningen var saa glad at det ikke var nogen maate paa det; men da hun kom i hug det hun hadde lovt trollheksen, lot hun en sølvsmed gjøre tolv sølvskeer, én til hver prins, og saa lot hun ham endda gjøre én til, og den gav hun til Snehvit og Rosenrød. Med det samme prinsessen var døpt, blev prinsene omskapt til tolv vildænder og fløi sin vei, og de saa ikke mere til dem; de var borte og de blev borte. Prinsessen vokste til, og hun blev baade stor og vakker, men hun var ofte saa underlig og sørgmodig, og det var ikke nogen som kunde skjønne hvad det var som feilte hende. Men saa var det en aften dronningen ogsaa var saa sørgmodig; for hun hadde vel mange underlige tanker naar hun tænkte paa sønnene sine. Saa sa hun til Snehvit og Rosenrød: «Hvorfor

er du saa sørgmodig, barnet mit? Er det noget du vil ha, saa skal du faa det.» — «Aa, jeg synes det er saa ødslig,» sa Snehvit og Rosenrød; «alle andre har søskende, men jeg er saa alene, jeg har ingen; det er det jeg sørger for.» — «Du har ogsaa hat søskende, min datter,» sa dronningen; «jeg har hat tolv sønner, som var brødrene dine, men alle dem gav jeg bort for at faa dig,» sa hun, og saa fortalte hun hele sammenhængen.

87. Brødrene.

Da prinsessen hørte det, hadde hun ingen ro paa sig; alt det dronningen graat og bar sig, saa hjalp det ikke. Hun vilde avsted og hun maatte avsted for at lete op brødrene sine, for hun syntes at hun var skyld i det alt sammen; og tilsidst gik hun ogsaa fra kongsgaarden. Hun gik og hun gik, saa langt ut i den vide verden, saa du ikke skulde tro at saa fin en jomfru hadde orket at gaa saa langt.

Engang hadde hun gaat i lang tid i en stor skog; saa var det en dag hun var blit træt og satte sig ned paa en tue, og der sovnet hun. Da drømte hun at hun gik længer ind i skogen til en liten tømret hytte, og der var brødrene hendes; med det samme vaaknet hun, og like foran sig saa hun en opgaat sti i den grønne mosen, og den stien gik dypere ind i skogen. Den fulgte hun, og langt om længe kom hun ogsaa til slikt et litet tømmerhus som hun hadde drømt om.

Da hun kom ind i stuen, var det ingen inde; men der stod tolv senger og tolv stoler og tolv skeer, og tolv ting av alt som fandtes. Da hun fik se det, blev hun saa glad at hun ikke hadde været saa glad paa mange aar; for hun kunde straks skjønne at brødrene bodde der, og at det var de som eide sengene og stolene og skeene. Hun til at lægge paa varmen og feie og rede op sengene og koke mat og stelle og pynte,

det bedste hun kunde; og da hun hadde kokt og laget til dem alle, saa spiste hun selv, men skeen sin glemte hun paa bordet, og saa krøp hun ind under den yngste brorens seng og la sig der. Ikke før hadde hun lagt sig, saa hørte hun det suste og bruste i luften, og saa kom alle tolv vildænderne farende ind; men i det samme

de var over dørstokken, blev de straks prinser. «Aa, saa godt og varmt her er da!» sa de; «Gud signe den som har lagt paa varmen og kokt slik god mat til os!» Og saa tok de hver sin sølvske og skulde til at spise. Men da hver hadde tat sin, blev der endda liggende én igjen, og den var saa lik de andre at de ikke kunde skjelne den fra dem. Da saa de paa hverandre og undret sig.

«Det er skeen til søster vor,» sa de, «og er skeen her, kan hun heller ikke være langt borte.»

«Er det vor søsters ske, og hun findes her, saa skal hun dræpes; for hun er skyld i alt det onde vi lider,» sa den ældste av prinsene, og det laa hun under sengen og hørte paa. «Nei,» sa den yngste, «det var synd at dræpe hende for det; hun kan ikke gjøre for at vi lider ondt; skulde nogen være skyld i det, maatte det være vor egen mor.»

De gav sig da til at lete efter hende baade høit og lavt, og tilsidst lette de ogsaa under alle sengene, og da de kom til den yngste prinsens seng, fandt de hende og drog hende frem. Den ældste prinsen vilde igjen at hun skulde dræpes, men hun graat og bad saa vakkert for sig: «Aa kjære, vene, dræp mig ikke,» sa hun; «jeg har gaat i mange aar og lett efter eder, og dersom jeg kunde frelse eder, skulde jeg gjerne late mit liv.» — «Ja, vil du frelse os,» sa de, «saa skal du faa leve; for naar du vilde, saa kunde du nok.» — «Ja, sig mig bare hvorledes det kan ske, saa skal jeg gjøre hvad det saa er,» sa prinsessen. — «Du skal sanke myrdun,» sa prinsene, «og den skal du karde og spinde og væve en væv av, og naar du har gjort det, saa skal du klippe og sy tolv luer, tolv skjorter og tolv kluter av den, en til hver av os, og mens du gjør det, skal du hverken tale eller le eller graate; kan du det, saa er vi frelst.» — «Men hvor skal jeg faa myrdun til saa mange kluter og skjorter

Myrdun: *cotton grass.*

fra?» sa Snehvit og Rosenrød. «Det skal vi nok vise dig,» sa prinsene, og saa tok de hende med sig ut paa en stor, stor myr, hvor der stod saa fuldt av myrdun og vugget i vinden og glinset i solen, saa det skinte som sne av den lang vei. Aldrig hadde prinsessen set saa meget myrdun før; og hun straks til at plukke og sanke, det bedste og forteste hun kunde, og naar hun kom hjem om kvelden, saa til at karde og spinde garn av myrdunen. Saaledes gik det nu baade godt og længe; hun sanket myrdun og kardet, og alt imellem stelte hun for prinsene. Hun kokte og hun redde op sengene til dem; om aftenen kom de susende og brusende hjem som vildænder, om natten var de prinser, men saa om morgenen fløi de avsted igjen og var vildænder hele dagen.

88. Den onde dronningen.

Men saa hændte det engang hun var paa myren og skulde sanke myrdun — og tar jeg ikke feil, saa var det nok den sidste gangen hun skulde dit — at den unge kongen som styrte riket, var ute paa jagt og kom ridende hen til myren og fik se hende. Han stanset og undret sig paa hvem den deilige jomfruen kunde være som gik i myren og sanket myrdun, og han spurte hende om det ogsaa, og da han ikke fik noget svar paa det han spurte om, undret han sig endda mere, og han syntes saa vel om hende at han vilde ta hende med sig hjem til slottet og gifte sig med hende. Saa sa han til tjenerne sine at de skulde ta hende og sætte hende op paa hesten hans. Snehvit og Rosenrød hun vred sine hænder og gjorde miner til dem og pekte paa sækkene hun hadde alt arbeidet sit i, og da kongen skjønte at hun vilde ha dem med, sa han til sine tjenere at de ogsaa skulde ta og læsse sækkene paa vognene. Da de hadde gjort det, gav prinsessen sig tiltaals efterhvert,

for kongen var baade en snild mand og en vakker mand, og han var saa blid mot hende som en leke. Men da de kom hjem til kongsgaarden, og den gamle dronningen, som var stedmoren hans, fik se Snehvit og Rosenrød, blev hun saa arg og saa avindsyk over det at hun var saa deilig, at hun sa til kongen: «Kan du ikke skjønne det, at denne du har tat med dig, og som du vil gifte dig med, er en heks? Hun hverken taler eller ler eller graater.»

Kongen agtet ikke hvad hun sa; han holdt brvllup og giftet sig med Snehvit og Rosenrød, og de levde i stor glæde og herlighet; men hun glemte ikke at sy paa skjorterne for det.

Inden aaret var omme, fik Snehvit og Rosenrød en liten prins, og det blev den gamle dronningen endnu mere arg og avindsyk for; og da det led utpaa natten, listet hun sig ind til Snehvit og Rosenrød mens hun sov, tok barnet og kastet det i ormegaarden; siden skar hun hende i fingeren og smurte blodet om munden paa hende, og gik saa til kongen. «Kom nu og se,» sa hun, «hvad det er for en du har tat til dronning; nu har hun ætt op sit eget barn.» Da blev kongen saa ilde ved, at han næsten var graatefærdig, og sa: «Ja, det maa vel være sandt, siden jeg ser det for mine øine; men hun gjør det vist ikke oftere; for denne gang vil jeg spare hende.» For aaret var omme, fik hun en søn igjen, og med ham gik det akkurat likesom med den første. Kongens stedmor blev endnu mere ond og avindsyk; saa listet hun sig ind til dronningen om natten mens hun sov, tok barnet og kastet det i ormegaarden, skar dronningen i fingeren og smurte blodet om munden paa hende, og saa sa hun til kongen at hun hadde ætt op dette barnet og. Da blev kongen saa ilde ved, at du aldrig kan tro det, og saa sa han: «Ja, det

Leke: leketøi.

maa vel være sandt, siden jeg ser det for mine øine; men hun gjør det vist ikke oftere, og jeg vil spare hende denne gangen ogsaa.»

89. Baalet.

Før aaret var omme, fødte Snehvit og Rosenrød en datter, og hende tok nu ogsaa den gamle dronningen og kastet i ormegaarden. Mens ung-dronningen sov, skar hun hende i fingeren, smurte blodet om munden paa hende, og gik saa til kongen og sa: «Nu kan du komme og se, om det ikke er som jeg siger, at hun er en trollheks; for nu har hun ætt op det tredje barnet sit ogsaa.» Da blev det slik sorg paa kongen at det ikke var nogen maate paa det; for da kunde han ikke spare hende længer, men maatte befale at hun skulde brændes levende paa et baal. Da baalet stod i brand, og hun skulde sættes paa det, gjorde hun miner til dem, at de skulde ta tolv fjæler og lægge dem rundt om baalet, og paa disse la hun klutene og luerne og skjorterne til brødrene sine, men i den yngste brors skjorte manglet det venstre ærme; det hadde hun ikke rukket at faa færdig. Aldrig før hadde hun gjort dette, saa hørte de det suste og bruste i luften; og saa kom der flyvende tolv vildænder over skogen, og hver av dem tok sin klædning i nebbet og fløi avsted med. «Ser du nu,» sa den slemme dronningen til kongen, «nu kan du rigtig se at hun er en heks; skynd dig nu og brænd hende før veden brænder op.» — «Aa,» sa kongen, «ved har vi nok av, vi har skogen at ta av; jeg vil endda bie litt, for jeg hadde lyst til at se hvad ende det blir paa dette.» I det samme kom de tolv prinsene ridende, saa vakre og velvoksne som en vilde se; men den yngste prinsen hadde en andevinge istedenfor den venstre armen. «Hvad er her paafærde?» spurte prinsene. — «Min dronning skal brændes, fordi hun er en heks og har ætt op sine egne barn,» svarte kongen. — «Hun har

ikke ætt op barnene sine,» sa prinsene. «Tal nu, søster, nu har du frelst os, frels nu dig selv!» — Da talte Snehvit og Rosenrød, og sa hvorledes alt var gaat til: at hver gang hun var kommet i barselseng, hadde den gamle dronningen, stedmoren til kongen, listet sig ind til hende om natten, tat barnet fra hende og skaaret hende i fingeren og smurt blodet om munden paa hende. Og prinsene tok kongen og førte ham hen til ormegaarden; der laa de tre barnene og lekte med ormer og padder, og venere barn kunde du ikke se for dine øine. Dem tok kongen med sig og bar dem bort til sin stedmor, og spurte hende hvad straf hun syntes den burde faa, som kunde ha hjerte til at forraade en uskyldig dronning og tre saa velsignede barn. «Den burde spændes mellem tolv utæmte hester, saa de tok hver sit stykke,» sa den gamle dronningen «Du har selv sagt dommen, og selv skal du faa lide den med,» sa kongen, og saa blev den gamle slemme dronningen spændt mellem tolv utæmte hester, som hver drog sit stykke av hende. Men Snehvit og Rosenrød tok kongen og barnene sine og de tolv prinsene, og saa reiste de hjem til sine forældre og fortalte hvad som var hændt dem, og nu blev det stor fryd og glæde over hele kongeriket, fordi prinsessen var frelst og hadde frelst sine tolv brødre ogsaa.

90. Kjærringen og fisken.

Der var en gang en kjærring som bodde paa en usel liten plads i skogbrynet. Mannen hendes var død for længe siden, og barnene tjente rundt omkring i sognet, og tungt og stuslig kunde det sagtens være for hende, som sat ensom i stuen. Vildt hadde hun det ikke, det var visst. Men naar en skal leve, saa dør en ikke saa fort, og saa faar en ta verden som den er, og være nøid endda, og det var vel ingen anden raad

Barselseng: *childbed.* — Skogbryn: *edge of the woods.*

for kjærringen heller. Men at hun hadde en slik motbakke naar hun skulde slæpe vandbøtterne hjem fra brønden, og at øksen hendes var saa rund og rusten i eggen, saa det var med nød hun orket at hugge den smule brændsel hun fik, og at væven hun vævde, ikke paa nogen maate vilde strække til for hende, det græmmet hun sig over, og det bar hun sig ilde for ret som det var.

Saa bar det slik til en dag, da hun drog bøtten op av brønden, at der laa en liten gjedde i den, og det hadde hun nu ikke noget imot. „Slik fisk har ikke været gjængs i min gryte," sa hun; nu fik hun rigtig gjæstebudsmat, syntes hun. Men det var ingen dum fisk hun fik den gangen. Den hadde folkemaal i munden, den.

„Slip mig!" sa fisken.

Kjærringen gav sig til at glane, kan du tro. En slik fisk hadde hun aldrig i verden set før.

„Er du finere end anden fisk, du," sa hun, „og for god til at æte op?"

„Klok er den som ikke vil æte op alt det han faar tak i," sa fisken; „slip mig bare, du, saa skal du ikke bli ulønnet," sa han.

„En fisk i bøtten liker jeg bedre end alle dem som sviver løse og ledige omkring i sjoene," sa kjærringen. „Og det en kan ta med handa, det kan en og faa til tanna," sa hun.

„Kan være, det," sa fisken. „Men om du gjør som jeg siger, skal du faa tre ønsketing av mig istedet."

„Ønsk i den ene næven og spyt i den andre, saa ser du snart hvor du faar mest," sa kjærringen. „Love er nok bra, men holde er bedre, og jeg tror ikke stort paa dig før jeg har dig i gryten," sa hun.

„Agt tungen din, du," sa fisken, „og lyd mine ord. Ønsk dig tre ting, saa faar du nok se hvordan det gaar," sa han.

Ja, kjærringen visste nok hvad hun vilde ønske; og det kunde vel ikke være saa farlig heller at friste hvor ordholden han var, den fisken, mente hun.

Gjængs: *common.* — Handa, tanna: haanden tanden.

Saa tænkte hun paa motbakken.

„Jeg ønsker at vandbøtterne skal gaa selv til brønden og hjem igjen," sa hun.

„Det skal de," sa fisken.

Saa tænkte hun paa øksen, hvor slov den var.

„Jeg ønsker at det jeg slaar paa, skal gaa av," sa hun.

„Det skal det ogsaa," sa fisken.

Saa kom hun i hug at væven hun hadde oppe, ikke vilde strække til for hende.

„Jeg ønsker at det jeg trækker i, skal bli langt," sa hun.

„Det skal det bli," sa fisken, „og slip mig nu ned i brønden igjen."

Ja det gjorde hun, og med det samme begyndte vandbøtterne at lunke opover bakken.

„Men skulde du ha set slikt da!"

Kjærringen blev saa glad og fornøid at hun slog sig paa knærne.

Kraks! kraks! sa det i det samme, og saa gik begge benene av paa hende, saa hun blev sittende paa brøndlokket.

Nu blev det andet av. Hun graat og hun bar sig, og øinene randt, og næsen med, — for den render den ogsaa naar en tuter rigtig skikkelig. Saa maatte hun til at snyte sig i forklæet. Men nu blev det gamle snushornet hendes saa langt, saa langt, at det var rent fælt. Det hadde hun for sine ønsker. Ja, der sat hun nu, og slik sitter hun vel endnu paa brøndlokket. Men trænger du at vite hvad det er at faa en lang næse, saa gaa dit og spør hende; hun kan fortælle dig det, hun.

91. Han far fjøl i stua.

Det var en gang en mand som bodde borte i en skog; han hadde saa mange sauer og gjeter; men aldrig kunde han ha dem i fred for graabeinen. „Jeg skal vel lure den graatasjen," sa han tilsidst, og gav sig til at grave en ulvestue. Da han hadde gravet dypt nok, satte han en stolpe midt nedi ulvestuen, og paa den stolpen slog han en skive, og paa den skiven satte han en liten hund, og over graven la han kvister og bar og andet rusk, og ovenpaa det strodde han sne, forat tasjen ikke skulde se det var en grav under.

Da det led ut paa natten, blev den lille hunden lei av at staa der. „Vov, vov, vov!" sa den, og gjødde mot maanen. Saa kom der en ræv lakkendes og lakkendes, og tænkte han rigtig skulde gjøre marked, og saa gjorde han et hop — bardus ned i ulvestuen.

Da det led litt længer ut paa natten, saa blev den lille hunden saa lei og sulten, og saa tok den paa at gjø og gneldre:

Graabein og graatasse: *wolf.* — Ulvestue: *wolf pit.* — Bardùs: lukt, like. — Gneldre: *bark.*

„Vov, vov, vov!“ ſa den. Ret ſom det var, kom der en graabein tasſendes og tasſendes; han tænkte nok han ſkulde hente ſig en fet ſtek, og ſaa gjorde han et hop — bardus ned i ulveſtuen.

Da det led ut i graalysningen om morgenen, kom nordenſnoen, og det blev ſaa koldt at den lille hunden ſtod og frøs og ſkalv, og ſaa var den ſaa træt og ſulten. „Vov, vov, vov, vov!“ ſa den og gjødde i ett væk. Saa kom der en bjørn labbendes og labbendes bortefter, og huſket paa ſig, og tænkte han ſkulde nok faa ſig en godbit paa morgenkviſten; ſaa huſket han i vei ut paa kviſtene — bardus ned i ulveſtuen.

Da det led litt længer utpaa morgenen, kom der gaaende en gammel fantekjærring ſom ſlang gaardimellem med en poſe paa ryggen. Da hun ſik øie paa den lille hunden ſom ſtod der og gjødde, maatte hun bort og ſe om der var kommet dyr i ulveſtuen om natten. Ja, hun la ſig paa knærne og kikket nedi.

„Er du kommet i fælden nu, Mikkel?“ ſa hun til ræven, for ham ſaa hun forſt; „tilpas til dig din honſetyv! Du og, graataſs?“ ſa hun til graabeinen; „har du revet gjet og ſau, ſaa blir du nu pint og peiſet dau. Eia mei da, bamſe! ſitter du ogſaa i ſtua, din mørreſlaaer? Ja dig ſkal vi riſpe, og

Nordensno: *north wind.* — Morgenkvist: *early morning.* — Peise: *whip.*

dig skal vi slaa, og skallen din skal vi paa buvæggen slaa!" skrek kjærringen ivrig og hyttet til bjørnen; men i det samme faldt posen frem over hodet paa hende, og kjærringen rok-bardus ned i ulvestuen.

Saa sat de der og glodde paa hverandre alle fire, hver i sin krok: ræven i den ene, graabeinen i det andet, bjørnen i det tredje, og kjærringen i det fjerde hjørnet.

Men da det blev rigtig lyst, begyndte Mikkel at riste paa sig, og saa vimset han omkring, for han tænkte vel han skulde prøve at komme ut. Men saa sa kjærringen: „Kan du ikke sitte rolig du da, din sviverove, og ikke gaa slik og svinse og svanse? Se paa han far sjøl i stua, han sitter saa sto som en prest!" — for nu tænkte hun at hun skulde prøve at gjøre sig godvenner med bjørnen.

Men saa kom manden som eide ulvestuen. Først drog han op kjærringen, og saa slog han ihjel alle dyrene, og han sparte hverken han far sjøl i stua eller tassen eller Mikkel sviverove. Den natten syntes han at han hadde gjort et godt kast.

Buvæg: *barnwall.* — Hytte: *threaten.* — Vimse: *move restlessly.* — Sviverove, svive: *swing;* rove: *tail.* — Svinse og svanse = vimse.

Norsk barneliv.

I.

Den tomme vuggen.

92. Over snemarken.

Langt nordpaa i Finmarken, og dypt inde i landet, ligger en liten landsby som heter Karasjok. Den har sit navn fra en elv som løper der forbi; denne heter nemlig ogsaa Karasjok.

Midt paa en slette som elven har dannet, staar der en liten trækirke, og rundt omkring den bor nogen finnefamilier.

Stedet er ganske vakkert om sommeren; paa sletten vokser der frodig græs, og rundt omkring paa de lave aaser staar der vakker furuskog.

Nu for tiden bor der prest paa stedet; men i gamle dage kom der prest dit bort bare et par ganger om aaret, og foruten de indfødte finner bodde der bare en norsk lensmand, og en handelsmand som het Lind.

*

En lille-juleaften stod fem rener, spændt for hver sin slæde, utenfor handelsmand Linds hus i Karasjok. Alle kjøre-renene var store, prægtige dyr. En enkelt ren var ganske kridhvit, — og det er sjeldent; en anden var droplet; ellers var de askegraa, som rensdyrene pleier

Droplet: *dapple, piebald.*

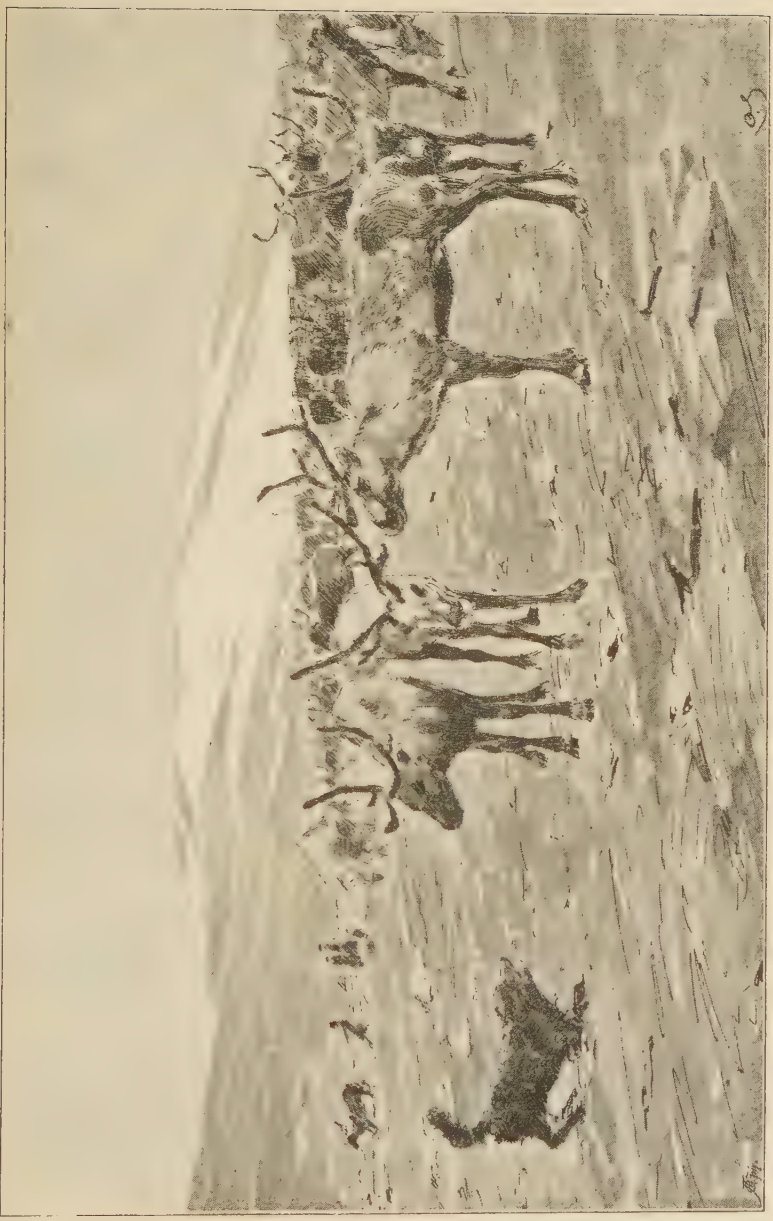

at være, og alle hadde store, mangegrenede horn. De tilhørte handelsmanden, og det var da ogsaa han og hans kone som skulde reise til Kautokeino, en liten by som laa omtrent 15 mil fra Karasjok, og hvor der den gang bodde prest hele aaret rundt. De skulde reise dit for at faa døpt sit eneste barn, en liten pike paa omtrent tre maaneder.

Rensdyrene hadde nok staat længe bundet; for de spiste ikke mere av den mosen som var lagt bort til dem, men var meget urolige, skrapte i marken med forbenene, virret med hornene og slet i den lange tom som var bundet om deres hoder som en grime.

Inde i huset sat den unge kone med spædbarnet paa armen, og like over for hende sat en finnepike, som holdt paa at stelle istand en «komse» eller finnevugge.

En slik vugge er uthulet av træ; den har en kalesje, og fra kalesjen ned til fotenden gaar der sterke baand, som danner et tæt gitter over barnet. Over baandene kan man brede et torklæ, saa barnet kan ligge aldeles varmt, og allikevel puste frit. Vuggen har et sterkt baand fra den ene ende til den anden, og i det baandet kan man bære den paa ryggen eller hænge den op hvorsomhelst. Den kan bli kastet eller rullet bortover marken, og den kan gjerne være ute i 30 graders kulde uten at spædbarnet fryser.

«Er du nu viss paa at mosen som du lægger i vuggen, er ganske tør, Magga?» spør moren finnepiken.

«Ja da,» svarer hun, «den er saa tør, saa tør, og saa fin at den ikke findes bedre paa hele fjeldet.»

«Og de smaa renkalvskindene, har du dem?»

«Her er fire skind, og her er dunputen under hodet, og her er posen om benene, og alt det andre som skal til.»

Kalesje: *top, shade.*

Det var koldt, men vakkert veir da de gik ut for at sætte sig i slæderne, og føret var udmerket; der var litt ny-sne ovenpaa en saa haard skare at den bar baade renen og slæden. Det er netop den slags føre renen liker bedst; for da kan den av og til under løpet ta sig en mundfuld sne for at kjøle sin tunge og slukke tørsten.

«Er nu alle færdige?» spør finnen som skal kjøre foran og ha alle de andre rener bundne efter sig.

«Nu slipper jeg løs!» roper han; saa kaster han sig i slæden, og med et heftig ryk farer de sammenbundne kjøre-rener avsted, saa sneen fra dyrenes høver spruter høit i veiret. I spidsen kjører finnen, efter ham handels-manden, saa hans kone, og tilsidst finnepiken med barnet i fanget.

Nogen timer senere kjører de reisende i langsomt trav bortover snemarken, mens en bue av nordlys straaler over deres hoder. Rensdyrene har nu sprunget hidsigheten av sig og de slipper derfor at gaa i baand, saa enhver av de reisende nu kjører for sig selv.

Det var meningen ut paa natten at naa frem til en stue som er bygget ved veien forat reisende kan overnatte der. I Finmarken er det langt mellem de steder hvor der bor folk, og kan man ikke naa frem til en slik stue, maa man overnatte ute paa fjeldet. Man graver sig da en seng i sneen, lægger ett renskind paa bunden, tager ett over sig, velter derpaa slæden over sig, og hvis ikke kulden og snefoket er altfor slemt, ligger man ganske lunt og sover likesaa godt som i en stue.

Mens finnen kjører, morer han sig snart med at sitte paa knæ i slæden, snart med at staa ret op i den, o. s. v. Men de andre har nok at gjøre med at holde sig i slæderne paa almindelig maate. Finnepiken, som

Fok (snefok), uttalt med aapen o-lyd.

har barnet i fanget, maa kjøre saa forsigtig som mulig, især da de kjører ned i dalen og ut paa en elv. — —

Et stykke foran de reisende stiger der likesom hvite røkskyer op fra elven. Her er der altsaa en fos, saa man ikke længer kan kjøre paa elven. Finnen stanser derfor, binder igjen kjøre-renene sammen, og siger:

«Her maa vi i land forbi fossen, og pas nu godt paa; — bakken er skraa, og falder en ut av slæden, kan en rulle like i elven.»

«Kjære Magga,» roper moren, «pas endelig godt paa Marie!»

93. Ulvene.

Den sidste halvtime har finnen holdt op med sine krumspring i slæden; han har været ganske taus og kjørt usedvanlig fort.

«Er der noget i veien, Lasse?» spør handelsmanden.

«Aa nei,» siger finnen paa sit eget sprog, som handelsmanden ogsaa kan tale, «men har du ikke set at her er friske spor efter en flok ulver? Det er ikke værd du fortæller det til konen din; det vilde bare skræmme hende. Kanske vi naar frem til stuen uten at træffe paa dem, eller uten at de faar veir av os. Det er ikke mere end en halv mil igjen, og vær ikke ræd —.» Men før han fik sagt mere, kastet pludselig hans ren sig saa voldsomt til siden at han nær hadde tumlet ut av slæden.

En flok ulver kom travende ned imot dem, med den hvite aande staaende ut av de blodrøde svelg.

Avsted fløi rensdyrene i den vildeste fart. Ingen haand kunde stanse dem mere. Alle hadde nok med bare at holde sig i slæden.

«Magga, Magga, pas paa barnet! Pas paa Marie!» ropte moren.

Opover mot høiden fløi dyrene; men her tumlet de sig i sin skræk slik ind mellem træstubbene at de slet

av taugene som de var bundet sammen med. Saa fór de vildt avsted hver for sig, i strakt galop, saa sneen sprutet slik i ansigtet at man ikke kunde se for sig. Paa sidste skrent tumlet piken saa voldsomt mot en stubbe at baade hun og barnet blev kastet ut av slæden. Piken blev slæpt avsted av renen, for hun hadde kjøretommen bundet fast om haandleddet, men barnet i vuggen rullet nedover og nedover. Ensteds var vuggen paa nippet til at stanse i en skraaning, men saa gled den igjen videre, fik sterkere og sterkere fart, og fløi tilsidst ut paa et isflak som flot nedover langs elvebredden.

Imens sprang rensdyrene vildt avsted bortover sletten; piken var næsten slaat i svime ved at bli slæpt med efter den ene arm, med ulvene like efter sig. Endelig fik hun haanden løs, og renen fór nu avsted med tom slæde; snart rykket den tauget over, saa slæden blev staaende igjen, og fløi saa endnu vildere avsted med ulvene efter sig.

Dette frelste de andre; for snart indhentet ulvene den løse ren og fraadset i dens varme blod.

94. Den tomme vuggen.

Først flere kilometer borte fik finnen stanset sin ren. Handelsmanden og hans kone var heller ikke langt væk, og faren for øieblikket forbi; men hvor var piken med barnet?

Det var nu blit baade overskyet og mørkt, saa man ikke kunde se langt fra sig. De ventet derfor en stund, om de skulde faa se eller høre noget til hende. «Vi er like ved hytten,» siger finnen, «vi faar kjøre dit først, saa skal jeg kjøre tilbake, hvis det er mulig for mig at faa renen til at gaa dit igjen.»

«Jeg vil ogsaa kjøre med dig, Lasse,» siger moren.

«Det nytter ikke,» siger finnen, «du faar ikke renen din til at gaa dit igjen; kanske jeg heller ikke min.»

«Men barnet, barnet!» graater moren.

«Kanske Magga er kommet til stuen før os,» siger finnen for at gi hende litt haab, endda han selv hadde liten tro paa det. Da de var kommet saa langt at de saa frem til hytten, og endnu ikke kunde opdage noget spor efter piken, snudde finnen, mens handelsmanden og hans kone kjørte frem til stuen.

Næsten en halv time maatte finnen bruke før at faa renen til at gaa tilbake igjen; men endelig naadde han det sted hvor de hadde truffet ulvene, og begyndte at rope og huie, forat piken muligens skulde høre ham. Endelig fik han svar nede fra elven, og der fandt han piken, som vasset omkring i sneen og graat og jamret sig og lette efter barnet.

Hun fortalte nu hvorledes det var gaat hende, og saa lette de begge to i mørket, men fandt det ikke. De kunde til slut ikke tro andet end at det var tumlet i elven eller slæpt bort av ulvene.

Det var ikke noget andet at gjøre end at vende tilbake til de stakkars forældre, som i dødelig angst sat og ventet paa dem i hytten.

*

Det blev en sørgelig nat for mand og kone, lange, ængstelige timer med graat og hulken. «Marie, lille Marie, mit eneste barn revet ihjel av ulvene!» klaget den stakkars mor.

«Prøv om du ikke kan faa hvile litt, saa blir du sterkere til vi skal avsted igjen for at lete,» siger manden.

«Hvile, — nei, jeg kan ikke, jeg kan ikke, — la os reise straks!»

«Det nytter ikke før ut paa morgenen; vi kan ingenting se nu,» forsikret manden; «det faar staa i Guds haand. I sin barmhjertighet kan han holde sin haand over barnet. Du vet det kan ikke fryse i vuggen.»

«Men ulvene, ulvene! — Aa, la os straks reise tilbake igjen,» klager moren.

«Ulvene har nok med at jage efter Maggas ren,» trøster manden hende.

«Og saa elven og fossen! — Aa nei, aa nei, jeg kan ikke bli her — vi maa avsted igjen, — kjære, kjære, la os reise! Kom med mig, du Lasse!»

Men Lasse forsikret at rensdyrene var saa forskræmte at det var umulig at faa dem dit igjen i mørket, og hun lot sig da overtale til at forsøke paa at hvile litt. — —

*

«Nu skal vi snart avsted,» siger finnen; «om et kvarters tid er det saa lyst at vi kan se at kjøre.»

Piken blev tilbake; de andre kjørte, og kom i graalysningen frem dit hvor renene var blit skræmt. Ogsaa det sted hvor piken var faldt ut av slæden, fandt de, og snart opdaget finnen en smal stripe i sneen, hvor vuggen var glidd nedover.

De fulgte sporet alle tre, og det varte ikke længe før de ogsaa fik øie paa vuggen nede ved elven. Med et skrik springer moren frem og kaster sig over den, men i det samme synker hun avmægtig om.

Vuggen var tom! Baandene var revet istykker, og da de saa nøiere efter, fandt de blodflekker paa sneen og fuldt op av ulvespor.

Der kunde ikke være nogen tvil længer; det var ikke mulig at tro andet end at barnet var opætt av ulvene.

Med den tomme vugge vendte forældrene tilbake til stuen. De hadde nu ikke noget at gjøre i Kautokeino, og næste dag drog de til Karasjok, syke baade paa legeme og sjæl.

Men én ting hadde de ikke lagt merke til: der løp et svakt spor av et par ski henover det sted hvor vuggen stod, og op langsmed elven [1].

[1] Denne historie fortælles i J. A. Friis's bok Laila; senere i boken faar vi høre at barnet blir reddet paa et isflak av en finn som er ute for at søke efter ren.

Kvite-Bjørnen.

95. De bygger.

Det led frem mot jul, og det hadde været regn og snebløte en stund. Men saa nogen dage før helgen klarnet det op igjen og blev fint og godt veir. De glædet sig alt til godt skiføre og kjælkeføre i julen. Endnu var det mildt, og sneen var kram og tung. Men til at lage sneballer og til at rulle dem, var den framifraa god, og de var straks paafærde, guttene, inde paa den store akeren østenfor huset. De vilde bygge snehus og snemand. Men der var noget som var endda bedre. De hadde set guttene nede paa andre gaarden lage en snebjørn engang; de vilde gjøre en bjørn, de ogsaa. Kvite-bjørn maatte det da helst bli, siden han nu blev saa kvit. Og naar de nu først skulde til med det, saa vilde de helst lage ham saa stor som raad var, helst saa stor at ingen hadde set make til kvite-bjørn. Saa kunde de gjøre ham hul indvendig og faa sig et stort, fint snehus der med det samme. Jo mere de talte om det, desto gildere tænkte de alting ut. Og til jul maatte de faa ham færdig, skulde det være noget. Saa fik de sig nyt til jul, de ogsaa. — De tok paa med arbeidet og var der og bygget i hver stund de hadde tilovers. Blev de valne paa fingrene, saa gik de bare hjem og varmet sig, og saa til at bygge igjen. Paal og Gunnar var storbygmestrene og stod hver med sin jernspade og skar snestykkerne til, og de andre to hjalp til, det bedste de kunde. Bjørnen vokste og vokste saa det monet. Han kunde jo ikke staa frit paa alle fire naar han skulde være saa stor og være hul indvendig, det kunde han ikke. Han maatte staa med hele kroppen. Men de laget rigtige føtter i alle fire kantene, og hode og hals og ryg; det var alt som paa en skikkelig bjørn. Han fik store, sorte øine og næsebor av kul. Kjæften stod paa

Framifraa: *unusually*. — Valen: *numb*.

vidt gap, og de laget en diger tunge indi; han stod saa høit med hodet at de maatte op paa en høi stabbe for at faa det til.

En kveld, 3 dage før jul, stod bjørnen der fuldt færdig, og da syntes de selv at de hadde gjort et stort verk. Aldrig hadde de gjort maken. Det var maaneskin den kvelden, og da de kom hjem paa tunet og saa bjørnen inde paa akeren, stod han der livagtig som et stort levende dyr. De voksne maatte ut og se paa ham, og de syntes alle det var en rise til bjørn. Kom der nu bare frostveir, saa han blev rigtig haard, saa kunde han bli staaende der fremefter hele vinteren. Det laget sig just som de hadde ønsket det, denne gangen. Da de kom ut om morgenen lille juleaften, var det klart og knakende frost. Og kvite-bjørnen stod der som haarde fjeldet. Nu var det bare at indrede huset indvendig, saa de kunde være der i julen; for de maatte da bo der og ha det gildt inde i bjørnen. De skar dør paa den ene siden, saa skrapte de væggene glatte og tættet godt til i alle sprækker, laget fine sæter av fjæler, og tok halm og strødde paa gulvet. Og til slut fandt de sig ogsaa en bred fjæl til dør. Naar denne døren var lukket, var det rent som i en stue, og der var saa høit under taket at de næsten kunde staa ret op og ned.

96. Jul.

Saa kom julen med al den glæde og al den moro som da skulde være. De hadde først tænkt de skulde sitte inde i bjørnen en stund juleaftens kveld; men da var der saa meget andet, saa de fik ikke tid. De maatte hænge ut kornbandene til fuglene, og være med da de voksne skjøt ind helgen. Saa var det at lauge sig til jul og skifte klær, og saa var det julemat og julelys og alt det andre. Bjørnen fik staa saa længe ute i maane-

Skum eller skym: mørk (om veiret). — Rise: *giant* — Lauge: *bathe*.

skinnet. Juledagen gik paa det samme vis for det første. Det var saa godt veir og godt føre og uraad at sitte inde nogen steder. De var borte paa haugen og saa paa folk som rodde til kirken, og siden var de ute og løp paa de nye skiene sine og sprang og sullet hele dagen. Og saa var de inde og spiste alt det de orket, indimellem; det var jo ikke jul hver dag. Men da det led til kvelds, og alt var stille, og maanen tok til at skinne, var det ikke længe før de kom sig i hus hos kvite-bjørnen. De var trætte av at løpe og springe nu; og nu passet det saa godt at sitte der i god fred en stund. De tok juleepler og julenøtter med; de lukket døren vel igjen efter sig og tættet vel til med halm rundt omkring. Da var det saa skumt i stuen, at det var bare saavidt de saa hverandre; men paa den siden som snudde mot maanen, stod der et blekt lys gjennem sneveggen. Det var som de skulde sitte inde i et fjeld og bare se et litet glimt av dagen. Saa knækket de nøtter og snakket, og frøs ikke det slag. Det var akkurat som de skulde sitte inde i en stue, sa de; og det var jo ikke saa underlig, det var ikke alle hus som hadde saa gode, tykke vægger.

97. Fra blaae til blaae.

«Men det er jo ikke noget hus som de andre husene. Det er en kvite-bjørn,» sa Vesle-Anders. «Sæt nu han tar til at gaa mens vi sitter her,» sa Kolbein. «Jeg synes næsten han leer og letter paa sig,» sa han. De tidde og kjendte efter, og da var det sandelig som de syntes det alle sammen: at kvite-bjørnen gik, bare stilt og fint, saa de saavidt merket det, men gik gjorde han allikevel. «Hvor vil han hen?» sa Kolbein. «Jeg tænker han tasser opefter lien og vil tilfjelds,» sa Paal. «Er han kom-

Sulle *fritter away time.* — Blaae: sted langt borte som ser blaat ut; engelsk: *a place looking blue in the distance.* — Li: *mountain slope.*

met langt nu?» — «Ja, nu er han kommet like op i bratteste uren.» De kjendte efter igjen, og da var det akkurat som om de blev løftet opefter fra sten til sten, og straks efter merket Paal at de var kommet helt op paa høiden, sa han. Det var maaneskin indefter alle heier og fjeld, og sneen laa mange favner dyp. Men det gjorde ikke noget for kvite-bjørnen. Han gik og han sprang i sneen som om ingenting var. Han var vant med at gaa i sneen før, den kulten. «Er det vilde dyr borte i skogen her?» sa Anders. «Aa ja,» sa Paal, «jeg hører det tasser baade med ræv og bjørn borte i fjeldet.» — «Vil de ta paa kvite-bjørnen?» — «Aa, det vaager de aldrig; ingen vaager at ta paa kvite-bjørnen; han er for stor og sterk. De gaar bare der og tasser og glor og er rædde. Men kvite-bjørnen har ikke tid til at hefte sig her og se efter dette,» sa Paal. Han fór længere og længere nordover efter alle de høieste heier som fandtes, og det gik fortere og fortere; nu fór han som en vind fra blaae til blaae. Hvor skal han hen til slut? undret de andre sig. «Jo,» siger Paal, «han har faat lyst til at gjøre en færd langt op til nordpolens hav og nordpolens land, der hvor han hørte hjemme fra først av; for alle kvite-bjørner kommer derfra.» — «Men blir det ikke fælt koldt saa langt nord?» — «Aa, ikke naar en sitter i et saa godt hus som dette.» «Han er snart kommet tilhavs nu?» «Ja nu var han der alt og tok til at svømme utover,» sa Paal. Og det gik saa fort som det forteste skib, og det var ingenting for kvite-bjørnen at svømme over brede, brede havet. De kjendte efter igjen, og da var det som de syntes det rullet og vugget da kvite-bjørnen svømte. Men nu var han alt kommet over og gik op paa isstykket og steg i land, i nordpolens land, sa Paal; og der var det saa vildt og fælt, saa ingen hadde set noget som var saa fælt. Der

Ur: *mountain slope full of boulders.* — Kult: *clumsy fellow.*

fandtes hverken mennesker eller indianere. Der slang ikke saa meget som en klapperslange. Det var saa koldt der at ikke nogen ting kunde leve. Det var bare sne og isfjeld rundt omkring paa alle kanter, og det var mørkt som natten; for solen kom aldrig saa langt nord om vinteren. Men langt, langt mot nord var det noget som blinket rødt i mørket. «Aa, det er kanske trollborgen,» sa Kolbein og Anders, og de var mest fælne der de sat. «Ja,» sa han Paal; «det er en borg som er av bare skinnende kobber, og der bor et fælt troll, som har tre hoder. Det har røvet til sig en fin jomfru og sitter nu der og passer paa hende; og alle de som var kommet der og vilde fri hende, dem har bjørnen tat og slaat ihjel og ætt op.» — «Huf, er ikke kvite-bjørnen ræd?» sa Anders. «Ikke det dust,» sa Paal. «Kvite-bjørnen, han løp bare bent op til trollborgen, og saa kom trollet ut og var saa sint. Det stod bare og blaaste. Men saa gjorde ikke kvite-bjørnen mere av det; han løftet bare paa den ene fremlabben, og saa slog han alle tre hoderne av paa trollet saa de trillet. Og saa tok han dem op i en sæk, som han bar om halsen. Da blev hun saa urimelig glad, jomfruen som var der, og saa vilde hun sætte sig op paa ryggen til kvite-bjørnen med det samme og ride hjem. For jomfruer rider altid paa kvite-bjørner. Men han sa, at hun fik vente saa længe. Han skulde længer. Og saa tok han ut igjen, og fór fra blaae til blaae — —.»

Sik sat de og fortalte. Det var som de skulde ha været med paa hele denne lange færd, og som de endnu kjendte hvor fort det hadde gaat. Saa reiste de paa sig, og da merket de at de hadde frosset sig rent stive der de sat. Det hjalp nok ikke at snehuset hadde tykke vægger. De grov sig ut saa fort de kunde, og var rent fortumlet efter færden endnu. Det var som fjeldene og husene og alt stod paa bakvendt lei, og maaneskinnet

Ikke det dust: *not a bit.* — Lei: *way, fashion.*

flimret og skar i øinene paa dem; de hadde sittet saa længe inde i mørket. Og da de saa paa kvite-bjørnen selv, saa stod han der akkurat som han skulde ha sprunget. Men nu tok kulden dem, og de skalv i alle lemmer, og de to mindste guttene var paa graaten. De skyndte sig ind og bort til den varme ovnen, og kvite-bjørnen stod igjen og glodde ute i maaneskinnet.

De hadde det morsomt i bjørnen av og til siden ogsaa; men saa gildt som denne kvelden i julen blev det ikke. Og han kom heller ikke til at staa saa svært længe som de hadde tænkt; det blev tøveir en tid efter jul, og saa kom der en fæl nordvest-storm en morgen. Døren til snehuset blaaste ned; saa fik vinden tak og rev overende hele kvite-bjørnen. Han laa der i mange stykker da de kom ut. Det var ikke raad til at faa ham op igjen. Men helt til langt frem mot vaaren laa der en stor snedynge og viste hvor den store kvite-bjørnen hadde staat.

II.

98. Tillid.

Mit øie, Fader, ser til dig;
dit øie se igjen til mig!
Du føder med dit ord min sjæl,
gi da mit legem og sin del!

Om det som jeg skal kalde mit,
mot det som andre fik, blev litt,
ta du velsignelsen ei bort,
saa skal det lille vorde stort.

Din milde haand, som alting kan,
som deler ut av land og vand,
o, til os alle ræk den ut!
Velsign dit folk, velsign os, Gud!

99. For en skilling skraatobak.

En eftermiddag først i juni gik Hagbart Lie nedover til Akershus fæstning for at træffe nogen kameråter, som han skulde «leke røvere» med.

De hadde avtalt at mødes kl. halv 5; men da han kom op imot broen til Øvrevold, saa han at uret paa det gamle slotstaarn ikke viste mere end 4; han kastet sig ned paa kanten av fæstningsgraven og fordrev tiden med at lage en lænke av løvetand, som vokste i mængdevis rundt om.

litt, her litet. Øvrevold kaldes den del av Akershus fæstning som ligger vest for fæstningsgraven.

Saa fik han se en liten barbent gut, — han sat et stykke fra ham og stirret op mot Øvrevold, som om han ventet paa nogen. Han hadde rigtig daarlige klær; men blaatøis-busserullen var nyvasket, hænder og ansigt likeledes, han lignet langt fra de skøierungerne som bodde i bakgaarden og brukte at kaste sten efter Hagbart og kaldte ham for en «jentegut», naar han heller vilde leke med sin søster og hendes veninder end slaas med dem.

Fattiggutten hadde nok lagt merke til Hagbart, han og; for nu vendte han hodet mot ham og flyttet sig litt nærmere, som om han gjerne vilde slaa av en passiar.

«Hvem er det du ser efter?» spurte Hagbart, da de to barn hadde sittet og set paa hinanden en stund. «Far min.» — «Hvor er han, da?» — «Der oppe,» svarte den andre og nikket op mot Øvrevold. «Staar han skiltvakt?»

«Nei. Han — er der oppe,» svarte fattiggutten halvhøit og slog øinene ned. Kindene blev brændende røde.

«Hvad har han gjort, da?» spurte Hagbart og kom nærmere, han ogsaa. Han hadde ofte set fangerne i de rare dragter med en arm og et bukseben av hvert slag; men det var første gang han møtte nogen som kjendte et av disse underlige mennesker.

«Han var med at bryte ind hos en handelsmand i Storgaten; — vi hadde det saa smaat med mat og alting; for far kunde ikke faa arbeide nogensteds, og mor var syk,» fortalte gutten i en sørgmodig tone. «Far er snild; — han drak ikke. Mor siger vi maa være glad i ham naar han kommer hjem igjen.» — «Blir det længe til det, da?» — «To aar,» svarte den andre træt; han la hodet ned paa armen og saa ut i luften, som om han længtet.

«To aar!» gjentok Hagbart sagte; han saa op mot de mørke stenhus bak fæstningsmuren; det gyste i ham.

«Saa skal han reise over til Amerika,» blev fattiggutten ved, «og tjene penger, saa mor kan kjøpe god

Busserul: *blouse.*

mat til os og pene klær, og siden, naar han sender billetter, skal vi reise efter alle sammen. For jeg skal sige dig, mor kjender en fin familie der borte, som hun tjente hos mens de var her, og de har skrevet og sagt at far maa endelig komme til dem, saa skal de gi ham arbeide og hjælpe ham saa godt de kan.» Det lille magre ansigt rødmet igjen; men nu var det av iver øinene straalte. «Skal du træffe din far nu?» spurte Hagbart og kastet lænken fra sig; — han syntes det kunde se underlig ut om han sat og stelte med slikt. «Ja, jeg venter til de kommer ut og feier her paa pladsen, saa gaar jeg bortover — —».

«Faar du snakke med ham da?» — «Nei, gevaldigeren har ikke lov til det; men han er saa snild saa; naar han ser mig, spør han bestandig efter hvordan vi har det, og siden fortæller han det til far.»

«Men kan fangerne aldrig snakke med nogen?»

«Jo, mor gaar op til ham hver tredje maaned; det nytter ikke at komme oftere.» — «Hvorfor følger hun ikke med dig idag?»

«Hun slipper ikke ifra; — hun stræver med vask og rengjøring for fine folk, skal jeg sige dig. Aa ja, jeg har liten tid, jeg ogsaa; for straks jeg kommer hjem fra skolen, maa jeg fly i byen med rent toi, og naar mor gaar ute i husene, er det ingen andre end jeg til at passe ungerne.» — «Men om søndagen da?» — «Du kan vel skjønne at fangerne ikke gaar paa arbeide om helgen!» utbrøt fattiggutten; «ikke de mere end andre folk, kan du vite.» — «Det maa være leit at gevaldigeren ikke kan la dig snakke med ham,» skyndte Hagbart sig at sige.

«Ja, men det er hyggelig for far likevel, at han ser en av os, og en og anden gang har jeg med for en skilling skraatobak.» — «Ja men hvorledes —»

Gevàldiger: opsynsmand for fanger: *overseer (of convicts)*.

«Jeg skal sige dig, jeg lægger tobakken i det hule træet der, og naar far kommer forbi mens han feier, tar han den. Gevaldigeren vet vist godt om det, men han siger ingenting; for du vet, det kan ikke gjøre det grand.»

«Har du skraatobak idag, da?» spurte Hagbart ivrig.

Gutten ristet paa hodet og vendte ansigtet væk; — en stor, tung taare trillet nedover kindet. Hagbart blev het i hodet, han tænkte paa den kobberskillingen han hadde faat av tante Birgitte; — det var godt at fattiggutten ikke visste noget om det; — og Hagbart snudde paa sig, saa han kom til at ligge over den lommen som han hadde pengene i, akkurat som om hans nye kjending kunde se tvers igjennem tøiet. —

I det samme saa han en gløtt av kameratene i den mørke tunnel mot vandet, hvor det er saa godt at være røvere og ligge og lure efter posten.

«De venter paa mig,» sa Hagbart og reiste sig halvt uvillig fra kanten av graven. «Farvel!»

«Farvel!» svarte gutten og nikket blidt til ham; saa vendte han igjen sit taalmodige lille ansigt mot fæstningsporten, hvor netop en graaklædd skare kom til syne med spader og trillebører; efter dem gevaldigeren i uniformsfrakke og hue med guldsnor om.

Hagbart drog sig langsomt hen mot kameraten, som stod og vinket av alle kræfter. Skillingen brændte i lommen paa ham; — men det var saa sjelden nogen gav ham penger, og netop denne gang hadde han saa urimelig god bruk for dem selv.

Han gik fortere og fortere, og var alt saa nær ved kameraten at han kunde høre ham spørge hvorfor han aldrig kom; — da vendte han sig og saa tilbake mot fæstningsbroen. Den lille sat urørlig paa samme flek og stirret efter fangerne, som svinget ned gjennem alléen.

Før Hagbart Lie rigtig selv visste hvordan det gik til, stod han ved siden av ham. «Der, ta den!» ropte

Tunnel: tøndegang, hvælvet gang under jorden.

han hæseblæsende og kastet skillingen i græsset; saa styrtet han avsted igjen, som om han var bange for at han skulde angre sig og kræve pengene igjen. Men han var ikke kommet langt før en tok ham i armen, og da han vendte sig, stod straffangens søn der, rød i hodet efter det voldsomme løp, og med haanden knyttet over kobbermynten. «Hvad heter du?» spurte han. «Hagbart Lie.»

«Det skal jeg huske,» sa fattiggutten næsten høitidelig, «saa længe jeg lever.»

Et øieblik efter pilte han nedover mot byen, saa fort som hans tynde ben kunde bære ham, og Hagbart gik avsted for at røve posten; men aldrig hadde han moret sig bedre end idag, og det endda skillingen var borte.

100. Barnegjesten.

«Lykke paa reisen, far og mor; lev vel, Snøgaas!» — «Herren være med dere, barn; stæng dørene naar det blir mørkt!» Og far og mor fór til byen og skulde sælge Snøgaas. Olav og Brita var hjemme alene. Olav var ti aar, og Brita otte. Da det saa led mot kvelden, og Brita skulde sætte paa bordet, sa Olav: «Jeg vilde ønske Jesus kom til os ikveld.» «Ja, tænk om han kom,» sa Brita. «Kan hænde, naar vi rigtig beder ham om det; jeg sætter paa bordet til tre, jeg.» Far og mor hadde fortalt dem meget om Jesus. Det var ingen de hadde saa god tro til. Han kunde komme naar dørene var stængt ogsaa, han, og barnene bad: «Kjære, gode Jesus, far og mor er i byen, og vi er rent alene hjemme; kom til os ikveld og spis med os.» Saa satte de sig ved bordet og ventet. De kvak op. Nei, det var granne-hunden som gjødde; og nu var det frosten som sprat i væggen. Det var koldt ikveld. Uvisst om Jesus kom i slikt veir. Han kommer nok, mente Brita. Men Olav var utryg. De hadde ventet en hel stund, og potetene

tok til at bli kolde. Saa hørte de det banket sagte paa døren. «Luk op du, Olav; jeg tror jeg blir ræd.» Olav lukket op, men det var ikke Jesus. Det var en liten fattig gut, som næsten var stivfrossen. Olav var uviss. «Jeg vet ikke om jeg tør slippe dig ind,» sa han; «vi er alene hjemme.» — «Aa, la mig faa varme mig en liten stund,» bad den fattige gutten. «La ham bare komme ind, du» sa Brita; «og kanske Jesus ikke har tid til at komme ikveld; han har mange at tænke paa han, skal du vite.» Gutten fik komme ind og varme sig ved ovnen. Barnene stod og saa paa ham.

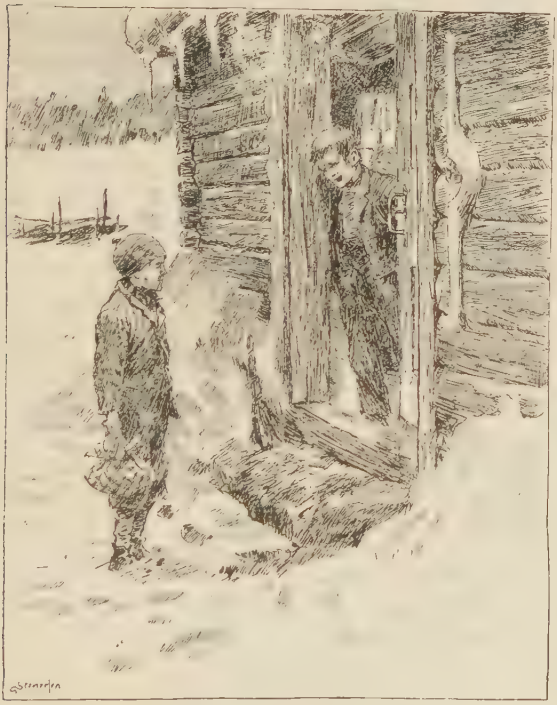

Hvem var det, mon tro? Tænk, om det var — —. Men han saa rigtig ut som en anden fattiggut; og fattiggutter hadde barnene set saa tit. Olav sa allikevel: «Nu kan du spise til kvelds med os.» Gutten fik sitte ved bordet og likte sig godt, der han sat og spiste. Da han brækket brødet, saa Brita paa ham, braat og urolig. Hun visste at disciplene kjendte igjen Jesus da han brøt brødet med dem. Men den fattige gutten var som før —

ingen guldkrone straalte paa hans pande, ingen lysning la sig over de bleke kinder; han var stille og sorgfuld. Han hadde vist slitt meget ondt. Men nu var han hos gode mennesker. Barnene var ikke rædde længer, og de blev snart gode venner med gjesten sin. Nei, han var nok et barn som de, bare meget fattigere. De talte venlige ord til ham, saa han blev glad; de viste ham sine leker, bad kveldsbønnen med ham, og redde op en halmseng, som var likesaa myk og god som Olavs egen. Sent om kvelden kom forældrene hjem. Barnene vaaknet, lukket op døren og fortalte at de hadde bedt Jesus komme. Og de hadde ventet længe; men der kom ikke andre end en fattig gut, som laa og sov saa godt paa gulvet. Moren sa: «Dere har tat imot Frelseren selv; for han har sagt: «Alt det I gjør mot en av mine smaa, det har I gjort mot mig.»»

101. Eksamen i religion.

Det vilde glæde mig ret at vite:
hvem sender sneen ved vintertide?
— Det er den samme og store Gud
som lærte Moses de hellige bud.

Hvem lærte fuglen i træets skygge
saa lunt et rede med klokt at bygge?
— O, det er han som har sagt: Jeg vil
hver liten spurv sende spise til.

Hvem lærte mauren at samle føde,
og godt at leve naar alt er øde?
— Hvem anden end Gud, som gir os raad
i maurens dont og i biens daad?

Hvem gav vel purpur til rosens blade,
og lar i perler sig marken bade?

Dont: *task.*

— Den samme Gud som i himlen bor,
hvor solens straalende rose gror.

Hvem tvinger jorden til korn at yde,
og tornebusken til bær at skyte?
— Just han som sendte den manna søt
til Israels børn i ørkenens nød.

Hvem lærte sommerfuglen der inde
i puppens skal sig en kaape spinde?
— Det gjorde Gud, som har ingen glemt.
Ham intet er litet, intet fornemt.

Hvem sendte Jesus at dø for andre?
Hvem lot ham veien til Golgata vandre?
— Det gjorde hans Fader, ja hans og vor,
til hvem vi beder, paa hvem vi tror.

102. Aftensang.

Den lyse dag gaar under;
o Gud, vær du vort ljus!
til aften det nu stunder;
o Gud, bliv i mit hus!
Som solen under lide
i skjul er gangen hen,
saa la, o Gud, fremskride
din naades sol igjen!

Vort øie vi nu lukker;
Gud give fred og ro!
Vi vores lys nu slukker;
Gud signe hus og bo!
Vort liv, vort gods og evne,
og venner, hver for sig, —
hvad mere vi kan nævne,
befalet være dig!

Sæt skanse, mur og gjærde
trindt om mit leie bygt!
Mig intet ondt forfærde,
la alting være trygt!
La mørkets magter vike,
og jag dem, du, paa flugt,
saa frygt og lys tillike
maa begge være slukt!

Puppe: *chrysalis* · Under lide: *under the hillside.* — Slukt, bygt: = slukket, bygget. — Bliv ældre form for bli.

103. Godnat.

Godnat! Godnat!
Kryp under dit dækken,
med nelliker ſtukket, med roſer beſat,
med ſølvhvite blade fra bringebær-hækken!
Imorgen igjen, hvis Gud ſaa vil,
vækkes du op av fuglenes ſpil.

104. Vesle Aslaks øine.

Det var like før jul. Jeg holdt eksamen paa skolen i Polmak. Da saa jeg vesle Aslak første gang. Han var kommet ned fra fjeldet sammen med andre fjeldfinne-barn som i adventen skulde gaa paa skolen. Vil du vite hvor Polmak er, faar du lete efter paa kartet dit langt oppe i nord, der hvor Tana, stor og bred, skiller mellem Norge og Finland. Hvor elven tar av fra landeskillet og skynder sig ret mot nord, til den falder ut i Ishavets kolde favn, netop der er Polmak. I skolestuen sat Aslak i den svære renskindspæsken, som rak fra haken til ned paa anklene. Den pæsken saa næsten ut som de lange, vide kjoler som fine damer bruker undertiden. Det var bare den forskjel, at Aslaks pæsk var det haar paa, og saa var den saa tyk og stiv at den godt kunde staa paa egne ben, om du hadde sat den midt paa gulvet for sig selv uten nogen gut i. Op av denne lange kjolen stak der et lyshaaret, tufset hode med to store, store øine. Aa, hvor de øinene kunde se paa en! Det var som de suget i sig hvert eneste ord. De lyste naar han fik lov at svare, lyste i lange blink; de morknet til naar det var noget han ikke visste. Hvor jeg gik og stod i skolestuen, kjendte jeg at de fulgte med. Snudde jeg ryggen til, saa kjendte jeg dem i nakken. Farven paa dem kan jeg ikke sige dig; for det var med dem som med farven i fjeldvandene; de skifter efter himlen som hvælver sig over dem. Stundom var de brune; men blev han rigtig varm i hugen,

saa skinte de gulgrønne, og kjendte han sig hjælpeløs, saa var de graa som lyset naar det siger og siger en høstkveld.

«Saa vi ikke lyver paa vor næste, ikke baktaler ham.» «Dere har vel aldrig løiet for far og mor, smaabarn? Aa, det er stygt at fare slik mot dem som gjør os saa meget godt. De sliter og stræver for os, saa ryggen verker og haaret blir graat — og saa samvittigheten da.»

Jeg maatte næsten stanse; for i stuen var der et par øine som skalv i angst og uro. De fløi fra mig bort paa læreren og fra læreren tilbake paa mig. Saa gjorde de en ilfærd rundt til alle dem som i stuen var; men saa seg de ind under de lange øienhaarene og stirret likesom ind i sig selv. Det var Aslaks øine. — — Nytaarsdag var jeg til gudstjeneste i Polmak kirke. Finner baade fra fjordene og fjeldet og elvedragene sætter den dag stevne i Polmak. Da kan du tro det er liv der. De kommer kjørende fra fjordene med hest, fra elvene med okser, og fra fjeldene med ren. Se paa sjøfinnerne der, de som lever av fiske og byttehandel: smaa ben, sterkt bygget oventil, slik som de er andre steder ogsaa i de norske fjordbygder, hvor de maa ro og ro, ut og ind de lange fjordene. Se saa paa elvefinnerne, de som driver med fæavl, laksefangst og litt strandfiske. De er høie, rake, raske og fagre, gaar let og støt og bærer sig godt. Dette laget faar de, fordi de like fra barneaarene lærer sig til at stake elvebaatene

opefter de stride strømmene. Baatene er smale, stakerne er lange, og de staar opreist mens de staker; derfor maa de passe godt paa likevegten. Om vinteren er det mest oksen som maa dra slæden, baade søgnedag, naar de arbeider, og om helgen, naar de skal til kirken. Men de fleste av dem fra elvene kan styre renene sine like-saa godt som fjeldfolket. Nu nytaarsdag var somme av dem i følge med fjeldfinnerne, smaa og tykfaldne, veir-barkede og letvinte folk, som kom kjørende i fykende trav nedover fjeldet med sine rener. Ofte kan de fare mange mil til et eneste kirkestevne.

Kirken er stappende fuld, ikke bare i stolene, men ogsaa i sanghuset og i gangene. Paa gulvet sitter finne-konerne, hver med to-tre av de yngste omkring sig. Veslebarnet har sin plads i komsen. Op og ned langs stoleradene ser en barneansigt ved barneansigt. Nys-gjerrig kikker de ut fra sine gjemsler. Midt i præ-kenen blir jeg fanget av to prikker som lyser der nede i kirken, to store, underlige øine vendt imot mig. Det var Aslaks. Paa kirkegulvet langt nede i midtgangen sat han i sin lange pæsk. Han lydde med ørene, lydde med øinene. Det blev for mig som det bare var for dette barnet jeg skulde fortælle om den Jesus som var kommet til os julenatten for at gi barneglæde og hjertefred, med velsignelse og lys til alle hjerter, til alle stuer, til dem i det sollyse land og til dem her oppe paa de kolde morke Finmarks-vidder. Der hvor et litet hjerte aapner sig for denne kjærlighet, der kommer der juleglæde og julefred i Jesu navn. Jeg saa Aslaks øine, hvor de lyste. Han vendte sig, og de straalte mot hans mor. Hun sat ved siden og smilte til ham.

En dag i mars maaned samme aar stod der to rener utenfor døren paa prestegaarden. Fjeldfinnen som hadde kjørt dem, skyndte sig ind; det var far til vesle Aslak.

Sanghus: kor: *choir.* — Komse: finnevugge: *Finnish cradle.* — Pæsk: *fur-coat.*

«Du faar fare hjem med mig,» sa han, «han vil saa gjerne tale med dig.» — «Er Aslak syk?» — «Han gjør det ikke længe,» sa han og saa ned; det brune ansigt, barket og rynket som det var av vind og veir, dirret av sorg.

Frisk vinterdag var det, friske rener; de var ikke længe om at springe de fem mil op til renbyen og fjeldet. Fra risbrisken inderst inde stod to øine paa mig med det samme jeg kom ind. Nu var hele gutten bare to store øine. Avskrapet, magtesløs og blek laa han der, den tolvaars gutten. Han var alt merket. Men øinene, de brændte; jeg kjendte at der kom taarer i mine. Han sa ikke stort, det kom i stumper og stykker og rykkevis, men det kom hurtig. «Du vet det du sa før jul. Jeg som hadde løiet saa mange ganger! Og ikke før nytaarsdag fik jeg sagt det til far og mor. Tror du Gud er vond paa mig? Tror du ikke han vil lukke døren op?» — «Jo, det kan du stole paa,» sa jeg. Og alt som han fik spurt og fik svar, blev glansen i øinene dypere og varmere. Henne ved døren til teltet sat far og mor med hoderne i hænderne; de hørte paa gutten og graat stille. I det vesle teltet oppe paa den store snevidde, der lukket vesle Aslaks øine sig, og det for alle tider. For alle tider? Nei, nei, jeg vet hvor de lyser nu.

105. I Kirken.

Klokkeren har sagt sit amen,
salmen gjennem kirken rinder;
de er samlet alle sammen,
bygdens mænd og bygdens kvinder.
Da gaar døren op igjen;
det er nok Margit fra Øvstegrænd.

Det er langt fra graneheien
til den lave blanke fjorden;

Risbrisk: *bed of twigs.*

Sigrid korter ikke veien,
hun som holder sig i moren,
hun som sitter tryg paa fang
og er i kirke for første gang.

Sigrid ser mot prækestolen,
og saasnart han kommer, presten,
napper hun sin mor i kjolen;
hun vil ned, og spreller næsten.
Og da ikke hun faar svar,
roper hun høit: «Vi skal hilse fra far.»

Hendes mor forfærdet hytter:
«Her maa alle stille være!»
Præsten præker, barnet lytter;
men saa kan hun ikke mere:
«Presten snakker —» brast det ut.
«Presten har lov; — han hilser fra Gud!»

III.

106. Kjække jenter.

Berte kokke gløttet paa døren og sa at fiskekonen var ute med flyndre og makrel. Da jeg kom ut i kjøkkenet, stod smaapikerne mine og kikket ned i fiskekurven; men Berte kokke snudde og vendte paa fisken og knep den over ryggen og saa i gjellerne paa den. «Du skjønner dig vel paa fisk, du Berte?» sa jeg. «Ja, jeg skulde vel det,» sa Berte og lo; «jeg har da baade trukket og solgt fisk fra jeg var en næve stor, kan jeg sige. Jeg har dorget makrel om sommeren og karet mig frem i isen om vinteren og slitt vondt nok mangen gang.» — «Aa fortæl, Berte,» sa smaapikerne. «Jeg har saa visst ikke noget at fortælle,» svarte Berte.

Jeg tok begge de smaa krøltoppene mine paa fanget og satte mig paa kjøkkenstolen. «Fortæl bare, Berte,» sa jeg; «de har godt av at høre det, disse ungerne som gaar her oppe paa løkken og slikker sol hele aaret og hænger i mammas skjørter.» — «Ja, det slap vi nok at gjøre hjemme hos os,» sa Berte; «vi maatte ro over den brede fjorden hver eneste dag. Vi skulde paa skolen i byen, og vi skulde sælge fisk. Mangen gang har jeg sittet i baugen paa baaten og spændt isen istykker, saa vi kunde komme frem, og naar vi kom til land, maatte vi lægge til ute ved odden, for det var ugjørlig at komme ind til bryggen for is. Mangen gang blev vi ikke færdige med fisken før det led paa kvelden, og da

Dorge: *troll.*

kunde det hænde at vandet var faldt, saa baaten laa paa grund. Da maatte vi vade uti og dra den utpaa. Og da kan dere tro, smaapiker, at vi ikke var varme paa fotterne naar vi rodde hjemover. Det var saa koldt at isen kravet sig i sjøstøvlene vore. Og mørkt var det ogsaa. Det var ikke raad at se nogen ting. Men hjemme paa øen hvor vi bodde, satte mor lys i vinduet, og det rodde vi efter. — Men det er ikke noget at fortælle om, dette her,» sa Berte; «far og mor hadde jo ingen gutter,

saa maatte vi ut, vi smaajenter. Vi var seks. Inde i byen var det mange som sa til far: «Det er seks kjække gutter, de jenterne dine.»

En dag var det et stort skib som skulde ind til byen. Og det er ikke raad at komme ind i det rette løpet uten at en har kjendtmand. Det store skibet satte flag op, at det vilde ha lods. Og far sprang i baaten. «Dere faar være med, smaajenter,» ropte han; «det er ingen anden raad.» Saa sprang vi efter ham, min ældste søster og jeg. Hun var femten aar, og jeg

Krave sig bli til «krave» eller isskorpe, engelsk: congeal, freeze

var tolv. Først seilte vi da opunder det store skibet, og far gik ombord. Og saa tok min søster og jeg snekken og seilte hjemefter med den. Det var en rigtig stiv bris fra syd, og da staar sjøen paa der nede. Og det er ikke langt til Færder, hvor en har havet ret ut. Jeg sat med fokkeskjøtet, og hun hadde storskjøtet og roret. Men da folkene ombord i skuten saa at det ikke var gutter som sat i snekken, men jenter med tørklæ paa hodet, da ropte de hurra for os. Og næste dag kom skipperen roende over til øen og vilde hilse paa os og gav os ti kroner. Men det er da skam at staa og fortælle slikt,» sa Berte. «Fortæl mere, Berte,» sa smaapikerne. «Ja fortæl bare mere,» sa jeg. Og saa fortalte hun:

«En kveld, som vi sat oppe i stuen, hørte vi at prammen laa og hug mot bryggen. Det var en hel storm. «Nu har dere ikke fortøid prammen rigtig,» sa mor, «og hvis den nu slaar sig istykker der nede, saa blir far sint. La mig se dere kan springe ned og fortøie den ordentlig.» Saa sprang min søster og jeg. Nu var vi aldrig vant til at gaa trappeveien der nede paa bryggen; men vi pleide at hoppe i baaten med én gang. Det vilde vi da gjøre denne gangen ogsaa. Min søster var først. Men det var en mørk kveld og svær dragsug, og just som hun vilde hoppe i prammen, bar sjøene den utover, og hun gik bent i sjøen. Jeg hadde bedre lykke; men det var raadløst for mig at komme til. Far var et stykke oppe paa øen. Da han hørte skriket hendes, kom han springende nedefter og la sig paa svøm med en eneste gang. Hun hadde været under to ganger da far fik tak i hende, og hun skulde netop gaa til-

Snekke: *sailboat.* — Skjøt eller skaut: seiltaug; fokkeskjøtet til fremseilet (fokken): *rope of the foresail;* storskjøtet til storseilet: *rope of the mainsail.* Fortøie. binde, fæste, landfæste en baat eller et skib: *moor, make fast.* Dragsug: bølgedrag mot stranden: *undertow.*

bunds for tredje gangen. Hun hadde faat en mængde sjø i sig, og det varte længe før vi fik liv i hende.»

«End du, Berte,» sa smaapikerne, «har du aldrig været i fare, du?» — «Aa jo, det har jeg vel sagtens. En vinterdag seilte vi hjem fra Moss. Det blaaste sterkt, baaten laa paa siden, og jeg sat paa æsingen. Sjøen sprøitet op over ryggen min og blev til is med det samme. Jeg frøs dygtig hele tiden; men med én gang saa syntes jeg at jeg blev saa god og varm og træt, og i næste øieblik visste jeg ikke av mig mere og holdt paa at gaa bakover i sjøen. Far fik se det i rette tid, tok et tak i mig og la mig ned i baaten. Saa trak han sin egen trøie av, svøpte mig i den og rullet mig nede paa tiljen. Men da vi kom i land, maatte de bære mig hjem. Jeg var stivfrossen.»

«Jeg synes ikke det er saa litet du har at fortælle, Berte,» sa jeg. «Aa jo, husbond, det er litet vi har at fortælle, — vi som bor her inde i fjorden, med byer rundt om os paa alle kanter. Der findes nok baade jenter og gutter langs den aapne kysten som kunde fortælle mere. Kysten er lang, den, og det er vel ikke nogen dag uten at det er en baat ute som strider med sjøen, og folk som kjæmper mot døden. Og som tiest kommer de vel fra det; for de er vant til det fra smaa av.»

107. Om nogen som var endda kjækkere.

Øen Rott ved Stavanger er Norges sydligste fugleværr. Mellem denne ø og Fladholmen kommer dampskibene ind fra Jærens aapne hav.

Og dertil er det fyret paa Fladholmen skal hjælpe baade dem og seilskibene i den mørke nat.

Æsing: baatkant, rip: *gunwale.* – Tilje: *floor board.* Tiest *superl of tit: often.* Fuglevær: *bird colony, rookery.*

Derfor maa fyrvogteren bo der ute med sin familie — de ganske alene.

Det ser ikke saa trist og farlig ut naar det er sommerveir med mild solgangsvind, som klapper strandløkene og smaagræsset mellem de skurede knauser, naar hvalene boltrer sig, dukker op som smaa sorte holmer og sender springvand høit i veiret fra sine næsebor, mens Tanangers hvitvaskede fjeld ligger indenfor og lyser i solen, næsten som marmor.

Aa nei, det er nok anderledes i vintermørke, i storm og snekave, naar havet brøler som ingen anden røst i verden — og mennesket blir saa ørende litet og avmægtig.

Og saaledes blev veiret den 24de januar 1894.

Mor skulde til byen i besøk. Og far skulde seile hende ind til Tananger, hvor kjøreveien begynder. Torvald og Ansgar, 10 og 8 aar gamle, skulde faa seile med, for veiret var ikke saa værst endda; og slike smaa vildænder maa jo vænnes til vandet.

Bertine og Ester, som var størst, skulde passe de to mindste imens.

Mor var snart i land, og far og smaaguttene seilte utover igjen. Men nu røk det op med sydvest og harde snebyger, og i en av disse kuldseilte de midt paa fjorden.

Bertine og Ester saa det fra vinduet i fyret. I et øieblik var de ute av døren — fra de smaa. De sprang saa tøflene fløi høit i luften, over myrhul og skrenter, til naustet. De rev det op og satte nedover fjeldskraaningen med hvitebaaten.

Naustet ligger noksaa høit oppaa fjeldet, forat ikke de forfærdelige havbølger skal knuse det eller ta det. Men fyrvæsenet har fra naustet minért en rende ned til sjøen og fæstet ruller i renden, saa baaten ruller let

Strandløk: *sea onion.* — Skure: *scour, scrub.* — Knaus: *crag.* — Myrhul: *boggy places.* — Skrent: *steep hillside.*

baade ned og op. Det var derfor ikke vanskelig for dem at faa baaten i vandet, men det vanskelige var at følge den i farten og jumpe i med det samme den kom paa vandet.

Og saa bar det ut paa de hvitskummende havbaarer. Fars hode var endnu oppe; de saa tydelig hans lange haar flagre. Saa blev han borte. Men nu var de der

snart. Der kom han op igjen; og de hørte ham rope: Herre Jesus, frels min sjæl!» Og saa blev han ganske borte.

Der laa noget paa vandet. Det var en av guttene. Tversover en av baat-tiljerne laa han, uten tegn til liv. Raaket slog nu over baaten, men de fik ham op i hvite-baaten saa fort og let som det var en fjær.

Jumpe: hoppe. — Havbaare: stor sjø (bølge): *large wave.* — Raak, rok, sjørok: sjø som ryker, i storm: *spoondrift, sea-spray.*

Saa rodde de rundt og ropte og stirret; rodde og rodde, rundt og rundt. Far maatte komme op igjen!

Nei; han hadde lagt Ansgar, den mindste, tilrette over tiljen; Torvald var sunket imens. Og saa var han selv sunket, som de saa — det blev ikke anderledes.

Ja, saa vilde Bertine de skulde baske paa — over til Tananger efter hjælp.

«Men de smaa da,» sa Ester, «de gaar i sjøen der ute imens, om de ikke alt er gaat; bare hjem saa fort vi kan.»

For naar de voksne gik til naustet, ruslet altid smaaene efter.

Blodet dryppet av Bertines fingrer da de kom under holmen, og bølgerne hævet dem høit op og sænket dem dypt ned, langs fjeldet. Men de kom i land — som ved et under — og hivde den vastunge, livløse gutten op paa land som en ulddot.

Men helt fremme i døren til naustet stod de to smaa og ventet, haand i haand. Bølgerne slikket like op til føtterne deres.

Da var klokken bortimot 3. Mor sat endnu inde i det lille lune Tananger og drak kaffe hos sin veninde — og hadde ingen tanke om at far og Torvald alt var døde, og at de stakkars barn gik alene der ute, og hadde det saa stridt og strengt.

At faa baaten op kunde de ikke tænke paa. Nu var det bare at prøve at faa liv i lille Ansgar. De bar ham op i huset og strævde med at faa aandedrættet i gang.

Heldigvis hadde en endda mindre, lille Ignatius, nylig ligget i et brøndhul. Han var ogsaa uten liv, saa det ut til da de trak ham op, og de hadde set paa at faren arbeidet liv i ham igjen; saa de hadde lært litt.

Men alt det de strævde, saa vilde det ikke lykkes.

Da de hadde maset en hel time, sa Bertine at det var bedst de bar ham ind i bedste-stuen, saa kunde han ligge lik der.

«Nei,» sa Ester, «bare la os prøve igjen; vi maa ikke gi os.» Hun slog op i almanakken; der stod det at det gik an at haabe i timevis.

Og livet kom igjen; det vaaknet ganske svakt! Saa drev de paa med at varme ham; fyrte under, saa tepperne blev brunsvidd og gutten blev vablet. Saa gav de ham varm melk — og fik ham endelig til at kaste op. Seiren var vundet!

Imidlertid hadde de alt tændt fyret, for det var alt blit mørkt. Og saa stelte de, eller sat og vaakte baade over fyret og over gutten og de mindste, mens natten ruget, stormen hylte, og havet brølte.

Du sjømand, som stolte paa fyret og seilte trygt ind i den mørke nat, saa du de taarer som tindret gjennem glasset? Saa du de store, triste øine bak det, og de dirrende barnehænder som stelte det?

Først klokken fire om morgenen var de kommet saavidt til ro at de begge satte i at graate. Men straks tvang de sig og gav hinanden haand paa at det maatte ikke ske.

Og saa kom endelig morgenen. Ansgar var saa opsvulmet at de maatte sprætte op klærne. Og den lille femaars Ignatius forstod ikke hvad det var at være farløs. Han bare laa i sengen sin og spekulerte paa hvad Ansgar hadde oplevd. «Under i sjøen» det maatte være noget andet det, end «under i et litet myrhul».

Og saa bryter han endelig ut, i dypeste alvor: «Ansgar! Ansgar!» — «Ja.» — «Saag du mange kvaler?» — «Ikkje ein,» svarte Ansgar like troværdig.

Men pikerne kunde ikke le av de uskyldige smaa; dertil var de altfor forpinte.

Først langt paa dagen kom der endelig folk fra Risa utover sjøen for at se efter hummerteinerne. Og

Vablet: *blistered.* — Kval: hval: *whale.* — Hummertein: *lobster trap.*

endelig, endelig fik jenterne dem til at forstaa at der var noget galt paa fyret, saa de kom dit hen.

Tænk, at faa snakke med voksne, lette sit hjerte, graate ut, og sende sorgens bud indover til mor.

Det tunge døgn var overstridd.

Men hele landet rundt læste de og talte de om de kjække smaajenter paa fyret. Og baade Gud og snilde mennesker var gode mot dem paa mange maater.

108. Der vester mellem skjær og baa.

Der vester mellem skjær og baa,
— mellem skjær og baa —
der gik et skib med nødflag paa,
gik med nødflag paa.
Der stod nok sagtens folk i land —
med haand i lommen alle mand.
Ingen raad!
Ingen vil gaa!
Veiret er for svært;
skjær og baa
bryter det paa, —
livet er for kjært.

Da kom en jente, er mig sagt,
— slik er det mig sagt —
hun hadde baade mod og magt,
baade mod og magt.
Og jenten sprang i baaten ut
og ropte: «Gutter, kom med Gud!»
Seilte paa —
sjøene paa!
seilte paa, hurra!
seilte fra —
sjøene fra;
seilte fra, hurra!

Baa, alm. baae: undervandsskjær: *sunken rock.*

Og jenten steg saa fast og let
— steg saa fast og let —
ombord og paa kommandobret,
paa kommandobret;
hun lodset skuten sikkert op,
og flaget kom paa rette top.
Havnen laa
skinnende blaa,
favnet alle mand;
men salut
fik hun til slut,
da hun fór i land.

109. Henrik Wergeland og barnene.

Henrik Wergeland er en av de største digtere som Norge har hat. Du kommer nok til at læse om ham naar du blir større. Du kjender alt nogen av hans digte, og ret som det er, vil du møte ham i din læsebok hele skolen igjennem. Ingen har holdt mere av sit land end han; ingen har hat større lyst til at gjøre det godt for dem som hadde det ondt, hjælpe de uvidende til at lære noget, og ta sig av dem som selv var vergeløse. Han var de fattiges ven, barnets ven, dyrenes ven.

Fattige gutter kom til ham i flokker for at laane bøker av ham. Han hadde altid tid, hadde et venlig ord til dem alle; han spurte sig for om deres far og mor. Han prøvde dem om de kunde læse, og roste dem som gjorde det bedst. Stundom fulgte han dem hjem, og hjalp dem siden, om det trængtes.

En sankthanskveld hadde han stevnet sammen en hel mængde av disse skolegutter. Først holdt han en tale og fortalte hvorfor det var fest, hvorfor baalene blev tændt; saa steg han op paa hesten sin — Veslebrunen

Sankthanskveld: *Midsummer eve, June 23.*

hette den — og saa red han avsted til Sankthanshaugen med hele gutteføIget efter. De ropte hurra i vilden sky. Det var altid fest paa Sankthanshaugen den kvelden. Der var kakekoner og tjæretønder og lirekasser og raketter. Og en mængde mennesker var der. Henrik Wergeland steg av og forærte sine gutter kaker og brus, tok dem saa med sig bort til et hjørne av bakken og

holdt tale til dem igjen. De skulde være snilde, kjække gutter, sa han, og bli rigtig flinke naar de blev voksne mænd.

Kristianiagutter ropte altid hurra naar de saa Henrik Wergeland. Den syttende mai flokket de sig især om ham. En gang som han gik i et festtog og hadde en hel mængde jublende gutter omkring sig, sa han til

Sankthanshaugen, en haug i Kristiania med utsigt over byen; nu park.

den mand som gik ved siden: «De der skulde ogsaa hat sin nationalsang, — og jeg vil skrive den!» Han holdt ord. Henrik Wergeland skrev «Smaaguttenes nationalsang». Her er den.

110. Smaaguttenes nationalsang.

Vi ere en nation vi med,
vi smaa en alen lange;
et fædreland vi glædes ved,
og vi, vi ere mange.
Vort hjerte vet, vort øie ser
hvor godt og vakkert Norge er,
vor tunge kan en sang blandt fler
av Norges æressange.

Mer grønt er græsset ingensteds,
mer fuldt av blomster vævet,
end i det land hvor jeg tilfreds
hos far og mor har levet.
Jeg vil det elske til min død,
ei bytte det hvor jeg er født,
om man et paradis mig bød,
av palmer oversvævet.

Hvor er vel himlen mere blaa?
Hvor springer vel saa glade
de bækker som i engen gaa
for blomstene at bade?
Selv vinteren jeg glædes ved,
saa hvit og klar som strøet med
al stjernehimlens herlighet
og hvite liljeblade.

Jeg ikke vil for fremmed vaar
min norske vinter bytte,
og fremmed slot, det ei forslaar
imot min faders hytte.
Han siger han er der saa fri;
det ei saa nøie fatter vi;
men noget godt er vist deri,
som værd er at beskytte.

Gid jeg da snart maa blive stor,
— jeg har saa længe biet —
at tappert jeg kan verne for
min faders dyre frihet!
Og skulde nogen vel med magt
faa fædrelandet ødelagt?
Hvert liv, min fader jo har sagt,
er til dets frelse viet.

Nationalsang: fædrelandssang. - Vi ere (gammel flertalsform) for: vi er. — Strøet, levet, gammel form for strødd, m. m.

Det leve da, som gran og fyr,
de sterke, eviggrønne!
som stjernerne bak sine sky'r
er altid like skjønne!

Kom, vaar og høst, som altid før,
med blomster for min moders dør,
med gyldent korn paa faders stør,
som vil du dem belønne!

Da Fridtjof Nansen var gut.

111. Frøen og Frognerelven.

Frognerelven hadde han like utenfor stuedøren. Her badet Nansenguttene i den koldeste kulp i de svale aftener, saa Alexander, den mindste, frøs sig halvt fordærvet, og de andre guttene maatte dra ham i springmarsj bortover jordet nøken og kobberrød. I denne elven faldt de i isen en vinter, og da moren kom til, holdt Fridtjof paa med at hale broren op. I denne samme Frognerelven var han selv nær ved at miste livet. I Frognerelven fisket de. Av ertestængerne tok de dem som var av brisk, brettet saa bukserne godt op, gik ned og lette under det raatne løv i haven, grov frem metemark og puttet dem i opbrettet paa bukserne. Og saa fisket de ørret eller ørretkjyter. Det hændte en gang at kroken gik feil og hængte sig i underlæben paa Fridtjof. Da tok fru Nansen fars barberkniv, gjorde et dypt snit og trykket angelen ut. Gutten knydde ikke. Her paa Frøen rendte han for første gang panden mot isen, — is-svullen paa tunet. Det var ikke en hvit flek paa ansigtet. Blod silret nedover det hele, da den femaars pjokken kom ruslende opover mot kjøkkenet. Han vilde ikke skrike, var ræd for at faa skjend; men arret bærer han den dag i dag.

Brisk: *juniper.* — Ørretkjyte: *young trout.* — Kny: *whimper.*

112. De første skiene.

«Det er ikke mine allerførste ski jeg mener. De var fælt tarvelige, laget om av andre ski, som hadde tilhørt mine søskende[1]. De var ikke like lange engang. Men boktrykker Fabritius hadde medlidenhet med mig. «Du skal faa et par ski hos mig,» sa han. Saa kom vaaren og sommeren, og selv med den bedste vilje kunde en ikke gaa paa ski. Men Fabritius's ord blev ved at synge i mig, og aldrig saa snart var høsten kommet, og det begyndte at rime paa marken om morgenen, saa stilte jeg mig bent i veien for Fabritius naar han kom kjørende.

«Aa blir det a' skiene, du?» — «Du skal nok faa dem,» sa han og lo. Men jeg var paa pletten dag efter dag: «Aa blir det a' skiene?» Saa kom vinteren. Jeg ser endnu min søster staa i stuen med en lang, lang pakke, som hun sa var til mig. Jeg syntes hun sa den var fra Paris, ogsaa. Men det var den vist ikke, for det var skiene fra Fabritius. Det var et par rødlakerte askeski med sorte striper; og saa var der en lang stav med blankt blaalakert skaft og blaalakert trinse. De skiene hadde jeg i ti aar. Dem hadde jeg paa da jeg gjorde mit første store hop i Husebybakken. Her blev de store præmieskirend holdt i tidligere tid. Vi hadde ikke lov at gaa der, vi brødre; vi kunde gaa i alle bakkerne rundt omkring, men Husebybakken var forbudt. Men vi kunde se den fra Froen, og den lokket saa længe, til vi ikke kunde staa imot. Først gik jeg da fra midten av bakken som de fleste andre guttene; og det gik godt. Men da saa jeg det var en anden som gik fra toppen. Det maatte jeg friste. Jeg lot staa til, kom i rasende fart til hoppet, svævet en lang stund i luften og rendte saa skiene fast i en snefonn. Vi hadde ikke paabundne ski den gang. Saa blev de da

[1] Det var vel med dem han tok sin allerførste præmie: en pung med 60 øre.

staaende i fonnen, og jeg gjorde en stor bue i luften med hodet først. Jeg hadde endda slik fart, at da jeg kom ned igjen, boret jeg mig ind i sneen like til midt paa livet. Det blev ganske stille i bakken. Guttene trodde at jeg hadde brukket halsen. Men da de saa at det var liv i mig, og at jeg begyndte at krabbe mig frem, da blev der en haanlatter, en endeløs haanlatter, over hele bakken fra top til fot.

Siden var jeg med i kapløp i Husebybakken og vandt en præmie. Men jeg bar den ikke hjem. For jeg skammet mig den gangen ogsaa. Det var første gangen jeg saa telemarkingene staa paa ski, og jeg forstod jo at jeg var ingenting mot dem. De brukte ingen stav; de lot staa til utover hoppet uten at ha andet at stole paa end sine kraftige muskler og sit faste, smidige legeme. Jeg skjønte at det var den eneste rette maaten. Jeg vilde ikke ha nogen præmie før jeg hadde lært det.»

113. Markedsgang og rugkaker.

De hadde det svært hyggelig hjemme, Nansenguttene, men de blev vant til nøisomhet. Fridtjof var ikke mere end en 7—8 aar gammel da han og broren fik gjøre sin første markedsgang alene. Det var i de første dage av februar, og det var næsten den største fest i aaret for alle Kristianiabarn dengang, for det var mange rare ting nede paa Youngstorvet: gjøglerboder og bajaser og leketøi og hele hus av honningkaker. Den dagen hadde Fridtjof og Alexander noksaa mange penger forresten; 12 skilling hver hadde de faat av far og mor, én mark av bedstemor og én av tante. Men alle leketøisboder og alle honningkakeberg gik de forbi. Da de kom hjem, hadde de kjøpt pengene op i verktøi. Det likte de voksne saa godt at de fik nye skillinger, likesaa mange som før. Straks farer de avsted til Youngstorvet

Youngstorvet: *a market place in the centre of Kristiania.* — Gjøglerbod: *juggler's stand.* — Bajas: *clown.*

igjen, de tre kilometer. De hadde fire skilling tilovers da de kom forbi baker Jonsen paa Hegdehaugen, og dem kjøpte de rugkaker for.

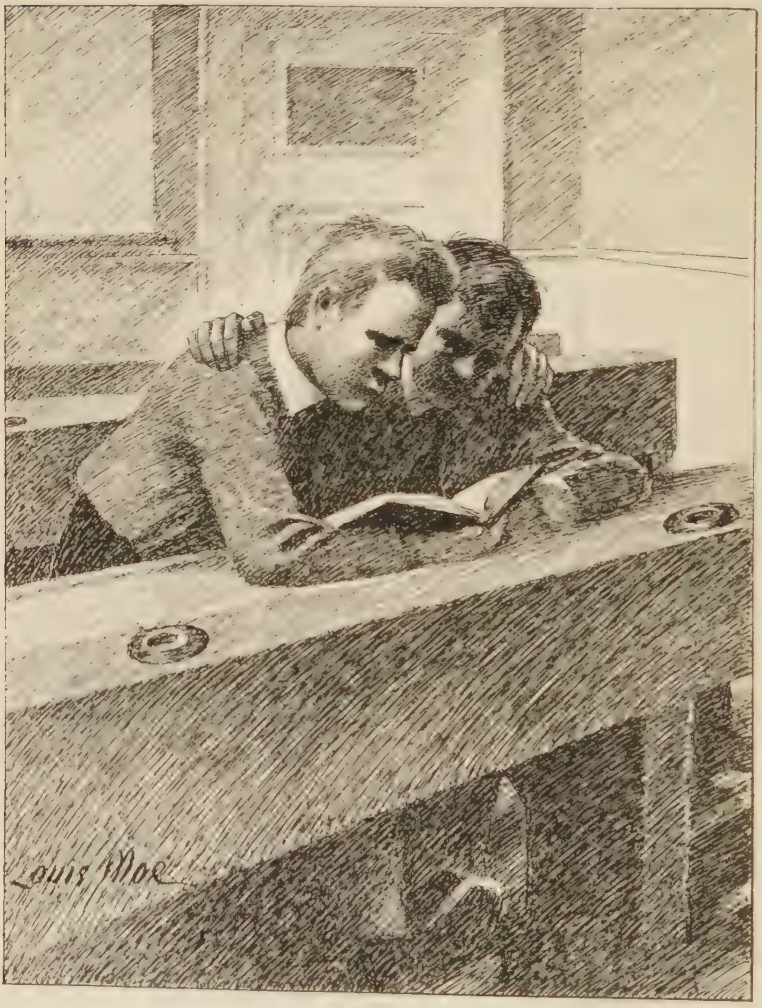

114. Slagsmaal og venskap.

Fridtjof furtet ikke og bar ikke nag. Det som var over, det var over, likesom blaast væk. Hans trofaste

ven gjennem alle barneaarene fortæller hvorledes dette venskap blev til: «Fridtjof var alt hjemmevant paa skolen da jeg kom ind. Det var i anden klasse i smaaskolen. Fridtjof gik omkring som en konge og var den sterkeste. Men jeg var ogsaa sterk; vi skjelte til hverandre og holdt os hver paa sin kant. Saa var det en dag i frikvarteret at jeg holdt paa at stikke med ballen. «Du har ikke lov til det,» siger Fridtjof. «Har jeg ikke lov?» siger jeg og slaar til ham. Saa blev det et slagsmaal, saa fillerne fløi og blodet sprang, helt til Aars, bestyreren, kom, tok de smaa hanekyllinger ved vingebenet og puttet dem ind i den tomme klasse. «Nu skal dere sitte der, dere to, og skamme dere.» Det var dristig at sætte to slike fugler ind i ett bur. Men det gik godt. Vi saa paa hverandre, vi skammet os vist ikke, men vi begyndte at snakke sammen. Da Aars kom ind, sat vi med armene om hverandres skulder og læste av samme bok. Siden den dag var vi uadskillelige venner.»

115. Elverim.

(Stevtonen.)

Den længste gutten, det er nu *Glommen*,
og god og diger, især i flommen;
men ellers danser han like glad
:: fra *Aursund-sjø* og til *Fredriksstad*. ::

Han gaar i skogen, han gaar i skyggen;
og mangen tylvt tar han med paa ryggen;
han bærer hus, og han bærer kjøl;
:: og Glommen, det er en *østerdøl*. ::

Nu vil jeg spørge, om det er nogen
som kanske ikke har hørt om *Laagen?*
Aa nei, det kan jeg da aldrig tro;
:: for, kjære dere, der er jo to! ::

Skjele: *squint.* — Stikke: søke at træffe kameratene en for en. — Stikke med ballen: *try to hit one with the ball.*

Den ene bre'r sig i *Mjøsens* vande,
hvor kornet gulner paa rike strande;
den andre er ikke mindre sterk;
:: den løper like ved *Kongsberg Verk.* ::

Men *Bægna* ned gjennem *Valdres* haster,
og *Hallingelven* i bugt sig kaster;
og telejenten kan speile sig;
:|: for hun har sjøer paa hver en lei. ::

Og vest om fjeldet er elven liten,
og hidsig løper den hele tiden;
for brat er veien og ikke lang
:|: fra fjeldets ryg og til fjordens fang. ::

Hvis ikke «barna» er altfor «trøtte»,
saa faar vi nord over Dovre gløtte;
der staar en kirke av gammelt ry,
:: den staar ved *Nidelv* i Trondhjems by. ::

Og siden seiler vi nord om *Salten*
og ser paa elven som heter *Alten;*
hvor *Tana* grænser paa langs og tvers,
:|: ja der er grænsen for disse vers. ::

116. Det fins.

Jeg traf en gammel mand for nogen aar siden paa en av mine turer i Østerdalen. Han hinket paa krykke, og jeg gav mig i snak med ham. Ved lempelig at faa ham paa glid fik jeg her en av skogens mange hændelser.

Han fortalte:

«Jeg og en til, en 19-aars gut, Knut heter han forresten, laa oppe paa skogen og hug tømmer, og det var like før jul.

Gutten staar og skaarer i en svær gran, og jeg staar like ved ham. Idet granen falder, gaar den like paa

Skaare, skora: gjøre indsnit, hugge: *notch, cut.*

gutten, og gutten vil skvætte unda, men i det samme snubler han. Jeg fater saa i ham og skal trække ham væk. Men det er for sent, bestet falder over os med knak og brak, og jeg kjender noget som om en kløp mig fælt i laaret; men saa mister jeg nok samlingen for en stund.

Da jeg kommer til mig selv igjen, holder han Knut med tollekniven paa at telje av en tyk kvist paa granen som laa over mig.

«Aa vil du med den?» spør jeg.

«Vil med den! Han staar jo tvers ned i laaret paa dig!» siger han.

«Saa bruk øksen da vel!»

«Jeg trur ente du trøter det,» siger han.

Saa faar han den da av og trækker staken ut. Men det som værre var — laarpipen var tvert av, og jeg var saa rar i hodet og vilde likesom fra samlingen igjen. Naar en blir gammel, saa taaler en ingenting heller, maatro.

Saa faar jeg se at den venstre armen hans Knut spriker saa besynderlig bakover paa ham.

«Men Gud velsigne dig, har du faat armen av?» spør jeg.

«Akselen er bare av led,» siger han.

Saaledes hadde bestet slaat os fordærvet begge to, og der stod vi. Andre tømmerhuggere fandtes ikke paa den kant. Ned til folk i nærmeste husmandsplads var det en tre fjerdings vei, og op til køien vor, som laa paa den motsatte kant, var det nok ogsaa en fjerdings vei. Meget sne var det ikke, men kulden var mindst 20 grader.

«Ja du faar se til at komme ned til folk med den akselen din,» sa jeg til han Knut. «Mig trur jeg ente

Fate: fatte, gripe. — Ente: inte, ikke. — Trøte, trøyta: holde ut, engelsk: *to stand pain*. — Køie, koie: hytte. — Fjerding: ¼ *mile* (*1 Norw. mile = 7 English miles*)

det er stort at gjøre ved,» sa jeg. For jeg kjendte at jeg blødde fælt og jeg var likesom saa rar i kroppen.

Men Knut hadde alt skjerfet og busserullen av sig og holdt paa at surre dette omkring benet mit, med den haanden han kunde bruke.

«Nu faar du op paa ryggen min; du er vel ente tyngre end jeg klarer dig frem til folk,» siger han saa.

Jeg bad at han skulde la mig ligge og se at faa hjælp selv. Da han ikke vilde høre paa det, saa bad jeg at han da ialfald ikke skulde bære mig længer end bort i køien vor.

«Der vil du blø ihjel og kanske fryse ihjel ogsaa efterpaa, før det kan komme hjælp dit,» sa han. Og saa tok han mig uten videre paa ryggen, og slik bar han mig over halve milen og med den ene akselen ute av led, til vi var i lien ret op for pladsen, og han kunde rope ned til folk.

Ja, saa var vi berget. For siden kom jo doktor, og det rettet sig alt sammen. Saa nu faar vi tro at jeg snart kan faa lægge dette hinketræet bort igjen,» sluttet han.

«Det var godt gjort av en 19-aars gut, det, og han maa vel være en ren kjæmpe,» siger jeg

«Aa nei. Men han blir nok ikke av de veikeste heller. Og saa har han rette hjertelaget,» svarer gamlingen.

«Ja, du har ret. Det var et hjertelag som man sjelden finder maken til.»

«Aa, det fins,» siger gamlingen fast.

«Ja, det fins,» sa nu jeg ogsaa, skamfuld over hvad jeg netop hadde uttalt.

Siden har jeg ofte tænkt paa den gamles ord:

«Det fins.»

Han sa det saa trygt.

Og han hadde ret. Det findes, og findes ofte.

Hinketræet: *the crutch.* — Hjertelag: *Kindheartedness.*

117. De norske fjeld.

Stevtonen.

Ifald du følger mig over heien,
saa skal jeg vise dig sæterveien,
saa skal vi fare i fjeldet ind,
:: hvor solen gylder den hvite tind. ::

Vi har saa litet av akerflekker,
og mere er det som skogen dækker;
men fjeldet dækker nok allermest —
:: i nord og sør — og især i vest. ::

I Gudbrandsdalene først vi frister:
der vokser furu paa høie rister;
der faar vi krabbe os fot for fot; —
:: saa har vi *Rondane* midt imot. :|:

Og nord paa Dovre, paa vide vidder,
der er det *Snehætta* mægtig sitter;
hun sitter rumt paa sin dronningstol,
:: og hun har svøpt sig i sne og sol. :|:

Men vil du vite hvor bedst du finder
de fagre flyer, de fine tinder,
saa følg mig ind under *Jotunfjeld*
:: en rigtig skinnende sommerkveld. :|:

Da skal vi sitte ved *Glitretinden*,
hvor skodden viker saa smaat for vinden;
da skal det hviske i hjertet dit:
:: «Aa nei, aa nei! aa, er dette mit?» :|:

Tind: *peak.* — Rister, aasrygger: *ridges* — Fly, en vid, flat fjeldmark; engelsk: *level mountain waste.*

Krig.

(Fortalt av Inger Johanne, 13 aar.)

118. Kassen.

Den dagen var det vel et vinterveir som du skulde lete efter maken til. Det hadde snedd dygtig et par dage, alle haugene og stenene rundt vort gamle hus var væk, og i stedet var kommet nogen bløte, deilige, sne-hvite rundinger, som en fik slik ustyrlig lyst til at stupe kraake i.

Dagen før hadde det tint litet bitte grand, men om natten hadde det frosset paa igjen, og da solen den dag kom op, var der strødd ti-tusener av stjerner utover paa alle kanter; det skinte, blinket, glitret og lyste, saa det skar i øinene.

Vi skulde ha maanedslov. Jeg stod ute paa gatedørstrappen, og hadde tat hat og kappe paa, og lange, lysebrune hansker; jeg vilde ned til Massa og Mina, og var saa jublende glad over ingenting, at jeg hadde den største lyst til at hoppe ret op i lyse luften.

Der fører en lang bakke op til vort hus, med store trær paa siderne. Der nede i bakken kom Karsten kavende og strævende med en noksaa stor kasse, som han veltet kant i kant opover den speilblanke bakken. Opslaget paa skindhuen var løst op og stod ret ut i veiret, de store ørene hans stak brændende røde frem, som to store hanker. Han svedet under skindhuen, og paa hænderne hadde han store, hvite, haardfrosne votter.

«Kom og hjælp mig da!» ropte han.

Jeg saa ned paa mine lysebrune stramme hansker.

«Er du gal, du! — nei tak, far.»

«Du skal bare se hvor snodig det er at ake ned-over paa denne kassen — det støter og tumler saa fælt gildt, saa.»

Maanedslov: *monthly holiday.*

Og saa satte jeg mig paa, Karsten foran, jeg bak, og nedover gik det. Ja, det kunde nok hænde at den støtte og tumlet! Jeg trodde jeg hadde ristet tvert av, især i den værste kneiken midt i bakken; men hvorledes det gik eller ei — knak! sa det i kassen, jeg laa pladask i bakken paa den ene kant, Karsten oppi sneen paa den andre, mens stumpene av kassen fløi nedover bent mot gamle madam Lands vedbod, saa det gav et voldsomt dunk i væggen. Begge mine lysebrune hansker sprak midt inde i haanden, saa voldsomt slog jeg hænderne i bakken, og mit venstre knæ gjorde styggelig vondt, saa jeg knapt kunde reise mig.

Gamle Kristen vedhugger kom ut i madam Lands vedbod-dør, med sine rødsprængte kinder, og halte op bukserne sine. — «Dat ho!» sa Kristen ved-hugger.

Jeg værdiget ham ikke et svar. Karsten var lynende sint. «Det var din skyld det, mor, det var du som var saa tung og ekkel — og nu er den kassen sund, og vi som skulde bruke den i eftermiddag, naar vi skal ha krig.» — «Krig? Med hvem?» — «Med Tangen-guttene vel — hvorfor skal de ha den store kleiven for sig alene, og alle vi andre guttene inde fra byen kan aldrig faa komme der med en eneste kjælke engang, før de farer paa og juler en — og vi har jo bare denne fillebakken her at rende i, vi.» — «Fillebakken, du!» — «Ja, jeg kalder det en fillebakke, naar madam Lands vedbod staar tvert ned for bakken og stænger, saa en næsten maa vri benene av sig for at faa svinget rundt og ned i Kirkesletten, — men nu har vi holdt krigsraad, og i eftermiddag skal vi jule dem grundig op og ta bakken.» Det hørtes forfærdelig morsomt. «Hvad tid skal dere slaas, da?»

Karsten: Inger Johanne's bror. — Sund: «sønder», istykker. — Kleiv eller klev: en brat vei eller sti i berget: *steep path or road.*

«Aa, du maa nu aldrig tro at vi vil ha dere jenter med. Nei, det skal du være blaa for at faa vite, mor.» — Karsten vilde altid late som han hadde greie paa alting som guttene hadde sig imellem. Og saa blev han saa lystelig kommandert av de ældre guttene; men det vilde han naturligvis aldrig være ved.

«Og saa skulde vi ha denne kassen til at ha kuler i — sneballer da, skjønner du — vi skulde gjøre op en hel braate straks over middag, og saa skulde vi trække kassen med sneballene Øvregaten utover og op Bakkleiven — og saa var vi like bak paa tangsnellerne med en eneste gang.»

Jeg haltet opover bakken med mit saare knæ, men indeni mig sa jeg til mig selv, at jeg vilde ut paa Tangen i eftermiddag og se paa krigen, om saa knæet gjorde aldrig saa vondt. — Men helt inde i stuen hørte jeg i middagsstunden hvorledes Karsten banket og hamret paa kassen ute i vedskjulet.

Naturligvis fik jeg lusket ut av ham at klokken halv 4 paa minutten skulde slaget staa.

Jeg hadde ikke sagt et muk om at jeg hadde vondt i knæet, og klokken litt over 3 gik jeg nedover til byen og indom til Massa og Mina. Jo da, de vilde være med — og vi vilde være listige, vi og; for om guttene ikke vilde ha os med, saa visste vi en gjenvei, vi, gjennem Terkelsens have — og vi løp avsted.

119. Tangenbakken.

Vi var helt oppe paa toppen av Storkleiven med en eneste gang. Det var rent ut en glimrende bakke. Langstrakt og flat nedover, men med en dygtig kneik til at begynde med; det gav fart. Helt ut i Sandviken

Det skal du være blaa for at faa vite: *don't imagine that you will ever find that out.* — Braate (*brote*): dynge, mængde. Tangsnelle: egentlig en liten fisk, tangnaal: *pipefish.*

kommer vi undertiden; men det er bare vor gamle blaa-malte «Dovre» og Nils Traps «Letvint» som gaar saa langt. Men det er ogsaa de bedste kjælker i byen.

Det er fattige folk som bor utover Tangen, lodser og sjøfolk og arbeidsmænd. De smaa husene ligger saa rart og spredt; der et litet hus oppe paa en haug, og saa et litet hus nede i et søkk igjen.

Hele bakken yrte av barn fra Tangen, gutter og jenter; det var skrik og moro og lystighet saa det stod efter. Kjælker var det ikke mange av; de rendte mest paa lange bord, en seks-otte stykker om gangen, — hei san, saa det gik! Somme stod paa ski, slike som de lager sig selv av tøndestav; hjulbente, tvikrokete suste de nedover bakken, men paa benene holdt de sig. Saa kom en paa en liten elendig kjælke, og langt nede i bakken saa jeg en bitte liten gut med et tørklæ om hodet — han trak et vedtræ efter sig i en hyssing; det var hans kjælke.

Men ingen av vore gutter var endnu at se.

Tangen-barnene undret sig da de saa os. De som kom opover, stanset, hvisket sammen, og drog sig litt unda.

120. Slaget.

Opover bakken kom der i det samme en sjøgut, saadan en rigtig bred, firskaaren liten jungmand med skotlue og flagrende slips. «Kom nu — hvad er det dere staar her efter?» ropte han; «vi har da vel lov at rende i vor egen kleiv, om der staar nogen fine byfluer og ser paa.» Han var i stemmeskiftet, og snakket saa høit som han var i den værste storm ute paa havet. Men i samme øieblik stak Nils Traps krokete næse op

Jungmand: ung sjømand, læregut tilsjøs, engelsk: *(sailor) boy*. - Skotlue: en myk, avlang lue med baand bak i nakken: *Scotch cap (a soft cap with streamers)*. - Stemmeskifte eller maalskifte: overgangen fra guttestemme til mandsstemme: *change of voice*.

for bakken, og der var alle de andre ogsaa: Angemal Terkelsen, Jens Stub, Peder til provsten, Aksel Vasserfall, og hele hurven av gutter bak; jeg saa Karsten i baktroppen med hele kassen stappende fuld av sneballer. Huf, jeg fik næsten hjerteklap. «Hvad vil dere?» sa jungmanden.

«Vi vil ha kleiven at rende i,» sa Aksel Vasserfall, «dere skal pakke dere væk alle sammen, eller saa —»

Jungmanden var kommet tæt op til Aksel. Han vendte siden til, holdt armene litt ut fra sig, slik som gutter gjør, naar de vil egle sig ind paa en, og stirret hele tiden ret ind i øinene paa Aksel. «Pakke sig, sa du — var det pakke sig du sa? — Jeg skal gi dig pakke sig, jeg, dit flaadde sildeben du er!»

Og inden Aksel fik suk for sig, hadde han jungmandens næve i brystet — der laa han i snefonnen, og jungmanden oppaa ham; men i samme øieblik var Nils Trap og Angemal Terkelsen oppe paa ryggen av jungmanden igjen. Det blev et basketak saa sneen føk.

«Han biter — han biter, svinebestet!» skrek jungmanden nede i sneen. Aksel Vasserfall, som laa underst, syntes han ingen anden maate hadde at verge sig paa — han bet tvers igjennem tykke sjømansklær og alting.

Nede fra bakken kom en del av Tangen-guttene stormende opover, men nu klemte Karsten og baktroppen i vei med sneballene; Massa, Mina og jeg blev rent rædde og trak os unda. De stenhaarde sneballene føk om os i luften, den ene bidde ikke paa den andre, og der de traf, der gjorde de vondt; det kunde jeg vidne, for jeg fik en paa kindet, og jeg maatte holde lommetørklæet paa det hele tiden, slik svidde det. Aa du, for et leven! De skrek og de ropte; de holdt sig ikke i bakken længer, men ute i dype sneen langs veien laa

Egle sig ind paa: *pick a quarrel.*

gutter og slos, og uavladelig kom sneballene fra bak-troppen; de gnistret om ørene paa en; — men kjær-ringene kom ut paa stuetrappene sine rundt omkring, med smaabarn paa armene, og ropte noget som ingen hørte paa.

Guttene vore hadde naturligvis hele tiden hat den bedste stilling; de stod jo paa toppen og kastet nedover, mens Tangen-guttene stod nede og kastet opover — det var ikke mange minutter om at gjøre, før Tangen-guttene tok tilbens og bort imellem husene. Der kom nok endnu en og anden enslig sneball susende bortenfra dem i en langstrakt bue, men det var godt at skjønne at de følte sig slagne. Aksel og Ludvig var de første som rendte nedover paa vor gamle, brede «Dovre». Efter kom de andre i en lang række, men slik som de jublet og skrek!

Angemal Terkelsen kastet sig paa maven paa en kjælke — han skal nu altid være saa kjæk, han — og Jens Stub skrævs over ryggen paa ham. Peder til provsten satte i vei paa den røde flate kjælken sin; den er laget oppe i fjeldbygden, og gaar saa ynkelig, den kjælken, at alle de andre guttene kalder den for «Lusa». Men da blir Peder altid fornærmet. For Peder til provsten er av denslags gutter som aldrig blir sint, men bare fornærmet.

121. Den vesle gutten.

Men midt oppe i hurraropet hørte jeg litt efter litt en ynkelig graat. Da jeg skulde se efter, var det den vesle gutten med tørklæet om hodet som graat, han som hadde trukket paa et vedtræ i en hyssing. Det var Tolleiv, søn til vaskekonen vor; han hadde faat en sne-ball i øiet, og vedtræet hadde han mistet, og han graat og graat. Han banket paa døren til et litet hus; men moren var gaat ut og hadde stængt efter sig. Til slut la han sig ned paa treskelen og storgraat.

I huset ved siden av bodde en mand som hele byen kaldte Kristen tusenkunstner. Han satte istand lamper, loddet gamle tekjeler og slikt. Det var en liten sortsmusket mand, som stammet. Han var ogsaa kommet ut paa trappen sin.

«Sk—sk—ska de nu ogsaa t—ta den v—vesle glæden fra fattigfolks barn nu?» sa Kristen tusenkunstner, han saa nedover Storkleiven efter alle vore gutter, som skrek og ropte. De sorte øinene hans gnistret, det var ikke langt fra jeg blev ræd der jeg stod. Og med en eneste gang slog det mig: for en skam — for en græsselig stor skam, at vi jog de stakkars fattigbarnene fra kleiven deres. Jeg sprang bort til kassen med sneballene, — det var endnu nogen faa igjen, — veltet den og trampet dem ned i sneen, alt jeg orket.

Jeg husker at jeg satte mig til at graate da jeg kom hjem. Jeg tænkte nok kanske at det var knæet som gjorde vondt, for jeg slog mig dygtig da jeg rendte paa kassen; men i grunden var det det som Kristen tusenkunstner sa, og den lille skjævbente Tolleiv, som vi hadde tat glæden fra, — det var det jeg graat for.

Men Tangen-guttene tok Storkleiven igjen siden, det kan dere lite paa!

122. I moltemyren.

Om morgenen drysset regnet ned,
som taake fin og tæt;
men da det ut paa dagen led,
brøt solen blinkende og klar
igjennem skyens net.

Og Lars og jeg fik lov at gaa
tilskogs og sanke bær.
Men vi forsmaadde rent de blaa,
og strøk med tinen i vor haand
bort mellem vaate trær.

Tusenkunstner: *Jack of all trades.* — Moltemyr: *swamp where cloud-berries grow.* Forsmaa: *spurn.* — Tine: nistebomme («laup»): *wooden lunch box.*

I uren gik vi, steg for steg,
langs tjernets bratte rand;
men dypt der nede lommen skrek,
naar stenen plumpet for vor fot
ned i det sorte vand.

Saa naadde vi den anden bredd,
hvor moltemyren er.
Og alt mens vi var langt av led,
jeg skimtet tuer, rad paa rad,
hvor det var gult av bær.

Nu trak vi sko og strømper av,
og hoppet, skal jeg tro!
Jo mere torven efter gav
og svaiet ned, des bedre kun —
det var en prægtig bro!

Og tue bak om tue fuld
av gule, modne bær!
Hver molte skinnende som guld,
mens regnet hadde strødd et drys
av sølv ut over hver.

Det var et syn saa smukt, saa smukt,
og de var god' av smak.
Før tinelokket op var lukt,
vi sa vi vilde være her
den hele lange dag.

Men det var altfor kort en stund
vi hadde slikt et mod.
Paa myrens myke mosebund
vi husket mot den anden bredd,
hvor graneholtet stod.

Da saa jeg, dypt i mos og myr,
en rad av friske spor.
«Her har alt gaat en barbent fyr,»
— jeg ropte bort til Hjuring-Lars —
«og det en dygtig stor.»

Han kom og bøiede sig ned,
og saa i sporet visst.
Da hviskede han blek:
«Avsted!
Avsted! vi tør ei give os
den allermindste frist.

Fuldvoksen sikkert karen er
som traadte disse spor;
og hvor han henter sine bær,
det er ei værd at andre gaar.
Hys! hører du der nord?»

Steg: skridt: *step.* — Huske: gynge, vugge. — Graneholt: *spruce-thicket.* — Bøiede, hviskede, lyttede, ældre former for bøide, hvisket, lyttet. — Hjuring: gjæte: *herdsman.*

Jeg lyttede — da hørte jeg
det brummet dypt der bak.
Og jeg forstod at baimse vei
igjennem holt og vindfald brøt
med baade knak og brak.

Da fik vel moltemyren staa
for os i fred og ro.
Vi sprang igjennem uren graa
— skjønt stygt den skar vor nøkne fot —
fra strømper og fra sko.

Vindfald, engelsk: *windfall.*

IV.

Torbjørn og Synnøve.

123. Torbjørn og Aslak.

Hun kaldtes Synnøve Solbakken, fordi hendes fars gaard laa paa en bakke hvor solen skinte fra den gik op og til den faldt. Der la sneen sig sidst om høsten, der braanet det først om vaaren. Da Synnøve vokste til, sa de fleste, at i mands minde var ikke saa fager jente vokst op der i bygden som Synnøve Solbakken. Var der paa gaarden noget lam, kid eller liten gris som vantrivdes, eller en ko som noget ondt var kommet over, blev det altid git Synnøve til eiendom, og moren syntes at fra den stund kom det sig.

Torbjørn var søn av Sæmund Granlien. Gaarden kaldtes saa fordi den laa midt i en stor grankog. Ældste søn paa den gaarden hadde skiftevis hett Sæmund og Torbjørn, og det ord gik, at han som hette Torbjørn, hadde ikke lykken med sig. Sæmund vilde dog se om han ikke kunde rette paa dette; derfor var han streng mot gutten. Han syntes at merke at Torbjørn hadde et stridig sind. „Det skal plukkes ut," sa han til moren, og saasnart sønnen var blit tre aar, satte faren sig stundom hen med et ris i haanden, tvang ham til at lægge alle vedtrær tilbake paa sin plads, ta op igjen den kop han hadde kastet, klappe katten som han hadde kløpet. Men moren gik gjerne ut naar det sind kom over faren. Værre blev det for Torbjørn da de fik en ny tjenestegut, som hette Aslak; for denne gutten var en lei gut; han lærte Torbjørn alt som galt var. Om disse to fortælles i det første stykke. Det andet stykke fortæller om Torbjørn og Synnøve da de mødes første gang.

En søndag faren var i kirke, gjorde Torbjørn ugagn hjemme. Aslak og han kastet sneball paa hverandre. „Nei, nei, du kvæler mig!" sa Torbjørn; „la os kaste sammen paa noget andet." Aslak var straks færdig, og saa kastet de først efter den spinkle granen borte ved buret, saa efter burdøren, og

Braane: *melt.* — Vantrives: *to pine.* — Bur: matbod, stabbur, *store-house (raised upon posts).*

endelig efter burvinduet, ikke selve vinduet, sa Aslak, men listen omkring det. Torbjørn traf likevel ruten, og blev blek. „Pyt, hvem faar vite det? Kast bedre!“ Han saa gjorde, men traf én til. „Nu vil jeg ikke mere.“ I det samme kom hans ældste søster, liten Ingrid, ut. „Kast efter hende, du!“ Torbjørn var straks rede, jenten graat, og moren kom ut. Hun bad ham holde inde. „Kast, kast!“ hvisket Aslak. Torbjørn var het og ophidset: han saa gjorde. „Jeg mener du gaar fra vettet, jeg,“ sa moren og rendte imot ham. Han fore, hun efter -- gaarden rundt; Aslak lo, og moren truet. Men der fik hun ham fat oppe i en snedrive, og gav sig ifærd med rigtig at dænge ham. „Jeg slaar igjen, jeg, det bruker de her!“ — Moren holdt forundret inde og saa paa ham. „Det har en anden lært dig,“ sa hun, tok ham stiltiende ved haanden og leide ham ind. Hun sa ikke et ord mere til ham, men stelte godt for hans smaasøskende, og talte med dem om at nu kom far snart hjem fra kirken. Da begyndte det at bli dygtig hett i stuen. Aslak bad om lov til at besøke en slegtning; det fik han straks; men Torbjørn blev meget mindre da Aslak var gaat. Han hadde frygtelig ondt i maven, og var saa klam i hænderne, at han svettet boken naar han tok i den. Bare mor ikke vilde sige noget til far naar han kom hjem; men at bede om det var han ikke god for. Alt han saa paa, skiftet utseende, og stueuret sa: Bank, bank — bank, bank! Han blev med én gang saa god mot Ingrid, at han gav hende en blank knap som han hadde faat av Aslak. Hun tok ham om halsen, og han tok hende om halsen: „Kjære veste Ingrid min, er du sint paa mig?“ - „Nei, veste Torbjørn! Du kan gjerne kaste saa meget sne paa mig som du vil.“ Men der trampet én sneen av sig ute i svalen! Det var ganske rigtig faren; han syntes mild og god, og det var endnu værre. „Nu?“ sa han og saa sig omkring, — og det var forunderlig at ikke stueuret ramlet ned. Moren satte maten frem. „Hvordan staar det til her?“ spurte faren, idet han satte sig og tok skeen op. Torbjørn saa paa moren, saa taarerne kom ham i øinene. „Aa —

Svale: *hall, passage.*

jo," sa hun rent utrolig langsomt, og hun vilde sige endnu mere, det saa han nok. „Jeg gav Aslak lov til at gaa ut," sa hun. — Det var nu den gang, tænkte Torbjørn, — han tok paa at leke med Ingrid, som om han ikke tænkte paa nogen verdens ting. Saa længe hadde faren aldrig spist, og Torbjørn gav sig tilsidst iærd med at tælle hver bit; men da han kom til den fjerde, vilde han se, hvor meget han kunde tælle op mellem den fjerde og femte, og saaledes gik det istykker for ham. Endelig reiste faren sig og gik ut. Ruterne, ruterne! klirret det for orene paa ham, og han saa efter om de var hele, de som var i stuen. Jo, de var hele alle sammen. Men nu gik ogsaa moren ut. Torbjørn tok liten Ingrid i fang og sa saa blidt at hun forundret maatte stirre paa ham: „Vi to skal leke gulddronning i enge, vi." Det vilde hun da gjerne. Og saa sang han, mens benene skalv under ham:

Vesle blomme,
enge-blomme,
hør nu litt paa mig!
Og vil du være kjæresten min,
saa skal du faa en kaape fin
av fløiel og guld,
av perler fuld.
Ditteli, dutteli, deia, —
og solen skinner paa heia!

Saa svarte hun:

Gulddronning,
perledronning,
hør nu litt paa mig!
Jeg vil ei være kjæresten din,
jeg vil ei ha kaapen fin
av fløiel og guld;
av perler fuld.
Ditteli, dutteli, deia —
og solen skinner paa heia!

Men som nu denne lek var bedst i gang, kom faren ind og satte viet visst paa ham. Han trykket Ingrid tættere i fang,

og faldt slet ikke av stolen. Faren vendte sig bort, sa ingenting; en halv time gik, han hadde endnu intet sagt, og Torbjørn vilde næsten begynde at være glad, men turde ikke. Han visste ikke hvad han skulde tro, da faren selv hjalp til at klæde ham av; han begyndte saa smaat at skjælve igjen. Da klappet faren ham paa hodet og strøk hans kind; det hadde han ikke gjort, saa langt tilbake gutten kunde huske, og derfor blev han saa varm om hjertet og over hele kroppen at frygten randt av ham som is for solstik. Han visste ikke hvorledes han kom i seng, og da han hverken kunde gi sig til at synge eller rope, la han hænderne stille over kors, bad Fadervor sets ganger fremlængs og baklængs, ganske sagte, — og følte, der han sovnet ind, at det var dog ingen paa Guds grønne jord han holdt slik av som far sin.

124. Julekveld, da jeg var liten.

Til den gamle simple stuen
vil min tanke gjerne gaa.
Ilden spraker høit paa gruen,
røken stiger let og blaa;
og det lange furubord
hvitt er skuret alt av mor;
gulvet sopet er til festen,
strødd med brisk for himmel-gjesten.

Godt jeg mindes alt som hændte
paa den kjære julekveld, —
lysene som faster tændte,
og det blanke kobberstel.
Hjertet barnlig var og bløtt,
sang «En frelser er mig født!»
tænkte bak de lune vægger:
«I en stald de Herren lægger!»

Og var julegrøten færdig,
og vi sat om glade bord,
reiste far sig op og værdig
læste høit om englers kor.

Og jeg syntes at jeg saa
lyse straaler fra det blaa,
og jeg hørte ganske nære
skarens «Fred» og «Ære være».

125. Torbjørn er i kirke første gang.

Torbjørn er i kirke for første gang. Gudstjenesten er netop begyndt, bønnen læst, salmen gaar. Alle synger omkring ham. Det er saa høitidelig, det er næsten forfærdelig, synes han. Da kommer Synnøves far ind i kirkestolen hvor han sitter.

Torbjørn skvat op som av en drøm, da deres stol sagte blev aapnet for en som traadte ind. Efter endt sang tok faren hin mand i haanden og spurte: «Staar det godt til paa Solbakken?»

Torbjørn fik øinene op; det var en mild, lyslet mand med store, blaa øine, høi pande og høi i sætet; han smilte naar en talte til ham, og sa ja til alt sammen Sæmund sa, men var ellers faatalende. — «Der kan du faa hende Synnøve at se,» sa faren, idet han lutet sig ned til Torbjørn, tok ham paa knæ og pekte over i kvindfolkstolen like over. Der stod en liten pike paa knæ oppe paa bænken og saa ut over rækverket. Hun var endnu lysere end hin mand, saa lys at han aldrig hadde set maken. Hun hadde røde flagrebaand i huen, hvitgule haar indunder, og lo nu over til ham, saa han en lang stund ikke kunde se paa andet end hendes hvite tænder. Hun holdt en skinnende salmebok i den ene haand og et sammenlagt rødgult silketørklæ i den andre, og moret sig nu med at slaa lommetørklæet paa salmeboken. Jo mere han stirret, des mere lo hun, og han vilde ogsaa staa paa knæ paa bænken likesom hun. Saa nikket hun. Han saa en stund alvorlig paa hende; saa nikket han. Hun lo og nikket en gang til; han nikket atter, og en gang til, og endnu en gang. Hun lo og nikket ikke mere, — før om litt, da han atter hadde glemt det, saa nikket hun.

Grue: *hearth.* — Rækverk: *railing.*

«Jeg vil ogsaa se!» hørte han bak sig — og følte i det samme en drog ham efter benene ned paa gulvet, saa han var nær ved at falde. Det var en liten firskaaren en, som nu arbeidet sig tappert op i hans sted; han hadde ogsaa lyst, men stridt haar og en but næse. Aslak hadde nok lært Torbjørn hvorledes han skulde ta de slemme gutter han møtte i kirke og skole; Torbjørn knep derfor gutten bak, saa han vilde til at skrike, men holdt inde og kravlet i stedet meget fort ned igjen av bænken og tok Torbjørn i begge ører. Torbjørn grep fat i hans lug og satte ham indunder sig, den anden skrek endnu ikke, men bet Torbjørn i laaret; Torbjørn trak det tilbake og satte hans ansigt like lukt i gulvet. Da blev han selv tat i trøiekraven og løftet op som en halmsæk, — det var faren, som satte ham i fang. «Var det ikke i kirken, fik du pryl,» hvisket han ham i øret og trykket hans haand saa det sved like ned i foten. Han husket paa Synnøve og saa over; hun stod der endnu, men saa stirrende og fortapt, at han begyndte at skjønne hvad han hadde gjort, at det maatte være noget rigtig galt. Saasnart hun merket at han saa paa hende, krøp hun ned av bænken og var ikke mere at se.

Der kom klokker, der kom prest frem; han hørte og saa vel paa dem; der kom atter klokker og atter prest, — men endnu sat han der paa farens fang og tænkte: skal hun ikke snart se op igjen? Hin kar som hadde trukket ham ned av bænken, sat paa en skammel længer inde i stolen, og hver gang han vilde reise sig, fik han et puf i ryggen av en gammel en, som sat og dubbet, men vaaknet hver gang den anden gjorde mine til at reise sig. «Skal hun ikke snart se op igjen,» tænkte Torbjørn, og hvert rødt baand som han saa røre sig rundt omkring, mindte om dem hun hadde, og hvert tilstaset billede i den gamle kirke var enten netop saa stort eller litt mindre end hun. Jo, der stak hun hodet op; men straks hun fik se ham, trak hun det alvorlig

ned igjen. — Klokkeren kom frem, og presten endnn en gang; der blev ringt, og man reiste sig. Faren talte atter sagte med den lyse mand; de gik sammen over til kvindfolk-stolen, hvor man ogsaa hadde reist sig. Den første som kom ut derfra, var en lys kone, som smilte likesom manden, men dog mindre; hun var ganske liten og blek og holdt Synnøve ved haanden. Torbjørn gik straks like mot denne; men hun trak sig hurtig unda ham, rundt om morens kjole. «La mig være,» sa hun. «Han der har nok ikke været i kirke før,» sa den lyse kone og la haanden paa ham. «Nei, derfor slaas han ogsaa den første gang han er der,» sa Sæmund. — Torbjørn saa skamfuld op paa hende og derfra paa Synnøve, som syntes ham endnu alvorligere. De gik alle ut, — de ældre i samtale; men Torbjørn efter Synnøve, som trak sig tættere til moren hver gang han kom hende nær. Den anden gut saa han ikke mere. Ute paa kirkevolden stanset de og begyndte en længere samtale. Torbjørn hørte flere ganger «Aslak» nævne, og da han var bange for at der ogsaa kunde tales litt om ham selv med det samme, trak han sig tilbake. «Du skal ikke høre om dette!» sa moren til Synnøve; «gaa en smule bort, vennen min; gaa bort, siger jeg!» Synnøve drog sig langsomt tilbake. Torbjørn gik da nærmere hen til hende og saa paa hende, og hun saa paa ham, og saadan stod de en lang stund bare og saa paa hverandre. Endelig sa hun: «Fy!» — «Hvorfor siger du fy?» spurte han. «Fy!» sa hun endnu en gang. «Fy, skamme dig!» la hun til. «Hvad har jeg da gjort?» — «Du har slaast i kirken, og det mens presten stod og messet, — fy!» — «Ja, men det er længe siden.» Dette slog hende, og hun sa om litt: «Er det du som heter Torbjørn Granlien?» — «Ja, og er det du som heter Synnøve Solbakken?» — «Ja — — Jeg har bestandig hørt at du var saadan en snild gut.» — «Nei, det er ikke sandt, for jeg er den slemmeste av alle os hjemme,»

sa Torbjørn. — «Nu har jeg aldrig hørt — —» sa Synnøve og slog de smaa hænder sammen; «mor! mor! han siger —» — «Ti stille og gaa bort!» møtte hende fra den kant, — og hun stanset, vendte derpaa langsomt og baklængs tilbake, med de store, blaa øine heftet paa moren. «Jeg har bestandig hørt at du var saa snild,» sa Torbjørn. «Ja, det er somme tider, naar jeg har læst, det,» svarte hun. — — «Er det sandt det er saa overlag fuldt med nisser og troll og andet ondt der borte paa eders kanter?» spurte han, satte haanden i siden, den ene fot frem og støttet sig paa den andre, — netop som han hadde set Aslak gjøre. — «Mor mor! vet du hvad han siger? Han siger — —.» — «La mig være, hører du! Og kom ikke hit før jeg kalder paa dig!» Hun maatte atter langsomt og baklængs tilbake, saa puttet hun en snip av tørklæet ind i munden, bet fast og trak i det. «Er det slet ikke sandt at hver nat saa spiller det i haugene der borte?» — «Nei!» — «Har du aldrig set troll, da?» — «Nei!» — «Hvem paa lag er den sterkeste der over paa eders side?» spurte han og satte huen litt mere paa den ene kant. — «Nei det vet jeg ikke.» — «Ja paa vor side er det far; han er saa sterk at han pryler Aslak, og du kan tro Aslak er sterk.» — «Jasaa.» — «Han har en gang tat og loftet en hest.» — «En hest!» — «Det er saa sandt, saa sandt, — for han har selv fortalt det.» Da tvilte jo heller ikke hun. «Hvem er Aslak?» spurte hun. — «Det er vel en slem en, kan du tro. Han far prylte ham slik, at her i verden er nu aldrig nogen blit prylt slik før.» — «Slaas I der borte hos eder?» — «Ja somme tider, saa — — Gjør I ikke det over hos eder?» — «Nei, aldrig.» — «Hvad gjør I der da?» — «Aa, mor steller med maten, binder og syr; det gjør Kari ogsaa, men ikke saa godt som mor, for Kari er saa lat. Men Randi passer kjørne, far og guttene er i marken eller ogsaa hjemme.» Dette

Binde: *knit.*

fandt han var en rimelig forklaring. «Men hver aften læser vi og synger vi,» fortsatte hun, «og det gjør vi om søndagen ogsaa.» — «Alle sammen?» — «Ja.» — «Det maa være langsomt — —.» «Langsomt? Mor, han sig —,» men saa husket hun at derhen skulde hun ikke. — «Du kan tro jeg eier mange sauer,» sa hun. — «Gjør du det?» — «Ja, tre gaar med lam i vinter, og den ene tror jeg bestemt faar to.» — «Saa du har sauer, du?» — «Ja, jeg har kjør og griser ogsaa. Har du ingen?» — «Nei.» — «Kom bort til mig, skal du faa et lam. Saa skal du nok se at du faar flere av det.» — «Det vilde være urimelig trøisamt.» De stod litt; «kunde ikke ogsaa Ingrid faa et lam?» spurte han. — «Hvem er Ingrid?» — «Ingrid, vesle Ingrid?» — Nei, hende kjendte hun ikke. «Er hun mindre end du?» — «Javist er hun mindre end jeg, — saapas som du!» — «Aa nei! hende maa du ta med, hører du!» Jo, det skulde han da. «Men,» sa hun, «da du faar et lam, kan hun faa en gris.» Det fandt ogsaa han var klokere, og nu fortalte de litt om fælles kjendinger, hvorav de rigtignok ikke hadde mange. Forældrene var færdige, og de maatte gaa hjem.

126. Jeg synger for min lille ven.

Jeg synger for min lille ven,
og synger siden om igjen;
for sølv og guld jeg synger ei,
jeg synger bare, barn for dig.

Jeg synger bare denne sang,
som jeg har hørt saa mangen gang,
da jeg var liten, jeg som du,
og hjælpeløs, som du er nu.

Jeg hørte den av moders mund
ved nattetid, i midnatsstund;

Trøisam: morsom: *pleasant.*

og hjemme hos min gode far
ved denne sang jeg sovnet har.

«Kom hit, kom hit, kom hit, Jon Blund,
kom hit til gaarden vor en stund!
Kom hit og ut i slæden bær
min vesle gut saa fin og skjær.

Saa maa du kjøre varlig da!
Kjør dit hvor drømmen kommer fra,
hvor berget er av bare guld,
og sprækken er av perler fuld.

Er det Jon Blund som kommer der?
Hys! hys! han alt i gangen er,
og spør saa vart, om gutten min
er endda ikke sovnet ind.

Stig frem, stig frem til vuggen, du,
og bøi dig over barnet nu,
og naar du har i fang det faat,
saa la det sove søtt og godt.

Ja, la det sove som en blomst
og blunde blidt som blad paa træ —
og slaa sit øie op og se
imorgen solens atterkomst.»

127. Vesle-Marte.

Det var tidlig om morgenen. Oppe paa en haug straks ovenfor gaarden sat Vesle-Marte, en liten jentunge paa otte aar, og saa paa skraa opover den store bjerkeli som strakte sig i det uendelige bortover; bare øverst oppe var der en mørkere stripe, hvor granene begyndte at trænge sig nedimellem. Av og til trak hun det rutete nakketørklæet bort fra øret og lyttet spændt.

Atterkomst: *return.*

Nei, ingenting at høre! Det var da ogsaa svært saa det trak ut iaar før der vilde komme rigtig ordentlig vaar i luften! Det hadde jo været saapas varmt midt paa dagen at sneen var gaat bort her paa solsiden, men over i baklien laa den endnu i hvite strimer langs dal-sænkninger og bækkefar og sendte kolde, isnende gufs over dalen saasnart solen var nede. Slik hadde hun sittet og ventet hver morgen de sidste otte dage; men først igaar var den kommet, den milde varme som gyder sig ut over det hele, enten solen er oppe eller ei. Og da hadde hun ogsaa med én gang set hvordan bækkene vokste og fyldte dalen med sin sus, og hun hadde set hvordan bjerkeknoppene med én gang svulmet op og begyndte at briste, og idag kunde hun allerede se at der tittet lysegrønt frem i den milde morgensol, som flammet ned over liene som et mægtig lyshav. Hendes hjerte banket:

Nu kunde det ikke vare længe!

Hun vendte sig og saa nedover mot gaarden, som laa der saa fredelig med glitrende ruter og røken ret op av pipen, uten andet usedvanlig end en stor, fremmed hund, som strakte sig ute paa dørhellen.

Bare det ikke blev for sent!

Det var gjøken Vesle-Marte sat og ventet saa saart paa. Og det hadde sine grunde. For nede paa gaarden var det ikke saa fredelig inde som ute; inde i kammer-set laa hendes mor og stred mellem liv og død.

Hun var blit syk for vel otte dage siden, pludselig, hadde i den skarpe vaarluft faat en heftig lungebetæn-delse. Doktoren hadde været der flere ganger, og nu sidste nat hadde han været der hele tiden, det viste den store hunden som laa ute paa hellen.

Den første dag var Vesle-Marte inde hos hende; hun laa da og ynket sig, og Vesle-Marte graat og syntes

Dalsænkning: *valley bottom.* — Gufs: *squall.* — Bække-far: *creek-bed.* — Lungebetændelse: *pneum.*

det var slemt moren skulde ha det saa ondt; men hun forstod ikke rigtig, før om kvelden da hun hadde lagt sig, og faren kom og sa at nu fik hun bede til Gud at de fik beholde mor. Hun hadde ikke tænkt sig at de kunde miste hende. Da bad hun ret inderlig, og hun trodde nok det vilde hjælpe; han hadde været saa inderlig snild før, som ifjor, da hun bad ham om kjælke. Faren kom med den et par dage efter, endda han slet ikke visste at hun hadde bedt om den.

Men da hun kom ut i kammerset dagen efter, var det saa underlig. De andre graat, og moren laa der med et saa besynderlig fremmed smil og talte saa meget rart som Marte ikke skjønte, om at hun og gamle provstinden akte paa kjælke. Men til slut sa hun at gamleprovsten kom efter med et helt hestelæs med chokoladekaker. Da gik der et stik gjennem Vesle-Marte. Det blev med én gang likesom det var hendes skyld altsammen.

Det var nok ikke at vente at Gud vilde hjælpe hende denne gang. For han visste sagtens om den chokoladekaken som moren hadde hat gjemt i skapet, og som Vesle-Marte hadde spist op uten lov. Hun hadde nu slet ikke tænkt paa at spise den heller, vilde bare se paa den; men saa var hun kommet til at brække av et litet stykke; det var ikke saa stort at de kunde se det engang, og hun hadde ikke tat mere den dagen. Men saa blev det litt hver dag, og saa visste hun ikke ordet av før det ikke var mere igjen. Først da kom hun til at tænke paa hvor galt det var, og hun hadde ogsaa tænkt at sige det til moren; men det drog ut dag for dag, og saa blev moren syk.

Hadde moren endda været saapas ved samling at hun hadde faat sagt det, saa kanske —

Aa nei, nei, det var ikke at vente at Vorherre

Provstinde: *wife of a dean.*

vilde hjælpe hende nu, likte kanske ikke engang at hun bad ham!

Hun kunde ikke graate, bare snudde sig og gik, saa fattig, saa fattig, ut av kammersdøren gjennem stuen og ut paa dørhellen. Hun følte sig saa inderlig ensom, forlatt og hjælpeløs. Hun visste ingenting.

Bare hun kunde finde paa noget, noget at gjøre, saa Vorherre kunde skjønne at hun mente det alvorlig. Hun skulde gjøre h v a d det skulde være!

I det samme lød en høi, klar fløitetone oppe fra stabburs=taket. En liten sort fugl slog sig jublende ned. Det var stæren som kom, det første vaarbud.

Gjøken? Hun hadde hørt, at den som kunde komme under det træ hvor den sat og gol, og ønske noget rigtig inderlig, den vilde faa det opfyldt.

Aa, om den vilde komme! Hun skulde gjerne løpe saa langt som til verdens ende for at komme under dens træ.

Fra det øieblik stod dette for hende som den eneste redning, og det var derfor Vesle=Marte nu i mange dage hadde sittet der paa haugen og ventet og lyttet, og derfor var det da ogsaa at hun sat der idag.

Aa bare, bare det ikke blev for sent! Hun hadde hørt doktoren snakke om noget som han kaldte krise, som han vilde vente paa, om det skulde bli nødvendig at aarelate moren. Men det kunde ikke være noget paafærde endnu; alt var saa stille der nede paa gaarden, bare hønsene, som gik og sparket nede ved fjøsdøren, og saa stærparret oppe paa stabburs=taket — de hadde nok bygget sig rede der.

Med ett sprat hun op, trak tørklæet til side og lyttet aandeløst.

Det kjendte ku=ku kom med én gang saa klart og fast der borte fra lien — langt, langt borte.

Blodet fór op i hendes kinder, og hendes hjerte

Stæren: *starling.*

hamret. Hun blev staaende et øieblik dørgende stille, saa la hun paa sprang bortover. Alt i ett stanset hun, holdt pusten og lyttet — jo, hun hørte den endda — nu flyttet den sig høiere op. Og hun sprang igjen. Slik blev det v e d længe — det var saa utrolig langt, og alt i ett kunde hun høre at den flyttet sig; nu var den helt opunder Lienget. Hun sprang og sprang — hadde kun tanke for det ene, at hun maatte, m a a t t e naa den.

Langt om længe var de oppe i Lienget — der lot det til at den vilde slaa sig ned; den flyttet sig ikke saa fort længer. Nu var hun den ganske nær. Der saa hun den borte i den store bjerken! Hun løp til. Nei, der flyttet den sig over i en anden. Hun efter. Den flyttet sig igjen. Og saa begyndte en jagt rundt hele Lienget. Hun forsøkte at holde pusten og lure sig frem, hun forsøkte at springe, men hver gang, naar hun var den ganske nær, saa hendes hjerte hoppet, flyttet den. Nu var de igjen tilbake ved den store bjerken; hun saa den saa tydelig, hvordan den bredde halen ut til en vifte og vippet med den for hver gang den gol. Nu var hun like ved. Bare den vilde sitte de to=tre skridt! Hun holdt pusten, samlet kræfter til et sprang. Det vimret for hendes øine, det banket i hendes tindinger — bare — bare —! Da lettet den!

Spændingen hadde været for sterk; i hikstegraat sank hun sammen under den store bjerken.

Det gik som en befrielse over hele gaarden, da doktoren henved middagstid meddelte at nu var krisen over. Den syke hadde slaat øinene op og var ved samling. Den første hun spurte efter, var Vesle=Marte. De vilde hente hende — hun var ingensteds at finde. Nu først begyndte de at huske paa at hun hadde gaat saa

Et e n g e: engstykke.

underlig ensom og stille og forlatt omkring i disse dagene da ingen hadde hat tid eller tanke for at ta sig av hende; det var rigtig synd paa Vesle-Marte, men nu skulde det nok bli anderledes igjen. De lette høit og lavt, ute og inde, ingensteds spor av hende. Det steg til angst, snart var hele gaarden med, angsten naadde den syke, og hun spurte igjen. Da blev doktoren bange; de maatte se at finde paa et paaskud saa længe — den syke maatte ikke bli det mindste urolig — og se at finde hende snarest mulig.

Hunden! Hvor hadde de set hende sidst? Oppe paa bakken. Hadde de et plag som hun hadde brukt? Det fik han, gik op paa bakken og kaldte paa hunden. Den kom springende i glade hop og logret med halen. Han holdt tørklæet bort til den; den snuste til det og saa op paa ham. Saa pekte han ned paa bakken, hvor han saa nogen hadde sittet. Den snuste ogsaa der og saa igjen paa ham med vaktsomme, spørgende øine.

«Javel!» — og doktoren tok et par skridt. Hunden forstod, tok straks sporet, mens halen viftet ivrig, og sprang nogen skridt bortover, stanset saa igjen og saa sig spørgende tilbake.

«Javel!» — og doktoren vinket ned til de andre: «De behøver ikke at følge, nu skal jeg nok finde hende,» — og han fulgte raskt efter hunden, som sprang logrende et langt stykke foran, bort igjennem bjerkelien.

Trætheten og spændingen hadde overvældet Vesle-Marte; hun hadde sovnet. Hun laa og drømte at hun saa gamleprovsten komme kjørende paa et digert læs med chokoladekaker, og han hadde ogsaa en gjøk ensteds i læsset — hun hørte den saa tydelig, men hun kunde ikke se den.

Da kjendte hun med én gang noget varmt i sit ansigt, vaaknet og slog øinene op. En stor hund stod

logrende og slikket hende i ansigtet — og der ret over hende sat gjøken og gol saa høit og klart. Hun sanset sig hurtig og fik akkurat tid til at sende op et brændende ønske om at moren maatte bli frisk igjen, før den lettet —; ti hunden snudde og satte i en glad gjøen, idet den sprang mot nogen som kom.

Det var doktoren. Han tok hende op paa armen: «Jeg skal hilse dig fra mor; nu blir hun frisk igjen.»

Vesle-Marte slog begge armene om hans hals og graat stille.

V.

128. Vesleblakken.

Det var midtvinters og knakende koldt. Himmelen var staalblaa og dirret av sol; den frosne sne tindret hvit med skarpe blaalige skygger efter skigarder og busker, spurvene sat langs alle møner og i flokker paa laavebroene som store graabrune nøster av løs uldtraad, og alle mennesker var snøgge i gangen og rimfrosne efter aandedrættet. Og bortved Prestegaards-bækken hadde vi i disse dage drevet vor lek. Der hadde det laget sig is-tapper og hvælvinger, hvor vi lekte hus og laa og indbildte os at vi hadde det godt og varmt; der var det frosset bulket is og underlige figurer i smaastrykene, med revner i, som vi saa det sorte hemmelighetsfulde vand igjennem, dypt nede, og hørte det mumle og fortælle naar vi la øret nedtil.

Her ved bækken, hvor vi holdt gjestebud med is-biter og kjørte til kirke paa de staalblanke sne-bare sklier, hadde min bror hentet sig sygdom, farlig sygdom. Nu laa han i sterk feber, med kort aandedrag og stønnende hoste; med rust-røde striper i det seige han fik op. Det var ikke til at ta feil av længer. Det var den sygdom som der oppe i bygden tok de smaa, knækket de voksne, og løste op for de gamle — lungebetændelse. Og saa var det fem mil til Tønset til nærmeste doktor.

Snøgg: snar, skyndsom. — Bulket: bulet, ujevn. — Sklie eller skrie (skride), dansk: glidebane, rendebane; at sklie (skrie) heter ogsaa skreie seg, renne seg.

Tredje døgnet, tidlig om morgenen, netop som Ola Stygpaajord sat i drengestuen og fik sig aabit, kom far ind, blek og bevæget. «Du faar reise efter doktoren, Ola, — straks,» siger han i døren. «Er det saa klént idag?» — «Ja, daarlig, ser du.»

Ola tar sig i hast en to, tre mundfuld, stryker saa skeen av i haanden og reiser sig.

«Naar tror du du kan være her igjen da, Ola?»

«Aa je vet itte, je — det er naa ti mil aa kjøre, aa saa er naa Tynsetkjølen slem vinters-tia.»

«Saa er du vel ikke her før ut paa morgensiden igjen da, Ola?» Far ser urolig ut. Ola Stygpaajord staar og grunder. Med ett ser han tillidsfuldt bent ind i ansigtet paa presten. «Je tær Vesleblakken,» siger han. Far stryker sig over øinene, gaar et par skridt og stanser igjen. «Saa er du her kanske tidlig inat da, Ola?» siger han. «Je ska væra snar,» siger Ola Jonsen, han tar trøien ned fra slinden. «Ja du faar gjøre dit bedste denne gangen, Ola; for det kan gjælde et liv.» — «Je faar freste.» Far gaar.

Paa slaget 6 holder Ola Stygpaajord for svalen med Vesleblakken og fars lette kirkeslæde.

Hesten staar der tæt og sterk, med dumbjeldkransen høit baaret over den løftede hals, og de store sorte øine lysende av kraft. Far kommer ut i døren. «Gutten er daarligere, Ola. Du faar kjøre hvad hesten orker.» — «Ja, som presten vil,» siger Ola og tar tømmerne. «Bi litt, Ola!» Presten gaar ind og kommer straks ut igjen. Han rækker Ola svepen. «Du faar bruke den idag.»

«Ja om det trøngs,» siger Ola haardt, men tar imot den. Far gaar bort og klapper Vesleblakken paa halsen. «Ja saa gaa i Guds navn da!» siger han. Ola kjører.

Aabit: frokost. — Je vét itte: jeg vet ikke. — Tynsetkjølen, fjeldryggen mellem Tønset og Tyldalen. — Tær: tar. — Slind: tverbjelke. — Freste = friste: prøve. — Trøngs: trænges, behøves.

Det var en lang dag for Vesleblakken, og en lang dag for os der hjemme. Sygdommen tok til. Og jeg for min del var stor nok til at læse av fars og mors ansigter at faren steg. En underlig uro drev mig; det var ikke fred at finde. Jeg gik ut i den sterke kulde og stod der barhodet; glohet i øreflippene og med øienhaarene klistret av frossen graat, lyttet jeg efter dumbjelder og hvisket alt imellem: «paa kveldsiden, paa kveldsiden»; for ved den tid maatte Vesleblakken naa frem. Jeg mindes saa grant, at jeg bad til Gud at han vilde gjøre et eller andet underverk, saa Vesleblakken kunde naa frem paa kveldsiden og den vesle bror min ikke maatte dø; for bare doktoren kom, saa — —

Urolig listet jeg mig ind igjen, snek mig paa tærne ind i sykeværelset. Hver gang en hosteflake kom, vendte mor sig fortvilet om mot os andre.

Far stanset. «Han kan kanske være her ved tolvtiden,» hvisket han. «Hvor mange er den nu?» — «Fem.»

«Da blir det for sent; — det er mange, mange timer!» — mor graat.

Nei dette var ikke til at holde ut. Halvkvalt av taarer listet jeg mig ned igjen i min ensomhet; ingen ænste mig, hvor jeg gik eller hvad jeg gjorde.

Jeg lydde paany, endda det jo var faafængt. Var det ikke en bjelde? Aa nei — det var nok ikke det. Ikke dumbjelder i alle fald. Men likevel som et slags underlig sang i luften. Jeg hørte hundene gjø baade paa Bergset og længer nord; men ingen bjelder. Nu kommer denne underlige sangen igjen, — blir borte og kommer igjen. Nu hører jeg det. Det er dumbjelder! Det er vore, ja det er vore! Jeg holder pusten og stirrer ufravendt utover mot Bergslien. Bare det nu er dem! Jo, der ser jeg alt det kjære gulhvite hodet, høit baaret; — jeg braasnur og springer ind, opefter trappen, falder, og op igjen, kommer larmende og hæse-

Flake: ryk, anfald.

blæsende ind i sykeværelset og bort til sengen: «Mor, Vesleblakken kommer!»

«Hvad siger du!» Hun reiser sig.

«Du maa ta feil, gutten min,» siger far, han blir blodrød i ansigtet og gaar raskt til vinduet.

«Nei, det er Vesleblakken, hører du!» siger jeg høit og ivrig, og trænger mig frem for at se med. Da hører jeg far hikste til, et par underlige hikst; — doktoren svinger netop ind paa gaarden. «Jo, det er Vesleblakken, gutten min,» siger han, tyk i maalet, vender sig bort, snur sig med det samme mot mig igjen, stryker mig flere ganger nedover haaret, retter saa med et raskt tak paa sit stive hvite halstørklæ, tar huen og gaar. — Men nede, utfor svalen, staar Vesleblakken skumsvedt, med rimfrost om næseborene og i det krøllete vaate haarlag. Den kaster med hodet, tygger i bisselet og flytter med benene, bævrer av og til over lender og ryg, rent opøst. Den har sprunget de ti norske mil i snedrev og storm over Midtskogen og Tønsetkjølen frem og tilbake paa tolv timer.

Far stod i svalen og tok imot doktoren; — den eiendommelige medicinlugt fulgte da han gik foran ind. Men i døren vendte far, gik ut, tok hesten om hodet og strøk den nedover den skumvaate hals. Den humret og søkte som vanlig efter sukkerbeten; men den var glemt idag.

«Brukte du svepen, Ola?» spurte far.

«Je gjorde som presten sa,» svarte Ola, han stod og tok ut sælepinderne. «Det stod om livet, væ,» føide han sagte til, tok hesten ved bisselet og drog til stalds.

Han hadde ret: det stod om livet. Og det var Vesleblakken som frelste gutten; det sa doktoren siden.

Opøst: ophidset. – Humre: knegge sagte med lukket mund. — Væ, avkortet for vet-æ: vet jeg; likesom ma, maatta: maa vite.

Tre dage efter at dette var hændt, kom Ola Jonsen, drengen, op og bad om at faa tale med presten.

«Naa, Ola, hvad var det?» siger far og ser op fra protokollen, med fjærpennen mellem tænderne.

«Det staar nok itte rekti tel med Veslblakkøm,» siger Ola raadløst og ser ned paa sine krokete fingrer.

«Hvad feiler hesten?» Far er blit blek og har reist sig.

«Je trur 'n har faat longebetegnels,» siger Ola vékt.

Far steg til som i vrede: «Da har du skamkjørt den, Ola.»

Ola snur og vender skindhuen mellem fingrene. Saa ser han op. «Det fekk bi anti veslgutten din hell hesten din,» siger han skarpt. Far tier; — han mindes.

«Se til at faa bud efter dyrlægen straks,» siger han saa.

«Han er her alt,» svarer Ola. «Hvad tror han?» — «Han ska gjøra sit, seier 'n; ellers saa vet 'n naa itte.» — Far tar hat og frak og gaar ut. Ola følger.

Vesleblakken stod paa stalden og skalv. Hodet lut, orene hængende, øiet dødt og lidende, kort aande, og hoste alt imellem. Og mens lille Johannes laa i sin første, rolige søvn, blek, men med jevne aandedrag efter den overstandne fare, droges Vesleblakken med alle sygdommens smerter, baaret for at berge guttens liv. Søndag morgen, saasnart jeg var kommet i klærne, fór jeg som vanlig ned i stalden.

Den sterke, varme hestelugt slog mig i møte idag som altid; Storblakken knurpet og skar det frodige høi mellem tænderne, som den pleide; Borka sølte med sin graa, myke snute i vasbotten; men da jeg kom til Vesleblakkens spiltaug, saa jeg ikke det kjære gulhvite hodet

Med Veslblakkom: med Vesleblakken (en østlandsk dativform). — Bi (bi — bei — bii): bli; betyder oftest: være. — Lut eller luten: lutende, nedbøiet. — Knurpe = knopre: tygge saa det høres. — Spiltaug, spiltaag: baas i en stald.

mere. En usigelig angst kom over mig. Næsten fra mig selv kløv jeg op paa krybben for at se. Spiltauget var tomt. Men midt paa staldgulvet, der hvor vintersolen la en skraa, kold strime ind gjennem staldgluggen og lyste op i mørket, der laa Vesleblakken, strak og stiv.

Det rislet som koldt vand over mig. «Vesleblakken!» hvisket jeg med snørt strupe. «Vesleblakken!» Den humret ikke, den løftet ikke hodet. Det var stilt omkring, bare Storblakken, som tygde like sæl, og Borka, som tungt satte en fot ned. I graat kom jeg ned fra krybben, ut av stalden og ind til mor, like i fanget paa hende med hikst og graat.

«Hvad er det, gutten min?»

«Vesleblakken er død, mor! Den lever ikke længer, mor.» Og jeg storgraat. Men mor reiste sig braat, som hun hadde faat et knivstik.

Snart var stalden fyldt av alle gaardens folk, som stod to og tre og saa og talte og forklarte, i denne syngende sørgmodige tone som er egen for landsens folk i sorg.

Milde og myke faldt alle ord, med lange stans imellem. Saa tok mor mod til sig. Hun gik bort til hesten og klappet den paa halsen. Ja, Gud signe dig da, Vesleblakken, og tak for alt,» sa hun fast, men lavt. Saa gik de stilt, en efter en, som de var kommet.

Men den som intet sa og intet gjorde, var Ola Jonsen Stygpaajord, drengen. Blek stod han op mot spiltauget og stirret ned for sig.

«Skal du ikke gaa ut, Ola?» spør mor i døren.

«Je synes itte je er god for aa gaa fraa,» kom det fort og brutt, og saa med ett tar graaten den sterke mand. Mor blir taus. Denne dype sorg over et dyr grep hende mægtig, helst da hun visste at dette dyr hadde ofret livet for hendes barn. «Det maatte saa ske, Ola,» siger hun mildt og klapper ham paa akselen.

God for aa gaa fraa: istand til at gaa bort.

«Det maatte full det,» svarer han. Det var alt. Mor gik.

Jeg vet ikke hvordan det gik for sig, men slik blev det, at saasnart vi to Vesleblakkens bedste venner blev alene, saa kom jeg paa knæ paa det vaate staldgulvet med haanden bortpaa Vesleblakkens hode. «Du kjære, kjære Vesleblakken,» hvisket jeg. Og Ola Jonsen Stygpaajord stod taus, der han før stod, og lot mig kjæle det døde dyr. — Men saa hug kirkeklokkerne i, festlig, næsten vildt. Og for min barnesjæl blev det til at Vesleblakken var kommet til Gud og var blit stor, saa stor, med bjelder som klang utover al himmelens hvælv; — og saa var det bare Øvre Rendalens kirkeklokker, som ringte ind en vemodig søndagsmorgen.

129. Sidsel Sidserk paa sæteren.

Sidsel Sidserk er en liten jente fra gaarden Hol, som første gang er paa sæteren og gjæter. Navnet Sidserk hadde hun faat av sin bror Jakob fordi hun gik med en vid, sid stakk.

Den næste morgen tidlig er Sidsel Sidserk paa vei med smaakreaturene bortover stolen paa Hol-sæteren. Hun har ikke skreppen paa, for paa sæteren skal hun hjem en tur midt paa dagen.

Det er blinkende solskin.

Kjørne er alt sluppet og tar raaket benest avsted i én linje som trukket paa en snor; bjelden klinger jevnt og dypt og blander sig med andre likesaa dype fra nabosætrene, og ind i denne dype høitidelige lyd skingrer den fine, rappe dingel av smaakreaturenes bjelder.

Nu skal Sidsel Sidserk ind i dette store ukjendte, hvor hun aldrig har været før. Budeien har da ogsaa sagt at hun ikke maa vaage sig for langt den første dag, saa hun ikke finder hjem; hun skulde høre efter de andre gjæterne og holde sig i nærheten av dem — hun

Full eller fell, fill fulla: nok, vel, sagtens. — Raak: vei, gangsti for kreaturer.

visste forresten ikke om det var gutter eller jenter som var gjætere paa Høgset og Lunde iaar.

Sidsel saa alt i ett tilbake for at ta merke paa retningen og hadde likesom ondt for at slippe sæteren med øinene. Men kreaturene rækket fort avsted, hun maatte efter for ikke at tape dem rent av syne, og saa, da hun saa sig tilbake, var sæteren borte; om hende var kun de uendelige vidder med hauger og myr og høie fjeld der langt borte, og det var saa vidt og stille, bare bjelderne hørtes, ikke engang suset av elven naadde hit op. Hun følte sig med én gang saa uendelig ensom og langt borte, fik slik trang til at kjæle for noget levende, at hun gik ind i flokken og kjælte snart for den ene og snart for den anden, saa bjeldegjeten blev saa misundelig at den stanget alle de andre unda og blev staaende og gnide sig mot hende. — —

«Ho—i—ho, ho—i—ho!» lød det med én gang saa det ljomet over fjeldet. Gjetene spidset ører, og Sidsel blev ogsaa staaende og lytte med aanden i halsen; det kom saa uventet, hun hørte ikke hvorfra, det var likesom nær ved og fra alle kanter.

«Ho—i—ho, ho—i—ho!» endnu sterkere. Litt efter hørte hun bjelder, mange bjelder, og saa saa hun en stor flok smaakreaturer komme rækkende over en bakkekam.

Det maatte vist være de andre gjæterne. Der saa hun ogsaa to halmhatter stikke op over bakken, og saa vokste der litt efter litt op to lange gutter, vel saa store som Jakob. Hun blev saa forfjamset at hun la sig paa knæ og gjemte sig bakom en tue.

De skygget for øinene og saa nedover. «Ho—i—ho!» De lyttet. «Ho—o—i—ho!» Like stille.

> «Aa hei, du gut i Holsgjæterham,
> er du en kar, saa syn dig fram!»

De stod litt igjen. Saa gjorde de kast, stupte over

Ræk ke, rekkje: gaa i følge, i rad; om kreaturer.

hodet og kom nedover et stykke, huiet og ropte. Men saa stanset de igjen og lyttet, likesom de ikke var sikre.

«Ho—i—ho!» De lyttet igjen.

«Aa har du gjemt dig bak busk og berg,
saa kom og syn du har bein med merg!»

Saa kom de helt ned til kreaturflokken, saa sig om. Nei, de saa ingen. Det maatte være rigtig en brand, den nye gjæteren paa Hol, som turde gjæte bort første dagen. Det maatte være en de kunde kjendes ved. Han hadde gjerne hørt om laugerdammen deres inde paa Skraamyren — var kanske alt der. Ja saa fik de ta med kreaturene hans og gaa dit; men huie først, — kanske han ikke var længere borte end han hørte naar de tok i rigtig hardt: «Ho—i—ho!» Dvergmaalet hørtes længe som en ljom indover. Da det blev stille igjen, kom det like ved, saa grant og tyndt som en fuglepip. «Ho—i—ho!» Det var Sidsel Sidserk, som syntes hun maatte sige fra nu da hun hørte de vilde ta flokken hendes, endda hun syntes det var saa leit.

De blev staaende yderst forbauset. Der bak tuen vokste der op noget litet, rigtig en bitte liten haug-kjærring i rutet nakketørklæ og sid stakk, som blev staaende dørgende still og se paa dem med store, und-selige øine. De blev ogsaa litt undselige; der hadde de gaat og brukt store ord mot en stakkars liten førkje-unge. Men ærgerlige ogsaa. De hadde ventet en jevn-stor kamerat. Jo, en kunde se det var kvindfolkstyre paa Hol, naar de ikke engang kunde holde gjætergut! Hadde det endda været en stor førkjeunge, større end de selv, saa kunde de haanet og jaget hende, men med denne. Nei, voksne karer skjæmte ikke ut hverken

Brand: uræd kar. — Laugerdam: badeplads, badedam. — Dvergmaal: ekko. — Grann: fin, høi (om stemmen). — Haugkjærring: en underjordisk (slgn. haugtuss, haugbonde). — Førkje: jente.

kjæften eller næverne mot slikt kræ. De fik snakke til hende og høre om der ikke kom en anden siden, og saa behøvde de ikke at ha mer med hende at gjøre; de fik greie sig i sommer to alene. Bare skræmme hende litt, saa hun holdt sig unda. De kom hen til Sidsel og stilte sig karslig op med hænderne i lommen. Den ene sa: «Er det du som skal være gjæter paa Hol i sommer?» «Ja» — og hun la raskt til, som for at undskylde sig — «det var hun Kjersti som vilde det.» — «Hvad heter du?» — «Sidsel — og han Jakob kalder mig for Sidserk.» — «Hvor er du fra?» — «Fra Kikut.» — «Du er kanske søster til han Jakob Kikut? Vi gik sammen paa skolen i vinter.» — «Ja, det er jeg da.» — «Han Jakob kunde kommet selv; vi har ikke videre bruk for nogen førkjeunge her.» Han stod litt og ventet paa svar; men Sidsel visste intet at svare paa det. Saa fortsatte han: «Ja det var bare det vi vilde sige dig, jeg, Jon Høgset, og han der, Peter Lunde, at du skal holde dig unda; du har ikke lov at komme over en strek fra Klining-graut-stenen nedenom Skraamyren og til Pekestubben ved Høgset-raaket, og gjæter du over der, saa skal han Jakob til vinteren faa al den juling du skulde hat i sommer.»

Sidsel blev rent ræd og begyndte at skjælve i mundvikene. Da sa den anden gut, som var litt mindre: «Ja men han Jakob er sterk, han tar dig!» — «Ikke naar jeg faar øvd mig — hoi!» Han gjorde et rundkast. «Der ser du hvad han kan vente sig. Pas dig saa! Og nu drar Holsæter-guttene op paa Skraamyren og lauger sig. Hoi—ho!» Med hui og rop drog de opover bakken igjen; men der oppe saa de sig tilbake og saa litt tvilraadige paa hinanden, da de saa Sidsel Sidserk staa paa samme flekken med store taarer i øinene.

Sidsel Sidserk følte sig saa fattigslig og liten, der

hun stod. Hun skulde vist ikke gjøre saa Jakob fik juling, naar hun bare hadde visst hvor hun ikke hadde lov at være; men hun visste hverken om Pekestubben eller Skraamyren. Hun kunde ikke gjøre andet end følge kreaturene og saa faa greie paa det siden.

Da hun langt om længe kom op paa en haug, hørte hun bjelderne igjen. Hun blev ræd og begyndte at jage sine kreaturer paa en anden kant; men da hun kom til at snu sig, saa hun der langt, langt nede paa myren to hvite kropper, som sprang og hoppet og stupte kraake i solskinnet rundt en blinkende dam.

Saa hadde de gjætt bort kreaturene sine! Da fik hun sandelig ta og passe paa dem saa længe. Det kunde de da ikke bli sinte for; for hun visste det var den største skam som kunde hænde en gjæter, at gjæte bort. Og det vilde da være stor skam om saa store gutter kom hjem til sæteren kreaturløse. Hun tok da og passet dem, og alt i ett var hun oppe paa haugen og saa om de ikke snart sluttet; men det saa ut som de hadde glemt alt.

Langt om længe saa hun at de pludselig stanset, lyttet, speidet til alle kanter. Saa fik de det travelt, rev klærne paa sig og la paa sprang bortover til en anden kant. Alt i ett stanset de, lyttet, og sprang saa igjen. Det var saa langt at det ikke nyttet at huie eller rope. De løp op paa en haug paa den anden side av myren, speidet længe til alle kanter. Saa kom de i fuldt sprang hitover myren igjen, likedan — tok saa veien nedenom den haug hvor hun stod; kreaturene gik paa den anden side av haugen, de vilde ikke faa høre bjelderne. Da vaaget hun sig til at huie; det var for svakt; hun satte i en gang til litt sterkere. Da stanset de og svarte. Hun huiet en gang til, og saa kom de opover. De var litt stilfærdige, syntes vist det var litt ærgerlig at spørge den forkjeungen, men det var ingen anden raad: «Har du set kreaturene vore?» Sidsel saa

bønlig paa dem: «De gaar her nedenunder haugen. Jeg har passet dem; men dere maa ikke jule han Jakob for det.» De blev litt flate, men noget maatte de sige, og saa sa Jon: «Aa ja, for denne ene gangens skyld faar han vel slippe!»

— — Da Sidsel om kvelden skulde lukke kve=grinden, kom Peter Lunde stikkende forbi kve=gjærdet: «Du har ikke en fremmed sau her, vel?» — «Nei, jeg har talt mine.» — «Ja det kan hænde jeg har talt galt ogsaa; kanske var de der alle.» De blev staaende litt og se paa hinanden, til de blev blyge og maatte ta øinene bort. Saa sa endelig Peter: «Du Sidsel, dersom du vil, kan du gjerne faa gjæte sammen med os. Skjønte jeg Jon rigtig, saa vil han det ogsaa, og slaar han sig gal, saa kan jeg dænge ham hvis jeg rigtig vil.»

«Ja det kan du da vite jeg saa gjerne vil.» — «Ja saa skal jeg komme og hente dig her bakom haugen imorgen!» Sidsel fik ikke sagt mer, for i det samme stak han fort av om hjørnet.

Han hadde set Jon, som kom fra en anden kant. Han kom karslig med hænderne i lommen: «Du har ikke en fremmed sau, vel?» — «Nei!» — «Hm!» — «Er det borte nogen for dig?» — «Ja — jeg vet ikke rigtig. Hm! — Og saa vilde jeg sige dig at du ikke skal bry dig om det jeg sa idag. Jeg mente ikke saa farlig med det; det var han Peter som fik mig til, og vil du, saa kan jeg dænge ham for det imorgen.»

Smelte=Isak.

130. Han kommer til far.

Det stod i Adresseavisen: «En skolegut fra landet ønsker losji med alt i huset hos en bedre familie.»

Far hadde noksaa mange barn, og ikke saa svært mange penger. Lønnen var ikke stor den gang. Derfor

Losji: *lodging.*

syntes mor at vi skulde ta den gutten. Far var imot. «Ingen fremmed fugl i redet,» sa han. «Saa faar vi heller bale paa andre maater.» Men mor gav sig ikke. Hun vilde ha litt ekstra til far om kveldene; doktoren hadde sagt han skulde styrke sig. En kunde da ialfald spørge i avisen, mente hun. Og hun spurte i avisen, og spurte ogsaa hos den gamle frøken som gutten bodde hos nu. Men det var en forfærdelig besked hun fik der. Isak, saa hette han, var nu for det første saa vild at det var den rene livsfare at ha ham i huset — — og saa hadde han en skrækkelig feil — ja, en maatte vel kalde det en last — — en halv daler var kommet bort fra frøkenens kommodeskuf, og ingen anden kunde ha tat den. Han hadde været i kane om eftermiddagen og i komedien om aftenen. Naturligvis hadde han løiet sig fra det, men heldigvis var hendes bror politiadjutant. Han fik gutten til at tilstaa.

Mor kom hjem med graaten i halsen. Far sa, at han trodde nok hans hus var et «bedre hus», men noget forbedringshus var det ikke.

Søndag eftermiddag var mor og smaapikerne i kirken; vi gutter var ute og rendte paa krybbe. Far sat i lænestolen i skumringen; han stod ved pulten i banken hele uken, saa han vilde gjerne sitte saa meget som mulig om søndagen. Han blev forstyrret av nogen fettlærstøvler, som ravet opover de tre trin som førte til stuedøren.

Fettlærstøvlene trampet og gled, gled og trampet, — omtrent som hestehover som er uvante med trapper.

Endelig fik en haand fat i dørklinken, døren gik op, og de tunge støvler seilte ind.

«Hvem er det?» sa far rolig. Han var vant til meget paa de trinene; de gik blandt husets folk under navn av de tre feiltrin.

Daler: fire kroner. — Kane: slæde: *sleigh*. — Forbedringshus: tugthus. — Krybbe: et slags høi kjælke: *high sled*.

«Frøkenen sa,» begyndte en lav liten sognerøst. «Frøkenen?» — «Ja, frøkenen m i n —»

«Er det Isak?» — «Jo.» — «Vær saa god.»

Far sat i den motsatte ende av stuen, og Isak bautet over det lange farvand, mellem stoler og smaabord, som han kunde bedst.

«Finder du frem?»

«Jo tak, naar De bare vil holde fyret tændt i pipen.»

Endelig var han fremme. — «Der er en stol.»

Idet han satte sig, fik far se et glimt av ansigtet i løgteskinnet som faldt ind fra gaten; det var et litet, vakkert ansigt med mørkt, kruset haar omkring. Øinene var temmelig smaa.

Det var bare et glimt, for Isak likte ikke løgteskinnet og trak straks hodet tilbake i mørket.

«Nu, hvad sa frøkenen?» — «Frøkenen syntes det var bedst jeg gik her ut — allikevel —.» «Ja — gutten min —» — «Frøkenen sa De var snild.» — «Jeg er bange for d e t, ja.» — «Altfor snild for mig, kanske.» Far vilde nødig tilstaa det saa bent ut. «Hun siger det skal skarp lut til skurvete hoder,» blev Isak ved. «Og hun har ikke lut nok?»

«Aa jo,» knurret det henne bak løgteskinnet; «men hun er litt gebrækkelig, og saa maa hun hente adjutanten naar jeg skal ha pryl.»

«Jeg tror ikke jeg har lut nok, jeg heller,» sa far.

«De er vist sterk,» mente gutten og søkte at maale den tre alen høie skikkelse, som kanske tok sig endnu sværere ut i halvmørket.

«Jeg har aldrig prøvd det.»

«De behøver vist ikke nogen adjutant,» sa den anden sagte.

«Jeg har aldrig lagt haanden paa noget menneske,

L u t: lye. — S k u r v e t: *scabby*. — G e b r æ k k e l i g: skrøpelig: *poorly*.

ikke paa mine barn engang, — og saa vil jeg ikke nu paa mine gamle dage —»

«En gang skal være den første,» prøvde Isak at sige. Han var aabenbart fast bestemt paa at tinge sig plads.

«Jeg vilde aldrig være mot et fremmed barn anderledes end mot mine egne.»

«Ja juling maatte jeg nok ha,» sa Isak betænkelig.

Far begyndte at synes at det var en underlig tyv dette.

«Du nøier dig vist ikke med en ørefik av og til, du?»

«En ørefik lægger jeg ikke merke til.»

«Synes du ikke det var stygt om jeg nu paa mine gamle dage skulde skaffe mig et eget instrument —»

«Nei De maatte jo ikke ha nogen utgift. Har De ikke en stok?»

«Jo, jeg har en stok —»

«Ja, se der!» ropte gutten og gled fremover i løgteskinnet av bare haab. Far skimtet en rund ryg og et par skuldrer; de var likefrem vældige for at være paa en elleveaars gut.

«En tyk stok, Isak, som jeg pleier at støtte mine lange ben paa naar jeg gaar frem og tilbake til og fra banken. Men den er skapt til at være en støttestav og er et arvestykke fra min far; aldrig er den blit løftet mot mig, og aldrig blir den løftet mot dig, gutten min.»

Han var ganske varm i stemmen, men det blev sagt meget bestemt.

Isak skjønte at slaget var tapt, sa farvel, og bautet henover mot døren igjen.

Da kom far til at huske paa at guttenes ski og splinternye skøiter hang ute i gangen. «Det er vist bedst at jeg lyser dig,» sa han.

«Tak, jeg kan godt slaa mig litt.»

«Jo, det er vist bedst.» Han fik fat i et lys i

Instrument, her: redskap.

soveværelset, skridtet med sine længste kjæmpeskridt efter gutten, og naadde ham før han endnu var begyndt paa «feiltrinene».

Isak slæpte sig langsomt og med sænket hode ned-over trappene. Han blev lyst like ut i gatedøren.

Men der vendte han sig, og de smaa blaa øine gnistret av sinne.

«Tror De jeg gaar og t a r i gangene?» sa han.

Og da han for første gang hadde set fars rolige, kjærlige ansigt, og det gik op for ham at han var mis-tænkt og negtet hus av den snilde manden, den snil-deste mand han hadde truffet paa, da kastet han sig pludselig paa hodet i sneen og storskrek.

Det varte længe før han blev stagget og lokket ind i gangen.

Her pustet far lyset ut; det var ikke videre heldig i den belgmørke gang, men det rørte Isak; han forstod meningen.

Han lot sig trække opover baade trappen og feil-trinene — like op til den store lænestol. Stolen var bred, og der kunde sitte to naar de trykket sig op til hinanden.

Her sat Isak med det uldne negerhodet under fars arm og skriftet hele sit levnetsløp. Gale guttestreker var det — ja det var ikke andet; men tyv hadde han aldrig været; det var far den første som skjønte, — og i mange aar den eneste. Og de blev venner, de to.

Da mor kom hjem fra kirken, var Isak Bratland optat som barn i familien for ni daler, seks og tredive kroner om maaneden.

131. Slaget ved Holmengraa.

Politiadjutanten hadde ment at det var bedst Isak kom ind paa en anden skole, hvor de ikke kjendte «historien». Og han kom paa en anden skole.

Men naturligvis kjendte de «historien» alle sammen da han kom.

Han hadde ikke været to timer paa skolen, før et par kamerater kom ind efter friminuttene storhylende og med blodige næser. I det samme blev døren aapnet fra sideklassen, og en lærer spurte om her var en ny gut som hette Isak Bratland. I næste øieblik gik døren til den anden naboklasse op med det samme spørsmaal, og fra alle tre klasser var der graat og hiksting av alle dem som Isak hadde skamslaat.

De tre lærere holdt krigsraad, og bestyreren blev hentet ned fra kontoret. Han tok gutten med sig.

Isak kvidde sig ved at sige at de hadde kaldt ham for halvdaleren. Han vilde heller ta sine rapp. Dem fik han ogsaa, et for hvert ord: «Jeg — har — lovt — frøkenen — at — jeg — skal — ta — mig — av — dig.»

Den første maaned var en uavbrutt kamp. Alles hænder mot Isak, og Isaks hænder mot alle!

Da han kom hjem med karakterboken, stod der fra bestyreren, at hans «flid var daarlig, hans opførsel værre.»

Far sa igjen at det var nok bedst han kom et andet sted.

Men da lovte han sig selv hellig, at før skulde han døie alt.

Og fra nu av lot han sig pine av ondskapsfulde gutter og uforstandige lærere uten at sætte sig til motverge, — han bare holdt de værste av guttene fra livet.

Byguttene haante hans tykke brune bluse av hjemmevævd tøi, sogneskoene med spiker under saalerne og de vide vadmelsbukser; de spurte ham hvor mange snes egg han verpet om dagen, og kaldte ham for Smelte-Isak efter en stril som solgte smelter nede paa Triangelen.

Stril: *a man from coast settlements near Bergen.* — Smelter: et slags smaa hvitting av størrelse som sild, engelsk: *grayling (a fish).* — Triangelen: *a pier in Bergen.*

De vilde ikke ha ham med naar de lekte, og i friminuttene stod han op imot muren henne i en krok av tumlepladsen og saa paa — langt borte fra — som en landsforvist.

Slik gik det i fem fjerdingaar, og saa kom slaget ved Holmengraa. Guttene hadde nemlig en lærer som hette Holm og altid gik i graa bukser, derfor kaldte de ham Holmengraa. Han var en liten spæd student med svak stemme og et barnslig, skjegløst ansigt, og hadde ikke mindste tanke om hvorledes han skulde tumle med skolegutter. Naar han ikke skulde slaa, saa slog han, og naar han skulde slaa, saa slog han ikke.

Saa var det en dag han ikke skulde slaa Smelte-Isak, — for han hadde egentlig ikke gjort noget galt — men bad om tuppene allikevel; for det var den gang landsens skik at de slog med linjalen over fingertuppene.

Holms linjal gik paa skraa, ikke av grusomhet, men av klodsethet, og Isak bet sig i læberne.

Da linjalen kom næste gang, aapnet tuppene sig, tok den og rykket den til sig.

«Er du gal, gut?» — «Jeg tar ikke mot juling av Holmengraa.» — «Kalder du mig?»

De var omtrent like store, som de stod der like overfor hinanden mellem bænkene, og det saa aldeles ut som to skolegutter som skulde slaas.

«Her er bare uretfærdighet hër paa skolen, bare uretfærdighet,» ropte Isak og rullet rasende paa sin sogne-r. Han var rent ute av sig selv.

«Maa jeg bede om linjalen,» sa Holm og rakte haanden ut.

«Du smakar 'an ikkje,» — han var saa sint at han snakket sognamaul. — «Er vi dus?»

Sogne-r: *r as pronounced in Sogn.* — Sognemaul = sogne-maal: *the dialect of Sogn.*

Holm stod paa tærne for at naa linjalen, og Isak løftet den høit i sin sterke arm.

«Du smakar 'an ikkje, du smakar 'an ikkje, du smakar 'an ikkje,» skrek han og saa sin motstander like ind i øinene. For at gi sine ord mer vegt, gjorde han et rasende hugg i luften og kom til at træffe den fremrakte haand, som ventet paa linjalen, men ikke just hadde tænkt at faa den paa saadan maate. Holm gav et brøl og stak sine brændende fingrer i munden.

I dette øieblik kom bestyreren ind. «Hvad gaar her for sig?» — «Han slaar mig for ingenting,» sa Isak.

«Vil du ta dine bøker og gaa hjem, Isak Bratland. Du skal senere høre fra mig.»

132. Skolestraf.

Gutten var saa skraasikker paa at han hadde ret denne gangen ialfald; han vilde gaa bent ind i banken og fortælle far det.

Da han kom til Korskirken, begyndte det at ringe tolv, og far gik ikke fra banken før klokken halv ett.

Saa bandt Isak resolut skolebøkerne fast til sprinklene i jerngitteret utenfor kirkegaarden, klatret selv over, og da far paa slaget halv ett tok sin frak paa og saa ut av vinduet, øvde Isak sig i at springe over gravene; han var begyndt med barnegravene, og nu holdt han paa med familiebegravelserne.

Hjemover fortalte han far om slaget, — men alt det som gik forut, det sprang han over i farten. Han syntes vel det var leit at fortælle gamlingen hvad han hadde døiet for h a n s skyld, for ikke at bli jaget av hans hus.

Da han kom til hugget over Holmengraas fingrer, — vendte far sig braat og saa ham ind i ansigtet.

«Naa, det maa jeg sige,» sa han bare. Resten av veien fløitet han, som han pleide naar han gik i tanker.

Ved middagsbordet kom Isak med historien igjen.

Far pirket med gaffelen i sin tallerken og saa ikke mot den side hvor gutten sat.

Jeg hadde hans ansigt like for mig, og jeg kunde ikke faa øinene fra det, — skjønt jeg hørte paa Isak. Far grædmet sig, det var tydelig. Dette var en forstyrrelse i hans stille liv, som vilde dra mer efter sig; folkesnak vilde krydse hans vei, — og han var vant til at leve utenfor «folk» og by.

Da saa Isak blev lystig og begyndte at sige vittigheter, som han pleide — det var et ustyrtelig humør i den gutten — da skjøv far med en gang tallerken, vandglas og serviet langt fra sig, vendte sig mot gutten og sa haardt: «Spøk ikke, dreng!»

Naar far sa «dreng» istedenfor gut, var det et skjeldsord — jeg vet ikke hvorfor. Det var det eneste skjeldsord jeg nogensinde har hørt ham bruke.

Isak dukket sit negerhode ned i den tomme dype tallerken og stirret paa en liten, meget grund dam av ølsuppe som var blit igjen der nede.

Klokken ti minutter paa tre stod far færdig til at gaa i banken. Han hadde faat sin høie hat paa, stod foran speilet og gjorde det lille kast med hodet for at faa hatten til at sitte.

Da banket det grovelig paa døren — akkurat som det kunde være et telegrafbud, som kom med dødsfald. Telegrafbud kom aldrig med andet end dødsfald i den tid, da det var slik en høitid at telegrafere.

Det var imidlertid ikke noget telegram — det var Øverstedal, realskolens pedel, med et brev til far. Far læste brevet med hatten paa. «Hvor er Isak?» sa han sagte. «Skaf mig fat i Isak.» Men Isak var ikke at finde. Far gik ut paa altanen og ropte; han fik svar fra vertens bødkerverksted og den gamle materialbod, men ikke fra Isak.

Reálskole: omtrent det samme som nu kaldes middelskole. — Pedel: *janitor*.

Da saa han at havedøren stod paa klem.

«Nei, den gutten,» mumlet han og gik nedover altantrappen. For det var vintertid og dyp sne.

«Isak! Isak!» Hans dype stemme dirret. Endelig stak et uldhode frem av det skilderhusagtige lysthus høit oppe i haven. «Hvad bestiller du der?» Hodet forsvandt inde i lysthuset.

Far opover havetrappene. I lysthuset var alle luker for vinduet, men i lys-stripen fra den aapne dør kunde han skimte et blækhus og en pen. «Sitter du og skriver her i mørket?» — «Ja.» — «Til hvem?» Gutten syntes det var saa leit. Han kunde ikke faa det frem.

«Her er ogsaa et brev,» sa far. «Kom ut i døren og læs det. Eller kanske jeg skal læse det for dig?»

Bestyreren skrev at de fleste lærere hadde været av den mening at Isak burde vises ut av skolen, — men for denne gang skulde naade gaa for ret. Han skulde slippe med skolestraf lørdag forstkommende klokken tolv middag.

«Er det juling?» — «Ja. Er du ræd?» — «Nei.» — «Hele skolen skal se paa det. Hele byen skal vite om det. Jeg skulde ha brukt denne her allikevel.» Far løftet stokken.

«Skal hele skolen se paa det?» Stokken blev sænket igjen. Der var et uttryk av bitterhet omkring den lille faste mund, som far aldrig hadde set. Han var nok ærekjær allikevel, den gutten. Og hvad var det andet end ærekjærhet som hadde faat den fredelige gamle mand til at løfte stokken? De stod et øieblik like overfor hinanden, far med bestyrerens brev, Isak med sit brev til far knuget til en papirkule i den knyttede høire haand. Han var ikke kommet længere end til: «Kjære».

Nu stod han med lutet ryg, som for at ta imot. Men far vendte sig langsomt og gik nedover trappene.

Paa den nederste avsats blev han staaende og skrape

med stokken i sneen. «Isak!» Det var den gamle gode, milde stemmen.

Gutten var i tre sprang ved siden av ham. «Kommer du ind i banken iaften og henter mig?»

Men nu kastet Isak sig ned i stentrappene — som hin første kveld — og storgraat.

Far blev staaende litt og saa paa den brede ryg som gik op og ned i graaten. Saa gik han langsomt nedover.

Paa altanen hadde hele familien forsamlet sig. Far pekte paa Isak og vinket at vi skulde gaa ind. — — —

Da han kom paa skolen den næste morgen, fik Isak meget tydeligere besked om hvad skolestraf var.

Guttene hadde slik en masse at fortælle. Noget trodde de paa, andet løi de. Men Isak trodde det værste.

Der hadde været skolestraf tre ganger i de sidste tyve aar, sa de. Den holdtes i gymnastiksalen. Alle guttene var i sine bedste klær, bestyreren og lærerne var i kjole og hvitt halstørklæ. Der blev holdt andagt før og efter.

Det var Øverstedal som slog — 25 rapp, med tamp. Isak skulde klædes av, og der var doktor med, som skulde se hvor meget han kunde taale.

Alt dette gjorde nu ikke saa stort indtryk paa den haardføre sognegutten; men der blev føiet til at det bare var de allerværste som fik det, og det gik dem altid galt siden.

I de sidste tyve aar hadde det været tre som sagt. Den ene var nu paa slaveriet, den anden var rømt til Amerika, og den tredje, ja den tredje var kobbersmed, han maatte bli kobbersmed — han kunde ikke bli noget andet.

Isak skulde altsaa imorgen kl. 12 staa som begyndelsen til en forbryder. Alle som hadde plaget ham,

Jacob S.

store og smaa, skulde med skadefryd se hvorledes han blev pisket.

Det holdt han ikke ut at tænke paa. Og saa rømte han. Rømte ut paa Vaagen en stormnat og gjemte sig i sognejagten «Udiana Sølvina» hos sin bedste ven, Nils Timberlid. Men da far endelig fandt ham der klokken to om natten, gik han villig i fløtmandsbaaten. Og der trængtes nok ikke baand og lænker til at holde paa ham. Han sat med den høire haand bak ryggen til far, færdig til et hjælpsomt tak, om gamlingen skulde ta en overhaling i den høie nordenvindssjø.

133. Stor brand.

Klokken var tre før vi kom til ro.

En time efter at lys og lampe var slukket, ristet huset av brandskud fra Fredriksbergs fæstning.

Men inat vilde far og mor ikke staa op. De var for trætte, begge to, og piken, som laa paa loftet, hadde sagt at det var langt vække — inde i byen.

Da klirret vinduene igjen. Et skarpt trompetstøt like utenfor vort hus.

«Dette maa være stor brand,» sa far og sprang ut av sengen. «En av guttene maa ned paa gaten og høre hvor det er.» Han gik ind paa vort værelse. «Sover I, gutter?» Vi brødre hadde virkelig ligget og sovet like til nu. «Det er stor brand. En av jer maa springe ned — ja ikke du, Isak; du skal bli liggende.»

Men Isak hadde ikke kunnet sove, og saa hadde han hørt klokkerne klemte, før skuddet gik. Han klædde sig paa i al stilhet og sprang ut av vinduet — ned i den bløte sne; det var ikke saa overstadig høit.

Da far saa at sengen var tom, lovte han at den gutten skulde ikke bo en dag længere i hans hus.

Klemtingen vokste, klokke efter klokke kom med,

Skadefryd: *spite.* — Vaagen: *inner harbor of Bergen.*

og snart kunde vi skjønne at det ringte fra alle byens taarn. Far blev mildere.

«Vi har nu forresten været svært glad i ildebrand, vi ogsaa, da vi var smaa,» sa han.

Jeg kom farende aandeløs op fra gaten.

«Mormor er nedenfor i en firehjulet vogn.»

Et par minutter efter bar eller støttet far og min voksne bror den gamle kone — hun var 84 aar — oper de tre feiltrin og ind i stuen. Hun blev sat i den store sofa, lampen blev tændt og kaffekjelen sat paa — den var i alle ildebrandsnætter meget mere at stole paa end sprøiten. «Jeg faar nok ikke lov at dø i mit gamle hus,» sa mormor. Det brændte paa torvet. «Og guttemand!» ropte mor pludselig.

Min søster bodde ogsaa paa torvet, et par hus fra mormor. Hun var med sin mand inde i en av fjordene til et bryllup, og guttemand laa oppe paa kvisten med Berte. De var de eneste i huset. Saa fort som det gik inat, kunde en ikke vite! «Vi kjører ind med vognen, gutter,» ropte far. Saa rullet vi avsted paa ekspedition — den anden ekspedition i denne urolige nat. Jeg sat paa bukken.

Dengang hadde vi ikke ordentlige brandfolk, som kan slukke en stor brand paa et par timer. Vi hadde de borgerlige sprøiter, de «frivillige» og de ufrivillige. Fra alle byens utkanter skulde mandskapene samle sig, og mens de samlet sig, brændte hus efter hus ned til grunden.

Utover gaten hvor vi kjørte, var nu alle dører aapne, mangesteds vinduene med, — gaten laa høit, og der var god utsigt over ildhavet. Madammer i nattrøien stod med sin kaffe i det aapne vindu og sendte spørsmaal over gaten til naboen; av gammel vane hadde

Kvist: *garret room.* — Bukken: *coachman's seat.* — Frivillige: *volunteers.* — Madam: frue; i ældre tid var det mest embedsmænds hustruer som hadde titelen frue.

de slaat paa fatet, men det var i grunden overflødig; for det var koldt nok i stormbygerne. Fra smugene og fra de trange gater under fjeldet silte arbeidsfolk i strømmer til sprøiterne — av og til en borgermand i uniform indimellem. Tomme arbeidsvogner med klaprende bunder skranglet i lynende fart over den ujevne brolægning — alle «kjørerne» var pligtige til at møte ved sprøitehusene. Som alle gutter syntes jeg det var storartet.

Men da vi var kommet hen paa toppen av almenningen, og jeg saa flammesøilerne og forgjæves speidet efter min søsters hus inde i de tykke røkskyer, da kjendte jeg halsen snøre sig sammen paa mig.

Guttemand! Hvor var guttemand? — — —

Inde ved de brændende hus var der et vældig røre. Et par sprøiter var kommet og hadde dasket løs, snart paa de skyldige og snart paa de uskyldige husene, som man siger; — paa de skyldige forat de skulde bli slukket, paa de uskyldige forat de ikke skulde bli tændt — men like meget hjalp det. Ilden knitret trodsig, og nordenvinden hjalp den trolig over fra tak til tak. Ute paa torvet laa volder av dyner og puter og sofaer og speil, og der gik borgervæbningen og patruljerte, forat intet skulde komme væk. Isak kunde ikke dy sig, da han kom forbi en skrædder som gik og holdt vakt over et knust speil. Han lukket patrontasken op, og spurte om han skulde skyte med skarpt. «Kanske det er dokker som har skutt speilet i filler, skrædder?» Litt alvorligere blev han, da han saa brandlidte kvinder, som var sprunget like av sengen og gik omkring i fortvilelse og vred sine hænder.

Nu tok en ham og ristet ham som en vante. Det var Berte hos min søster. «Isak, Isak!» hun var aldeles

Fat = skaal: *saucer.* — Brolægning: *pavement.* — Almenning: bred gate. — Dy sig: *restrain oneself.* — Patrontaske: *cartridge box.*

fra sig. «Guttemand! — Aa, Gud trøste mig. — En stige, — en stige!» — «Hvor er guttemand, Berte?» — «Ja, kor er han, Isakmand? Han ligger der oppe og sover, det uskyldige barnet.» Hun pekte paa et litet, oplyst vindu midt paa taket. «Og kanske han vaakner aldrig mer. Og madammen som er i bryllup.» — «Det brænder jo ikke d e r!» — «Bakenifra, far, bakenifra! — En stige! — Eg kommer ner for at se korfor de

dundrer paa gatedørren, og daa eg saa skal op i trappen etter han, saa staar røken der like i strupen paa meg saa aldeles umedgjørlig — baklængs maatte eg retirere meg nerover, far; baklængs. — En stige!»

Men de stiger som fandtes, var i bruk paa de brændende hus, og mens Berte fór videre i folkemassen og ristet hveranden mand i brystet, stod Isak sindig og mønstret huset.

R e t i r e r e: *retire.*

Der hadde været adskillige ildebrandsnætter i det aaret, og han hadde været med hver eneste gang.

Jo, der var én maate, og han var ikke længe om det.

Han suget sig opover som et klatredyr — langs vandrenden paa hjørnet.

Den eneste som la merke til ham, var skrædderen. «Se nu den gutten,» pep han, «se nu den gutten! Altid skal de ungene være der de ikke skal være. Nu skal han endelig brække halsen og briste hjertet paa sine forældre. Ja hadde jeg bare saasandt en skarp patron, saa skulde du faa 'an i buksene dine, din fæle unge.»

Isak var kommet op paa det toetages hus og krøp nu forsigtig henover taket, løsnet taksten paa taksten og skaffet sig fotfæste.

Endelig var han ved vinduet, sparket ruterne ind og krøp ind.

Imens hadde Berte husert nede paa torvet. Hun pekte op paa «huset sit», hvor røken piplet frem mellem de øverste taksten og snart efter blev fulgt av smaa ildtunger. Endelig fik hun stigen. Den var ledig fra et av de andre husene, som næsten var nedbrændt, og en ung sjøgut, som hadde et godt øie til Berte, var villig til at gaa op. Han hadde set billeder av det der: en mand med et barn i armen paa taket av et brændende hus — det var vakkert, og der vanket gjerne noget bakefter, hadde han hørt.

Men da han kom ned i kammeret og ind i den tætte røk, skimtet han to gutter istedenfor en. Det var ikke efter avtalen. Det klarte han ikke.

Isak hadde lagt en dyne over guttemand, og sin egen bluse under. Han holdt netop paa at binde blusærmerne fast over dynen.

«Hvad skal du?» sa sjømanden. «Jeg skal berge smaaen.» — «Nei, det er mig, det.» — «Jeg kom først,» sa Isak. «Slip, din hvalp — ellers brænder vi inde alle tre.» — «Nei, jeg bruker ikke at slippe.»

I det samme fik han et slag med knyttet næve over ansigtet saa han tumlet ind i røken. Sjømanden tok guttemand, og vant som han var til at balansere tilsjøs i alslags veir, fik han ham noksaa behændig nedover til stigen. Folket jublet.

Isak var kommet ut paa taket. Jubelen fra folkemængden steg op imot ham. Han var saa sint at han nær var gaat ind i røken igjen. Langsomt krøp han nedover.

Den som først fik øie paa ham, var skrædderen. «Der er den gutungen igjen — altid der hvor en ikke har sendt bud efter 'an, — og nu har han kastet blusen væk ogsaa — aa, sæt sprøiten paa 'an, De, sæt sprøiten paa 'an — jeg kan ikke gaa fra speilene; saa gjør han det ikke en gang til.»

Om de virkelig satte sprøiten paa ham med vilje, vet jeg ikke. Visst er det, at da Isak baklængs og langsomt kom nedover stigen, fik han en iskold straale i ryggen.

Men nedenfor stigen stod far. Han hadde skjønt alt. Han tok guttemand av sjøguttens arm og kommanderte Berte hen i vognen med ham. Selv blev han staaende og ventet paa Isak. Han tok imot ham da han nærmet sig jorden.

«Han er nok for liten til at faa medalje, denne her,» sa han høit. «Men kom hen i vognen til mig, du Isak, skal jeg fortælle dig noget som er likesaa godt.»

Og mens Isak sat paa hans fang, og far klemte sin tykke kavai tæt sammen om ham for at varme ham efter det iskolde bad, hvisket han til ham:

«Du skal ikke paa skolen imorgen, ikke en eneste dag mer. Hvad siger du om at gaa tilsjøs?» — — —

Nu har han faret tilsjøs i 27 aar, og fører forlængst sin egen skute. Der ute paa sjøen har de været

Kavai: *large overcoat.*

villigere til at lønne hans mod end sprøitemandskapet den brandnatten.

Engang reddet han med fare for sit liv og med udmerket sjømandsdygtighet et fransk skib og førte det ind til Cherbourg.

Her laa en del av den franske flaate.

Den dag han skulde reise, blev der sendt et av flaatens smaa dampskibe for at bugsere ham ut.

Og mellem mandede rær paa alle krigsskibene og under dundrende salut gled «Smelte-Isak» tilhavs.

134. Vetle-Lisbeth.

(Fra en vestlandsfjord).

Nei, neimen om lammet hendes var med ikveld heller! Flokken rekkjet fremom nuten og hitover efter den smale stigen, den ene sauen efter den andre, trædd likesom paa traad. De pleide komme paa den maaten støt hver eneste dag hele sommeren, endda de jo gik som de helst vilde her paa fjeldet uten gjæter.

Men vesle bjelden hun hadde sat paa lammet sit, den saknet hun denne gang ogsaa. Nu hadde det fine kling-kling været vække i fem dage, det fineste av alle sammen, rent og klart som glas. Hun lukket øinene og tyktes hun saa lammet sit, med den lange, bløtt krøllete roven, som dinglet saa myk; det hadde likt saa at staa der like op for støilen, sammen med de andre, og tygge op igjen det som det hadde fundet borti de fete græsskòrerne opved Svartaberg; av og til bare stod kjæverne

Cherbourg, utt. *sjerbúr*: orlogshavn i Bretagne i Frankrike. — Rekje: *walk single file.* — Nut: *mountain top.* — Stig: sti (*«gangeveg»*). — Træde (trædde, trædd): *to thread, string.* — Sakne: *to miss.* — Tyktes (impf. of tykkes): *it seemed to her.* — Ròve: *tail.* — Støil or støl sæter: *mountain farm where cattle are kept in summer.* — Græsskore: *small grassgrown hollow in the mountain side.*

stille, det knep øinene til og saa utover det vesle tjernet bortenfor støilen og indover brune høifjeldet med sneflekker i kløftene, som lyste rødt naar solen kveldet tilhavs. — Aa, det var saa vondt at mindes det!

Vetle-Lisbet skjøv de smaa fletterne bak paa ryggen og skottet op imot nuten. — Ja, nu skulde det ske! Det fik ikke hjælpe hvad mor sa, at de skulde vente til lørdag, naar far og broren, han Store-Lars, kom nedenfra bygden efter melkekløv. Hun vilde prøve alene, prøve at faa lammet op fra Svartabergs-helleren; der maatte det ha sat sig fast; for det svalt jo ihjel om en drygde længer. Der opunder var ikke andet end svart jord igjen; stot hadde det staat i en skór-fæste der, mest hver veke nu i sommer, og gnaget av alt, græsroten med.

Men hun sa ingenting. — Og kjørne blev melket; og lyse sommernatten kom; og mor sovnet under aaklæet. Vesle-Lisbet smat stilt frem av sengen og ut i svalen, strakte sig op efter to lange taug paa hjellen og trev den vesle busalt-dunken borti peisen; og saa bar det opover mot nuten.

Det tok til at lysne alt fra himmelen i nordøst. Det dugget i græsset, og det skalv i morgendampen; og rypemor vaaknet og trillet skræmt med ungeflokken over ur og sten, og blev væk nedi vaat pors og blaa-bær-ris, som blinket mot solen. — Aa, det var slik en fin morgen!

Og idag skulde vesle lammet faa salt!

Oppe paa Svartaberg stanset hun først, og saa ut

Skotte: *look.* — Melkekløv; kløv: *pack saddle.* — Heller: *cave.* — Svelte (impf. svalt): *starve.* — Dryge: *wait.* — Skorfæste: *a place where one can get neither forward nor back.* — Veke: *week.* — Aaklæ: *bed-spread, rug.* — Sval: svalgang, forstue. — Hjel: *half-loft, shelf.* — Trive (impf. trev): *grasp.* — Busaltdunk: *vessel containing salt for the cattle.* — Pors: *sweet gale, sweet willow (a kind of heather).*

over blaa fjeldvand og brune myrer. Solen varmet alt, og stak saa hun skygget med haanden. Det var galt ogsaa dette, næsten; hun skulde ha sagt til mor før hun gik. — Ja ja, hun vilde nu ialfald lægge sig fremover og skotte ned mot helleren.

Der laa lammet paa knæ indunder og slikket berget; det var morgenduggen det vilde ha tak i, for det silret ingen bæk der, det visste hun. Og utfor fløi en styg, svart fugl og illskrek av og til; det var vel den ørnen som hadde rede langt indi fjeldet.

Hun sprang op, slængte tauget om den store stenen som laa litt bortpaa, og knyttet til. Det andre tauget gjorde hun det samme med. Saa hegtet hun busaltkoppen i beltet, gled utover berget og firte sig efter tauget.

Lammet kunde jo ikke staa, saa forsultet var det, — aa du, aa du! Og saa tørst som det var!

Snøggere og snøggere firte hun sig nedover; nu bar fjeldet indover ogsaa, saa hun hang ut fra berget; og det gik lettere. Hun kom ikke i hug at være svimmel, og saa ikke uren dypt under, eller elven, som gik hvit.

«Ka vilde du her daa? Ka vilde du her daa!» hvisket hun. «Du maatte daa visst her va 'kje gras!»

Lammet aat jord ogsaa, saa hun; tør muld laa i hodet og om munden. Der fór et ryk av rædsel i de stive øinene, som stirret likesom blinde mot berget da Vetle-Lisbet naadde nedpaa; og en to-tre klare klingkling kom.

«Aa gudla lambet mit, aa gudla lambet mit!» lokket hun, med graat i maalet og hete i øiet.

I det samme slog en svart fugl med vingerne og suste ut til den andre; det sat endda én til der borte paa berget og ventet.

Ilskrike: *cry loudly*. — Snøgg: *quickly*. — Ka: hvad. — Maatte visst: maatte vite. — Gudla lambet mit: guldlammet mit.

Hun trev efter det andre tauget og flyttet sig stilt bort mot lammet langsefter den smale jordstrimmelen; hun vilde binde tauget om det og hale det op naar hun hadde halt sig op først. —

Men lammet kjendte hende vist ikke igjen. «Aa gudla lambet mit, aa gudla lambet mit!» sa hun gang paa gang. Med ett reiste det sig, saa mulden drysset av hodet, stirret med underlig brustne blik og store næsebor, tok sig sammen og rendte mot Vetle-Lisbet av al magt. Hun stod overgit og saa mot det vilde blikket som ikke kjendte hende, underlig blankt og mat paa samme tid; hun slap tauget og grep ind i ulden om halsen med begge hænder: «Aa gudla lambet mit, aa gudla lambet mit!»

Og utover bar det med dem.

Det gled saa stilt. «Aa gudla lambet mit!» hvisket hun op igjen. — Og hun hørte bare kling-kling gjennem luften, og hun saa fine blaa vand, som laa i lag likesom, det ene ovenpaa det andre nedover. Kling-kling. — Og en svart fugl seilte med, som skrek saa stygt.

Saa kom en voldsom rist saa det gnistret. Og saa blev alt dødsens stilt.

— — — — —

Utpaa dagen fandt moren sin 11 aar gamle Vetle-Lisbet i uren under Svartaberg. Moren hadde fulgt faret i duggen frem paa nuten; og da hun saa de to taugene som hang nedover berget, hadde hun ottest galt og var gaat der ned.

Vesle lammet hadde greid sig bra — det var kommet ovenpaa, det — og stod borti uren og gnog græs. Men Vetle-Lisbet hadde tat mot støiten; hun laa paa ryg, med bakhodet mot en kvass sten; det var smilehul i kindet, og begge de smaa næver var fulde av uld.

Rist: risting, rystelse. — Far: spor. — Ottest galt: *suspect that something is wrong.* — Smilehul: *dimple.*

135. Dukkestuen.

Mamma var død. Saa lys og saa glad
som hun kunde ingen være;
alle holdt av hende, — vennenes rad
paa hænderne vilde hende bære.

Og sammen med Tulla var hun allermest ung,
hun trallet og kapsprang og gav sig.
Men mamma blev syk, og Tulla blev tung,
og mamma maatte sætte hende fra sig.

Og mamma hun døde, og vennenes rad
paa hænderne vilde hende bære;
saa bar de hende ut under gulnende blad
og gjemte under blomster den kjære.

Saa gik de sin vei til liv og til strid,
til glæde eller motbør og bakker;
Tullemor, stakkar, hun hadde mere tid,
hun hadde bare dukkestuen, stakkar.

Ved dukkestuen altid hun hadde trivdes bedst;
der var hendes stræv og hendes gammen;
og alle de stoler hun ønsket sig mest,
dem fik hun jo av mamma alle sammen.

Nu gaar hun og pusler og pynter som før,
men øinene, de brune, de grunder;
det er ikke rigtig det gamle humør,
og stille kan hun staa lange stunder.

Saa er det en dag at hun stirrer der ind
paa sofaer og tepper og borde;
far har det travelt; men han klapper hendes kind
og kjærlig saa tar han til orde.

Gammen: *joy.*

Han tænker: «Nu ønsker hun vel noget igjen,»
og stryker det silkebløte haaret.
«Nu skal du faa sige hvad du ønsker dig, min ven.»
Da syntes han der blinker en taare.

«Jeg ønsker ikke noget,» saa svarer hun tyst;
men pappa ser taarerne drysse;
og Tulla hun lægger sit hode til hans bryst:
«Bare jeg mamma kunde kysse.»

136. Ulveslaget.

I Øvre Rendalens prestegaard stod der i presten Storms tid et høit gjærde av opreist gardstaur rundt hundehuset ved drengestuen. Dette gjærde kom op, efterat ulven en forrykende uveirsnat indunder jul hadde revet ihjel bandhunden like utenfor drengestudøren og sat tilskogs med den.

Endnu i min fars tid stod det gamle hundehuset der; men efter gjærdet var det bare merker igjen, og far tænkte aldrig paa at faa det op igjen; for det hadde været noksaa fredelig for ulv i bygden i flere aar.

I prestegaarden hadde vi to hunder, Ajaks og Hektor.

Ajaks var en almindelig harehund, sort- og hvitsalet og heller liten end stor. Den var det viltreste dyr jeg har kjendt, altid oplagt og altid leken. En sten som blev kastet, eller en fille som blev slængt, var nok til at faa den i vildeste jubel. Med kaate spræt og overgivne glefs fór den gaarden rundt, og vi smaagutter efter.

Med hodet mellem labbene og øinene lysende av skøieragtighet laa den og ventet til vi kom, og naar vi saa skulde faa tak i den, bar det avsted i behændige skvæt hit og dit, ind under stabburet, ut under laaven,

Gardstaur: *fence picket.* — Drengestue: *servants' room.* — Sort- og hvitsalet: med store og runde flekker paa ryggen.

bortover jorderne, til vi hæsblæsende kastet os ende ned og ikke orket mer. Da kom den styrtende, tok tak i bukseben eller trøieærmer og veltet sig overgivent mellem os. Og ikke et glefs og ikke et knur, hvor haardhændte vi end var.

Ajaks var slagsbror paa sin hals. Der kom ikke en hund, stor eller liten, gaaende efter veien, uten at Ajaks røk paa den. Ofte fik den bank; men oftere vandt den; ti den var saa lynsnar i vendingen, saa skarp-bitt i kjæften, saa uopslitelig paagaaende og saa ubæn-dig modig, at den som oftest blev mester til slut. Og hvor det rigtig knep, kom gjerne Hektor til og knurret, og dermed var saken avgjort.

Hektor var en stor bernhardiner og av det lang-haarete slaget, gulhvit med brandete flekker. Av os barn taalte den alt, blev redet paa og kjørt med og fulgte os som en skygge. Naar fremmedfolk kom til gaards, meldte den gjerne fra med et par grove glefs, men tok forøvrig saken med stor ro og lot Ajaks be-sørge musikken. Mindre hunder bet den aldrig, og større hunder fandtes ikke i mange mils omkreds. For Ajaks næret den et trofast og taalmodig venskap, og om nætterne laa gjerne Ajaks i det gamle hundehuset, og Hektor utenfor.

*

Saa var det en iskold, stjerneklar vinterkveld i februar 1858. Oppe i Bergslibakken nordenfor preste-gaarden drev vi smaagutter paa med vore kjælker som vanlig, med topluen ned over ørene og de spekte grep-votter paa hænderne. Sneen knistret under hælene naar vi gik opover bakken, og skrek under staalstængerne

Hæseblæsende: *out of breath.* — Slagsbror paa sin hals: *brawler, bully.* Ubændig: *indomitably.* — Bernhar-diner, Sankt-Bernhards-hund. Brandet: med mørke striper. — Spekte: *frozen stiff.* — Grepvotter: lovotter: *mittens.*

paa kjælken naar vi satte nedover. Maanelyset kastet skarpe eventyrskygger paa den blaalige sne, og Hektor og Ajaks, som stadig fulgte, saa fremmede ut i det underlige skjær. Nede fra vedskaalen i prestegaarden skar lyset fra furuspikstabben rødt og varmt igjennem; huggene som faldt, gav den tryghet som folks nærhet altid gir; men ellers var knirkingen av et enkelt lass som kom kjørende, eller smeldet av en dør som blev slaat igjen langt borte, det eneste som hørtes i den sne-tunge vinterstilhet.

Med ett tar min bror mig i armen og stanser.

«Hør!» siger han.

Og fra skogsnaret oppe i grova høres et langt, sultent ul, syngende ut i stilheten. Det svarer fra en haug længere borte, og om en liten stund fjernt og finere fra den anden side av dalen.

Hektor staar med høit løftet hode og lytter; Ajaks reiser bust og knurrer.

Vi kjendte denne lyd fra før, vi smaagutter; for vi hadde ofte hørt den om vinterkveldene. Men det gik grøssent over os allikevel; — det klang saa underlig vildt og farlig i skogensomheten.

«Jeg tror vi gaar hjem, jeg,» sa min bror og snudde kjælken.

Da ropte det nede fra gaarden — vi satte os paa kjælken, og i vei bar det.

Nede paa gaarden stod far.

«Hører dere ulvene, gutter?» spurte han.

Vi stanset og lydde igjen; men nu var det blikstille.

«Ja det er det samme. Ind med dere!» Han klappet Hektor paa hodet og saa paa at vi satte op kjælkerne, fik av os sneen og kom ind.

«De er der nu igjen,» sa han til mor, idet han satte sig og tok avisen.

Vedskaale: vedskur. — Furuspikstabben: tyrikubben. — Snar (snaar): krat, smaaskog. — Grov: *hollow*. — Grøssent: *shivery*.

«Huf, dette begynder jo at bli rent uhyggelig,» svarte mor; hun saa op og la boken fra sig. «Hørte dere noget, barn?» føide hun til og reiste sig.

Jo, vi hadde nok hørt.

Og saa blev det en fortælling uten ende, om Bok-Simen, som hadde møtt en ulv nord i Ellevoldsveiene, og det bestet var saa paagaaende at den blev sittende og vise tænder til ham midt i selve almandveien — og om Nils skomaker, som hadde kapkjørt med to stykker hele Lomnes-sjøen opover, og om søn til klokkeren, som saa tydelig syntes han hadde set en i grisehuset en søndag morgen; men da han sprang ind efter far sin, og de kom ut med børsen, var den borte.

«Ja, barn, der ser dere; det er bedst at være forsigtig,» sa mor.

Saa gik hun til kjokkengluggen og bad piken komme ind med kveldsmaten.

Den store moderatørlampe med det milde, gule lys blev flyttet; maten kom paa bordet, og vi satte os. Saa læste lille Johannes bordbønnen, og det blev stilt i stuen.

Ret som vi sitter, kommer Ola Jonsen, drengen, ind fra vedskaalen, kold av veiret og med sagmug og sne over de frosne sokker. Han blir staaende i den aapne dør.

«Det var kanske likest at ta ind hundene inat; for her er nok ikke frit for graaben,» siger han.

«Har du set nogen?» spør far og reiser sig.

«Nei; men jeg hørte en to, tre av dem oppi grova istad,» svarer Ola Jonsen og tar av sig luen.

«Du faar ta Ajaks ind i drengestuen, saa kan Hektor ligge i barnekammeret; det er kanske sikrest,» sa mor.

Almandvei: *public highway.* — Moderatørlampe: *moderator lamp (old fashioned lamp having arrangement to regulate flow of oil).* — Dreng: gaardsgut.

«Ja-a!» jublet vi tre smaagutter paa én gang; for det at ha Hektor til sovekamerat var da saa usigelig trygt og morsomt.

Og mellem os barn blev det, da vi gik fra bordet, megen ivrig tale om hvad Hektor vilde gjøre om ulven kom og vilde ta os. For Hektor var den sterkeste hund i hele verden, og han bet nok ihjel baade en og to og tre — ja ti, tyve, hundrede ulver, mange, mange flere end der var i hele bygden.

Men gjennem alt vort mod sendte ulvehylene sin rædsel; vi sprang, den ene ræddere end den anden, opover trappene da vi skulde lægge os, og da Marit, barnepiken, kom med Hektor, skrek vi til i rædsel — vi trodde det var ulven selv som var kommet i huset. Og tanker paa ulv og rædsel for skog og øde, iskold nat fulgte os længe efter at vi var kommet i seng, lurte paa os bak de frosne ruter, tasset paa de mørke ganger, og døde først hen efter som kveldstilheten kom med sprakende varme fra ovnen, og Hektors tunge, sikre pust fremme ved døren, hvor den laa vakt. Da endelig tok den barnetrygge søvn os.

Jeg vet ikke hvor længe jeg kunde ha ligget slik, da jeg med ett farer op i unævnelig angst. Ute, fjernt, høres der et underlig vildt mylder av ul og raul, og mot vinduet ser jeg et dyrs store, mørke hode tegne sig med aapent gap.

Jeg sætter i et skrik og slaar hænderne for øinene. Barnepiken, som laa i værelset tæt ved, kommer ind, opskræmt, og spør søvndrukken hvad der er paafærde.

«Ser du ikke der da?» roper jeg og peker.

Men med det samme gir Hektor — for han var det — et knurrende glefs og reiser sig høit med begge labber i vinduskarmen.

Marit kommer bort til vinduet og skurer rimen av for at se ut, men blir staaende og stirre som fjetret ut

Ul og raul: *howl.* — Fjetret: *chained to the spot.*

i den iskolde vinternat. Og ved siden staar jeg barbent og skjælvende. For borte paa jordet, nordenfor gaarden, ser vi et syn jeg sent skal glemme.

Utover sneen veltet og vred der sig mørke klumper av dyr som slos, store og smaa, under skrik og vræl, der steg og faldt som en fjern fos gjennem natten.

«Ulv!» hvisket Marit og snudde sig blek, tok mig i armen og drog mig unda. Men Hektor laa med begge de brede labber høit op paa døren, trykte paa og vilde ut.

Da aapnet mor. Hektor la paa sprang ut gjennem gangen og nedover trappen, men blev stanset av gangdøren, som var stængt.

«Klæd paa barna,» sa mor. «For dette her er gyselig,» føide hun til, gik hen til vinduet og stirret ut, men vendte sig hurtig bort for ikke at se mer.

Inden faa minutter var alle i huset paaklædd og oppe og blev staaende og stirre og lytte nordover jordet, til alt var slut.

For i denne time stod det, det navngjetne slag mellem 6—7 ulver og alle bygdens argeste finnehunder, nordenfra og søndenfra, som de kom dragende efter lyden og larmen. Langtrukne hyl og skarpe skrik skar gjennem luften, hidsige bjef og kvalte raul, naar de tok strupetak. De sterke, magre rygger av ulvene, som stod, og de lynsnare, hidsige kast av finnehundene, som slængtes og veltet sig, sprat op og rok paa igjen — det hele gav en spænding saa jeg dirret i hvert lem.

Med ett hører vi et rop op og ser en mand komme springende fra drengestuen og op mot svalen. Det var Ola Stygpaajord, drengen.

Far slaar vinduet op.

«Gaa ikke ut!» roper han.

«'N Ajaks er med!» skriker Ola op og blir staaende barhodet og halvklædd i iskulden.

Navngjeten: *famous.*

«Slip 'n Hektor!» roper han igjen, lægger i vei til vedskaalen, faar tak i en øks og vil nordover.

«Du gaar ikke av flekken! Er du blit splitter gal!» roper far av al sin magt.

Ola stanser og staar raadvild.

Da stiger der gjennem larmen et høit, hjælpeløst skrik av et maal, kjendt blandt hundrede. I førstningen sterkt, jamrende, saa mer og mer kvalt og svakt og til slut bare som et gurglende gaul i den rædsomme larm.

«Dem riv ihæl 'n!» ropte Marit, hun tok tak i vinduskarmen med begge hænder og graat høit.

«Ta ska ailler ske,» hører vi Olas røst gjennem larmen og ser ham lægge i vei.

Men i samme øieblik klinger der et grovt, vældig jø nede i gangen, og en stor larm høres.

Hektor hadde kjendt Ajaks's maal. Den la sig paa gangdøren med al sin magt, rev og slet med tænder og labber og vilde ut.

«Saa i Guds navn slip hunden,» ropte far, — og Marit ned.

Med høit løftet hode sætter det store dyr i tunge sprang nordover, forbi Ola Stygpaajord, som springer andpusten med øksen i haanden, og ret ind i ulveflokken. Den gjør et slag hit og et slag dit med det vældige hode, før den finder det den søker. Men saa tar den tak, og Ola Stygpaajord stanser og stirrer, og vi i vinduet staar betat og revet med i det skuespil av ubændig kraft og vildhet som nu tok sin begyndelse.

En høi, mager ulv blev løftet og slængt, saa vi saa hele dens krop mot himmelen. Taket glap; men med et voldsomt sprang laa Hektor over den, tok strupetak straks, og slængte den hit og dit saa sneen sprutet høit.

Et helt, langt minut holdt den taket fast, mens

Splitter gal: *raving mad.* — Gaul: skrik, engelsk: *cry.* — Ta ska ailler ske: dette skal aldrig ske! — Jø, eg. ljod, lyd.

ulven kastet og vred sig i døds-trækningene. Saa slap den med ett, løftet hodet stolt og saa sig om efter Ajaks.

Og da den fik høre denne jamre i nærmeste klynge — fire hunder om en ulv, — søkte den dit, prøvde gang paa gang at finde en flek hvor den kunde faa tak, traf endelig paa ulvens bare ryg, just som den slog Ajaks under sig, og nu hug den til.

Ola Stygpaajord, som stod nær men intet turde gjøre, fortalte os det alt sammen siden.

De andre hunder slap som skræmt og gøv unda til alle kanter da Hektor tok tak. Ulven, et stort, kraftig dyr, gjorde et voldsomt kast for at fri sig; men Hektor reiste sig i hele sin høide og brøt ulven ned, saa Ola Stygpaajord hørte det knaste og knak i ryg-benene paa den. Et langt, døende hyl hørtes. Hektor hug nye tak, knæk paa knæk fremover ulvens ryg og nakke, og begyndte at riste og slænge den som rasende. Saa løftet den med ett hodet — ulven var død.

Men borte ved drengestudøren stod alt Ola Styg-paajord med Ajaks i fanget og ropte. Hektor saa sig om et par ganger og kom saa dragende i store spring, snuste paa Ajaks, som skalv og blødde, lyttet efter larmen og hylene og satte saa i vei igjen. Ola Stygpaa-jord bar Ajaks ind i drengestuen, fik klær paa sig, og nu drog de, han og to unggutter, hver med sin øks nordover.

Men da de kom der nord, var slagets utfald av-gjort. Av ulvene laa fire døde eller døende mellem ihjelrevne hunder; de andre var lusket væk, og en hørte av og til hylene av dem oppe i skogkanten hvor de sat. Hektor gik omkring fra klynge til klynge, snuste paa de døde og logret for de skambitte, der laa eller sat og slikket sig i sneen. Der kom Bruhunden hin-kende og skjælvende bort til Ola Stygpaajord. Øret var revet av, og den hadde et stort saar over lenden;

men pighalsen hadde reddet dens liv. Der laa Enkegaardshunden med opreven strupe, levende endda. Ola Stygpaajord gav den et barmhjertig slag med øksehammeren. Av Svehunden var bare hodet og noget av halsen igjen. Men Haarsethunden stod med flammende øine og bloddryppende mund og stirret opover mot skogene og lyttet.

Ola Stygpaajord fik tak i Hektor og vilde ha den ind; men den var som vild. Den knurret og flækket tænder, saa han maatte slippe. Og i over en halv time gik den frem og tilbake paa jordet, la sig ned og reiste sig igjen. Endelig, da de andre hunder en efter en hadde lusket hjemover, kom den, gav et glefs ved døren og vilde ind. Saa gik den bort til Ajaks, snuste og logret og slikket dens saar, la sig saa endelig med et langt pust ned og tok fat paa sine egne.

Men Ajaks krøp skjælvende bort mellem dens ben, gik et par ganger rundt i ring og la sig der. Den hadde et dypt saar i ryggen og et langt, gapende risp i halsen.

Morgenen efter var det stort likskue paa prestegaardsjordet.

Sneen var rødflekket vidt omkring med traakk og risp efter tusen klør. Hist og her sortnet det av en ihjelbitt hund, som laa der stiv og strak med frosne øine og gapende strupe.

Til og fra stedet gik der slagspor, store og smaa, paa kryds og paa tvers, og rundt omkring hang graasorte haartafser bævrende i morgenvinden.

Snart kom der folk fra alle bygdens gaarder for at se og høre. Somme stod i vedskaalen, hvor Ola Jonsen fortalte mens han flaadde ulvene; andre lette mellem hundeskrottene borte paa jordet, til de fandt den de søkte. Men Ajaks laa i drengestuen, skjælvende av

Pighalse: *barbed dog-collar.* — Flække tænder: *show the teeth.* — Bævrende: *quivering.*

blodtap og saarfeber, og foran ham laa Hektor ubevægelig paa vakt, mens de mørke, alvorlige øine gik langsomt fra den ene til den anden av dem som kom.

Ret som vi stod der i vedskaalen, blaafrosne av kulde, vi smaagutter, og saa paa, kom en liten jente graatende borttil.

«Aa er'n Flink etter?» spurte hun.

«Aa seier du?» sa Ola Jonsen litt kvast.

«Aa er'n Flink etter,» gjentok hun, bet i vottene og saa sig raadløst omkring, mens taarerne randt.

«Du faar sjaa nordpaa,» svarte Ola Stygpaajord, han drog i ulveskindet, saa det knaket i den magre skrot.

Jenten saa paa ham, hjælpeløst, vendte sig og stirret nordover; saa gik hun langsomt.

Jeg vet ikke hvordan det var; men jeg blev saa underlig ved den lille jentes sorg. Jeg kjendte hende, og jeg kjendte Flink, en liten brunsort, spædvoksen hund fra en av husmandspladsene. Næsten uten at sanse det fulgte jeg i avstand, men blev staaende oppe ved ildhuset og saa hende gaa bortover jordet og lete, fra den ene sorte klump til den andre, altid med vottene op i ansigtet og hodet bøiet.

Med ett stanser hun ved noget som sortner længst nord paa jordet, stirrer og slaar sig ende ned i knæ, løfter hodet som i fortvilelse høit, bakover, slænger det saa voldsomt frem, ned, fremover i sneen. Hun hadde fundet Flink.

Jeg var ikke god for at flytte mig av flekken.

Jeg syntes jeg maatte gaa bort til den vesle jenten som var saa alene; men jeg blev staaende.

Hun reiste sig om en stund, men slog sig ned igjen og blev sittende slik. Da kom Ola Jonsen ut av vedskaalen og bort til bækken for at vaske av fingrene sine. Han snudde sig dit jeg stirret, og fik se jenten.

Aa: hvor; hvad. — Etter: henne.

«Hm,» mumlet han, strøk av fingrene i sneen og ruslet bortover.

Da tok jeg mig sammen og fulgte.

Da Ola Jonsen var kommet borttil, blev han staaende længe, stilt, og se paa. Saa sa han mykt og lavt: «Du faar gaa op att naa, vesla mi!»

Jenten snudde sig halvt unda og saa bort, saa fremmed, saa fremmed. «Du frys dig fordærvet,» siger han endda mildere, gaar tæt borttil og vil løfte hende op. «Vær rolig,» svarer hun, som bange, og synker ihop igjen. «Er det veslhunden din detta kanske?» Han bøier sig over hende og godsnakker. «Ja-ah» kom det som et skjælvende pust.

Ola staar en stund og tygger skraaen haardt. Saa bøier han sig atter ned over jenten.

«Jeg ska hjælpe dig jeg kanske,» siger han. Hun ser op paa ham, undrende; hun skjønner ham ikke.

Saa tar han varsomt under det stivfrosne, døde dyr for at løfte og bære. Men straks han faar se hvad der er igjen, slipper han fort.

«'Ta er ittnaa for dig det — længer,» siger han lavt og tar hende varsomt ved armen.

Jenten ser paa ham, skræmt, men følger. Saa vender hun sig med ett, stikker i at graate og siger:

«Ska'n ligge att, 'n Flink da?»

«Far din tar'n nok,» svarer Ola og drar hende med sig.

Hun vender sig endnu et par ganger og stirrer med store, længtende øine nordover; saa følger hun viljeløst.

Men inde i drengestuen er alt mor hendes kommet, og der gaar pratet om nattens rædsler mellem store og smaa hele dagen utover. Og Hektor, nattens helt, blir kjælt for og skrytt av, der han ligger og

Ittnaa: ingenting.

vender de store, forstandige øine fra den ene paa den anden, nu som før urørlig vakt fremfor Ajaks.

137. Bjørnejægeren.

Værre gut til at lyve end prestens ældste søn fandtes knapt i hele bygden; han var ogsaa svært flink til at læse, det feilte ikke paa det, og det han læste, vilde bønderne gjerne høre. Men naar det nu var noget de likte, saa løi han gjerne ataat av samme slag, saa meget han trodde de vilde ha; helst var det om sterke mænd, og kjærlighet som dræpte.

Snart la presten merke til at treskingen oppe paa laaven blev mere og mere usto; han skulde se til, og saa var det Torvald som stod der og fortalte historier. Snart blev underlig litet ved kjørt hjem fra marken; han borti før at se efter, og der stod atter Torvald og fortalte. Dette maa ha en ende, tænkte presten; han satte gutten i den faste skole.

Der gik bare bondebarn, men presten syntes at det var for dyrt at holde huslærer bare til den ene gutten. Men Torvald hadde ikke været otte dage blandt dem, før en skolekamerat kom ind likblek og fortalte at han hadde møtt de underjordiske borte paa veien, — en anden endnu blekere og sa at han livagtig hadde set en hodeløs mand gaa og stelle med baatene deres nede ved stoen, — og det som var værre end alt det andet: lille Knut Pladsen og den vesle søster hans kom en kveld de skulde gaa hjem, drivende tilbake næsten fra vettet, graat og sa de hadde hørt bjørnen oppi Prest-uren, ja vesle Marit hadde endog set det gnistre i de graa øinene hans. Nei saa blev skolemesteren lynende sint, maa vite, slog i bordet med linjalen og spurte hvad i alverdens rike der gik av ungerne.

Sto, baatsto: plads til at trække baater op paa; med lunner (runde tverstokker) i bunden, som baaten glider paa.

«Her blir den ene mere hodegalen end den anden,» sa han; «der kræker en huldre i hver en busk, — der sitter en havmand og dubber under hver baat, — bjørnen gaar ute midtvintersdag? Tror I ikke mer paa eders Gud og kristendom,» sa han, «eller tror I paa alslags djævelskap og mørkets gyselige magter og bjørnen ute midtvintersdag?» Men saa mildnet han av da det led p a a litt, og spurte vesle Marit om hun slet ikke turde gaa hjem. Ungen hikstet og graat og mente det var rent umulig; skolemesteren sa da at Torvald, som var den største av de tilbakeværende, skulde følge hende gjennem skogen. «Nei han har selv set bjørnen, han,» graat Marit; «det var han som fortalte det.» Torvald blev mindre der han sat, særlig da skolemesteren saa til ham og strøk linjalen kjærlig gjennem den venstre haand. «Har d u set bjørnen?» spurte han rolig. — «Det er nu sandt at raadsdrengen fandt et bjørnehi oppi Presturen, allikevel, den dagen han gik paa rypejagt,» sa Torvald. — «Har du set bjørnen, du da?» — «Det var ikke én, det var to store, og kanske det var to mindre ogsaa, da de gamle pleier at ha baade fjorungen og aarsungen inde hos sig.» — «Har du set dem, du da?» gjentok skolemesteren endnu blidere og strøk og strøk linjalen. Torvald tidde litt: «Jeg saa da den bjørnen som Lars Skytter hadde lagt ifjor, allikevel.» Nu gjorde skolemesteren et skridt frem og spurte saa blidt at gutten blev ræd: «Har du set de bjørnene oppi Presturen, spør jeg?» — Nu sa ikke Torvald mer. «Kanske du husket likesom litt feil den gangen?» spurte skolemesteren, fattet ham i trøiekraven og slog sig paa siden med linjalen. Torvald sa ikke ordet; de andre turde ikke se dithen. Da sa skolemesteren alvorlig: «Det er stygt av en prestesøn at lyve; det er endnu styggere at lære stakkars bondebarn til det.» Og saa slap gutten med d e t for den gang.

R a a d s d r e n g: husbondskar.

Men den næste dag paa skolen (læreren blev kaldt op til presten, og barnene raadde sig selv) var Marit den første som bad Torvald fortælle noget om bjørnen igjen. — «Du blir saa ræd,» sa han. — «Aa jeg faar vel taale det,» sa hun og flyttet sig nærmere til bror sin. — «Ja nu kan I tro den skal bli skutt, da!» sa Torvald og nikket med hodet; «der er vel kommet kar til bygden som kan skyte den! Aldrig saa snart hadde Lars Skytter hørt tale om bjørnehiet i Presturen, før han kom sættende over syv prestegjeld med en rifle saa tung som den øverste kvernstenen og saa lang som herfra og hen til han Hans Volden der.» — «Aa—aa!» skrek alle barnene. — «Saa lang?» gjentok Torvald, «ja den er sikkert saa lang som herfra til stolen.» — «Har du set den?» spurte Ole Bøen. — «Om jeg har set den? Jeg har været med til at pudse den ren, jeg; for du maa vite, dertil vil han ikke ha hver mand. Ja, det forstaar sig, j e g kunde ikke lofte den; men det var nu ogsaa det samme, — jeg pudset bare laasen, og du kan tro det er ikke det letteste arbeide.» — «De siger den riflen ikke skal træffe godt paa det sidste,» sa Hans Volden, han la sig bakover med begge ben mot pulten. — «Nei, siden Lars den gang oppi Osmarken skjøt paa bjørnen som sov, klikker den to ganger og skyter feil den tredje.» — «Ja naar han skjøt paa én bjørn som sov!» sa jenterne; — «den tosken!» la guttene til.

«Det er bare én maate hvorpaa d e t kan rettes,» sa Ole Bøen, «nemlig ved at drive en orm lys levende ind i pipen.» — «Ja, det vet vi alle sammen,» sa jenterne; de vilde høre noget nyt. — «Nu er det vinter, orm kan ikke findes, og derfor stoler nok ikke Lars ganske paa riflen sin,» sa Hans Volden betænkelig. — «Han vil jo ha Nils Bøen med?» spurte Torvald. — «Ja,» sa gutten fra Bøen, som herom maatte vite bedst besked; «men Nils faar hverken lov av sin mor eller søster. Faren døde bestemt av det kast han hadde hat

med bjørnen oppe paa sæteren ifjor, og nu har de ingen anden end Nils. — «Er det da saa farlig?» spurte en liten gut. — «Farlig?» sa Torvald; «bjørnen har jo ti mands vet og tolv mands styrke.» — «Ja, det vet vi,» sa jenterne atter; de vilde endelig høre noget nyt. — «Men Nils er lik far sin; han gaar nok med.» — «Javist gaar han med,» sa Ole Bøen; «idag tidlig, før nogen der borti gaarden var oppe, saa jeg Nils Bøen, Lars Skytter og en til dra opover, hver med sin rifle; jeg undrer mig paa om det ikke bar til Presturen.»

«Var det tidlig?» spurte barnene i kor. — «Skatilig! Jeg var oppe før mor slog ild.» — «Hadde Lars den lange riflen?» spurte Hans. — «Ja det vet jeg ikke; men den han hadde, var saa lang som herfra til stolen.» — «Nei hvor du lyver!» sa Torvald. — «Du sa det jo selv!» mente gutten. — «Nei, den lange riflen jeg saa, bruker han neppe mere.» — «Ja, denne var i alle fald saa lang, saa lang, som — herfra og næsten hen til stolen.» — «Jasaa; kanske han hadde den med allikevel.»

«Tænk,» sa Marit, «nu er de oppe hos bjørnene.» — «Netop nu er de kanske i kast!» sa Torvald. Der indtraadte en dyp stilhet; den var næsten høitidelig.

«Jeg tror jeg gaar,» sa Torvald og tok sin hue. — «Ja! ja! saa faar du høre noget!» skrek alle, og der kom liv i dem igjen. — «Men skolemesteren?» sa han og stanset. — «Pyt, du er søn til presten,» sa Ole Bøen. — «Ja lægger han ogsaa haand paa mig!» sa Torvald i forfærdende taushet og nikket med hodet. — «Slaar du igjen?» spurte de, forventningsfulde. — «Hvem vet?» sa han, nikket, og gik.

De trodde det var bedst at læse mens han var borte; men ingen var god til, — de maatte tale om bjørnen. De gjettet paa hvorledes det var gaat; Hans veddet med Ole paa at Lars's rifle hadde klikket og bjørnen hadde sat ham like ind paa livet. Lille Knut

Skatilig: forfærdelig tidlig.

Pladsen mente det var gaat galt med dem alle sammen, og jenterne slog sig til hans parti. Men der kom Torvald.

«La os gaa!» sa han, idet han rev døren op og næsten ikke kunde tale. «Men skolemesteren?» spurte nogen. — «Skolemesteren? Pyt! Bjørnen, bjørnen!» og han kunde ikke mer. — «Er han skutt?» spurte én ganske sagte, og de andre vaaget ikke trække veiret. Torvald sat og pustet, løftet sig endelig, kløv op paa bænken, svang med huen: «La os gaa! siger jeg; jeg tar alting paa mig!» — «Men hvor skal vi hen?» spurte Hans. — «Den største bjørnen er baaret ned, de andre ligger igjen. Nils Bøen er skamslaat, for Lars's rifle traf ikke, og bjørnene satte like ind paa dem. Den gutten som var med, reddet sig bare ved at kaste sig plat ned paa jorden og late som han var død, og bjørnen rørte ham ikke; straks Lars og Nils hadde vundet paa sin bjørn, skjøt de hans. Hurra!» — «Hurra!» sa alle, jenter og gutter, og op av bænken, ut av døren og avsted over mark og skog hen til Bøen, som om der ikke gaves nogen skolemester i verden!

Jenterne klaget snart over at de ikke kunde holde følge, men guttene tok dem imellem sig, og avsted bar det. «Vogt eder for at røre ved den,» sa Torvald; «det hænder sommetider at bjørnen lever op igjen.» — «Er det sandt?» spurte Marit. — «Ja; da reiser den sig i en ny skikkelse, derfor vogt eder.» Og de løp paa. «Lars har skutt den største ti ganger før den laa,» sa han igjen. — «Tænk ti ganger!» og de løp. — «Og Nils har git den atten knivstik før den faldt.» — «Aa for en bjørn!» Og ungerne løp saa sveden drev av dem.

Og der var de fremme! Ole Bøen rev døren op og var først inde; «vogt dig!» ropte Hans efter ham. Marit og en liten jente som Torvald og Hans hadde hat mellem sig, var de næste; saa Torvald, som ikke

gik langt frem, men blev staaende for at ta alt i øiesyn. — «Se blodet!» sa han til Hans. De andre visste ikke om de turde gaa ind straks. «Ser du den?» spurte en jente den gut som stod ved siden av hende ute i døren. «Ja; den er saa stor som den store hesten paa kapteingaarden,» svarte han og blev ved at fortælle hende. Den var bundet med jernlænker, sa han, og endda hadde den slitt over den som var om forbenene; han saa tydelig det var liv i den, og blod gik ifra den som en fos!

Løgn var det rigtignok, men det glemte de da de fik se bjørnen, riflen og Nils, som sat der med forbundne saar efter basketaket med bamsen, og da de fik høre gamle Lars Skytter fortælle om hvorledes det var gaat til. De hørte og saa med saadan forsluken begjærlighet, at de ikke merket der kom en bak paa dem som ogsaa begyndte at fortælle, og det paa følgende maate: «Jeg skal lære eder at gaa av skolen uten lov, jeg!» — Et rædselsskrik reiste sig i flokken, og ut av døren, gjennem svalen, ut paa gaarden og avsted, — snart saaes de som en flok sorte nøster trille henad den snehvite mark, ett efter ett, og da skolemesteren endelig paa sine gamle ben kom efter til skolehuset, hørte han dem langveis læse saa det duret i væggen. Ja, det var en festdag, den dag da bjørnejægerne kom hjem. Den gik op i sol, den gik ned i regn; men de dage pleier jo at være de frugtbareste.

138. Gamle Hans Grenader.[1]

Viggo var ti aar gammel. Beates dukker lot han i fred og ro; han vilde ikke engang længer være viking naar han blev stor. Officer vilde han nu være, helst general; men kunde han ikke straks bli det, saa vilde han ogsaa nøie sig med at være løitnant; han kunde

[1] Se stykkerne «Dukken under tornerosen» side 15 ff.

jo altid bli general siden. Hvem tror du han hadde faat det at vite av? Av gamle Hans Grenader.

Hans var Viggos gode ven, endda han var but og bisk mot alle andre. Folkene paa gaarden kaldte den gamle grenaderen som oftest Hans Bandhund; for naar han talte til nogen, saa var det likesom han gjødde og vilde bite, sa de. Men Viggo sa at grenaderens ord lignet mer tappenstrek eller revelje, og det mente den gamle ikke var saa dumt sagt; det var ogsaa i grunden fra den tid Viggo og Hans var saa gode venner.

Hans Grenader holdt sine to og sytti tommer og vel det; han var herdebred og rank som et lys; han hadde langt, drivende hvitt haar, som hang i en pisk ned over hans røde munderingstrøie. Naar han kom vandrende op imot gaarden fra sin husmandsplads, bar han altid øksen paa venstre aksel, som et gevær, og gik stiv og strunk og satte fotbladene godt ut og holdt takt, som om sersjanten marsjerte like i hælene paa ham og kommanderte:

«En, to!
en, to!»

Han hadde gule skindbukser; men buksesæler brukte han ikke. Derfor var det en haandsbredd mellem trøien og bukselinningen, og her lyste det ind paa bare skjorten, sommer og vinter. Paa hodet bar han en hat, som var rødbrun av slit i kantene; den var vid oventil og smal nede ved bremmen, og i pullen hadde den en dyp søkk, som var fuld av vand hver gang det regnte. Hatten satte han altid litt paa snei over det venstre øret; men gik Hans altfor kjøn, og sat hatten

But: *blunt.* — Tappenstrek: *tattoo (drum calling soldiers to quarters for the night).* — Revelje: *reveille (morning drum).* — Tommer: 72 tommer (tre alen) er 188 cm. — Herdebred: *broadshouldered.* — Munderingstrøie: *soldier's coat.* — Strunk: stolt, med stiv holdning. — Pull: *crown (of hat).* — Søkk: sænkning, hulning. — Kjøn (long ø): *erect.*

altfor meget paa snurr, saa sa folkene: «Idag er Hans Bandhund og gaasedammen hans paa en kant begge to.»

Og saa nødig Viggo vilde, maatte han tilstaa at dette ofte var et slemt tegn; ti Hans hadde den feil at han sommetider drak sig en liten taar over tørsten. Men Viggo saa endda ikke saa ugjerne at hatten sat litt mer end tilbørlig paa snurr; for da var gamle Hans allervilligst til at fortælle om «den tid han laa ute», baade i 88 og i 8 og 9.[1] Da fik Viggo høre om slaget ved Kvistrum og ved Lier, og først og sidst om «prinsen av Gustenborgen» — det var prins Kristian August av Augustenborg han kaldte saa.

«Det var vel mand!» sa Hans. «Slikt opsyn skulde du aldrig set paa kar. Naar han saa paa dig, var det som han vilde æte dig op i én bit. Og slik snabel som der sat mellem øinene paa ham! Du ser paa mig; ja, til en simpel grenader at være, har Vorherre været ganske god imot mig. Men prinsen av Gustenborgen, han hadde næse som ropte av veien. Og derfor maatte de unda ogsaa hvor han viste sig. Slik mand har aldrig været i Norges land, hverken før eller siden. Gud velsigne ham, der han ligger, og Gud straffe dem som la ham der!»[2]

«Fy! Prinsen av Augustenborg bandte vist ikke,» sa Viggo.

«Mener du det, din hvalp?»

Viggo sa det var skam at bande.

«Skam?» svarte grenaderen. «Vet du hvad prinsen av Gustenborgen sa da han holdt fremfor fronten? «Én ting er skam,» sa han, «og det er at

[1] I 1788 faldt nordmændene ind i Sverige under svenskernes krig med Rusland.

[2] Kristian August fik en braa død. Folket trodde at han hadde faat gift.

Snabel: *proboscis, trunk.* — Fronten: forsiden av en soldaterlinje.

vise ryggen før det er slaat retræt.» Nu vet du hvad skam er, min gut!»

Viggo forstod nok at det ikke nyttet ham at tale den gamle grenader tilrette i denne sak; derfor tidde han en stund. «Har du aldrig kjendt nogen smaagut som er blit general?» spurte han saa. «Nei, det har jeg aldrig; men jeg har kjendt en liten tambur som blev underofficer. Han var ikke stort større end du, men det var levende unge. Han kunde gjøre alting, hvad det skulde være; han kunde staa paa hodet og paa benene og slaa hvirvel like fort. Det var bare én ting han hadde vondt for, og det var at slaa retræt. Paa ekserserpladsen kunde han det som abc'en, men naar han lugtet svenskekrudt, hadde han glemt det med ett. Løitnanten maatte gi ham et rapp eller to før han kom i hug det igjen. Men gaa-paa-marsj kunde han slaa, den glemte han aldrig, og den slog han sommetider istedenfor retrætten, og naar løitnanten var sint, undskyldte han sig med at han hadde hørt feil; «det smaldt saa rundt omkring ham,» sa han. Men han slap for det meste fra det; for han hadde engang frelst kapteinens liv med en sneball.»

«Med en sneball?» spurte Viggo.

«Jo, jeg sa sneball, din hvalp; større anstalter brukte han ikke. Vi kom stormende opefter en bakke og hadde fienden fremfor os; han var alt kommet bakom bakketoppen. Det var om vinteren; dyp sne var det, og tøveir til. Kapteinen og tambur-nissen gik i brodden, en otte—ti skridt fremmenfor os. Med det samme de kom op paa toppen, stod svenskerne der i linje. «Læg an!» ropte den svenske officeren, og alle børsepiperne stod bent paa kapteinen. Nu vil svensken gjerne skyte over, ser du.» — «Skyte over?» sa Viggo; «i historien

Retræt: tilbakemarsj. — Tambur: *drummer.* — Ekserserplads: *drill-ground.* — Større anstalter: *better preparations, better means.* — Brodden: *The point, the front.*

staar det at svenskerne er de tapreste soldater en kan ønske sig. Det var jo dem —»

Men Hans vilde ikke høre paa det øret. «Snak har vi nok av!» avbrøt han. «Staar det paa prent, saa er det fordi de har lært det av os, efter foreningen. Hvordan skulde jeg sluppet helskindet fra det saa mangen god gang, dersom ikke blaabærene deres var gaat i grantoppene? Som jeg siger: svenskeu vil gjerne skyte over; men det turde tambur-nissen ikke lite paa, for det var saa kort hold, skjønner du. Han grep ned i snehaugen og klemte ihop en sneball, og med det samme det blaatrøiete asenet aapnet gapet og skulde sige: «Fyr!» saa drev tambur-nissen til ham med ballen, saa han fik forhindring; han blev staaende der og gape, for ballen sat midt i flabben paa ham. Imens kom vi til, og saa blev det baske-lek paany.»

«Blev han saa underofficer?» spurte Viggo.

«Ja, en stund efter, da prinsen hadde faat spurt det. Han fik underofficers rang, og det som bedre var: prinsen kaldte ham «min søn». Prinsen holdt fremfor fronten. «Min søn,» sa han til tambur-nissen, «jeg hører du skal være god til at stoppe munden paa svensken naar han vil tale for høit. Vi skal prøve hvad du duger til,» sa han, og saa blev nissen under-officer.»

«Det var synd han ikke blev general,» sa Viggo. Han stod litt og pudset trøie-knappene sine; saa sa han halvhøit: «Tror du jeg dugde til general, Hans?»

«Nei hør paa den ungkyllingen!» svarte Hans. «Saa du vil være general, din hvalp? Naa naa, bli ikke rød! Det var ikke saa ilde spurt, det. Men det er vel vanskelig; for da maa du lære meget, svært meget —»

«Matematik, mener du?» sa Viggo; «den kan jeg alt noget av, og sprog ogsaa.»

«Ja det er bra nok, men du maa lære meget mer;

du maa lære reglement, og det som er humlen, kar! du maa lære at eksersere saa du aldrig gjør feil i et eneste haandgrep: geværet maa danse i næven paa dig, og naar du slaar paa det, maa det synge som klokkeren naar han synger amen; og marsjere maa du kunne, saa stiv og stram at kulerne piper av veien bare de faar se dig.»

Viggo visste ikke hvor han skulde lære alt dette; men gamle Hans sa at det maatte han lære i krig.

«Men dersom det nu blev krig igjen — —» sa Viggo.

«Ja, du har ret; dersom det bare d e t blev, min gut! Det var ikke saa dumt sagt,» avbrøt grenadeeren ham.

«Tror du s a a jeg kunde bli general?» spurte Viggo videre.

«Ja hvem kan vite? Men vanskelig er det. Øinene er ikke gale: du har det rette opsyn. Men næsen har ikke den rette skabelonen. — Men den tør vel vokse og krøke sig med tiden,» sa gamle Hans.

Det haabet Viggo ogsaa, og i det haab lærte han at eksersere og marsjere av sin gamle ven; men han saa sig ofte i speilet, og ønsket av hjertet at næsen vilde krøke sig litt mer.

139. I den store stolen.

Tulla er ni aar. Hun er stor og gaar med de andre smaapikerne i barnenes flagtog. Men hver kveld kryper hun op i den brede, gamle stolen og sætter sig paa fanget hos sin far og beder om historier. Det er hun ikke for stor til. Og det gjorde hun ogsaa nu sidst sekstende mai. «Fortæl mig noget, pappa.» —

R e g l e m e n t, utt. *reglemang'*, her: regler for soldattjenesten. — H u m l e: *hops*, h u m l e n: *the best part of it, the most important thing.* — S k a b e l ó n: form: *shape.*

«Nei, ikveld skal du fortælle mig noget,» sa far. «Nu er du ni aar. Nu er det paa tide at du fortæller mig hvorfor vi holder syttende mai.» — «Det vet jeg godt,» sa Tulla vigtig. «Vet du det godt? Ja, naar du svarer slik, saa kommer jeg vist til at fortælle dig en bitte liten historie først. Det var en gang en liten gut som skrøt for sin far og sa at han var saa flink i bibelhistorie. «Fortæl mig om Adam da,» sa faren. «Vi er ikke kommet saa langt,» sa gutten.

Tulla blev rød. «Ja, men jeg vet det godt,» sa hun; «den syttende mai fik vi grundloven.» — «Hvad er det for noget da?» — «Det vet jeg ikke,» sa Tulla. «Der kan du se.» — «Sig det du da, pappa!» — «Grundloven er en lov som siger at Norge skal være frit. Vet du hvorfor vi holder av Norge?» Tulla tænkte sig om en stund. «Det er saa pent,» sa hun. «Det er andre land som er likesaa pene,» sa far; «men nu vil jeg slet ikke snakke om grundloven, for det er saa vanskelig, og ikke om Norge heller, for det er saa stort. Jeg vil først snakke litt om denne stolen som vi sitter i. Idag har her været en mand oppe som vilde kjøpe den. Tror du jeg solgte den?» — «Nei.» — «Hvorfor ikke?» — «Nei, for saa kunde du ikke hvile middag?» — «Jeg kunde godt hvile middag i en anden stol; men jeg solgte den ikke, fordi min far og farfar og min oldefar har hvilt sig i den stolen. Jeg mindes godt naar far sat der. Han var ofte træt, og han var træt for min skyld. Jeg skulde lære meget, og det koster penger, og dem maatte far fortjene.» — «Fortæl litt om din far.» — «Det er netop det jeg vil.» — «For det er saa morsomt,» sa Tulla. «Ja men dette som jeg nu vil fortælle, er sørgelig, Tulla!» — «Ja men det er det allermorsomste, pappa!»

Og saa fortalte far:

«Jeg var tyve aar gammel. Min far holdt mig paa den store skolen hvor de voksne gaar, de som kaldes

studenter, og som skal bli prester og læger og lærere og sakførere og dommere. Den skolen kaldes Universitetet, vet du nok.

En dag midt paa vinteren kom et telegram hjemmefra. Det var fra min bror. Der stod: «Far er syk. Han vil se dig. Kom!»

En time efter sat jeg i en slæde og var paa veien hjem til Bergen. Det var saa snelyst og stilt opigjennem Valdres. Jeg syntes alting sa at far skulde leve. Men like opunder Filefjeld ligger et vand som kaldes Vangsmjøsen. Der kom stormen imot mig fra fjeldet. Sneen laa alentyk paa isen, vinden pisket mig i ansigtet. Det gik fot for fot. Da var det som det sang i ørene paa mig hele tiden: Vend om, vend om; det nytter ikke. Men jeg vendte ikke om. Jeg kom mig over fjeldet paa en arbeidsslæde, og paa den anden side nede i dalen var det ingen sne. Der var det haalkeføre. Karjolen skranglet nedover bakkerne i den mørke natten. Nedenunder var elven færdig til at ta imot os, om det skulde bære utover. Og skyssgutten trøstet mig bare med de ord: «Her var det posten blev røvet ifjor.» Men det var ikke postrøveren jeg var ræd for. Jeg var ikke bange for at nogen skulde komme og ta mig. Jeg tænkte paa ham som laa syk hjemme. Jeg var ræd at døden skulde komme og ta min far. Kanske uten at jeg fik se ham! Jeg maatte naa dampbaaten nede ved Lærdalsøren. Bare den ikke gik fra mig! Jeg slog paa hesten; jeg lot staa til utefter bakkerne. Jeg var ung, jeg var uvøren; jeg var angst for min fars liv. Jeg naadde dampbaaten, netop som den skulde gaa fra bryggen. Men inde i kahytten laa et brev fra min bror. Der stod: «Nu maa vi brødre holde sammen; vi har ingen far mere.» Jeg sprang ind i mit soverum. Jeg kastet mig paa køien i den store ulveskindspelsen. Aa, hvor det gjorde ondt. Det

var som om det blødde og blødde inde i hjertet mit; for jeg elsket min far.

Og nu vet du hvorfor jeg holder av Norge. Det er min fars land, mine fædres land. Og hvis nogen kom og tok det fra mig, hvis jeg mistet det, hvis det døde for mig, saa vilde det gjøre mig saa bitterlig ondt; saa vilde hjertet mit verke, som det verket den morgenstund paa Lærdalsøren da jeg fik min brors brev.»

140. Fædrelands-salme.

Du Herre, som er sterk og stor,
du verge vore fædres jord!
Vær du vort skjold i fred og strid,
i sorgens og i glædens tid.

Her ser vi hvad os huger bedst,
her har vi hvad vi elsker mest;
det land ei findes, fjernt og nær,
som er for os hvad dette er.

Her var jo vore fædres bo
og deres arbeid, kamp og tro;
her fik vi huset efter dem,
med samme liv og lod og hjem.

Og vore barn! Her skal de gaa
paa vore veier frem og faa
hvad vi har hat, hvad vi har set,
og be til Gud, som vi har bedt.

Ja skjærm, o Gud, vort kjære land
fra fjeld til fjeld, fra strand til strand,
sænk over det din milde vakt,
lik morgendug paa engen lagt.

Du verne og velsigne hver
som er det tro og har det kjær;

men den som øde vil dets fred,
ham slaa du i din vælde ned.

La det faa bli og være dit,
og være trygt og være frit
og rikt paa raad og kjærlighet,
og la din aand faa være med.

Du løftet det av mørke op
som blomsten av en lukket knop;
til sidste stund, du Herre Gud,
la det i lys faa vokse ut.

Men lyset er dit eget ord,
en sol for himmel og for jord;
la den i al sin glans faa staa
og aldrig mere fra os gaa.

Y0-BWE-176